HENRIC STAHL
EXPERT JUDICIAR,
PROFESOR LA ȘCOALA SUPERIOARĂ DE ARHIVISTICĂ ȘI PALEOGRAFIE

GRAFOLOGIA

ȘI EXPERTIZELE IN SCRIERI

ANONIMUL-FALSUL

cu 204 autografe și documente grafologice

BUCUREȘTI
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", S. A.
BULEVARDUL ACADEMIEI No. 3-5

dacoromanica.ro

HENRIC STAHL
EXPERT JUDICIAR,
PROFESOR LA ŞCOALA SUPERIOARĂ DE ARHIVISTICĂ ŞI PALEOGRAFIE

--

GRAFOLOGIA

ŞI EXPERTIZELE IN SCRIERI

ANONIMUL-FALŞUL

cu 204 autografe şi documente grafologice

BUCUREŞTI
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", S. A.
BULEVARDUL ACADEMIEI No. 35

15473

dacoromanica.ro

INTRODUCERE.

Incă din 1905 aveam în manuscris o lucrare cu titlul „Anonimul și falșul. Grafologia în serviciul justiției" și anunțasem apariția cărței pe coperta unui volum de stenografie din 1908. Cheltuiala prea mare a tiparului și clișeelor m'au silit să las manuscrisul să odihnească până astăzi când, datorită „Cărței Românești", pot scoate volumul așa cum doream.

Erorile comise de experți în scrieri fără cultură, fără pregătire specială, erori pe cari de 25 de ani le constat prea des în contraexpertizele ce mi se încredințează de tribunale, apoi faptul că mi s'a cerut să deschid un curs de expertiză în scrieri pe lângă Școala superioară de Arhivistică și Paleografie, m'au determinat ca, folosind îndemnul d-lui Constantin Moisil, directorul general al Arhivelor Statului — căruia îi exprim aci toată mulțumita — să tipăresc, după 25 de ani, manuscrisul lucrărei mele, pus la curent cu toate progresele expertizei științifice, ilustrat cu un mare număr de documente grofologice, autografe ale mai tutulor persoanelor cari au jucat un rol în țară.

Doresc ca această lucrare să intereseze nunumai pe amatorii de autografe, pe istorici, dar mai ales să poată convinge pe magistrați și avocați că *vina erorilor experților în scrieri stă nu în imposibilitatea unei expertize științifice, ci în lipsa unei școli pentru formarea experților grafici.* Doresc ca lucrarea mea să deschidă noi orizonturi paleografilor prin viața ce o dă grafologia slovelor moarte; să îndemne pe cei cu aptitudini deosebite să se specializeze în expertiza grafică și să facă dovada, prin examenul serios la care se vor supune pentru obținerea titlului de expert grafic, că pot fi de un neprețuit ajutor justiției care va ști de acum unde să recruteze experții pe cari după lege e obligată să-i numească.

Am dat un număr de autografe mai mare decât ar fi fost necesar pentru o simplă demonstrare. Am făcut-o din două motive 1) pentru ca istoricii, literații, grafologii să aibă adunate la un loc atâtea documente risipite prin arhive, biblioteci și pe la particulari, ale Românilor de seamă în domeniul literilor, în al politicei și 2) pentru ca această carte să dea elevilor experți-grafici material de studiu cât mai bogat.

Din punct de vedere pedagogic și mai ales pentru a evita unele susceptibilități ori dușmănii, ar fi fost poate mai bine să nu fi dat autografe iscălite, dar expertul, ca și magistratul, nu cunoaște persoanele, nu poate ține seama de susceptibilități și deci, tocmai din punct de vedere pedagogic e bine ca elevul expert

dacoromanica.ro

să învețe a diseca un scris făcând totală abstracție de ceea ce credea să știe despre un om.

Incheind, aduc mulțumirile mele d-lor Crépieux-Jamin, Solange Pellat, Dr. Ștefan Minovici, experți, pentru sfaturile lor prietenești, aduc mulțumiri tutulor colegilor autori de la cari m'am putut ispira, de la cari am luat câteva documente, tutulor persoanelor cari m'au ajutat în această lucrare încredințându-mi autografe, societății „Cartea Românească", fără de care n'aș fi putut scoate încă această carte, d-lui J. Brand, zincograf, pentru modul artistic cum a putut scoate clișee bune după documente îngălbenite de ani.

H. Stahl.

dacoromanica.ro

GRAFOLOGIA ȘI EXPERTIZELE IN SCRIERI ANONIMUL și FALȘUL

PARTEA I-a.

CLASIFICAREA FALȘULUI. EXPERȚII

I. Mobilul Falșului.

Faptul că instrucțiunea a pătruns în toate clasele sociale, că se scrie atâ de mult și în direcțiuni atât de variate, că la fiecare pas în viața noastră febrilă, avem nevoie de o sumedenie de acte și hârtii de tot felul explică de ce falșul ș' anonimul sânt astăzi mai numeroase și mai variate decât oricând.

Mobilul falșului nu mai este în zilele nostre *scumpetea materialului* de scris care îndemna la raderea sau spălarea unui pergament pentru a-l putea întrebuința din nou; mobilul falșului nu mai este *fanatismul sectar* care împingea la alterarea vandalică a textelor cari erau în contrazicere cu anumite dogme; nu este nici *prostia* unor călugări inculți cari îi făcea să radă și să ciopârțească pergamente conținând poate comori literare spre a scrie rugăciuni stupide vândute credincioșilor bigoți; nu mai este nici *vanitatea* sau *șovinismul* care te făcea să făurești sau să falșific' documente genealogice sau istorice; astăzi falșul este mult mai prozaic și mai *venal* se falșifică bilete de bancă, bonuri de tezaur, titluri de rentă, acte de proprietate, testamente, cecuri, chitanțe, polițe, timbre, contracte, certificate de studii, pașapoarte bilete de tren, de voie, de scutire de armată, scrisori de recomandație etc. etc dar grație mijloacelor pe cari știința le-a pus la îndemâna plastografului, falșul și anonimul sânt astăzi atât de variate încât o înșiruire complectă a tutulor speței este cu neputință.

II. Clasificarea.

Cred că toate cazurile necesitând o expertiză grafică pot intra în următoarele trei mari categorii:

1) IDENTIFICAREA UNUI SCRIS NEALTERAT:

De pildă: cutare manuscris neiscălit, aflat în Arhivele Statului, la Academie etc. este sau nu al cutărui voevod, mitropolit, boier, scriitor, om politic etc.?

b) Cutare hârtie, găsită la o perchiziție, descindere, etc. este sau nu al cutărui bănuit de furt, spionagiu, asasinat?

dacoromanica.ro

c) Cutare manuscris în cirilice, neiscălit, de la Academie, este sau nu al lui Gheorghe Lazăr al cărui scris latin îl cunoaștem? Iscăliturile în caractere latine, atribuite lui Mihai Viteazul, sânt sau nu scrise de mâna marelui Voevod al cărui scris în cirilice este bine cunoscut?

d) Cutare act, testament etc. scris în rusește, bulgărește, etc. este sau nu al persoanei de la care avem piese de comparație în slove latine? (Căzuri tot mai frecuente decând Basarabia, Cadrilaterul, sânt provincii românești).

2) — IDENTIFICAREA UNUI SCRIS ALTERAT DAR FĂRĂ INTENȚIE DE FRAUDĂ: din cauză de boală, alcoolism, senilitate, etc.

3) — IDÉNTIFICAREA UNUI SCRIS ALTERAT CU INTENȚIE DE FRAUDĂ.

Vom subîmpărți această categorie în două:

I. AUTOFALȘIFICAREA: când ți-ai alterat intenționat propriul tău scris:

a) Spre a-ți putea eventual nega iscălitura pe o chitanță, cec, contract, etc.

b) Spre a nu fi recunoscut de autor al unei scrisori anonime, de amenințare, denunț, etc. etc.

II. ALTROFALȘIFICAREA: când falșifici un act imitând scrisul altuia.

a) Prin decalc: la geam, cu plombagină etc.

b) Prin imitațiune servilă: când, fără a decalchia, imiți literă cu literă scrisul ce vrei să falșifici.

c) Prin imitațiune liberă: când, după un lung exercițiu, ai ajuns să prinzi unele caracteristici ale unui scris, și'l imiți scriind fără ezitare.

d) Prin mijloace mecanice, chimice: transpuneri de iscălituri, lipire de timbre conținând o iscălitură valabilă dar pe documentul pe care s'a deslipit timbrul, utilizarea unei iscălituri dată în alb, etc. etc.

Falșul mai poate fi împărțit cantitativ în două:

1 FALȘ TOTAL, când o piesă este în întregime falșificată;

2) FALȘ PARȚIAL când s'a falșificat numai o parte dintr'un act fie că:

a) S'a șters unele părți din document prin radere, reactivi chimici, bare sau pete de cerneală, ștersături cu condeiul, lipire de timbre, sigilii de ceară, etc.

b) S'a adaogit: un cuvânt, o dată, o clauză, un codicil, etc.

c) S'a înlocuit partea ștearsă, schimbându-se de pildă 5 în 6 sau 8; unu în 4 sau 7; „nouă" în „două", 100 în 1000, Mai în Martie, „voi plăti la sfârșitul lunei" cu „voi plăti la sfârșitul lumei" etc.

Chestiunile cari se pun mai obișnuit expertului sânt: Este caz de falș sau nu? Cine este autorul falșului? Cine este autorul anonimului? Pe ce mașină de scris s'a scris cutare act? A putut fi dată în alb cutare iscălitură? Cerneala este aceeași? Care din două trasee grafice a fost scris întâi? De ce natură sunt petele de pe un document?

III. Experții în scrieri. Erorile experților.

Enumerația de mai sus e suficientă pentru a se înțelege cât de grea și de complicată este o expertiză în scrieri și cât de variate cunoștințe se cer expertului. Atunci, amintindu-ne de numeroasele contraziceri dintre experți (Afacerea Dreyfus, Socolescu) ne întrebăm: cărui fapt se datoresc aceste contraziceri: ne-

dacoromanica.ro

pregătirei și incapacității experților sau lipsei de bază științifică a expertizei grafice?

Erorile numeroase ale experților, — și pe cari avocații au tot interesul să le exagereze, să le ridiculizeze, atunci când erorile de diagnostic ale unui medic de pildă, se trec sub tăcere — se datoresc *nepregătirei experților în scrieri pentru că n'au avut unde învăța o meserie foarte grea.*

Intr'adevăr la noi abea astăzi se înființează o Școală de experți pe lângă Arhivele Statului; în Franța, o Școală de experți; există doar din 1920, vechea corporație din 16 Octombrie 1570 desființându-se în timpul marei Revoluții [1]).

In lipsa unor oameni specialiști, cui se încredințează, la noi cași aiurea, expertizele cerute de lege?

Ele se dau, în marea majoritate a cazurilor, profesorilor de caligrafie. Aci stă explicarea erorilor și contrazicerilor dintre experți.

Profesorul de caligrafie, într'adevăr, este cel mai puțin indicat a face o bună expertiză. Fără a vorbi de cultura lui generală mai redusă, maestrul de caligrafie a studiat doar cursiva, ronda, batarda, adică *scrisul fără viață,* care lasă aproape tot atât de puține urme despre personalitatea scriptorului cât o pagină tipografică despre zețar. Caligrafia este o uniformă pe care o poate îmbrăca la nevoie chiar și cel al cărui scris normal este diametrul opus încetelor greoaie reguli caligrafice. Maestrul de caligrafie are oroare de scrisul natural și liber — cu care se fac totuși aproape exclusiv actele vieței noastre febrile el nu cunoaște nimic din cauzele cari produc variația la nesfârșit a felului de a scrie cele 26 litere pe cari toți am învățat a le face la fel, nu cunoaște transformările pe cari boala, bătrânețea, frigul, alcoolismul, emoțiunea etc. le aduc scrisului natural, nu știe folosi fotografia, microscopul, micrometria, chimia pentru a putea deci face o expertiză științifică.

Așa fiind care poate fi metoda experților caligrafi? Aceea a orcărui profan: o simplă comparație de forme, compară pe A, B, C, etc. din scrisul bănuit de falș cu A, B, C, etc. din scrisul necontestat și dacă văd asemănări de formă, conchid la identitate.

Metoda e radical greșită pentru că, or cât de nedibaciu ne am închipui un plastograf, nu se poatea să nu'și dea toată osteneala a face un A, B, C, cât mai la fel cu modelul ce imită. Pe de altă parte sânt mulți oameni impresionabili, versatili, nervoși, al căror scris *pare* că diferă de la o zi la alta, de la un manuscris la altul, care întrebuințează două-trei forme pentru aceeași literă și atunci caligraful va declara falș un scris absolut autentic. Apoi sânt foarte mulți oameni lipsiți de personalitate, sau siliți prin meseria lor (copiști, contabili) — cari imită toată viața modele caligrafice și deci, în scrisul lor, banal dar citeț, sute de mii de oamenii vor avea litere de aceleași forme, cari derutează ca prim aspect prin marea lor asemănare. Elevele de la „Sacré Coeur" de pildă, păstrează și în scrisul lor pecetea educației aristocrato-iezuitice primite, scrisul multor copii seamănă cu al părinților, scrisul fraților se aseamănă (Vezi scrisul lui Costache Negruzzi și al

[1] Vezi: JACQUES BOUZON «*La corporation dse maîtres écrivains et l'expertise en écritures sous l'Ancien Régime*». Paris 1899.

JACQUES RAVENEAU: «*Traité des inscriptions en faux*». Paris 1666 (Cel mai vechiu tratat de expertiză, extrem de interesant și folositor chiar astăzi).

dacoromanica.ro

lui Iacob Negruzzi (Fig. 1 și 2 al fraților Coquelin, marii artiști ai Comediei franceze, Fig. 5) al fraților Ion Lăpădatu (Fig. 3), cel mai de seamă financiar al Ardealului, și Alexandru Lăpădatu, istoricul, (Fig. 4). Chiar scrisul femeei se chimbă după ani de căznicie după al bărbatului (și une ori viceversa) căci femeea, luând numele soțului, îi imită, în marea majoritate a cazurilor, iscălitura. (Vezi autograful scriitoarei Rosemonde Gérard, devenită Doamna Edmond Rostand). (Fig. 6). Mai mult: precum fiecare rasă are în fizionomia ei, în caracterul ei, puncte proprii, tot așa și scrisul fiecărei rase are unele caractere particulare așa în cât un profan chiar poate deosebi un scris de englez, de al unui german, francez sau italian. Iată de pildă scrisul colțurat și bățos al lui Bismarck (Fig. 7) în slove latine; să se compare cu scrisul lui Rafael (Fig. 8) dominat de curbe artistice, cu scrisul

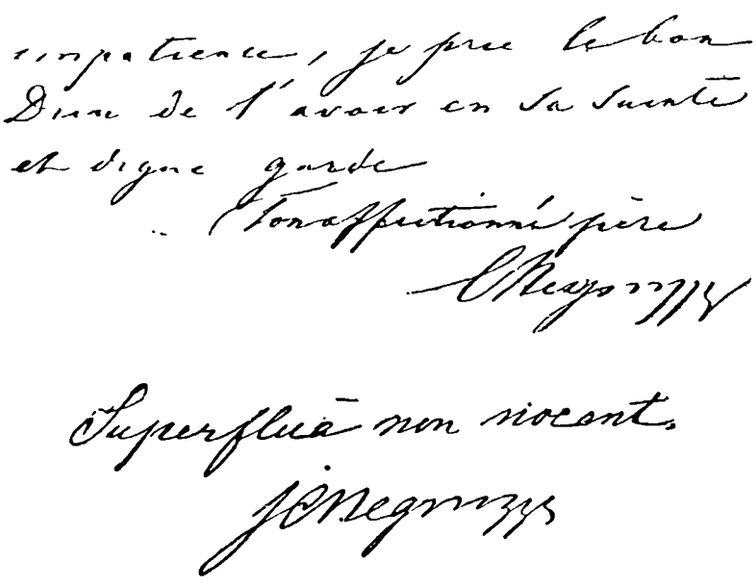

Fig. 1 și 2. — Scrisul lui Costache Negruzzi, tatăl și fiul.

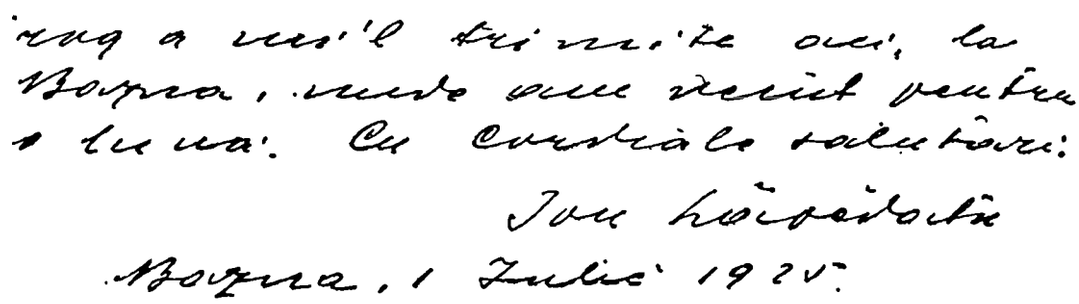

ponderat și clar al unui francez cult, sau cu scrisul rece și flegmatic stăpânit al unui englez.[1]). Ardeleanul are cu totul altfel de a scrie de cât românul din vechiul regat. (Exceptând pe unii cari au trăit în România liberă). Ardeleanul scrie mult mai ponderat, mai vertical, mai precaut, mai caligrafic, mai bățos, mai legat, mai

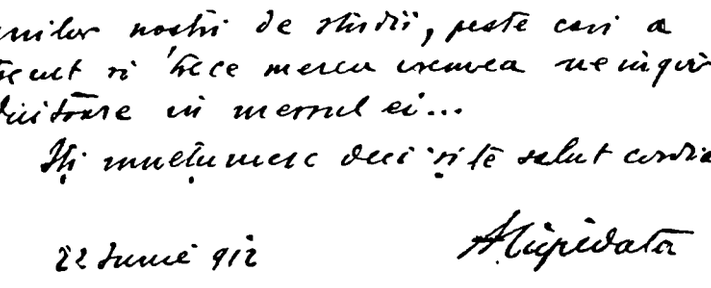

Fig. 3 și 4. — Scrisul fraților Ion și Alexandru Lăpedatu.

[1]) Cel care a făcut pentru prima oară această constatare studiind o, este părintele grafologiei Jean Hippolyte MICHON în «*Méthode pratique de graphologie*» Paris 1878.

dacoromanica.ro

mare, mai gras de cerneală, de cât scrisul infinit de variat și de mlădios al celuilalt. Compară de pildă scrisul d-lui Iuliu Maniu (Fig. 9) Ion Lapedatu, (Fig. 3) ori al altor Ardeleni, cu scrisul lui Iorga, Kogălniceanu, Alexandru Lahovary, Take Ionescu etc.

Din cele spuse s'a putut înțelege de ce o metodă de expertiză cum e a caligrafilor, care ar consta numai din compararea formei literilor, e radical greșită pentru că «*nu există atâtea forme de A, B, C câți scriitori sânt, varietățile aceleași litere sânt foarte limitate pe când numărul scriptorilor este infinit*» [1]). Iar

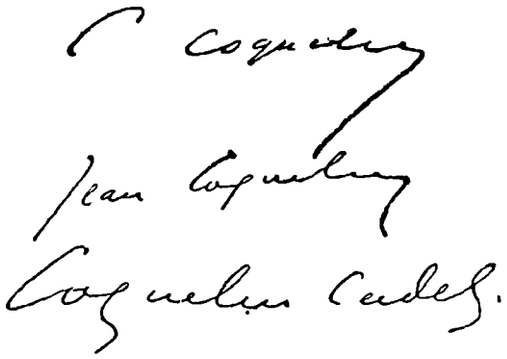

Fig. 5. — Scrisul fraților Coquelin,

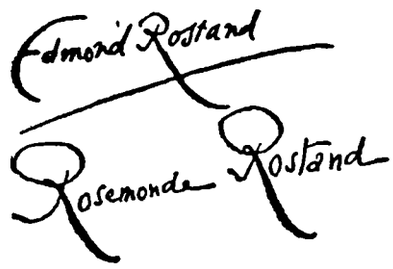

Fig. 6. — Scrisul soților Rostand

dacă e vorba de un anonim, sau de indentificarea unui scris într'un alfabet străin slavon, grecesc, german etc. cu acte de comparație în alfabetul latin (și cazurile sânt tot mai frecvente în România mare) expertul caligraf, negăsind litere la fel, este în imposibilitate de a face o expertiză.

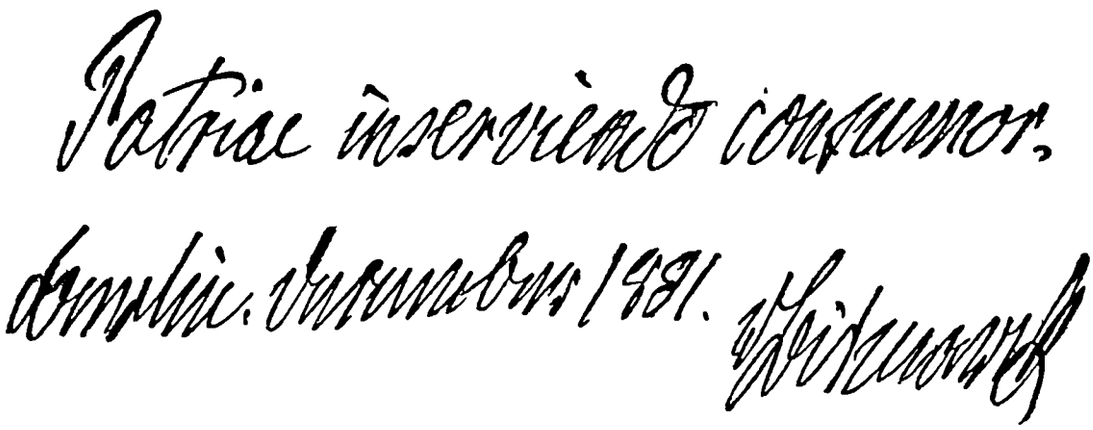

Fig 7. — Scrisul mare, energic, colțurat, îndesat, șerpuit al lui Bismarck.

Deci vechea metodă caligrafică este absolut insuficientă. Trebuesc alte probe, mult mai serioase, mult mai numeroase de cât comparațiile empirice ale experților caligrafi spre a trimite un om la pușcărie. Dacă în consecință atât de slabe sânt argumentele de care se servesc majoritatea experților noștri pentru dovedirea unui

[1]) Pierre Humbert, stenograf, expert grafolog pe lângă Tribunalul Sien i: «*Theorie de l'expertise en écriture*». Paris 1917, admirabilă lucrare a unuia din cei mai buni experți-grafologi ai Franței.

dacoromanica.ro

fals, nu e de mirare dacă, pentru acelaș caz, ceva mai bine reușit, un expert a afirmat inocența, cellalt vinovăția cu egală convingere neretribuită. [1]).

VI. E posibilă o expertiză științifică?

Da. De când grafologia, care afirmă că scrisul este o înregistrare de gesturi și permite deci cunoașterea caracterului omului, a fost studiată de oameni culți, medici, chimiști, magistrați, paleografi; de când toate observațiile lor au fost controlate, conexate, de când s'au creat laboratorii înzestrate cu toate descoperirile științei, de când fotografia, chimia, microscopia, grafometria sânt folosite în expertiza grafică, ea a făcut imense progrese și astăzi prin lucrările lui J. H. Michon, J. Crépieux-Jamin, P. Humbert, S. Pellat, P. Frazer, H. Schneikert, Dennstedt, Langenbruch, E. Loccard, St. Minovici, etc., expertiza grafică se află îndrumată pe o cale absolut științifică.

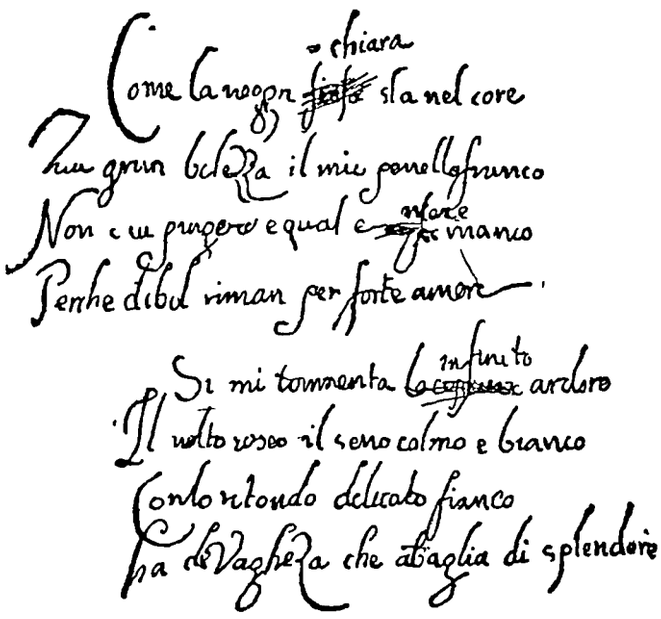

Fig. 8. — Scrisul armonios, cu litere ca mângâiate de penel, al lui Raffaelo Sanzio, ilustrul pictor, arhitect și poet.

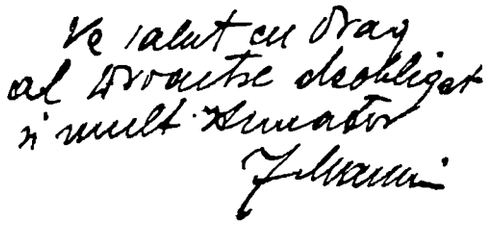

Fig. 9. — Scrisul fruntașului ardelean Iuliu Maniu. (E ceva mai mic ca de obiceiu, autograful fiind pe o carte poștală din 1912).

[1] Nu vorbesc de excepții. Dintre experții caligrafi cu care am colaborat în expertize judiciare, voi cita doi oameni de valoare, azi dispăruți: admirabilul suflet ~~ca~~ a fost talentatul pictor de marine *Eugeniu Voinescu* și rigidul meu profesor de caligrafie la Liceul Lazăr, *D. Stoicescu*. Aceștia, prin cultura lor generală, inteligența lor, lunga lor practică, felul cum s'au ținut la curent cu tot ceeace privește expertiza, cinstea lor desăvârșită, au adus justiției neprețuite servicii.

Și pomenim aci amintirea de curând decedatului *Dr. Andrei Ionescu*, fost șef al serviciului antropometric, om de o putere de muncă fără pereche, care prin pătrunderea lui de spirit, răbdătoarea metodă științifică și o probitate înnălțătoare de suflet a ajuns a fi unul din cei mai buni experți în scrieri pe cari i-am cunoscut la noi.

dacoromanica.ro

PARTEA II-a

GRAFOLOGIA

Cei cari mai mult au contribuit la așezarea pe noui baze a expertizei grafice, cari au dat prima clasificare a scrisului, cari au studiat deformările scrisului și au căutat să explice cauza tuturor variațiilor grafismelor, sunt grafologii. Toate observațiunile lor, adunate timp de o jumătate de veac de când Michon, la 1872, a pus bazele grafologiei, iar la 1880 în *„Mémoire à consulter aux magistrats, aux avocats, aux avoués, aux hommes d'affaires sur la methode vicieuse des expertises en écritures"*, a îndrumat pe o nouă bază expertiza grafică toate aceste observațiuni, comentate, criticate, experimentate, complectate cu aportul pe care l'a putut aduce fotografia. chimia, grafometria, au adus expertiza la o siguranță aproape absolută din moment ce expertul are la îndemână piese de comparație în număr suficient. Se cuvine deci să arătăm mai pe larg ce este grafologia și în ce constă *metoda de expertiză grafologică, singura ce se poate aplică în toate cazurile de fals total, adică în marea majoritate a cazurilor,* chimia având un câmp de aplicație doar în rarele cazuri de fals parțial când agenții chimici au intervenit pentru alterarea unui document.

Aci e locul să facem să dispară confuzia care se face de mulți între GRAFOLOGIE și EXPERTIZA GRAFICĂ. Prima își propune *zugrăvirea caracterului* omului după scris, pe când expertiza grafică *dovedirea unui fals.* Sânt deci două noțiuni cu totul deosebite; poți fi grafolog fără a fi expert grafic și sânt experți grafici cari se intitulează „grafologi", fără a fi citit măcar un tratat de grafologie.

II. Bazele fundamentale ale Grafologiei și Expertizei grafice.

Deși am învățat cu toții un alfabet comun, deși dascălul nostru s'a căznit a face ca toți să ținem corpul, condeiul într'un anume fel, totuși, *chiar dela primele elemente ale scrisului,* constatăm că scrisul fiecărui copil, deși imită aceleași forme se deosebește de scrisul celorlalți în așa fel încât nunumai fiecare copil își recunoaște fără ezitare caligrafia lui rudimentară, dar și profesorul recunoaște de îndată scrisul fiecărui elev, făcând, fără a-și dà seama, act de expert rutinat în scrieri.[1])

---

1) Vezi: ALCIDE COUILLAUX, magistrat: *„L'Ecriture des enfants appliquée à l'éducation."* A 5 a ed. Paris 1896
HANS H. BUSSE. *„Über Kinder Handschriften"* în „Westdeutsche Lehrerzeitung" VII. No. 5 an. 1895.
SOLANGE PELLAT, expert grafolog pe lîngă Tribunalul Seinei, președintele Societății experților din Franța, *„L'Education aidée par la graphologie"*. Paris 1906, cari tratează chestiunea din punct de vedere pedagogic și grafologic, dar vezi mai ales cartea celui mai autorizat grafolog și expert:
J. CREPIEUX-JAMIN: *„Les bases fondamentales de la graphologie et de l'expertise en écriture "*. Paris 1921, cea mai interesantă lucrare de expertiză.

dacoromanica.ro

Această diferențiare devine din ce în ce mai vădită, cu cât trecem dela copilărie la adolescență spre maturitate. Cu cât deci caracterul nostru se diferențează mai mult, cu atât și scrisul ni se transformă, se depărtează de modelul primitiv, pe care l'am imitat cu toții odată, i-a o fizionomie cu atât mai originală cu cât și personalitatea noastră este mai excepțională. Vezi de pildă scrisul celui mai mare geniu muzical al lumei, scrisul straniu al lui Beethoven (fig. 10), scrisul enigmatic al unui foarte mare geniu militar, Napoleon I (fig. 11—12) și vezi la noi scrisul bizar și atât de plin de contraste al formidabilului muncitor Nicluae Iorga. (fig. 13, 14 și 15).

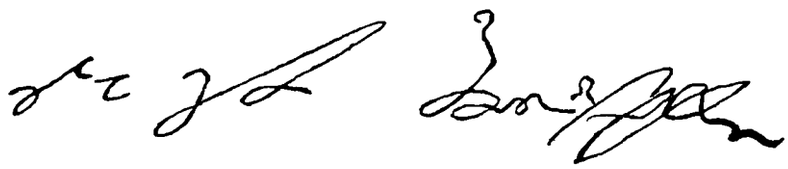

Fig. 10. Scrisul agitat, pasionat, absolut straniu, de nebun sau geniu, al lui Beethoven.

Deci, precum fiecare om gândește, vorbește, gesticulează într'un fel deosebit, tot astfel și scrie într'un fel deosebit. Scrisul prin urmare conține o parte din personalitatea omenească și fiecare om are un scris deosebit. Nu există două scrieri absolut identice, pentru că nu există două caractere exact la fel.

Evident iarăși că în măsura în care ne apropiem de mediocritate, dispar și distincțiunile radicale si scrisurile par a se uniformiză, păstrând totuși, chiar și pentru

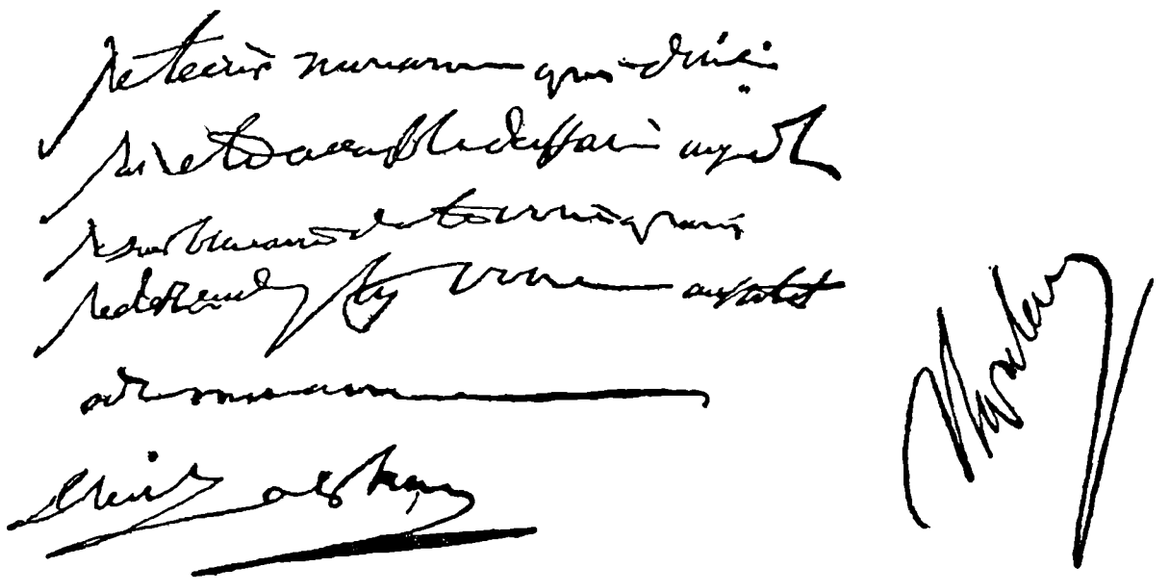

Fig. 11 și 12. — Scrisul impenetrabil, ieroglific, febril, neastâmpărat, violent, sgâriind și rupând hârtia, al lui Napoleon I.

un profan în ale expertizei, o caracteristică specială. Dovada: nu e zi în care să nu facem expertiză grafică atunci când, primind poșta, numai după o simplă aruncătură de ochi pe plicul scrisorei, recunoaștem cu absolută siguranță nunumai scrisul rudelor, prietenilor, cunoștințelor, dar chiar grafismul unor oameni dela cari de ani de zile nu mai primisem un rînd.

„In acest fapt banal se coprinde: o dovadă experimentală a diversității

dacoromanica.ro

caracteristice a scrisurilor și o demonstrație extraordinar de strălucită, pentru că e sigură și repede, a valoarei expertizelor în scrieri".

„Aceste expertize sunt făcute din memorie. Oameni cari n'au învățat nici odată să compare două scrieri, nu ezită a se rosti, după un examen din cele mai sumare. Se va admite deci că dacă, din întâmplare, ar comite câteva erori, profesioniștii expertizei ar micșorà numărul erorilor dacă nu le-ar face să dispară cu totul", zice Crépieux-Jamin.[1])

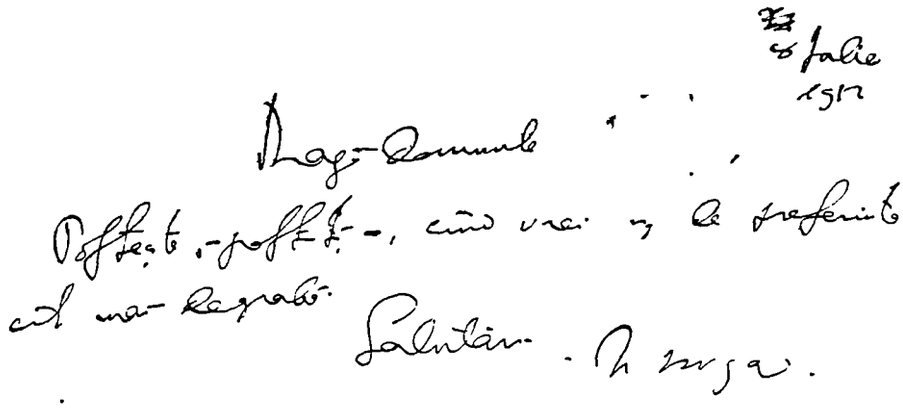

Fig. 13 — Caligrafia lui N. Iorga.

N. Iorga, cu scrisul plin de contraste, are 3 feluri de a scrie: Fig. 13, *scrisul politicos*, se silește a fi citeț, a stăpâni efervescența fluidului nervos; Fig 14. *scrisul de mare iuțeala* un fel de stenografie, pentru adunarea în grabă febrilă a materialului pe care intuitiv îl găsește unde altul l'ar fi lăsat îngropat, Fig. 15: *scrisul inspirației*, când, pe or ce petec de hârtie ce-i cade în mână, plic de scrisoare, bandă de jurnal, foaie de caiet, orice, aruncă, congestionat la față, cu scântei în ochii hipnotizanți, articolul de ziar, declarația sau moțiunea pe care o va citi, în numele partidului în Parlament sau întruniri publice.

Și tot Crépieux-Jamin, pentru a dovedì infinita diversitate a scrierilor, face următoarea dovadă matematică extrem de interesantă pe care o rezumăm aci. Ideia i-a fost sugerată din studierea unui lacăt cu secret, compus din 4 suluri de câte 25 litere cari, combinate 4 cu 4, puteau dà 390.625 combinațiuni de litere, înainte de a găsì cuvântul cheie cu care să poți deschide lacătul, și a aplicat principiul asupra literilor alfabetului.

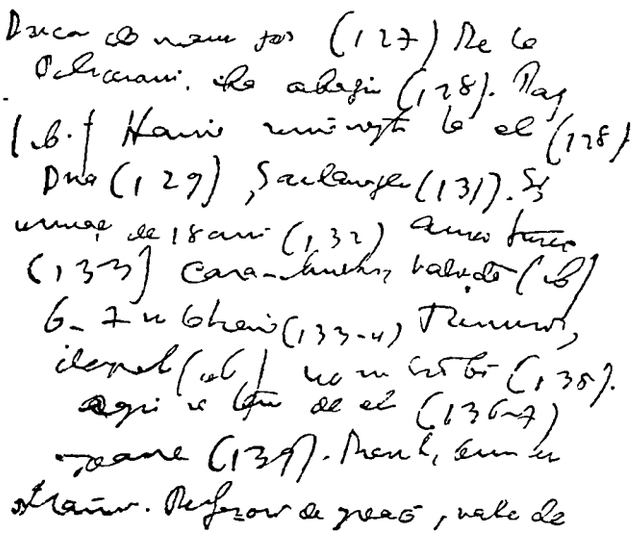

Fig. 14. — Stenografia lui N. Iorga.

Din cele 26 litere majuscule, 26 minuscule și 10 cifre, adică în total 62 semne, neglijând cifrele romane, punctuația etc., Crépieux-Jamin a studiat toate combinațiile posibile, din punct de vedere grafologic, al celui mai simplu semn din scriere, adică cifra 1. Din cele trei feluri de a scrie această cifră: | 1, 1, (o linie, o linie precedată de o secantă, o linie cu secantă inițială și bară orizontală la piciorul liniei), a ales cel mai simplu, adică bastonul. Ei bine, iată varietățile posibile ale acestei cifre:

---

1) J. CREPIEUX-JAMIN: „*Les bases fondamentales de la graphologie et de l'expertise en écritures*".

dacoromanica.ro

		Numărul varietăților
Linia poate fi verticală	1	36
Poate fi aplecată până la 60 grade, dând 20 varietăți din trei în trei grade	20	
Răsturnată spre stânga până la 45°	15	
Înălțimea poate fi gradată până la 15 mm obținând 10 tipuri pentru primele 5 mm și alte 10 pentru rest	20	20
Calibrul ductului variază dela 1 10 la 1 1 2 mm dând 10 tipuri	10	10
Bastonul cifrei 1 poate fi:		
Mâi apăsat sus, dând 4 varietăți	4	28
Mai apăsat jos	8	
Punctuat sus	4	
Punctuat jos	4	
Umflat la mijloc	4	
Fuziform	4	
Bastonul lui 1 poate fi strâmbat spre dreapta sau spre stânga și socotim 8 varietăți posibile	8	8
Poate fi tremurat	10	19
Intrerupt, fragmentat	5	
Șovăitor, direcție imprecisă	4	
Poate fi în relief	3	
Sau estompat ca duct	6	9
Bastonul poate fi terminat printr'un mititel cârlig în afară sau înăuntru, ca în caligrafia gotică	6	31
Ori cu un unghiu mergând până la 90°	15	
Sau printr'o curbă	10	
Cifra e legată de cifra următoare cu un unghiu mai mult sau mai puțin deschis sau printr'o curbă, și luăm 12 varietăți	12	12
Dispoziținea lui 1 e mai sus sau mai jos decât cifra următoare	4	4
	Total	177

Dar primele 36 varietăți de direcțiune se pot combină cu lungimea și obținem 36+20=720 varietăți. Acestea la rândul lor se conjugă cu cele 10 varietăți ale calibrului și obținem 7200 varietăți, cari grupate cu cele 28 varietăți ce urmează, dau:

$$7200 \times 28 = 201.600$$

cari combinate cu cele 8 varietăți de torsiuni, dau:

$$201.600 \times 8 = 1.612.800$$

acestea — spre a nu fi acuzați de exagerare — combinate numai cu cele 19 varietăți următoare, dau:

$$1.612.800 \times 19 = 30.643.200$$

luând apoi 9 varietăți ca relief și estompare a scrisului, avem:

$$30.643.200 \times 9 = 275.788.800$$

cari combinate cu grupul următor de 31 varietăți ale finalelor, dau:

$$275.788.800 \times 31 = 8.549.452.800$$

In fine, combinând varietățile obținute prin legătura cifrei cu traseul următor, și anume 12 ca formă, 4 ca dispoziținne sau în total 48 varietăți conjugate, obținem:

$$8.549.452.800 \times 48 = 410.373.734.400$$

Luând apoi celelalte două feluri de a face cifra 1 și combinându-le după

dacoromanica.ro

acelaș fel, Crépieux-Jamin ajunge la cifra de peste 857 sexalioane de nuanțe numai pentru cifra 1, exact: 857.560.950.925.227.457.643.187.200.

Ce ar fi dacă s'ar face acelaș calcul pentru cele 62 de litere și cifre atât de variate? „Admițând doar 100 varietăți de fiecare literă — ceeace este derizoriu

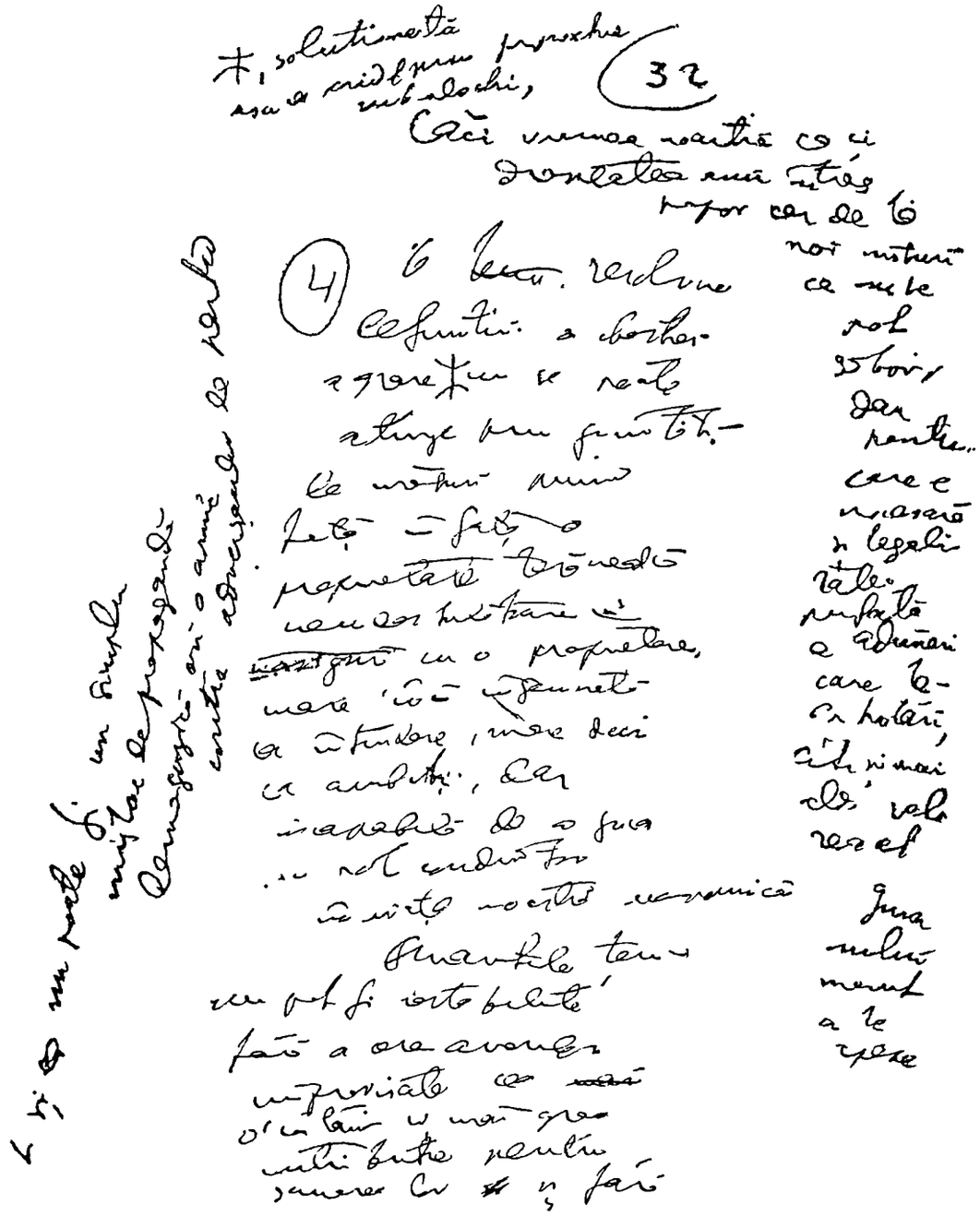

Fig. 15. — N. Iorga: Scrisul inspirației.

de redus — numărul aranjamentelor, cu repetiția de 62 la 62, ar dă 1 urmat de 124 zerouri, și dacă acordăm fiecărei cifre sau litere numai un număr egal de varietăți câte le-am atribuit cifrei 1, acelaș calcul ar dă 1 urmat de o mie șapte sute zerouri“!

dacoromanica.ro

„Nu e deci nici o şansă de a întâlni vreodată un scris absolut identic altuia, dat fiind că putinţele de variaţie a scrisurilor sunt infinite, chiar calculându-le la cifre fundamentale, manifest cu mult inferioare realităţei", conchide Crépieux-Jamin.

III. **Cauza diversităţei scrisurilor**

Explicarea motivului acestei diversităţi infinite a scrisului o dă grafologia care se ocupă cu *studierea raporturilor fiziologice şi psihologice care există între un scris şi autorul lui.*

Grafologia a luat naştere întâi pe cale de intuiţie, apoi de logică şi în urmă ipotezele au fost demonstrate experimental.

Din vechime se observase că omul minuţios „pune punctele pe i, nu uită o iotă"; apoi observaţiunile s'au înmulţit: s'a constatat de pildă că o natură impetuoasă, cu imaginaţia aprinsă, neglijează punctuaţiunea, svârlă cu repeziciune litere rău formate pe hîrtie, făcând mari mişcări de condeiu cari imită gesturile nestăpânite ale naturelor entuziaste; s'a observat că femeile au un scris mai culcat şi mai puţin apăsat ca bărbaţii; că o fire emotivă are un scris inegal, săltăreţ, pe când omul stăpân pe sine scrie ponderat, stăpânind mişcările condeiului; s'a observat că o natură sensuală are un scris îmbacsit de cerneală, pe când o natură imaterială scrie delicat, subţirel; că un sgârcit înghesuie literile, apropie cuvintele, scurtează finalele, utilizează toată hârtia de la o margine la alta, pe când risipitorul scrie trei-patru cuvinte pe rând, împrăştiindu-le, lăsând margini mari albe la dreapta şi la stânga scrisului; s'a observat că un om cult suprimă buclele lui h, b, g etc., reduce tot traseul, schiţează mai mult literile decât le scrie complect, simplifică tot traseul în vederea obţinerei unui spor de iuţeală; că omul modest are un scris simplu, înfumuratul, cocheta, un scris cu floricele şi înzorzonări etc. etc., s'a observat într'un cuvânt că *scrisul este un aparat înregistrator extrem de sensibil al inteligenţei, sensibilităţei şi voinţei.* Aceste observaţiuni înmulţite, experimentate, clasificate au dat naştere grafologiei. Bazele ei au fost puse, după precursori ca *Baldo* [1]), *Hocquart* [2]), *Lavater* [3]) de preotul archeolog şi romancier francez MICHON la 1872 [4]. Grafologia a fost îndrumată însă pe o cale ştiinţifică şi experimentală în urma lucrărilor Dr-lor *Héricourt, Ferari, Richet,* de J. CREPIEUX-JAMIN [5]) în Franţa, de profesorul *Dr. W. Preyer*[6]) în Germania.

---

1) CAMILLO BALDO: «*Trattato come de una littera missiva si cognoscamo la natura e qualita dello scrittore*» Carpi. 1662.

2) EDOUARD HOCQUART: «*L'art de juger le caractère des hommes sur leur écriture*». Paris 1816.

3) GASPARD LAVATER: *L'art de connaître les hommes*». Paris 1820.

4) JEAN HIPPOLYTE MICHON: *Système de graphologie*» a 7-a ediţie Paris 1884 şi «*Méthode pratique de graphologie* a 6-a ed. Paris 1893.

Lucrările lui Michon, interesante ca un roman, trebuesc citite pentru bogăţia de observaţii ce conţin, pentru stilul lor avântat, pentru entuziasmul cu care îşi afirmă convingerile.

5) J. CREPIEUX-JAMIN: *L'écriture et le caractère*» apărută în a 7-a ediţie (dupa războiu) în editura Alcan din Paris, tradusă în mai multe limbi. *E cartea de bază pentru studiul grafologiei.*

6) DR. W. PREYER: *Zur Psychologie des Schreibens* . Leipzig 1895, cea mai de seamă lucrare după a lui Crépieux-Jamin.

dacoromanica.ro

Rezumat de Bibliografie Grafologică

Din sutele de volume și broșuri despre grafologie, menționez, pe lângă lucrările de bază mai sus arătate, și următoarele lucrări serioase:

1) E. DE ROUGEMONT: «*La Graphologie* , Paris „Mercure de France" fără dată intre 1910—1914). E cel mai bun rezumat ce cunosc.

2) LOUIS DESCHAMPS: «*La philosophie de l'écriture*», Paris, Alcan 1892. Escelentă carte cu o bună dar incomplectă bibliografie comentată.

3) GEORG MEYER, doctor neurolog: „*Die Wissenschaftlichen Grundlagen der Graphologie*" Jena 1901.

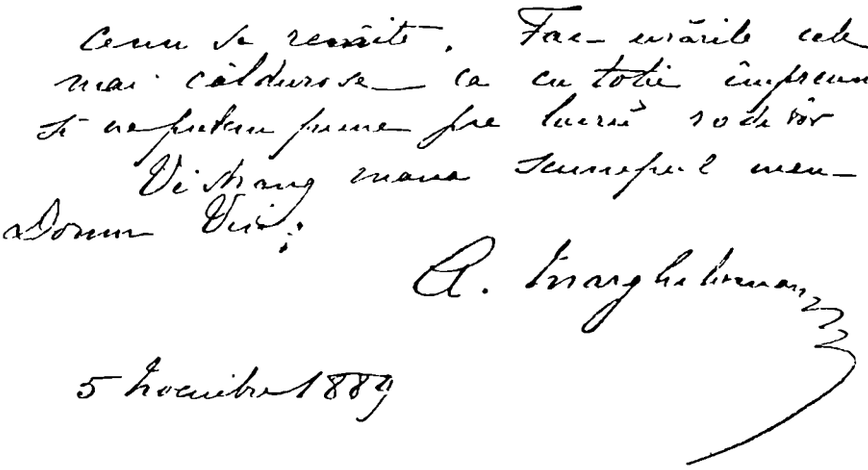

Fig. 16. — Scrisul lui Al. Marghiloman la 35 de ani.

4) CESARE LOMBROSO: «*Grafologia*» Milano 1895. Cuprinde autografe interesante. Are cusurul să voiască să recunoască „tipul criminal" după scris. Lucrarea e tradusă în nemțește în biblioteca Reclam.

5) LAURA MEYER-ALBERTINI: „*Lehrbuch der Graphologie*" Stuttgart 1895. Ed. 5-a: 1913 Voluminoasă și serioasă lucrare. Capitolul consacrat expertizelor e interesant.

6) D-NA R. DE SALBERG: „*Manuel de graphologie usuelle*" Hachette, fără dată. Lucrare interesantă pentru numeroasele autografe, pentru claritatea expunerei, dar păcătuește prin faptul că cere prea mult grafologiei și crede că 20 lecții ajung pentru a fi grafolog.

7) HANS H. BUSSE: «*Wie beurteile ich meine Handschrift* Berlin, f. d. probabil 1903. Foarte originală lucrare de vulgarizare a unuia din cei mai competenți grafologi si experți germani.

Acelaș autor a scos la 1900: „*Versuch einer Bibliographie der Graphologie*" care complectează bibliografia lui L. Deschamps, citată mai sus, dar are multe lipsuri și nu comentează valoarea cărților citate.

Nu pot sfătui în deajuns pe cei cari se vor interesa de grafologie, să se ferească de cărțile scrise de necompetenți, urmărind un câștig de librărie. Grafologia nu e o distracție de saloane, nu e la îndemâna ori cui.

IV. Grafologia experimentală.

Criticile aduse grafologiei au provocat experiențe cari au dovedit temeinicia ei.

Iată câteva din criticile serioase făcute:

1) Grafologia nu poate fi adevărată pentru că *scrisul omului se schimbă după dispoziție*, după cum e necăjit, grăbit, bolnav etc; unii oameni au chiar două-trei feluri de a scrie.

Această critică constitue de fapt un argument în favoarea grafologiei, dovedind cât de fin este aparatul înregistrator al gestului de vreme ce notează nu numai dominanta grafică dar și variațiunile datorite boalei, temperamentului etc. Dacă scrisul unor oameni variază de la un manuscris la altul e o dovadă de ver-

dacoromanica.ro

satilitate; oamenii constanți scriu la fel după ani de zile. (Vezi figura 16 și 17 scrisul lui Alexandru Marghiloman la 34 de ani și scrisul lui din anul morței, 1925).

2) *Ne putem schimba intenționat scrisul, de exemplu când scriem o anonima.*

Aci nu mai e chestiune de grafologie ci de expertiză. Nu e actor, or cât de bine grimat, pe care să nu-l poți recunoaște privindu-l de aproape; acelaș lucru cu scrisul disecat de microscop.

3) *Portretul grafologic al unei și aceleiaș persoane făcut de diferiți grafologi difera.*

Răspundem: „Fotografia la minut" nu seamănă totdeauna cu fotografia scoasă într'un atelier artistic. Doi grafologi buni nu pot decât ajunge la aceleași concluziuni pentru că nu pot clasifica scrisul în mod diferit; ceea ce diferă e stilul în care e redactat portretul.

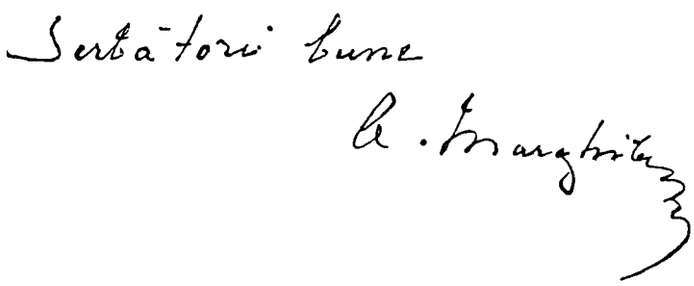

Fig. 17 — Acelaș s ris la 71 de ani, e doar ceva mai puțin inclinat și ceva mai mare mai ales ținând seama că autograful pe o carte de vizită. Incolo aceiași claritate și lizibilitate, aceeași demnitate și eleganță.

4) *Scrisul nu depinde de caracter ci de construcția mânei,* de materialul de scriere folosit.

Răspundem: mutilați, cari au trebuit să învețe a scrie cu mâna stângă ori cu piciorul, sau ținând condeiul cu dinții, au, după puțină deprindere, un scris ce prezintă exact caracteristicele grafice din vremea când invalidul putea folosi dreapta.

Scrisul cu mâna stângă al Lt.-Colonelului Gh. Brăescu, talentatul scriitor, are aceleași caracteristice ca și cel dinainte de războiul în care și-a pierdut mâna dreaptă. Singura deosebire e că literile sânt răsturnate spre stânga, cum scriu de obiceiu stângacii. (Fig. 18 și 19).

Pe plajă, pe zăpadă, am scris cu vârful piciorului, cu călcâiul și mi s'a recunoscut scrisul neiscălit de prieteni [1]).

5) In sfârșit s'a mai spus: dacă grafologia este adevărată, atunci, *hipnotizand pe cineva* și sugestionându-i că întrupează diferite personagii, *scrisul va trebui sa se altereze după fiecare sugestiune.*

Experiența a fost făcută pentru prima oară de către D-rii Ferrari, Héricourt și Ch. Richet, savanții membrii ai Societății de Psihologie fiziologică din Paris. S'a sugestionat unui tânăr student în medicină, neștiutor de teoriile grafologice, că este un țăran siret, apoi că este Harpagon și în sfârșit ca este un mosneag și a fost pus să scrie sub impresiunea fiecărei sugestiuni. In acelaș timp în care mimica lui se armoniza cu ideea personagiului sugerat, scrisul urma paralel aceleași modificări, luând la fiecare sugestionare un aspect deosebit.

S'a sugestionat unei doamne că este Napoleon I, apoi o copiliță de 12 ani

---

1) Vezi DR. G. MARINESCU, savantul nostru neurolog și membru al Academiei: *Scrierea, turburările ei și grafologia* Analele Academiei 1905.

W. PREYER, *op. cit.* autografe interesante. Vezi revista *La Graphologie* scrieri cu piciorul, cu dinții.

I. CREPIEUX-JAMIN *L'âge et le sexe dans l'écriture* » Paris 1924.

dacoromanica.ro

și iarăși aceleași modificări paralele ale scrisului, ale fizionomiei, ale gesturilor, erau observate. [1]).

Acestea au fost cele d'întâi încercări de grafologie experimentală și ele au făcut să dispară ideea de ocultism ce era legată în mintea multora de cuvântul «grafologie».

De atunci observațiunile s'au înmulțit, grafologii au studiat alterările propriului lor scris după cum scriau cu sau fără ochelari, pe frig, căldură, cu dureri de cap, sub emoția unei știri bune, unui doliu etc. dar mai ales observațiile făcute asupra scrisului bolnavilor au dat rezultate atât de neașteptate încât astăzi diagnosticul multor maladii nervoase, de cord, etc. se poate stabili pe baza scrisului [2]).

Fig. 18. — Scrisul Lt. colonelului invalid, scriitorul Gh. Brăescu (cu mâna stanga

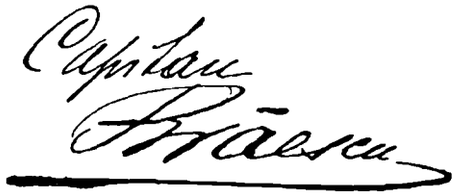

Fig. 19. — Acelaș scris dinnainte de războiul în care Căpitanul Brăescu și-a pierdut dreapta.

Diferința constă în răsturnarea scrisului spre stânga — cum fac în general stângacii — încolo aceleași litere din ce în ce micșorate. aceeași rupere a cuvântului după Br., acelaș semn al scurtărei pe ă, în formă de accent grav violent apăsat, aceeași terminare măciucată a parafului. Trebuie să se țină seamă apoi de anii trecuți între o iscălitură și alta, de cultura asimilată în acest răstimp și care aduce simplificarea traseului.

Detractori ai grafologiei au rămas astăzi sau cei cari n'au citit în viața lor un tratat serios de grafologie sau cei cari s'au încumetat, fără muncă stăruitoare, fără cunoștinți psihologice, să facă portrete grafologice prin saloane. Un tablou de semne nu ajunge ca să poți face un portret grafologic exact precum fără a cunoaște arta desemnului, știința coloritului, nu poți face un portret, oricât de numeroase culori ai avea pe o paletă.

V. **Grafologia și expertiza grafică**

Dar chiar admițând, contra evidenței, că grafologia n'are nici o bază științifică, că este absolut fals că s'ar putea după scris preciza caracterul scriptorului, un fapt rămâne cert pentru expertizele în scrieri: *singurii cari au studiat și disecat scrisul cu infinita lui varietate, singurii cari au facut pentru scris operă științifica, clasificând familiile, speciile și modurile scrisului așa cum de pildă Jussieu a clasificat plantele, sunt grafologii.* Nenumăratele autografe adunate de ei timp de 50 de ani decând există revista *„La Graphologie“*, cele adunate analizate, și disecate, în sutele de cărți și broșuri, în revistele *„L'Ecriture“*, *„Die Handschrift“* *„Berichte der Deutschen graphologischen Gesellschaft“*, *„Graphologische Monatshefte“*,

1) *Revue de Philosophie* Année 1886, No. 4.
CREPIEUX-JAMIN *L'écriture et le caractère*.
DR. G. MARINESCU, *op. cit.*
2) Vezi Crépieux Jamin, Preyer, Lombroso, Marinescu op. cit. și autorii menționați de dânșii.
Autorii medici, cari prezintă un interes deosebit pentru experții grafici, sunt citați în *Bibliografie*.

dacoromanica.ro

I DIMENSIUNE	II DIRECȚIUNE	III FACTURĂ	IV PRESIUNE	V IUȚEALA	VI CONTINUITATE	VII ORÂNDUIRE
PONDERAȚIUNE	**0 Mărunt** Minuție	**0 Înclinat** Pasiune	**0 Vulgar** Vulgaritate	**0 Apăsat** Materialitate	**0 Precipitat;** Imprudență	**0 Tocat** Intuiție	**0 Neîngrijit** Neglijență
	1 Mare Vedere de ansamblu	**1 Vertical** Ratiune	**1 Elegant** Gust	**1 Eterat** Delicatețe	**1 Potolit** Circumspecțiune	**1 Înlănțuit** Rationare	**1 Ingrijit** Punctualitate
MORALITATE	**2 Suprafățat** Orgoliu	**2 Sălțăreț** Versatilitate	**2 Colțuros** Batoșenie	**2 Fusiform** Sensualitate	**2 Sacadat** Nervositate	**2 Lăcătuit** Disimulare	**2 Enigmatic** Sans-gêne
	3 Ghemuit Modestie	**3 Alinlat** Constanță	**3 Rotunjit** Blândețe	**3 Cilindric** Temperanța	**3 Cadențat** Calm	**3 Crenelat** Expansiune	**3 Citeț** Politețe
VOINȚĂ	**4 Gladiolat** Finețe	**4 Șerpuitor** Mlădiere	**4 Amorf** Inexactitudine	**4 Molâu** Slăbiciune	**4 Șovăitor** Indecizune	**4 Necontrolat** Zăpăceala	**4 Dezordonat** Incoerență
	5 Ingladiat Credulitate	**5 Rigid** Inflexibilitate	**5 Precis** Precizune	**5 Energic** Energie	**5 Degajat** Siguranța de sine	**5 Retușat** Controlare de sine	**5 Ordonat** Metodă
INTELIGENȚĂ	**6 Rîsipit** Exterioriz e	**6 Coborâtor** Depresiune	**6 Impersonal** Banalitate	**6 Estompat** Superficie	**6 Tărăgănat** Inactivitate	**6 Monoton** Impasibilitate	**6 Confuz** Obscuritate
	7 Indesat Concentrare	**7 Suitor** Avânt	**7 Simplificat** Originalitate	**7 Rellefat** Penetrație	**7 Accelerat** Activitat	**7 Nuanțat** Emotivitate	**7 Clar** Lucidilate
TRANSCENDENȚĂ	**8 Exuberant** Exaltare	**8 Regresiv** Individualism	**8 Artificial** Afectare	**8 Imbâcsit** Lipsă	**8 Repezit** Violență	**8 Disparat** Complexitate	**8 Disgrațios** Trivialitate
	9 Cumpătat Moderațiune	**9 Progresiv** Altruism	**9 Simplu** Naturalețe	**9 Limpede** Imaterialitate	**9 Stăpânit** Stăpânire de sine	**9 Omogen** Unificare	**9 Amorfos** Distinctiune

dacoromanica.ro

au dat un material de studiu imens și deci, în lipsa unei școli de expertiză, singuri grafologii au avut pregătirea necesară pentru a forma experți mai competenți. In mare majoritatea a cazurilor de falș și identificări grafice singura metodă de expertizare ce poate fi aplicată, este metoda grafologică; chimiștii putând da contribuția lor doar în cazurile de falș parțial prin reactivi chimici, cazuri cu totul rare și chiar atunci nu se poate recurge la reactivii chimici decât în ultima extremitate, de teamă de a nu distruge originalul de expertizat.

VI. Clasificarea scrisului

Prima clasificare științifică a scrisului a dat-o J. Crépieux-Jamin în *„L'Ecriture et le caractère"* și această clasificare a fost adoptată de toți grafologii. Societatea experților din Paris a adus o ușoară modificare și simplificare acestei clasificări spre a o face să corespundă mai exact nevoilor expertizei, spre a permite o notațiune numerică a scriptelor *(grafometrie)* și o mai ușoară catalogare a autografelor în arhive. Astfel s'a adoptat, pentru expertizele grafice, următoarea clasificare a lui Pierre Humbert († 1924) [1]) în colăborare cu istoricul Joseph Depoin († 1924) președintele „Societății de grafologie", și al „Institutului stenografic", din Paris, Jules Eloy, expert grafolog pe lângă Tribunalul Seinei, profesorii mei, de Coquereaumont și de Rougemont, clasificare aprobată de Crépieux-Jamin el însuși [2]).

Precum se vede, tabloul de clasificare gramofetrică (pag. 20) este împărțit în 7 coloane sau clase:

Dimensiune, Direcțiune, Factură, Presiune, Iuțeală, Continuitate, Orânduire.

Fiecare clasă se subdivide în zece spețe de scrieri, numerotate dela zero la nouă, repartizate cinci grupe, opuse câte două-două.

Pentru grafologi numerele perechi au o valoare pejorativă, cele neperech una meliorativă.

Numărul grafometric

Tabloul acesta, din faptul că fiecare speță din cele 7 clase este indicată printr'un număr, 0—9, permite semnalmentul unui scris cu ajutorul unui *număr grafometric* iar pe de altă parte determinarea gradului de superioritate sau inferioritate a scriptorului cu ajutorul unui *coeficient de valoare.* Aceasta înlesnește enorm munca expertului și grafologului.

Numărul unui scris se obține căutând, în fiecare din cele 7 coloane ale tabloului, dominanta scrisului. Această dominantă se indică după rangul ce ea ocupă în coloana respectivă. De aci rezultă că numărul grafometric va avea 7 cifre.

Dacă două scrieri vor avea acelaș număr grafometric, ele vor emana dela acelaș autor, și viceversa.

Să luăm un exemplu: să admitem că un scris ar fi:

2 Supraînălțat, 7 suitor, 2 colțuros, 5 energic, 9 stăpânit, 6 monoton, și 1 îngrijit.

---

1. Pierre Humbert, stenograf emerit, expert grarolog pe lângă Tribunalul Seinei: *„L'Expertise en critures"* 1907 și *„Théorie de l'expertise en écriture et de l'analyse graphologique"*. Paris 1917.

2 Grafologii vor prefera clasificarea lui Crépieux-Jamin, mult mai bogată, căci determină 140 spețe în loc de 70 din clasificarea lui P. Humbert, excelentă în expertiză tocmai pentru că e mai simplă.

dacoromanica.ro

Am avea ca dominantă a acestui scris: 2725961

Să admitem apoi că acelaș scris ar mai fi, ca a doua dominantă: *7 îndesat, 8 regre iv, 8 artificial, 8 îmbâcsit, 6 tăragănat și 6 confuz.*

Am avea atunci ca a doua dominantă cifra: 7888666.

Coeficientul de valoare

Deoarece interpretarea unui scris diferă după cum avem de a face cu un om superior, un mediocru sau un inferior, trebue, pentru a putea face un portret grafologic exact, să determinăm această superioritate, mediocritate sau inferioritate. Cele două numere grafometrice, obținute precum am arătat mai sus, ne permit a găsi coeficientul de valoare al unui scris.

Iată cum procedăm pentru a obține acest coeficient:

1) Adunăm numerele nesoț din numărul grafometric atribuit unui scris

2) Adunăm numerele soț din același număr grafometric

3) Scădem pe cel mai mic din cel mai mare

Restul va fi socotit pozitiv dacă totalul cifrelor nesoț este mai mare decât totalul cifrelor soț; în cazul contrar numărul va fi socotit negativ.

4) Scoatem un al doilea număr grafometric, alegând în fiecare din cele 7 coloane a doua dominantă a scrisului. Obținem astfel un număr complementar de 7 cifre. (Cum am arătat în exemplul de mai sus)

5) Asupra acestui al doilea număr grafometric complementar, repetăm operațiunea arătată la punctele 1, 2 și 3.

6) Adunăm primul rest cu al doilea rest.

7) La rezultatul obținut adăogăm 98 unități, pentru a evita cantitățile negative.

Cifra astfel obținută este Coeficientul de valoare.

Vom zice că scriptorul este un inferior, un mediocru sau un superior, după cum va ocupa una din categoriile ce urmează:

	INFERIORITATE	
Abjecțiune	Josnicie	Platitudine
0 la 14	15 la 42	43 la 84
	MEDIOCRITATE	
Neputință	Banalitate	Insuficiență
85 la 98	99 la 111	112 la 125
	SUPERIORITATE	
Valoare	Elevațiune	Supremație
126 la 167	168 la 195	196 la 210

Rândurile din tabloul grafometric: 2, 3, 4, 5, 6 și 7 reprezintă calitățile socotite ca determinante: *Moralitatea, Voința și Inteligența.*

Cifrele rândurilor 0 și 1, reprezintă calitățile predispozante, formând baza acestor trei facultăți; în sfârșit cifrele din rândurile 8 și 9 reprezintă calități transcendentale, constituind încoronarea precedentelor calități.

(După Pierre Humbert *op. cit.*)

dacoromanica.ro

In exemplul nostru, pentru găsirea coeficientului de valoare vom avea deci
1) Adunând cifrele nesoț: 7+5+9+1=22
2) Adunând cifrele soț: 2+2+6=10
3) Scăzând restul cel mic din cel mare avem. 12, rest pozitiv
4) Procedând la fel cu a doua dominantă avem:

totalul cifrelor nesoț: 7
„ „ soț: 42
diferența: 35, rest negativ.

5) Adunând primul rest cu al doilea avem: 47
6) Adăogând la acest rest 98 unități avem: 145, scrisul unui om de valoare

(Vezi ca aplicațiune practică scrisul lui Take Ionescu și scrisul în chirilice al lui Mihai Viteazul studiate din punct de vedere grafologic).

Voi analiza acum fiecare clasă cu subdiviziunile ei urmând pe Humbert. [1]) În paranteză voi da, după Crépieux-Jamin, [2]) explicația psihologică, principală și secundară, a fiecărui scris. Cred că această parte grafologică este interesantă pentru psihologi și este folositoare în fals dar mai cu seamă în anonim căci grafologia poate da magistratului indicațiuni din cele mai prețioase asupra infractorului și inculpaților fără însă ca să existe, cum a crezut Lombroso, un scris tip al criminalului, al infractorilor. „Violentul este un ucigaș virtual, dar e departe de la virtualitate la faptul criminal" — zice Crépieux-Jamin. „Teoria tipului criminal este disolvantă și falsă. Ea e un pericol social. Nu există o fatalitate a crimei." [3])

Evident că cei cari nu s'au putut convinge de seriozitatea grafologiei vor trece peste explicările psihologice pe cari le dă cartea și se vor mulțumi să folosească numai mecanic clasificarea brută a scrisului și mai ales notele cu specială privire la expertiză complectând explicările date pentru fiece specie de scris.

1) PIERRE HUMBERT: *„Théorie de l'expertise en écritures et de l'analyse graphologique"*
2) J. CRÉPIEUX-JAMIN: *„L'Ecriture et le caractère"*.
3) J. CRÉPIEUX-JAMIN: *„Les éléments de l'écriture des canailles."*

dacoromanica.ro

I. PRIMA CLASĂ: DIMENSIUNEA

O. Scrisul mărunt

(Migăloşenie, finețe, iubire de amănunt, veşelie, şiretenie, miopie)

In acest scris literile par ca niște picioare mărunte și multe de furnici grăbite. E scrisul în care literile minuscule tip: *i, u, n, m,* sânt mai mărunte decât modelul caligrafic. (Fig. 20 21, 22).

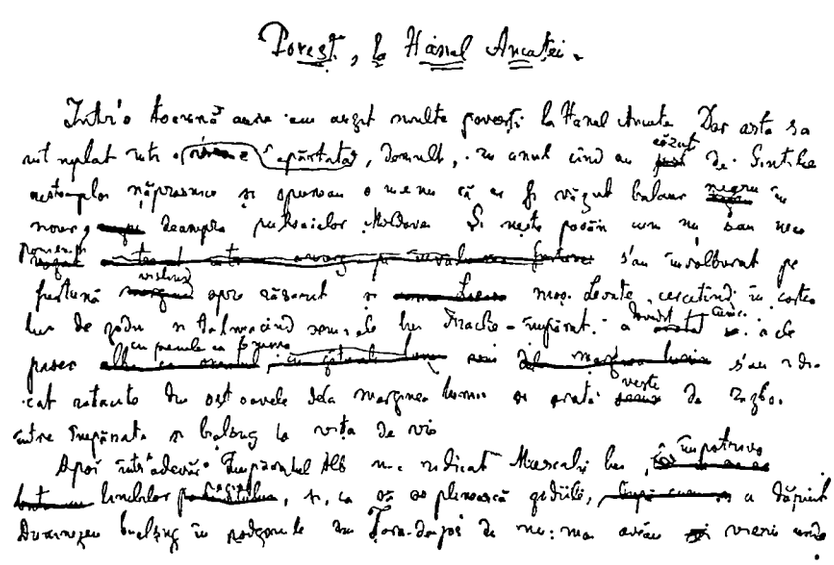

In scrisul modern, calibrul mijlociu al literilor este între 2-3 mm. (Vezi pentru măsurarea dimensiunilor capitolul „*Uneltele expertului*").

NOTA. — Este caracteristic numarul mare al Românilor de seamă din vechiul regat, scriitori mai ales, al caror scris e mic; Ardeleanul, Bucovineanul are rare ori scrisul mic.

Fig. 20 și 21. — Scrisul mărunt al migălosului frământator al graiului romanesc M hail Sadoveanu.

Ar fi de cel mai mare folos pentru grafologi, pentru istoricii literari, pentru scriitorii tineri mai ales studierea unor asemenea autografe, conținând nenumăratele indreptări aduse scrisului lor, de marii noștri scriitori, înainte de a se hotăra să dea tiparului o pagină.

1. Scrisul mare

(Iubire de fast, generozitate, vedere de ansamblu, orgoliu, presbiție, incultură) [1]

E contrariul celuilalt: literile tip minuscule *i, m, n, u* depășesc 3 mm. Fig. 23, 24, 25 și 26 etc.).

1) După cum se vede dăm mai multe interpretări psihologice pentru unul și acelaș scris. Ansamblul scrisului și mai ales dominanta lui va arăta interpretarea justă. Clasificarea grafologică e numai paleta pictorului; culorile trebuesc combinate, potrivite cu ajutorul psihologiei pentru facerea portretului moral. Și aci stă dificultatea grafologiei, partea de artă care împedecă mediocritatea a zugrăvi exact un caracter după scris.

„Scrisul zice Crépieux Jamin este o armonie ale cărui acorduri grafologul le descompune pentru a le re onstitui s b o altă formă. Fiecare notă a scrisului contribue la un efect mai mult sau mai puțin important după asoci rile în care int ă. Nu putem prin urmare cunoaște, considerând numai una din aceste note, natura acordului d'n care face parte. Semnificările scrisului nu au deci o valoare absolută pentrucă pot fi modificate de altele. Dacă acestea sunt din ace ași familie, semnificarea celor d'intâi va fi exagerată și va fi dinpotrivă moderată dacă sunt dintr'o familie deos bită.

Semnul, considerat izolat și teoretic ca într'un tablou de semnificări) este încă și mai mult supus cauțiunei. Nunumai că efe tul său e relativ dar chiar cauza lui e relativă căci mișcări fiziologice diferite pot să-i dea naștere „(*L'Ecriture et le Caractere*" p 158)..

dacoromanica.ro

NOTĂ. — Cand se scria cu o trestie, un calam, o pensulă, o pană de gască, mijloc a scrisului era mult mai mare. Documentele vechi trebuesc deci interpretate ţinand seamă de aceasta.

Peniţa de otel datează dela sfarşitul secolului XVIII-a. E invenţia mecanicului francez J. Arnoux. Prima fabrică de peniţe metalice a fost fondată la Birmingham, pe la 1816. S'a continuat însă mult timp a se scrie cu pana de gâscă, de vultur, si, pentru lucrarile migaloase, cu una de corb. [1])

La noi s'a scris cu pana de gâscă până după epoca Regulamentului organic.

NOTA. — Mai trebuie ţinut seamă, când expertizăm un scris, de numarul de ani trecuţi între diferitele piese de comparaţie, de oarece dimensiunile scrisului cresc paralel cu importanţa rolului pe care'l joacă un om, în viaţa politică mai ales. Compară de pildă scrisul regelui Carol, mic când iscălia constituţia la 1866, mai mare la 1869, cu scrisul aceluiaş suveran la apogeul gloriei sale în 1906 ; (Fig. 23 şi 24) compară iscălitura ca prinţ moştenitor şi ca rege al României întregite al actualului nostru suveran.

De tot interesul este să examinezi din acest punct de vedere scrisul deputaţilor noştrii. La cei mai multi scrisul creşte proporţional cu numărul anilor de deputăţie. Explicaţia psihologică n'o cunosc.

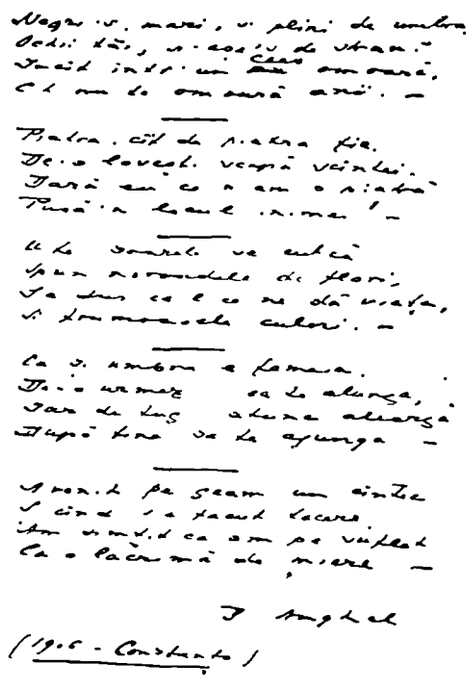

Fig. 22. — Scrisul poetului D. Anghel, prea puţin apreciatul cizelator al versului.

2. Scrisul supraînălţat

(Orgoliu, vanitate, presumpţiune)

In acest scris majusculele sunt disproporţionat mai ridicate decât minusculele, părţi din litere se înalţă exagerat peste literile vecine, de pildă cum se cocoţează aripa nouă a băncei Marmorosch-Blank peste casele vecine. (Fig. 27).

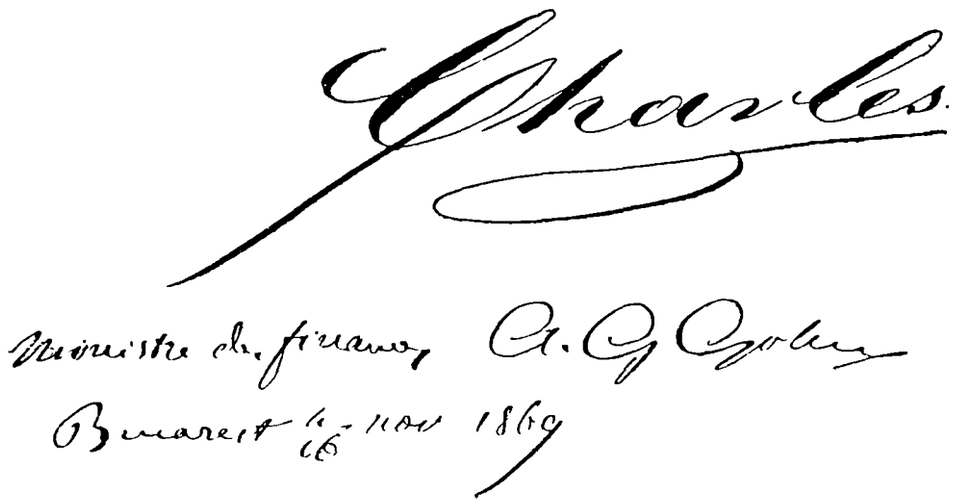

Fig. 23. — Scrisul Regelui Carol. E intr'o continuă progresie, ca dimensiune şi siguranţă. dela 1806, când cu slove mici iscălia Constituţia, la 1881, când semna ca cel dintâi Rege al României, şi până la 1906, când ajunge apogeul gloriei sale.

1) Vezi dicţionarele enciclopedice Larousse, Meyer's Lexicon etc Vezi A. Giry „*Manuel de Diplomatique*"

dacoromanica.ro

Subdiviziuni din această specie :

a) **M, H,** majuscul au primul picior al literei mai ridicat cu câţiva milimetri decât piciorul următor. (*Mandrie de comparaţiune, buna părere despre sine*). Fig. 2 , No. 1 4;

Fi . 4. S risul R gelui Carol la 19 6. Să se observe cât de mică te comparativ, iscălitura Principelui Moştenitor pe acelaş act şi să se ompare cu is ălitura de astăzi a Regelui tuturor Românilor.

b) **L, D,** majuscul, se ridică ai zice în vârful piciorului de parcă ar fi încălţate cu pantofi „Louis XV". *(Aceeaşi explicare grafologica).* (Fig. 28, No. 5 6; Fig 29 b, 42).

c) Volutele la **P, T, V, F, N, K,** acoperă ca o umbrelă restul scrisului *(orgoliu de protecţiune).* Fig. 28, No. 7 9; Fig. 30, 31, 50).

d) Bara lui **t** este pusă foarte sus *spirit de dominaţie*). (Fig. 23, No. 9 ; Fig. 32).

e) Iscălitura este subliniată, (Fig. 29, 33) sau supraliniată, (*mândria numelui*). (Fig. 34) ;

f) Iscălitura e mai mare decât corpul scrisului (*Idem*). (Fig. 26).

Uneori scrisul acesta în loc de supraînnălţat este *extralăbărţat:* litere ca **M, W, V, N, B** ete. se umflă în lături ca o harmonică destinsă. (Vanitate obraznică, ce dă cu cotul lumea săracă în lături).

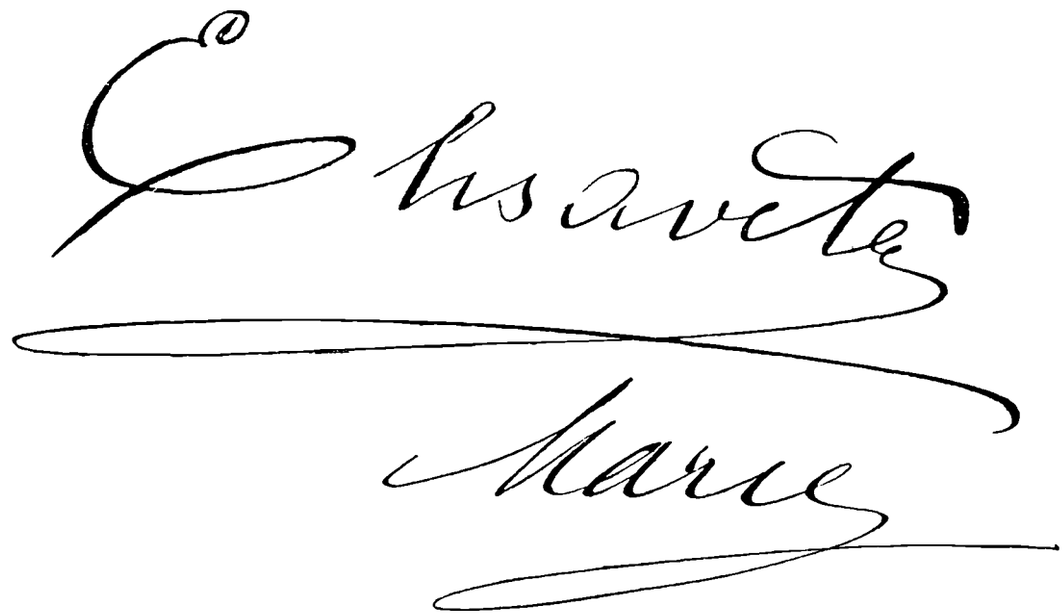

F g. 25. Iscălitura Reginei Elisaveta, pe acelaş act din 1906. Iscălitura Principesei Moştenitoare a păstrat a eleaşi dimensiuni până astăzi, cu deosebire că scrisul Reginei Romăniei întregite şi-a pierdut inclinaţiunea şi a căpătat o energie bărbătească foarte rară, nu numai la o femeie dar şi la bărbaţi. (Vezi de pildă scrisul femenin al majorităţei bărbaţilor noştri politici).

dacoromanica.ro

3. Scrisul ghemuit

(Modestie, timiditate, umilitate)

Aci dinpotrivă, majusculele abea se ridică deasupra minusculelor. **M, N, V, H** au picioarele de egală înălțime. (Fig. 3 și 40). Literile nu îndrăznesc parcă să se întindă în lături. (Fig. 24 b 38: regele Ferdinand I și Alexandru Ion Cuza, doi

Fig. 26. — Scrisul mare, dar nu suprainnălțat, al omului de îndărătnică tenacitate logică și abilitat del cat ce a fost, până la bătrânețe I. C. Brătianu. Să se observe paraful în laso.

mari timizi). Uneori majusculele sânt înlocuite prin minuscule. (Fig. 37), umilitate) Barele la **t** sunt joase; litera **d** minuscul e format dintr'o curbă modest aruncată spre stânga, fără a se înălța peste linia scrisului și tot scrisul pare trecut prin inel. Uneori litere ca **A, M, N, H** au picioarele parcă lipite ca o harmonică strânsă. (Fig. 39 și 31, scriitorii Ion Pillat si Niculae Pora)

Fig. 27. — Scris supraînnălțat: disproporție între majuscule și minuscule.

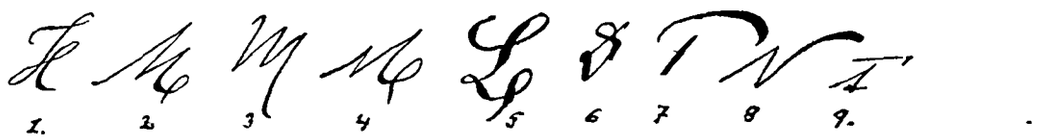

Fig. 28. Scris suprainnălțat: ridicarea primului picior al majusculelor (1 6) volută în formă de umbrelă (7—8), bara lui t prea sus 9.

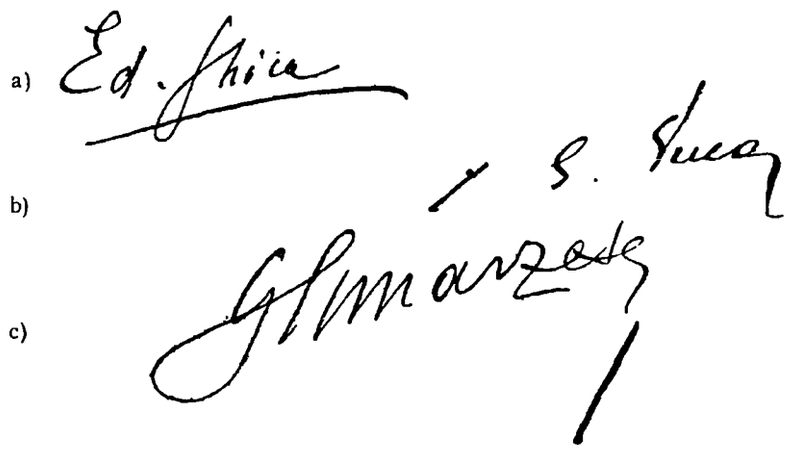

Fig. 29. — Iscalitură subliniată ascendent — D suprainnălțat. — Iscălitura ascendentă și mai mare ca textul, paraf fulgurant.

Acest scris nu trebuie confundat cu scrisul înghesuit (sgârcenie . Sânt sgârciți grozav de orgolioși și sânt modești și timizi foarte generoși.

dacoromanica.ro

4. Scrisul gladiolat [1])

(Finețe, șiretenie, grabă, debilitate)

E scrisul în forma ascuțișului de sabie, prin faptul că literile merg scăzând ca înălțime dela începutul spre sfârșitul cuvântului. (Fig. 33).

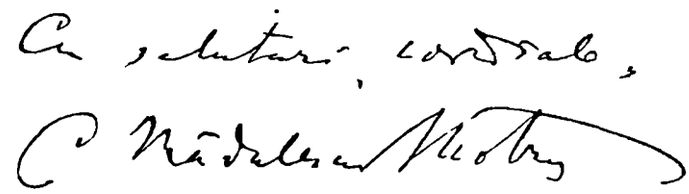

Fig 30. Bara lui t supraliniind autoritar, protector și tenace iscălit ra fără paraf, R. M. ușor suprainălțat. — Scrisul admirabilului profesor, psihologul C. Rădulescu Motru.

Fig. 31.—Amestec ciudat de timiditate: N înghemuit și orgoliu de protecțiune: P în volută acoperind protector restul literilor. (Scriitorul N. Pora).

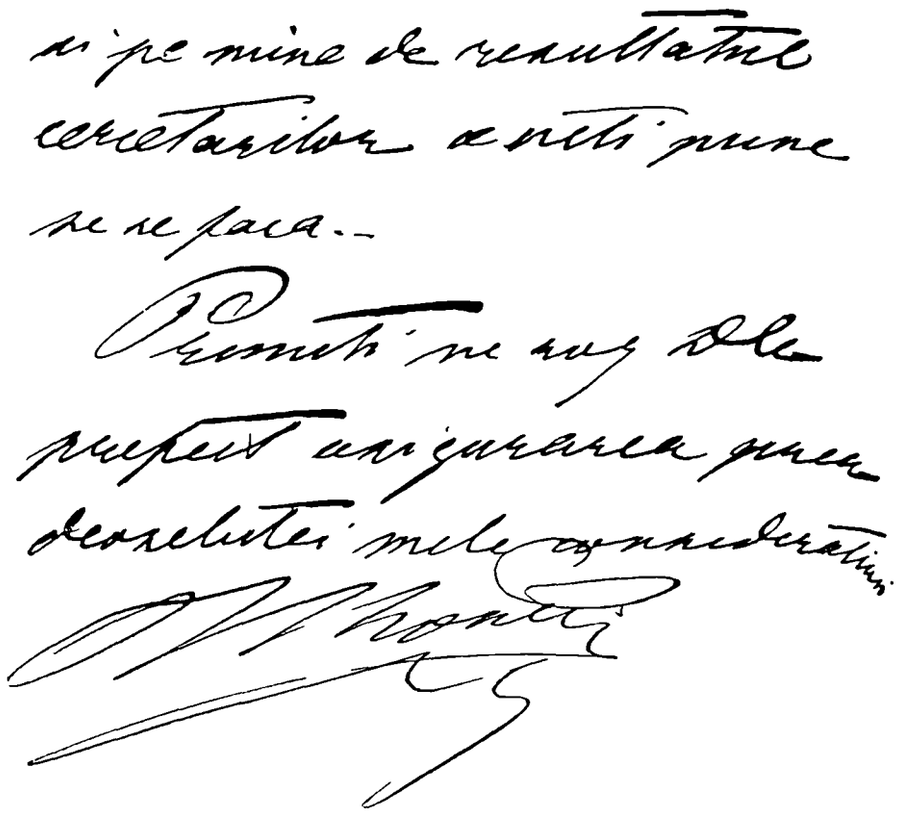

Fig. 32. — t barat foarte sus (dar inegal: uneori brutal apăsat alte ori prea subțire. — Scrisul lui T. Ro etti, fratele I oamnei Elena Cuza, fost ministru de justiție. — Să se observe scrisul pasionat, imaginativ, al mai tuturor oamenilor generației dela 1848.

Fig. 33 Iscălitura subliniată a lui P. S. Aurelian e onomist și om politic.

Gladiolarea poate să se întindă la întreg cuvântul (Fig. 41) ori numai la ultimele litere sau, în cuvintele mai lungi, scrise din bucăți, gladiolarea are loc pe fiecare fragment al cuvântului. (Fig. 42).

Ori gladiolarea se ivește la sfârșitul unei scrisori, iscălitura nefiind gladiolată,(grabă debilitate) Fig. 43.

Scrisul devine FILIFORM, când ultimele litere se reduc la o simplă linie sinoasă. (Fig. 44).

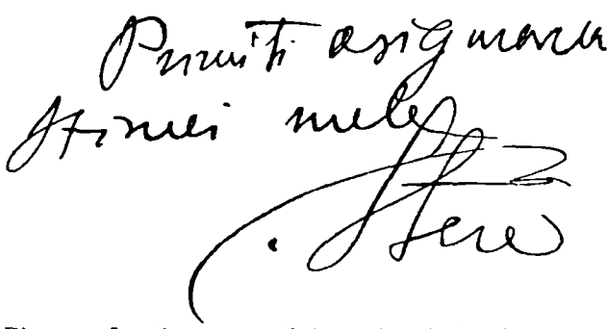

Fig. 34. Iscălitura supraliniată si scrisul chi nuit al lui C. Stere, la 1907.

1) Am păstrat terminologia „gladiolat" dela „gladius", sabie, pentru că e general admisă de grafologi și e perți.

dacoromanica.ro

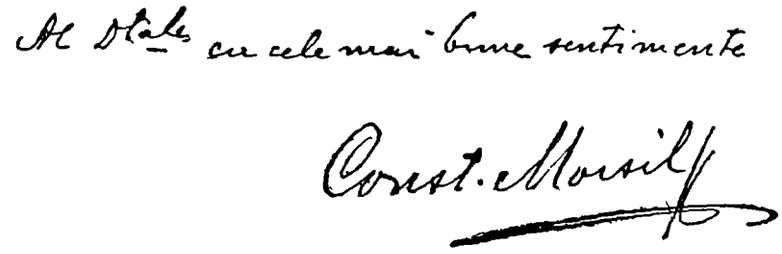

Fig. 35.— Iscălitura uşor mai mare decât textul scrisului, M ceva supra-înălţat. — Scrisul numismatului C. Moisil. — Aceste caracteristice se întâlnesc adesea la cei ce datoresc muncei lor situaţia ce ocupă.

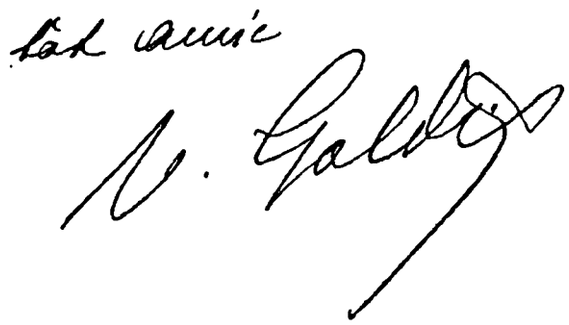

Fig. 36. — Iscălitura mai mare şi mai ascendentă decât textul.— Scrisul fruntaşului ardelean, Vasile Goldiş. profesor, ziarist, om politic, combativ, ca toţi luptătorii în potriva regimului unguresc. — Observă bara ce precede pe V, paraful fulgurant, terminat cu cârligul caracteristic oamenilor tenaci şi pe care-l găsim şi în Fig. 35, 34, 32, 30, 26 24. 13, 11, 9, 7.

Fig. 37. — Minuscule în loc de majuscule, în iscălitura fără paraf, (umilitate), Dar t e barat foarte sus, numele Vasile e scris complect, deci: umilitate voită. — E scrisul lui «Vasile Pop, simplu muritor», cum glăsueşte cartea de vizită a acestui fost lucrător cazangiu, apoi funcţionar comercial, ziarist, apicultor, inventator şi scriitor apreciat, când nu trebuia să scrie pentru o pâine

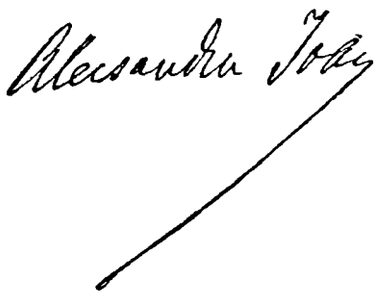

Fig. 38. — Frumoasa iscălitură modestă, simplă, delicat inclinată, cu litere trecute ca prin inel a lui Alexandru Ion Cuza. — Iscălitura e relativ foarte mică, dat fiind că e din 1862, când Unirea era definitivă.— Paraful violent şi terminat apăsat (voinţă, pare o notă discordantă în armonia generală a traseului femenin sensibil.

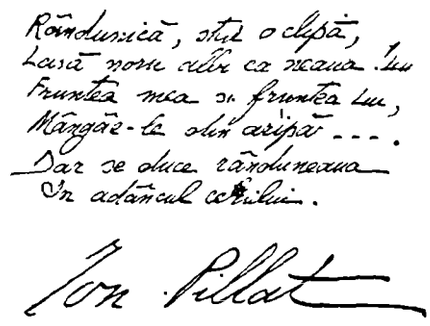

Fig. 39. — Literile iscăliturii sunt prea înghesuite bara lui t preă joasă. Timiditate nativă). Să se observe armonioasele litere dela începutul fiecărui vers, caracteristica talentului literar, a poetului Ion Pillat... deputat.

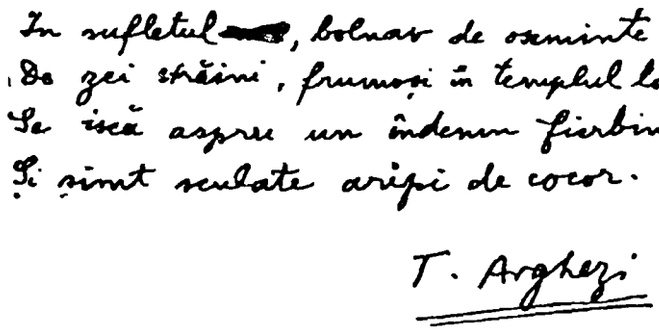

Fig. 40.— Scrisul e ghemuit (modestie, dar iscălitura subliniată dublu. Să fie mândrie exagerată a numelui sau simplă indicaţie pentru tipograf de a culege cu litere grase. Autograful e deci insuficient. Literile de formă tipografică T şi A din iscălitura acestui scris clar dar estompat, mânjit de cerneală, cu buclele lui o, a, e, l, b, îmbăcsite, amintesc talentul răbdător al celui ce din scormonirea trivialului ştie să creeze operă de artă.

dacoromanica.ro

5. Scrisul ingladiat

(Credulitate, expansiune, naivitate, minciună în scrisul inferiorilor)

E inversul scrisului gladiolat, literile merg sporind ca înălțime în spre sfârșitul cuvântului. Uneori numai litera finală e ingladiată. E scrisul tipic al copiilor atât de încrezători. (Fig. 45, 46).

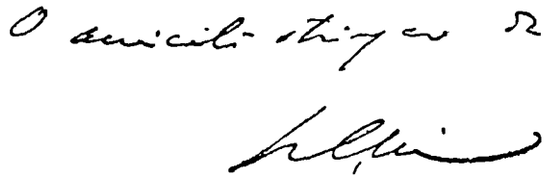

Fig. 41. — Scrisul gladiolat al lui Const. Xeni, fruntaș al baroului, fost secretar al lui Take Ionescu și fost ministru, fost în tinerețe bun traducător, poet și autor dramatic.

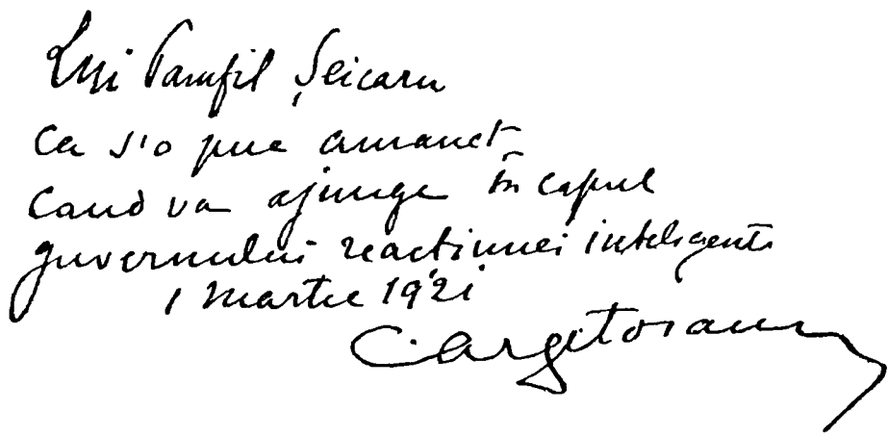

Fig. 42. — Scrisul degajat, în relief, repede, citeț, ușor gladiolat, al lui C. Argetoianu. — Rândurile anormal inegale, scrisul înghesuit la sfârșitul rândului trebuie să atragă atenția expertului. — Autograful e insuficient pentru că a fost scris pe o fotografie și mâna a fost silită să scrie pe un spațiu restrâns, pe format neobișnuit pe hârtie grăunțoasă.

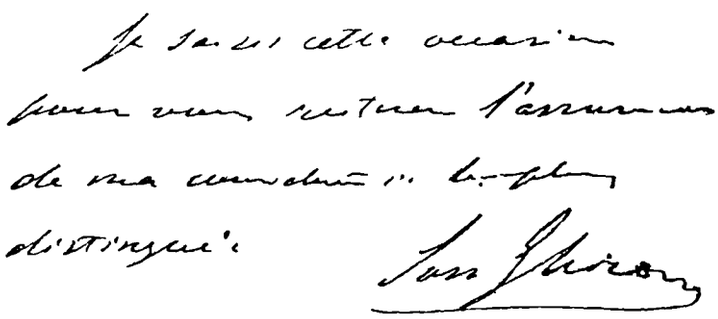

Fig. 43. — Scrisul bolnăvicios al lui Ion Ghica. — Gladiolarea se explică a 1 din cauza oboselei, e un semn inhibitiv.

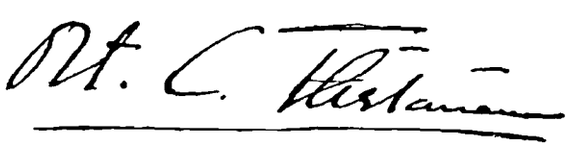

Fig. 44. — Scris filiform, subliniat și supraliniat dar simplificat, activ și energic, combativ.

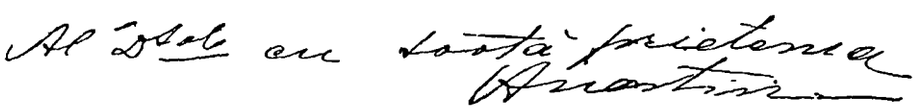

Fig. 45. — Scrisul ingladiat, ghemuit, inclinat, eterat, accelerat, al lui Victor Anestin, pasionatul vulgarizator al astronomiei, fundatorul societății „Prietenii Științei".

dacoromanica.ro

6. Scrisul risipit (dilatat)

(Claritate, generositate, risipă, iubire de confort)

Se scriu doar 3—4 cuvinte pe rând, cu mult alb între cuvinte, multă margine la stânga și la dreapta hârtiei. De cele mai multe ori cuvintele sunt terminate, în acest scris, cu finale lungi, aruncate spre dreapta. (Fig. 47).

7. Scrisul îndesat, (condensat)

(Economie, sgârcenie, egoism)

Literile se înghesue unele lângă altele, cuvintele se apropie, finalele se scurtează, paraful e fără amploare, albul dintre cuvinte e redus, hârtia se utilizează pe toată lățimea, se economisește cât mai multă hârtie. (Fig. 48, 7).

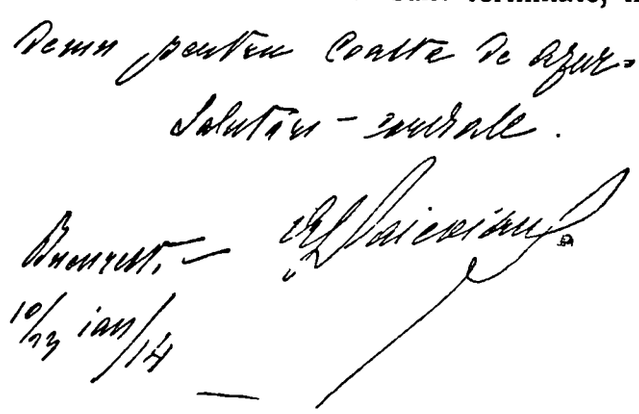

Fig. 46. — Scrisul ingladiat, colțuros, inclinat, eterat, al lui C. Băicoianu, a cărui activitate la Creditul Urban a fost atat de folositoare.

FORMATUL HÂRTIEI.—Inainte de a catalogà scrisurile în mari, mici, risipite, îndesate, trebuie să ne dăm seama de formatul hârtiei pe care s'a scris. Pe o carte de vizită de pildă se scrie mai mărunt și mai îndesat decât pe o petiție; cu creionul iarăși scrii mai mare decât cu peniță, mai ales ultimele rânduri, când creionul s'a tocit. Totul trebuie deci interpretat cu inteligență și numai pe bază de numeroase piese de comparație. E mai bine să refuzi a face o expertiză, (un portret grafologic), dacă n'ai piese de comparație în număr suficient.

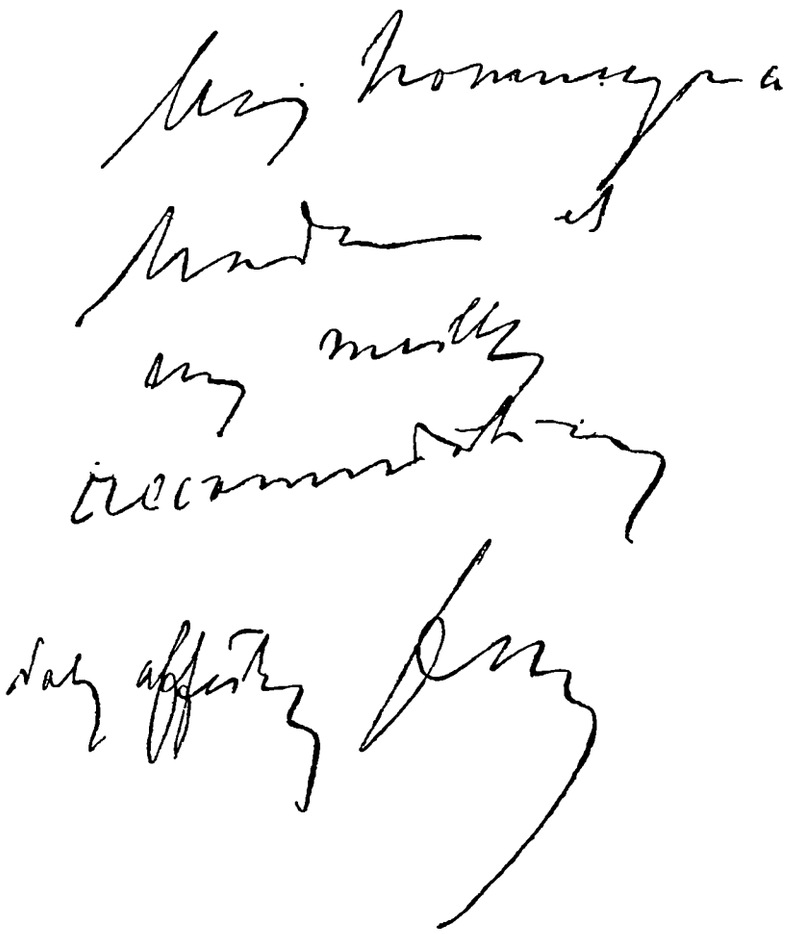

Fig. 47.—Scrisul risipit, exuberant, suitor, zorit, al Generalului Carol Davila, un om de bine al țărei lui adoptive.

De pildă (Fig. 17), scrisul lui Al. Marghiloman, din anul morței sale. deși pare un scris relativ mic, e de fapt un scris mare, fiind scris pe o carte de vizită Expertul deci trebuie să'și ascută spiritul de observație, să nu judece pripit, ci să interpreteze cu inteligență după cazuri, pe baza a cât mai multor piese de comparație.

Nu ori cine își poate adapta scrisul după formatul hârtiei; să rezumi o idee pe o carte de vizită, e o problemă pentru mulți. Unii incep de pildă o carte poștală cu litere mari și mântuie microscopic. Pentru grafolog adaptarea ductului scrisului, la formatul hârtiei sau invers are iarăși o interpretare psihologică. *(Cultură, dibacie, ponderațiune, gust).*

dacoromanica.ro

8. Scrisul exuberant, („mouvementé")

(Imaginaţiune, veselie, orgoliu, violenţă, nebunie)

Condeiul în acest scris nu poate fi stăpânit: peste tot volute, mişcări mari de condeiu, bare prea lungi, parafe complicate, aruncate svăpăiat, peste tot o anormală amploare. (Fig. 49, 50, 57.)

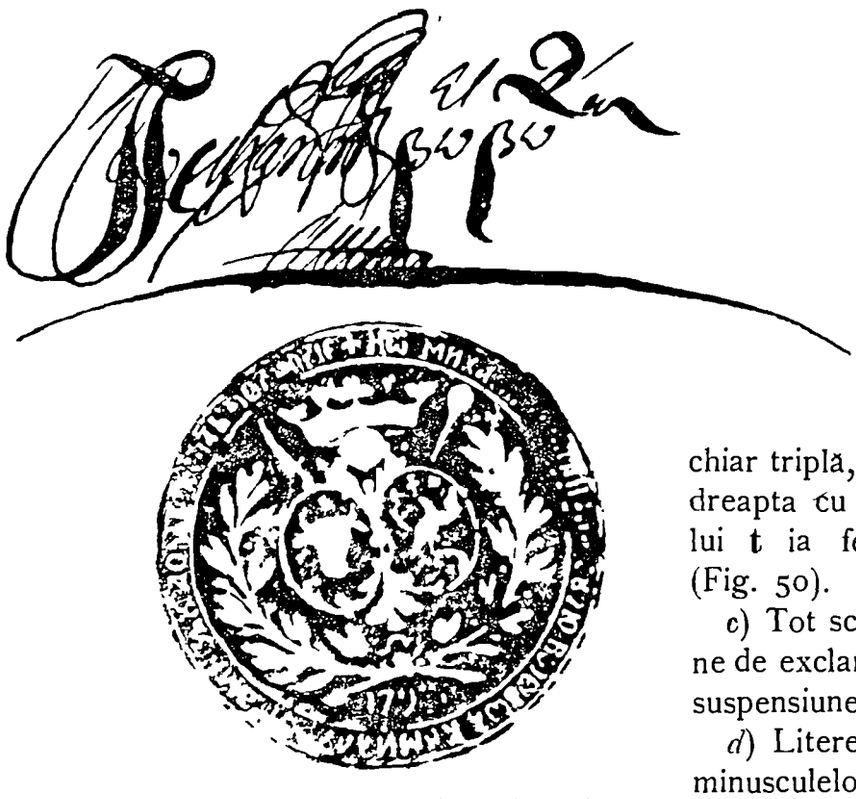

Fig. 48. — Scrisul complex, în acelaş timp îndesat şi extralăbărţat, suprainălţat, îmbăcsit şi fuziform, şerpuitor, cu paraful ca o pânză de păianjen, subliniat fuziform şi ascuţit, al Domnului fanariot Mihail Şuţu.

a) Majusculele în special indică mai tipic exuberanţa de gest, (imaginaţie);

b) Buclele la **p, b;** bastoanele lui **t, p, q, h,** se' întind sau prea sus sau prea jos; **d,** este format dintr'o volută mare, uneori dublă şi chiar triplă, încolăcită, revenind spre dreapta cu mişcări nestăpânite, bara lui **t** ia fel de forme exuberante. (Fig. 50).

c) Tot scrisul e presărat de semne de exclamaţie, întrebare, puncte de suspensiune;

d) Litere majuscule se pun în locul minusculelor. Multe cuvinte sunt subliniate inutil. In scrisul nebunilor sublinierea anormală a cuvintelor e mai ales caracteristică. (Fig. 51).

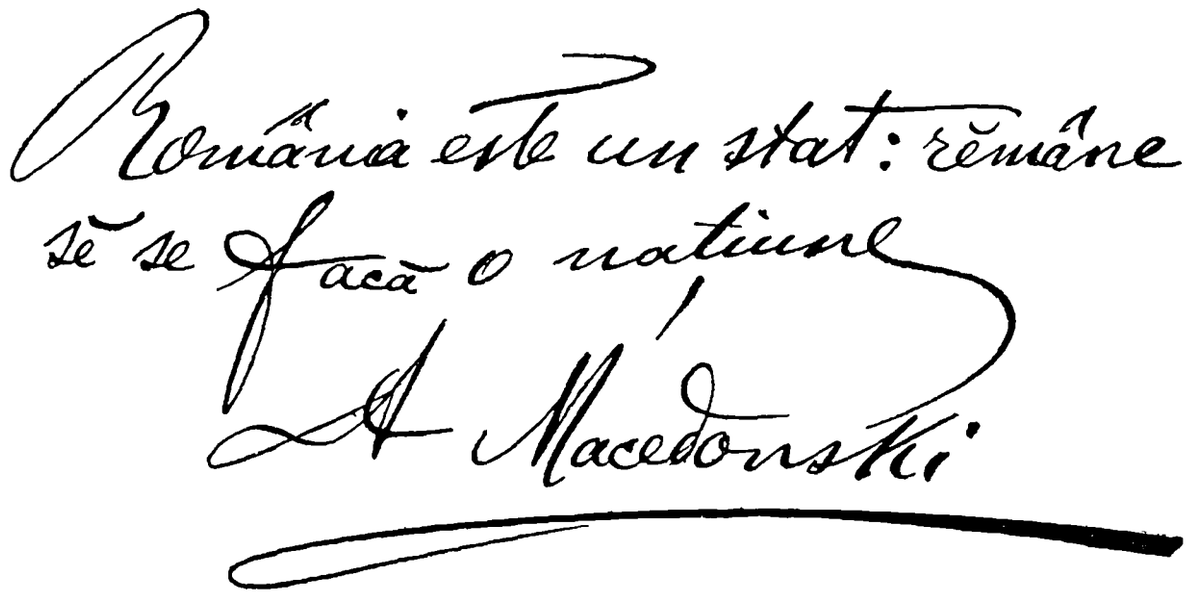

Fig. 49 — Scrisul exuberant, suprainălţat, mare, ingladiat, apăsat, agresiv al poetului Alexandru Macedonski.

dacoromanica.ro

9. Scrisul cumpătat (sobru)

(Stăpânire de sine, moderaţiune, reflexiune, modestie)

Totul e stăpânit, sobru, nici o mișcare inutilă de condeiu, punctuația e la locul ei, potolită. (Fig. 3, 52).

Scrisul exuberant să nu se confunde cu scrisul mare sau supraînălțat și nici scrisul cumpătat cu cel îndesat. Orgolioșii sunt de regulă stăpâni pe mișcările lor; sunt generoși timizi și sunt parveniți cari tremură ca să scoată gologanul din buzunar; sunt sgârciți, cheltuitori pentru fast, pentru masă bună, (Fig. 48) etc. Psihologia e balanța cu care fixăm un caracter după scris.

Afărarea cea mai bună
E în tine.
A. Vlahuță

Fig. 52. — Scrisul cumpătat, aliniat, simplu, stăpânit, îngrijit, cu un frumos E, de formă tipografică, cu iscălitura modestă, fără paraf, al lui A. Vlahuță.

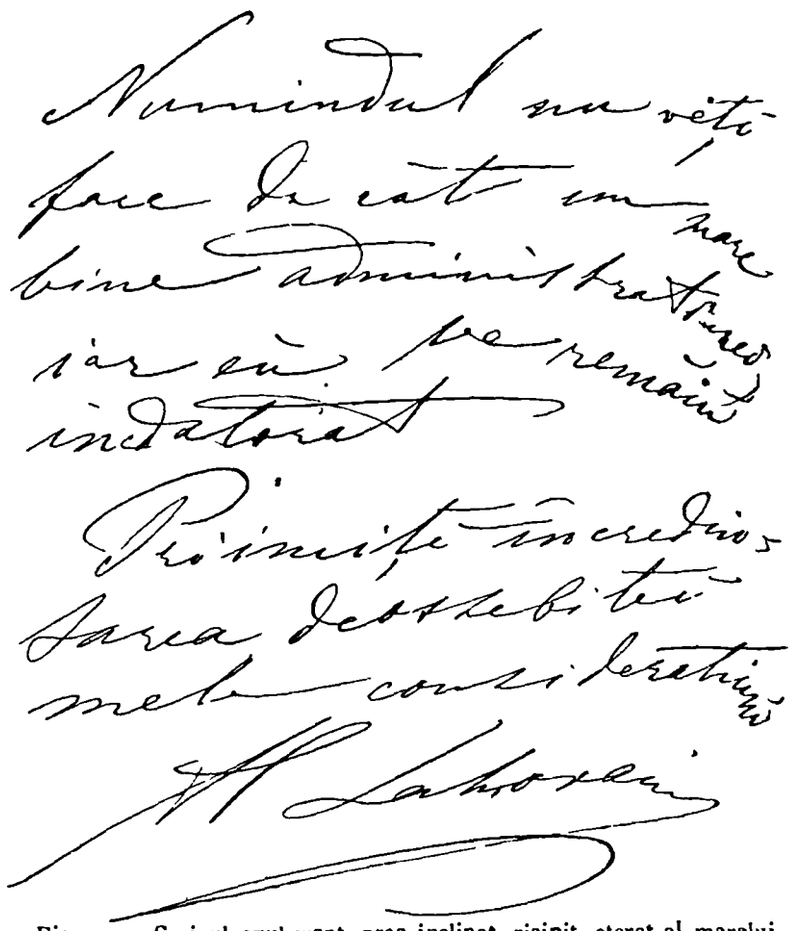

Fig. 50. — Scrisul exuberant, prea inclinat, risipit, eterat al marelui orator Alexandru Lahovari.

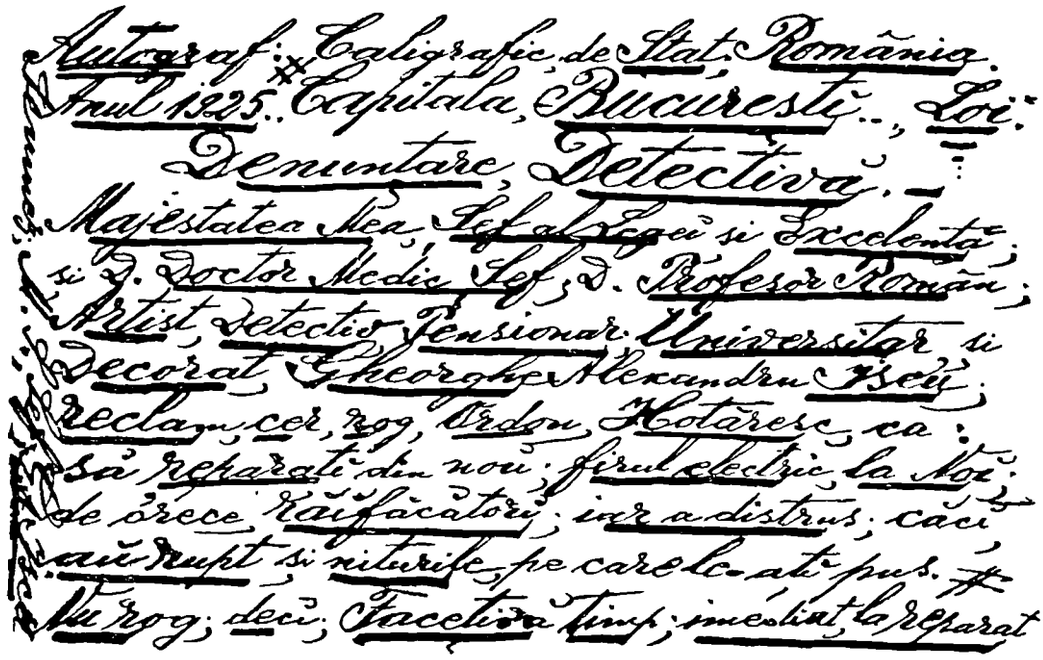

Fig. 51. — Scrisul unui nebun. Abuz de majuscule, abuz de sublinieri. Incolo scrisul, caligrafi , e lipsit de exuberanță. E un nebun serios și demn.

dacoromanica.ro

A DOUA CLASA: DIRECȚIUNEA

10. Scrisul înclinat

(Induloșare, sensibilitate, pasiune, susceptibilitate)

E scrisul femeilor, literile se apleacă de regulă spre dreapta, formând cu baza scrisului un unghiu mai mult sau mai puțin ascuțit, (sensibilitate, (Fig. 53, 55, 56) pasiune, (Fig. 54), susceptibilitate (Fig. 57). Alte ori, mai rar, scrisul se apleacă spre stânga și atunci avem scrisul *rasturnat* formând cu aceeași linie de bază un unghiu obtuz. (Sensibilitate stăpânită). (Fig. 58).

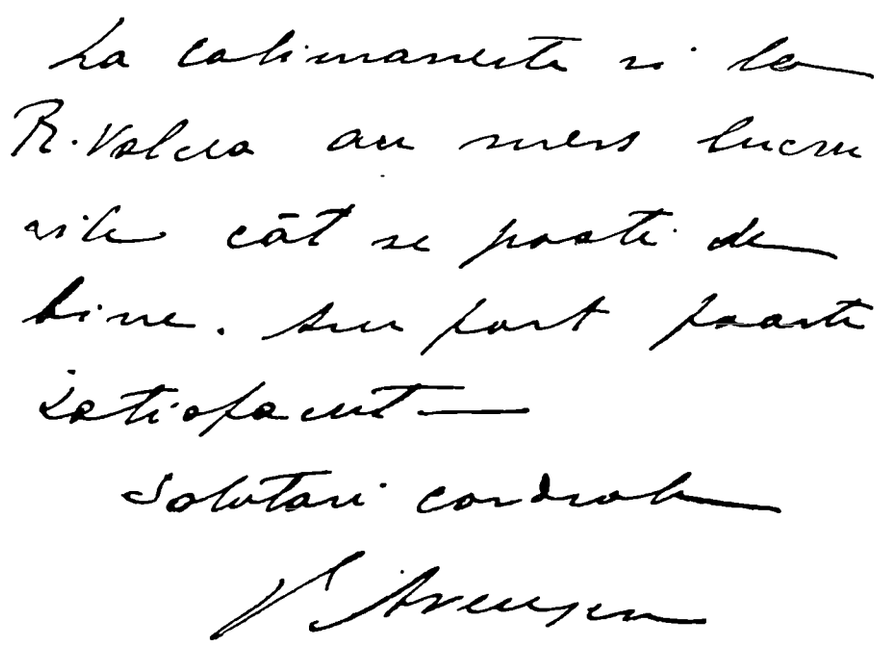

Fig. 53. — Scrisul inclinat, calm, gladiolat, lăcătuit, clar, cu barele lui t puse us, literile bu late mânjite de cerneală. După aliniat, pune — bănuitor — o linie, ca să nu se adaoge nimic. Scrisul generalului Averescu.

1. Scrisul vertical

(Stăpânire de sine, energie, rezervă, egoism, sentimentalitate frânată)

Bastoanele literilor tip cad perpendicular pe linia scrisului. (Fig. 59, 60).

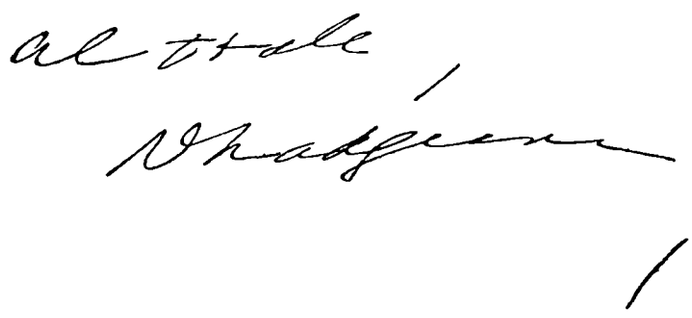

Fig. 54. — Scrisul subțire, pasionat și ambalat al lui Virgil Madgearu.

Să se observe: finala ascuțită si urcătoare a cuvintelor, bara care precede pe V spirit de contradicție) virgula lungă și ascuțită vioiciune, spirit critic), scrisul ingladiat (credulitate, cinste înlănțuirea literilor (logică), M suprainălțat, iscălitura ascendentă ambiție) paraful combativ (din care lipsește un fragment căci scrisul fiind eterat, peniță s'a opintit de un defect al hartiei.

dacoromanica.ro

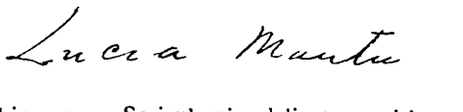

Fig. 55. — Scrisul mic, delicat, sensitiv al scriitoarei Lucia Mantu.

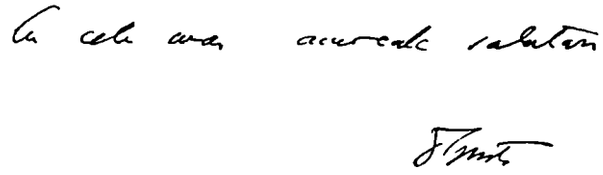

Fig. 56. Scrisul emotiv, prea grăbit, cu litere mânate, de om distrat, scrisul nervos, sarcastic și miop al profesorului D. Gusti, sufletul Institutului Social».

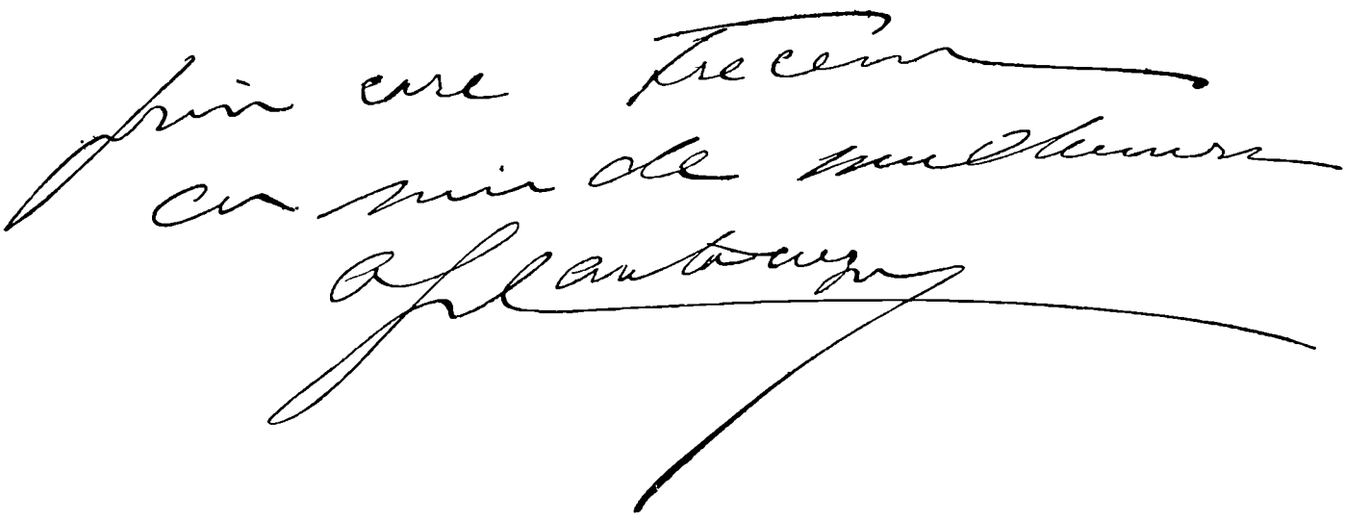

Fig. 57. Scrisul nestampărat, pe ea înclinat, exuberant, combativ, violent, autoritar, tenace, subliniat, al unei femei cu real talent oratoric, înțițiatoare a nenumărator opere de caritate, D-na Alexandrina Cantacuzino.

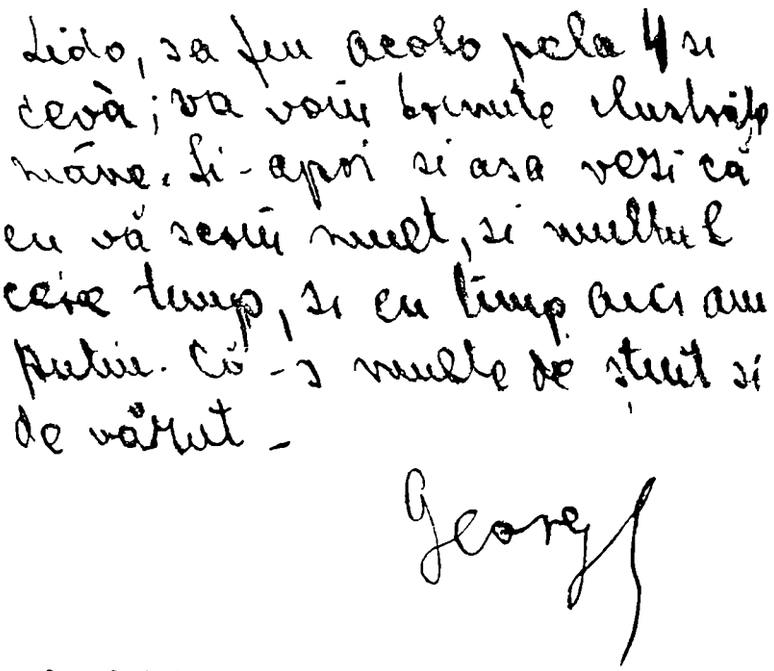

Amestecul de litere aplecate și verticale arată lupta între cap și inimă. Acest fel de scris e unul din factorii scrisului sacadat, nuanțat, de cari se va vorbì mai departe.

NOTĂ. Scrisul rasturnat este întrebuințat în foarte multe anonime, cum vom vedeà: Scrisul răsturnat este de cele

Fig. 58. Scrisul răsturnat, mare, rotunjit, precis al lui G. Coșbuc. Primul autograf e scris cu creionul, precum din predilecție scria.

mai multe ori un scris nenatural, pe care unele persoane îl adoptă pentru a obține un scris mai lizibil. De obiceiu aceleași persoane au scrisul culcat spre dreapta în scrisorilor intime

dacoromanica.ro

Inclinaţiunea variabilă, dovadă de fals.

Când într'un scris bănuit de fals, constatăm o variaţie în inclinaţiunea lui, atunci când scrisul nebănuit are o inclinare mereu constantă, avem o dovadă de fals: plastograful a amestecat inclinaţiunea propriului său scris cu inclinaţiunea văzută în modelul ce imită şi atunci expertul trebuie să măsoare cu îngrijire inclinaţiunea scrisului fals şi a actelor de comparaţie. Aceasta se face mai uşor, prelungind pe o fotografie sau un calc, litere ca *t, i, m, n,* etc., cu creionul foarte mult. Vezi partea III-a a cărţei. Fig. 53-55.

Fig. 59 Scrisul perpendicular, mare, supraînălţat, cu t barat foarte sus, al compozitorului Castaldi.

Sfârşitul unui manuscris este mai sugestiv

De cele mai multe ori ultimele rânduri şi iscălitura unui scris vertical sau răsturnat sânt aplecate spre dreapta dând astfel dovada că scrisul răsturnat era artificial. De aceea trebue să dăm o atenţiune mult mai mare ultimelor randuri ale scrisului de cercetat căci, dacă de obiceiu ingrijim scrisul primelor rânduri, ne dăm chiar seama întrucâtva de modul cum formăm literile şi ne silim să ne fie scrisul citeţ, pe măsură ce ideile se acumulează, se precipită, iuţeala scrisului se accelerează şi atunci nu ne mai gândim la forma literilor ce scrim, e ca şi cum mintea iar nu mâna ar alerga pe hârtie. Acesta este scrisul natural, personal, în care întreg caracterul este mai cu fidelitate zugrăvit şi un astfel de scris trebue preferat ca piesă de comparaţie; iar la actele oficiale să nu recurgem decât atunci când nu putem face astfel.

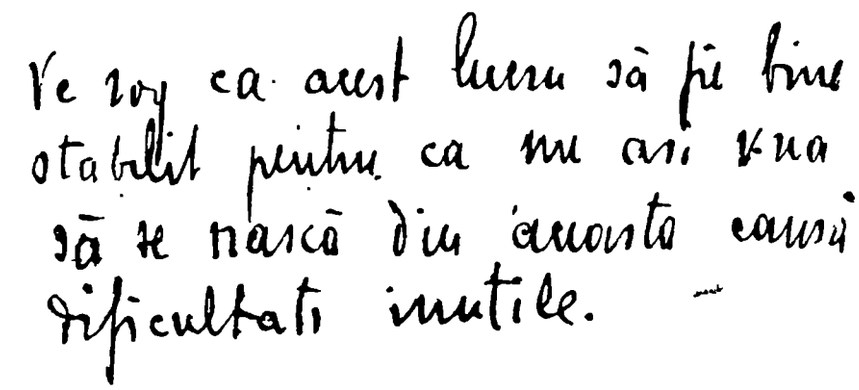

Fig. 60. — Scrisul perpendicular, mare, stăpânit, energic, precis, măsurat, calculat al lui I. G. Duca. — Iscălitura la Fig. 29.

In caz de falş mai cu seama, toată atenţia trebue concentrată asupra ultimelor rânduri ale scrisului: atunci, mâna plastografului, fiind ostenită de contracţiunea îndelungată, mintea obosită de o atenţiune prea încordată şi răbdarea plastografului fiind slăbită, grăbeşte a sfârşi odată falsul. Increderea în sine pe de altă parte sporeşte pe când sentimentul de frică, de nelinişte cu care a început falsul dispare treptat şi atunci scrisul reia involuntar multe din mişcările de condeiu proprii plastografului.

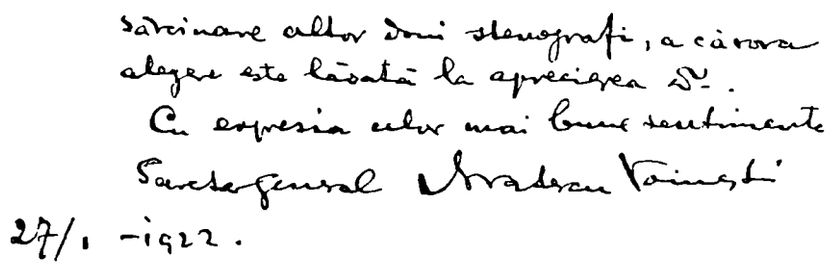

Fig. 61. Scrisul acesta, al lui Brătescu-Voineşti, cu inclinaţiunea variată a literilor sensibilitatea frânată cu litere săltăreţe şi inegale ca înălţime (emotivitate intelectuală dominate de linia curbă (n m în formă de u bunătate e tipic pentru omul ce se teme de puterea lui de înduioşare pe care o voinţă prea inegală n'o ştie canaliza.

dacoromanica.ro

2. Scrisul săltăreț

(Emotivitate intelectuală, nervozitate, versatilitate)

E mersul cu hopuri al căruței grăbite pe caldarâmul stricat. Literile urcă și coboară neregulat pe linia de bază. Dacă privim acest scris mai din depărtare și ținând pieziș hârtia, linia de bază a scrisului ia aspectul dinților unui fierăstrău. Alte ori cuvintele sunt așezate unele mai sus altele mai jos de linia scrisului prezentând aspectul treptelor unei scări. (Fig. 15, 64, 65).

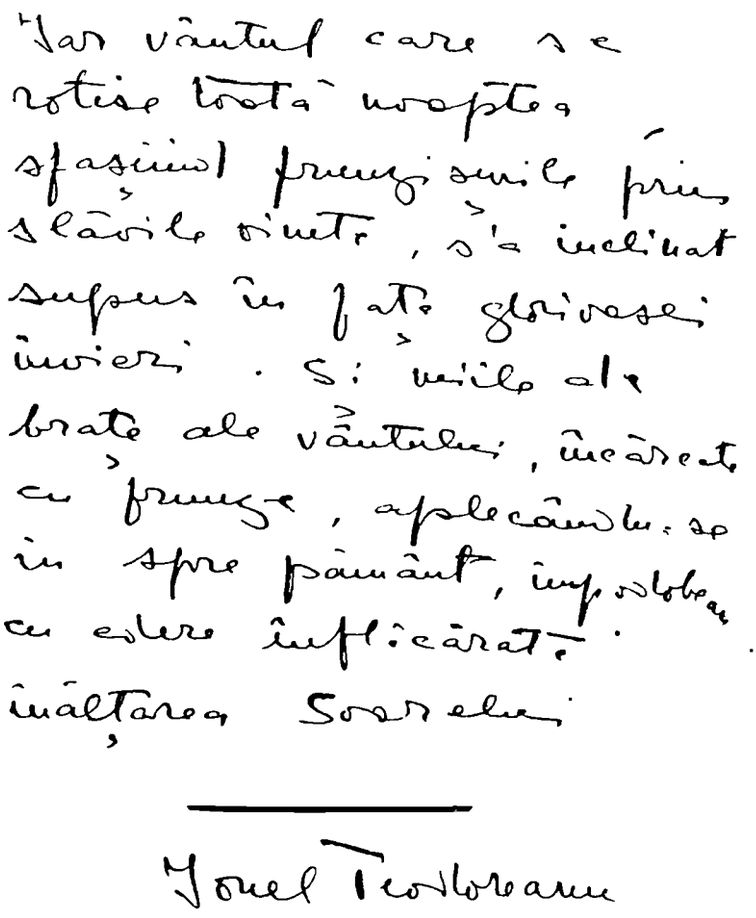

Fig. 62. Aceleași caracteristice dar într'un scris energ'c de o mai mare claritate și activitate artistic creatoare.

3. Scrisul aliniat

(Constanță)

Literile sunt tangente pe baza liniei scrisului și păstrează o egalitate constantă de înălțime; e ca alunecarea vagoanelor pe șina rigidă. (Fig. 66, 67).[1]

4. Scrisul șerpuitor

(Supleță de spirit, mincIună, agitațiune cerebrală intensă, ma ladii de ochi)

Linia ce ar fi trasă la baza literilor formează o serie de ondulațiuni șerpuitoare pe toată lungimea rândului. (Fig. 7, 9, 11, 13, 68 etc.).

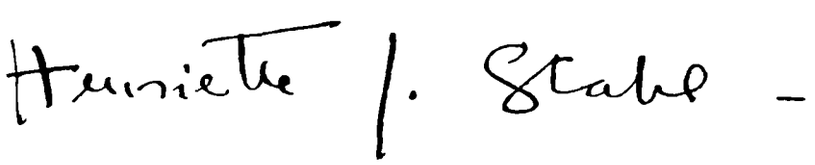

Fig. 63 Aceleași cara teristice ca la fig. 62 dar într'un scris de fată tânără, autoarea romanului «Voica».

Asemănarea cu scrisul lui Ionel Teodoreanu e izbitoare. După iscălitura, în loc de paraf, o liniuță : spirit bănuitor.

Uneori se ondulează finalele cuvintelor, barele lui t, trăsăturile de unire, sublinierele, parafele (cochetărie, veselie . (Fig. 16, 25, 144)

dacoromanica.ro

5 Scrisul rigid

(Inflexibilitate, severitate)

Tangenta dusă la baza literilor e dreaptă ca o bară de oțel, cuvintele stau lipite pe linia scrisului. Barele, finalele sunt absolut drepte. (Fig. 69).

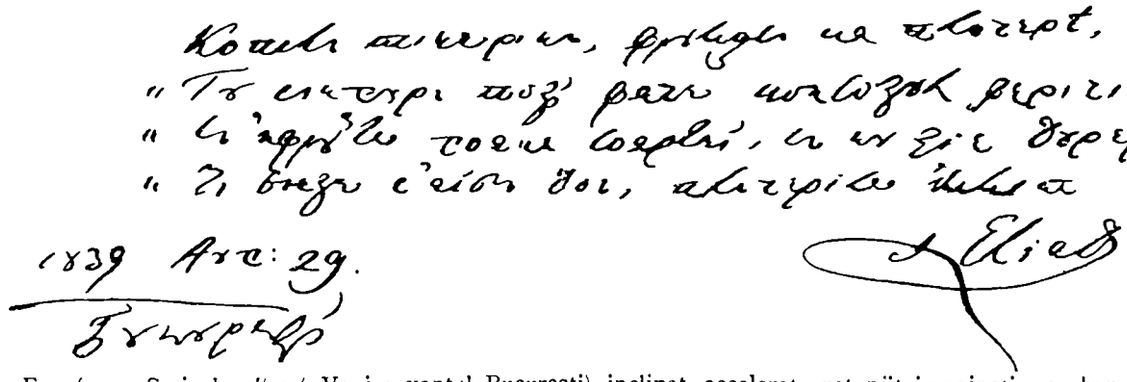

Fig. 64. Scrisul *altarel* (Vezi Cuvântul Bucureşti), inclinat accelerat, rotunjit imaginativ, cu bare bătjocoritor ur ăt are, al lui Ion Eliade Rădulescu la 37 de ani. Am fi dorit o mai mare laritate şi un scris mai puţin estompat.

Scrisul rigid nu trebue confundat cu cel aliniat. Scrisul rigid e totdeauna si aliniat, dar un scris aliniat poate fi sinuos, când liniile sunt larg ondulate.

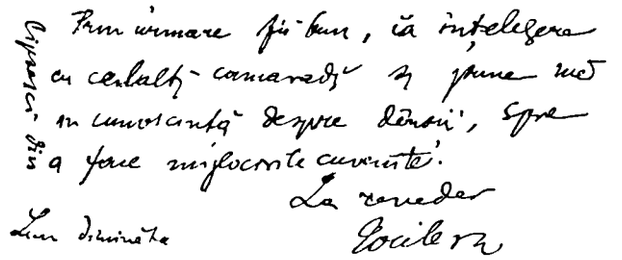

Fig. 65. Scrisul *altaret*, mic, nervos, şerpuitor, pr - r siv, înlănţuit, al fostului profesor de epigrafie şi arheologie Grigore Tocilescu.

6. Scrisul coborâtor

(Depresiune, tristeţă, descurajare, pesimism, oboseală, boală)

Rândurile scrisului coboară formând cu linia orizontală un unghiu mai mult sau mai puţin ascuţit. (Fig. 70).

Rândurile pot fi din ce în ce mai coborâtoare (gravă depresiune (Fig. 71, 72).

Uneori numai cuvântul final coboară de parcă ar cădea (Fig. 50').

Alteori rândurile coboară dar iscălitura suie. (depresiune trecătoare (Fig. 73).

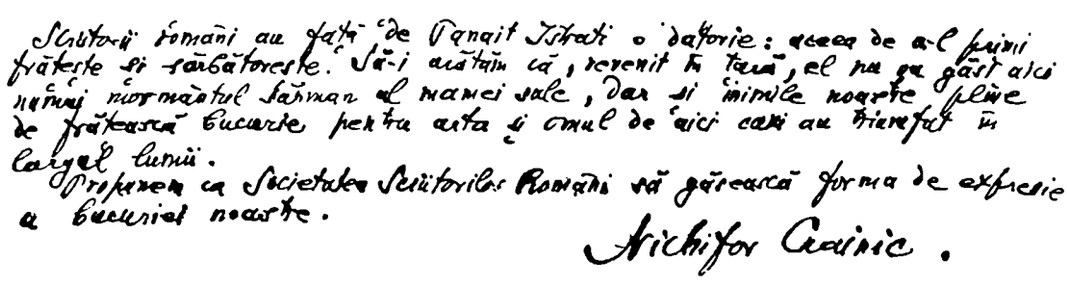

Fig. 66 Scrisul *alienat*, calm, tocat, înghesuit, sensual, sus eptibil, foarte armonios, al poetului Nichifor Crainic. (Observă punctul înlocuind parafa: bănuială)

dacoromanica.ro

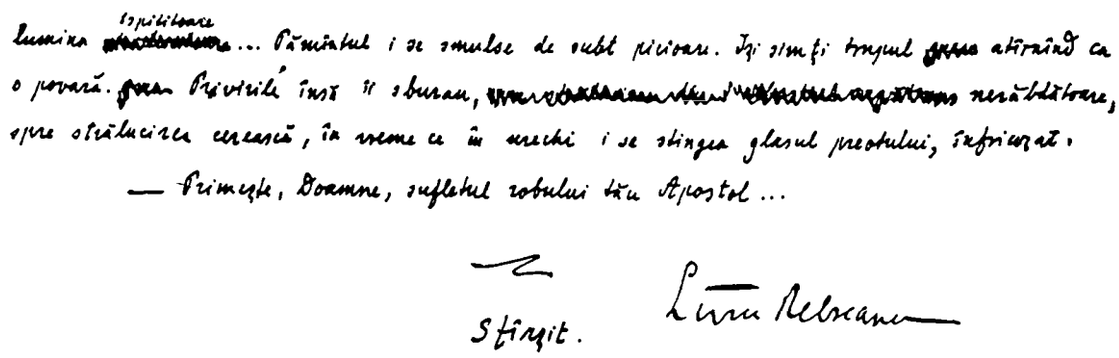

Fig. 67. — Scrisul *aliniat*, mic, inghesuit, gras de cerneală, dar mult mai clar şi mai a tiv, mai dominator, mai altruist-protector, al romancierului Liviu Rebreanu. Punctele de as mănare între scrisul acestor doi fruntaşi ai literaturei noastre mai n oi sînt remarcabile.

Sau invers: numai iscălitura coboară (Tendinţă spre melancolie . (Fig. 74).

Iscălitura arata totdeauna o stare anterioară a scriptorului, este elementul cel mai stabil al scrisului caci se modifică mult mai tarziu decat textul scrisului.

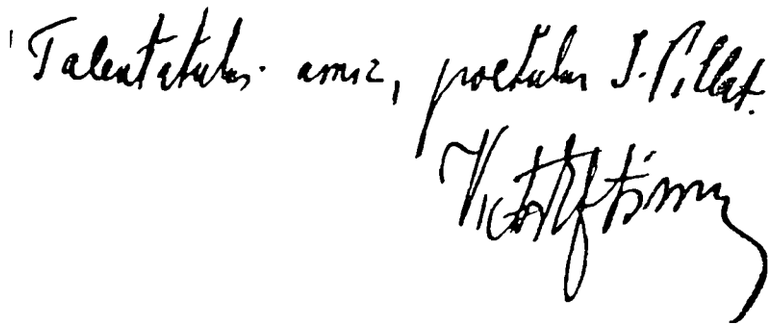

Fig. 68. Scrisul foarte *şerpuitor*, supraînălţat, îmbăcsit, slab inclinat, înghesuit, foarte inegal, accelerat şi armonios al lui Victor Eftimiu Să se observe barele lui t unele jos, altele sus dominatoare şi toate . aruncate sfidător în sus, caşi cum ar da cu tifla lumei întregi.

7. Scrisul suitor

(Ardoare, ambiţie, activitate, optimism, veselie, escitare)

Ca un aeroplan ce'şi ia sborul, rândurile urcă păsind planul orizontal al liniei scrisului normal. (Fig 75, 76).

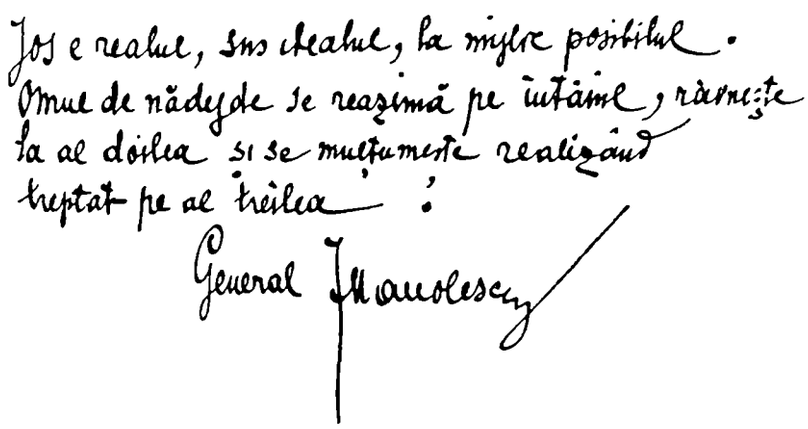

Fig. 69. — Scrisul *rigid*, mare, perpendicular, precis, energic, calm, cu accese de violenţă, înlănţuit, lăcătuit, ordonat al unui realizator practic şi idealist luptător : generalul Ion Manolescu, creatorul şi sufletul «Caselor Naţionale». (Să se observe finalele rotunjite în sus într'un gest de cădelniţare, finala iscăliturei atât de violent aruncată drept în sus. Litera G şi I e în acelaş timp înghesuită (timiditate nativă) şi supraînnălţată (conştiinţa personalităţei dobândite prin tine însuţi) M este ghem uit (modestie) n au forma de u (bunătate şi accese de leneşă reverie da a n'ar veni biciuirea voinţei)

Uneori rândurile urcă din ce în ce mai mult pe măsură ce se adună rândurile scrisului. (Fig. 77).

Semnătura urcă mai mult ca textul (încredere în sine, vanitate) (Fig. 78 .

Barele dela **t, f,** finalele, urcă (*Agresivitate, spirit batjocoritor)*(Fig. 68, 88 etc).

Punctuaţiunea pusă foarte sus (imaginaţiune, misticism, orgoliu (Fig. 99)

dacoromanica.ro

Finalele urcă vertical în sus cu o mișcare de cădelniță (misticism, lirism (Fig. 77. 93, 99).

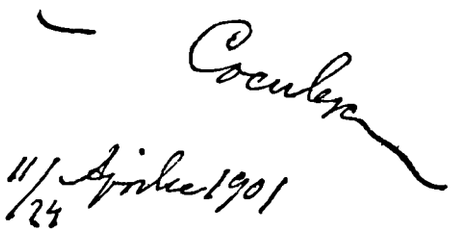

Fig. 70. Scris *coborator*, punctul pe i omis sau pus la stânga literei. (Astronomul Coculescu).

NOTA 1. — Scrisul normal suitor, coboară în caz de boală, de supărare adânca.

NOTA 2. Rândurile suitoare, orizontale și coboratoare pot fi în acelaș timp șerpuite sau rigide; cele concave și convexe pot fi și șerpuite.

Direcțiunea rândurilor în caz de fals

Schimbarea intenționată a direcțiunei normale a rândurilor este extrem de grea. Dacă spre pildă scrisul nostru normal este suitor și încercăm să-i dăm o direcțiune coborâtoare sau orizontala, constatăm că aceasta este cu neputință scriind repede și ținând hârtia ca de obiceiu. De îndată ce mintea lucrează, scrisul se iuțește, nu mai putem caligrafia și scrisul își reia direcțiunea normală.

Chiar dacă am dat începutului unui rând o direcțiune orizontală,

Cuvintele sunt precedate de o linie suitoare (Spirit de contrazicere) (Fig. 34, 38, 43, 60, 103 etc..

Scrisul suitor se poate combina cu cel coborâtor: Rândul scrisului începe urcător și apoi coboară dând *scrisul Convex* (lipsă de stăruință) (Fig. 79).

Alteori rândul scrisului începe să coboare și apoi urcă și avem *scrisul Concav.* (Depresiune trecătoare) (Fig. 73 .

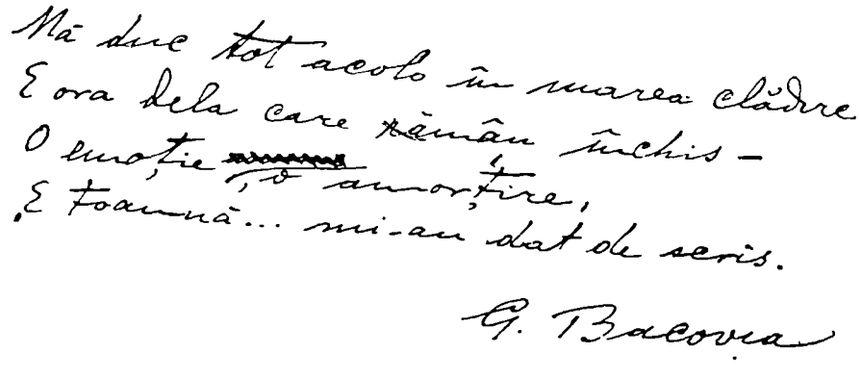

Fig. 71. — Scrisul *coborâtor,* inclinat, eterat, cumpătat, tremurat, clar, al poetului G. Bacovia. Observă liniuța precedând pe c, m, t, G. armonia literilor M,E,G,B.

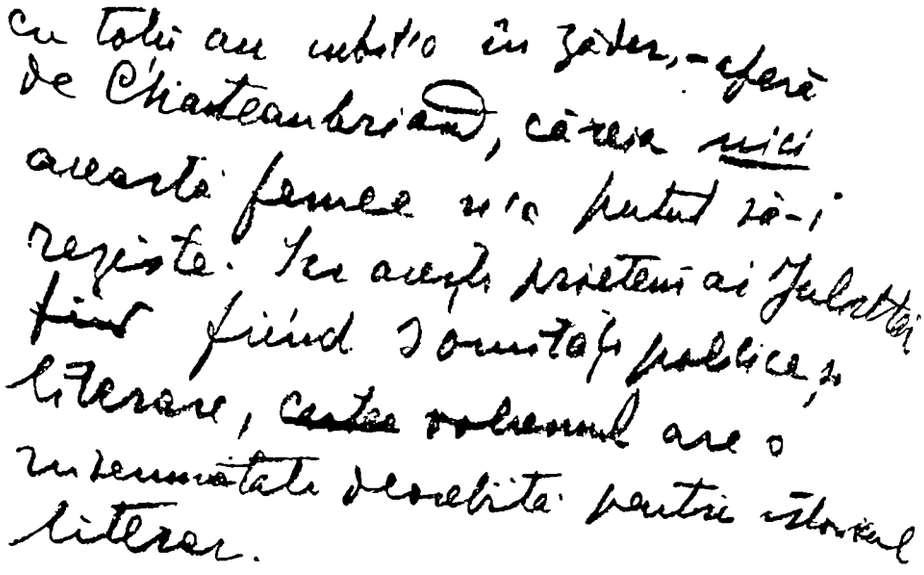

Fig. 72. Scrisul unui om ce luptă eroic, cu toată puterea unei mari energii, cu boala: scrisul cade, iar se urcă pentru a cădea din nou; buclele literiior mânjite de cerneala boală). Scrisul estompat boală . Finalele, barele tăioase, urcătoare, (criticism agresivitate multe bare omise (debilitate fizică) (Criticul G. Ibrăileanu). Estomparea scrisului se datorește în acest autograf utilizărei creionului.

dacoromanica.ro

sfârşitul aceluiaş rând, ca o protestare parcă, urcă sau coboară după cum scrisul nostru normal este suitor sau coborâtor.

Iată de ce direcţiunea rândurilor este foarte importanta de studiat în caz de fals.

Transparentul

Un om cult şi activ, o natură vioaie, nu va întrebuinţa nici o dată transparentul, pe când plastografuf îl va întrebuinţa în marea majoritate a cazurilor. Trebueşte deci măsurat dacă distanţa dintre rânduri este perfect egală şi dacă s'a căutat a se păstra rigiditatea liniilor întrebuinţând transparentul.

Constatăm utilizarea transparentului punând scrisul de examinat deasupra uneia din cele patru mărimi ale transparentului şi observând la geam, sau la un focar luminos, dacă rândurile coincid.

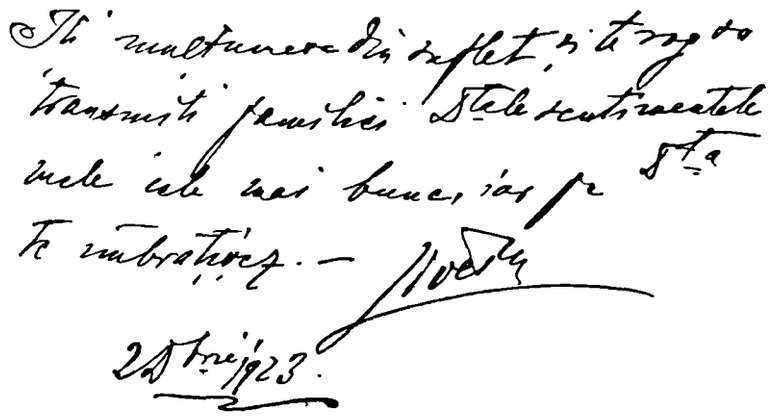

Fig. 73. — Scrisul *concav* dar cu iscălitura suitoare cu sublinierea orgolioasă şi agresivă a numelui, scris inclinat, gras de cerneală, barele puse sus dominatoare, tenace. Să se observe mişcarea, ca o plesnitură de biciu, unind pe *s* cu *c* din iscălitură, sublinierea violentă fulgurantă a datei, liniuţa terminând paragrafele, caracteristica bănuitorilor. Artistul Ion Livescu).

8. Scrisul sinistrogir (Regresiv)

(Egoism, inactivitate, rezervă)

E scrisul în care toate mişcările au tendinţa de a reveni spre stânga, fie că terminând de pildă pe **C, M, L,** condeiul revine cu un colac spre stânga.

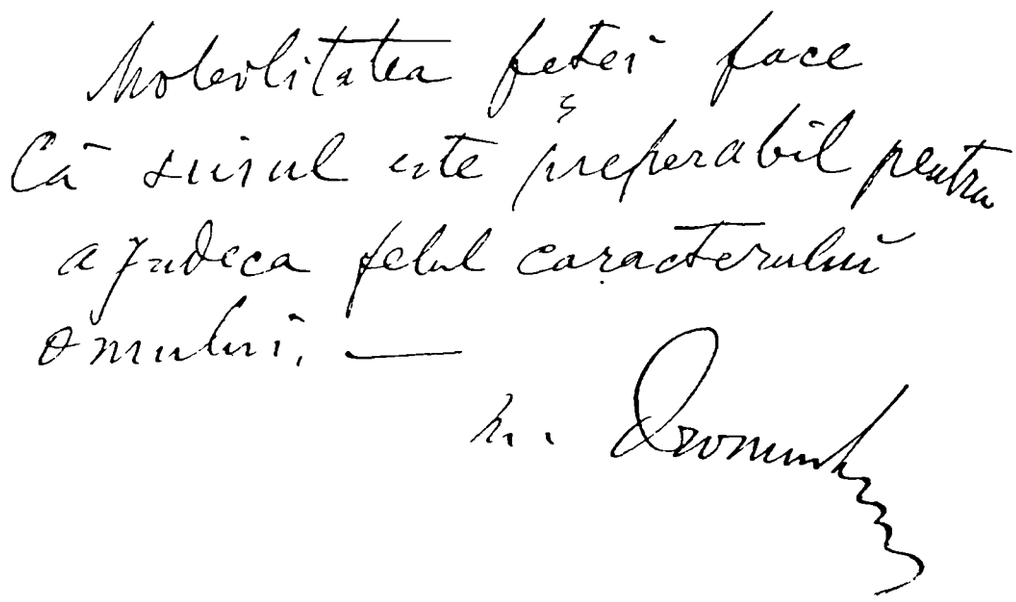

Fig 74. — *Iscalitura cobordtoare într'un scris orizontal.* Scris inclinat, inegal, dextrogir, cu multe curbe la baza literilor înlănţuite. Liniuţa bănuitorilor la sfârşitul alineatului. (Financiarul-filantrop M. Oromulo.

dacoromanica.ro

Fig. 28, No. 2, 4, 5, Fig. 95 fie că svârlitura de condeiu terminând litere ca **p, j, g** etc. e prelungit mult spre stânga Fig. 73 ori că înainte de a începe o literă ca **c, M, N, L, H** etc. peniţa face un mic colac de revenire spre stânga, ori parafa e terminată sau încolăcită cu mişcări spre stânga, ori iscălitura e închisă într'un oval ca un melc în casa lui. (Fig. 80.

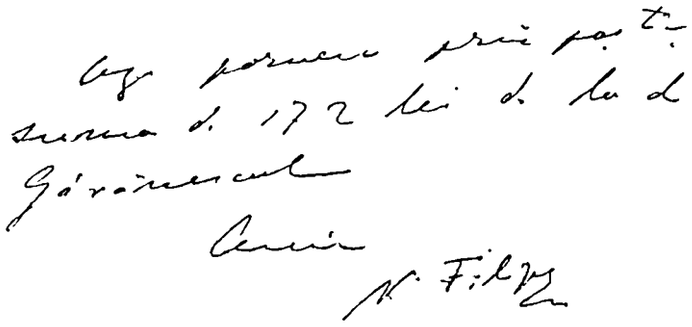

Fig. 7. Scrisul *ponderator* fin, inegal, repezit, cu violente finale agresive, dar clar, simplu, rotunjit şi dextrogir al sensitivului mobilizat, emotiv până la lacrimi şi brutal şi pătimaş până la insultă, N. Filipescu.

9. Scrisul dextrogir (Progresiv)

(Activitate, altruism, cultură intelectuală, perfectibilitate)

Toate mişcările pornesc franc spre dreapta, ca o mână leal întinsă. Scrisul reginei Maria. (Fig. 25 b).

Litere ca **A, C, M, L** se leagă direct cu cele următoare fără revenire spre stânga; (Fig. 21 bis etc.) literile cari, conform regulelor caligrafice, ar trebui să fie aduse spre stânga, sunt simplificate; toate trăsăturile sinistrogire sunt suprimate în tendinţa de pornire spre dreapta. (Fig. 3, 4, 9, 19, 25, 28, 33, 38, 48, 54, 68, 69, 74, 79 etc.).

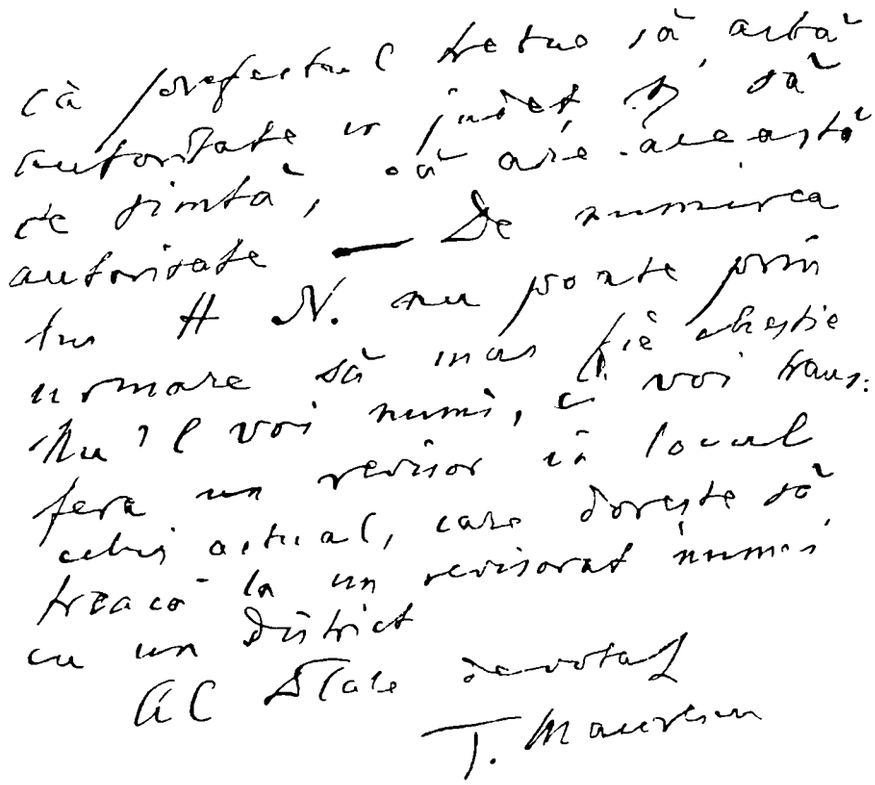

Fig 70 Scrisul *ponderat*, *urcator*, calm, precis, colţuros, foarte tremurat pentru un om în puterea vîrstei, clar, ordonat, simplu şi armonios al lui Titu Maiorescu ministru junimist.

dacoromanica.ro

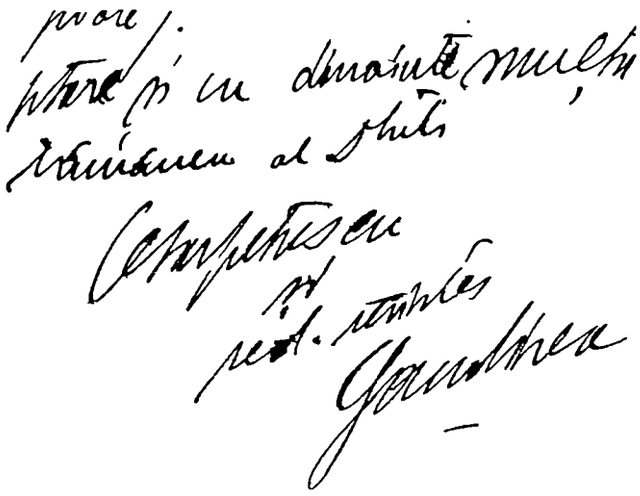

Fig. 77. Scrisul *a'n c ^n n urcator,* inclinat, accelerat, colțuros, d minator al lui Cesar Petres u la 1921, Scrisul pare estompat din cauza aplicărei sugătoarei cu grabă prea mare. Studierea petei lăsate de sugătoare, sensul în are s'a lățit cerneala sânt importante de studiat în exp rt'ză.

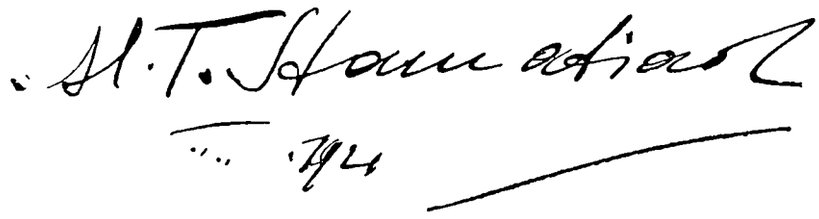

Fig. 78. — Iscălitura mai mare și mai urcătoare ca textul, subliniată agresiv.

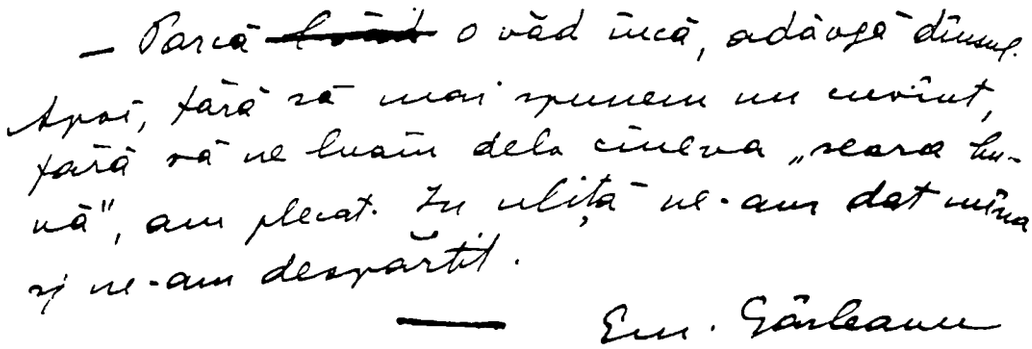

Fig. 79. Scrisul *convex,* ghemuit rotunjit, calm, înlănțuit, dextrogir, estompat al lui Em. Gârleanu.

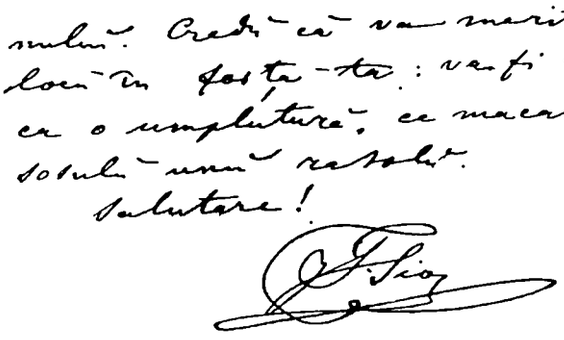

Fig. 80. — Paraf complicat, *siniștrogir,* ca o casă de melc.

dacoromanica.ro

A TREIA CLASĂ: FACTURA

o. Scrisul vulgar (Comun)

(Vulgaritate, ignoranță, bădărănie)

E scrisul de aspect greoiu și vulgar, lipsit de proporție. (Fig. 83, 84) Uneori acest scris mai e însoțit de flori lipsite de gust. (Pretenție ridicolă) (Fig. 85).

Oamenii foarte inculți scriu cu slove mari, șerpuit, de cele mai multe ori cu creionul ori cu un creion chimic pe care-l moaie din când în când în salivă,

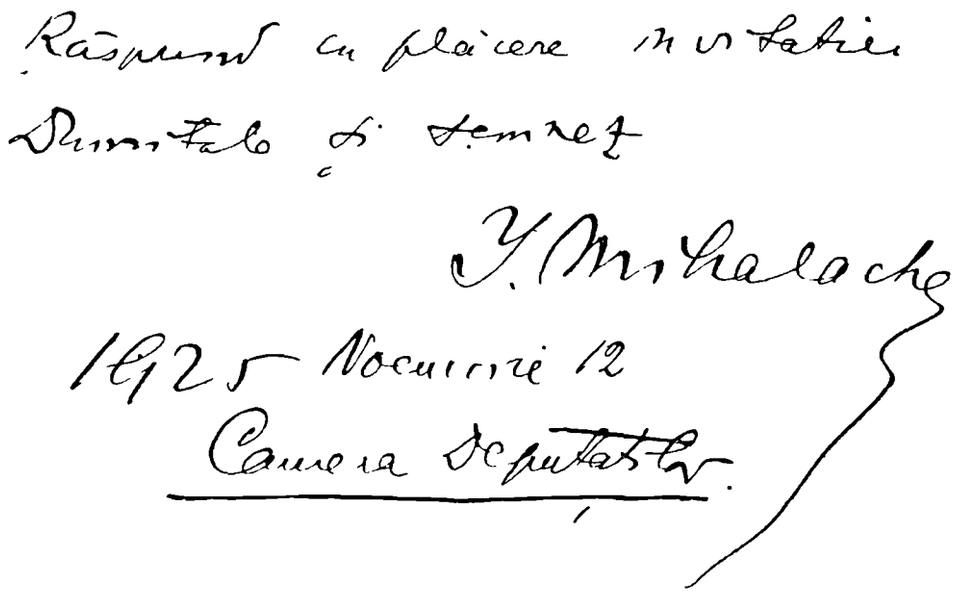

Fig. 81. Scrisul *detrogir*, inclinat, rotunjit, degajat, accelerat, nuanțat, clar și armonios al lui Ion Mihalache, învățătorul ajuns ministru și șef de partid, rămas simplu și modest cu toată cultura ce și-a asimilat-o, cu toată importanța lui politică. Observă cum punctele se contopesc în litera următoare cultură, observă paraful fulgurant caracteristic luptătorilor.

mai rar cu cerneală și atunci mânjesc hârtia, fac pete. Cerneala e de cele mai multe ori spălăcită pentru că s'a uscat în călimară prin rară întrebuințare și s'a turnat apă peste sedimentul colorant.

Hârtia aleasă este sau o pagină ruptă dintr'un caiet, un notes de proastă calitate, sau, la ocazii mari, scriu pe o carte poștală cu ilustrațiuni sentimentale ori, servitorii, pe hârtie furată de la stăpân sau biroul unde sânt rândași. Am chiar scrisori de servitori scrise la mașina de scris, păstrând bineînțeles ortografia si stilul sui generis. Inculții pun instinctiv majuscule în loc de minuscule la orice

dacoromanica.ro

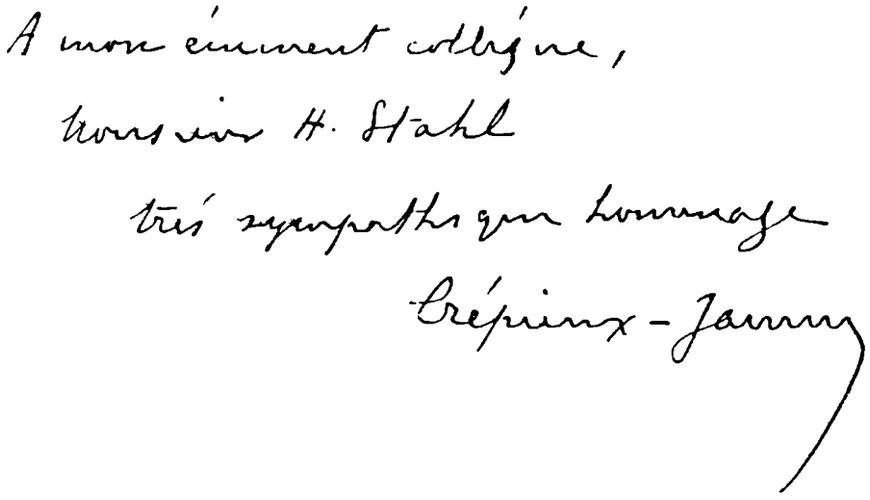

Fig. 82. — Scrisul *dextrogir*, clar și eterat, tremurat, al celui mai de seamă grafolog și expert Crépieux-Jamin, de universală reputație. Să se noteze *e* în formă de circumflex (bunăvoință), inegalitate de inclinațiune (emotivitate combătută).

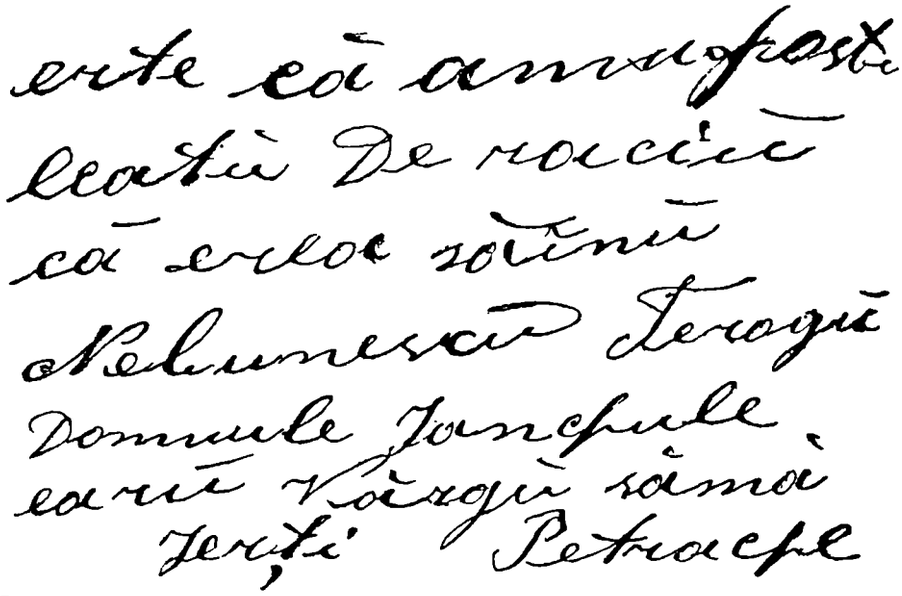

Fig. 83.—Scris *vulgar*. E mare din cauza inculturei, tremurat din cauza alcoolismului

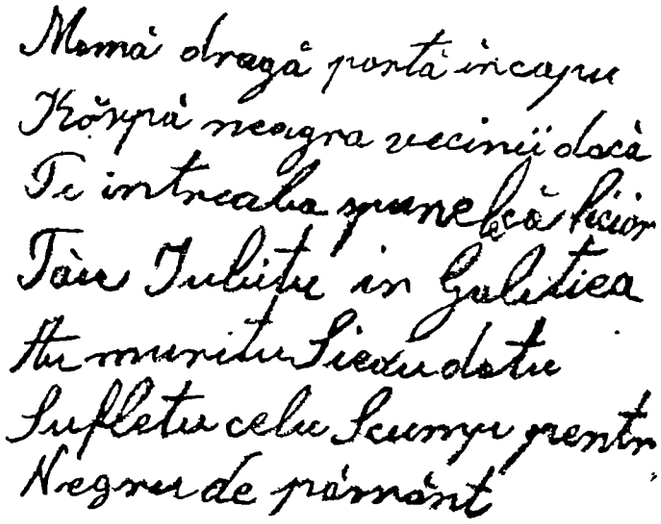

Fig. 84. — Scris de țăran ardelean, cătană în Galiția, care acolo „Și-a dat sufletu cel scump pentru negru de pământ". Un scris trebue totdeauna judecat după mediul lui social. Pentru un țăran, e un superior: șerpuitura indică aci numai neobișnuința scrisului, tot așa majusculele în loc de minuscule. Cu totul altfel am judeca șerpuirea într'un scris de om cult.

dacoromanica.ro

cuvânt ce li se pare mai simandicos. Intr'o scrisoare a bucătăresei mele cuvintele *„leafa, bataie și vardist“* erau scrise cu majuscule. Tot un fel de slugărnicie este abuzul majusculelor în petiții către „Domnul Comisar, etc.“ Nemții scriu cu ma-

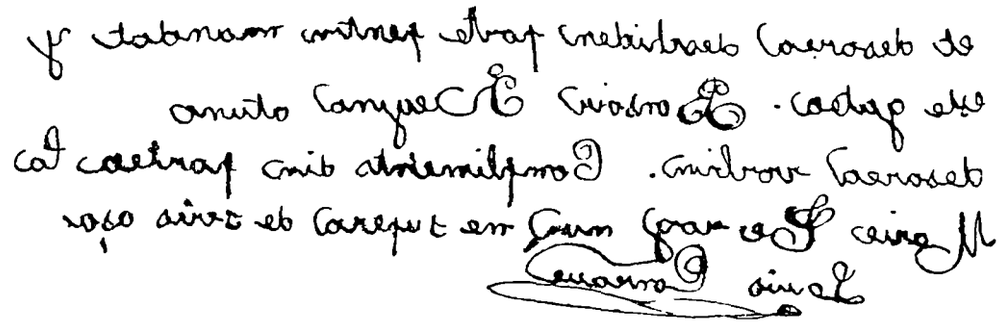

Fig. 85. Scris *vulgar*, inzorzonat, artificial, fuziform, sinistrogir, îmbâcsit, al unui servitor francez dand o intalnire unei colege unguroaice, în scriere secretă: *„Scrisul în oglindă“*. Să se citească intr'o oglindă, sau prin transparența.

Scrierea „speculară“ sau „în oglindă, „en miroir, mirrorwriting, „Spiegelschrift“, a fost studiată la noi de ilu trul nostru neurolog Dr. G. Marinescu în *„Scrierea, turburarile ei și grafologia“* op. cit. și în *„Etude sur l'e riture en mi'oir“*, etc. (Académie de médecine 23 Oct. 1900).

Mulți stangaci au acest scris. E frecuent la bolnavii de emiplegie dreaptă, la bolnavi de maladii nervoase, la copii puțini inteligenți, incepători in ale scrisului, proporția fiind de „10 la mie la băeți, 30 la mie la fete și 80 la mie la idioți“. Faptul că marele Leonardo da Vinci, care era stângaciu și folosea scrisul în oglindă pentru notele lui personale și în manuscrisele cari n'ar fi fost bine să fie citite de biserică, face ca să nu se poată trage concluzii defavorabile sexului frumos din statistica de mai sus.

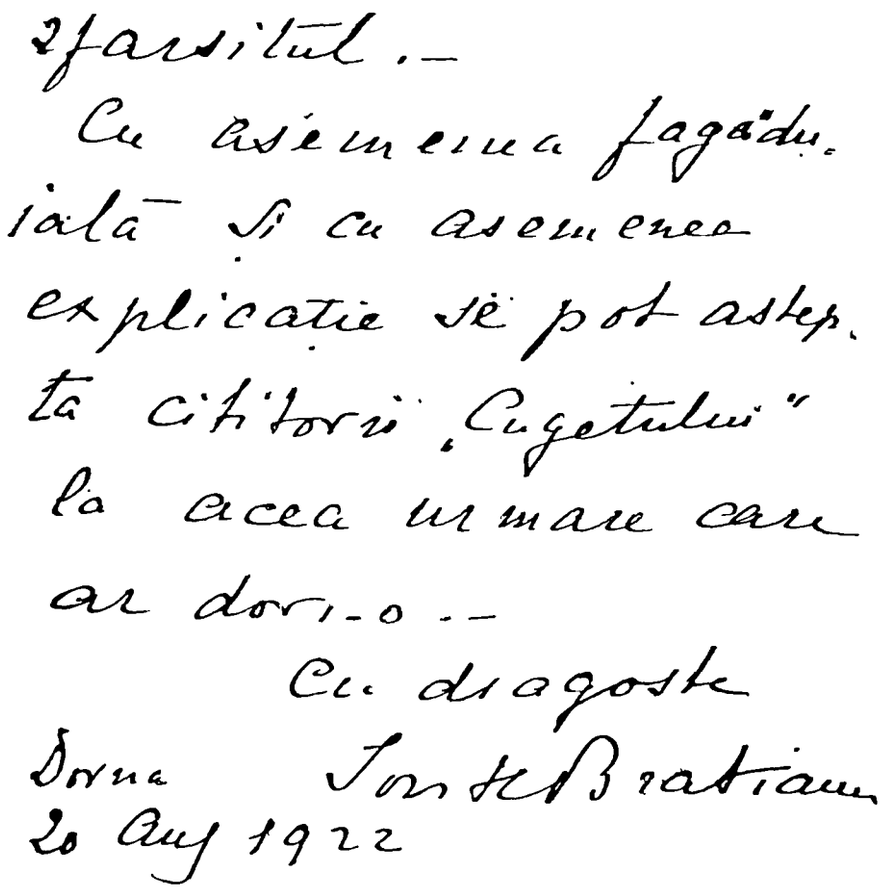

Fig. 86. Scrisul *elegant*, mare, calm, precis, în relief, stăpânit clar, gladiolat, dar perfect citeț, cu liniuța banuitorilor la sfârșitul alineatelor, al lui I. I. C. Brătianu. Scrisul ușor coborâtor, buclele lui e, o, l neguroase, unele bare la t omise, arată oboseală fizică. Isalitura dextrogiră, rotunjita și fără paraf.

juscule fiecare substantiv, Francezii scriu cu minuscule chiar nume proprii ca numele lunilor, zilelor; Englezul scrie cu majusculă cuvântul „I“ Eu. (egoism).

In scrisul oamenilor vulgari de cele mai multe ori urma degetelor rămâne imprimată pe hârtie, papilele degetelor fiind sau unsuroase, sau mânjite de cerneală. Și aceasta este prețios de multe ori pentru descoperirea unui infractor căci nu există doi oameni care să aibă mâna la fel. (Vezi capitolul „Urmele digitale)“.

dacoromanica.ro

1. Scrisul elegant

(Gust, simț estetic, veselie)

Tot scrisul și în special majusculele sunt desemnate cu gust și proporțiune depărtându-se ușor de tipicul modelelor caligrafice. Un echilibru demn în formă și trăsătura literelor este caracteristica acestui scris Fig. 16, 17, 18, 86 etc.

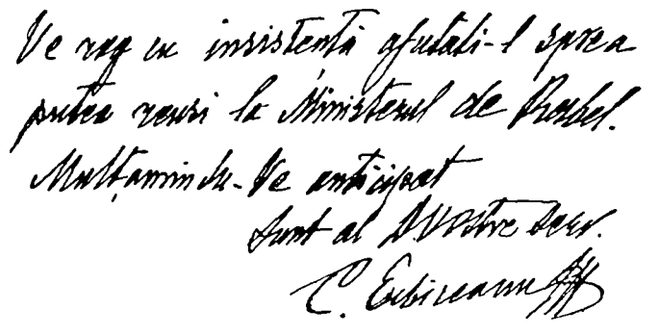

Fig. 87. Scrisul *colțuros* și înghesuit al elenistului C. Erbiceanu.

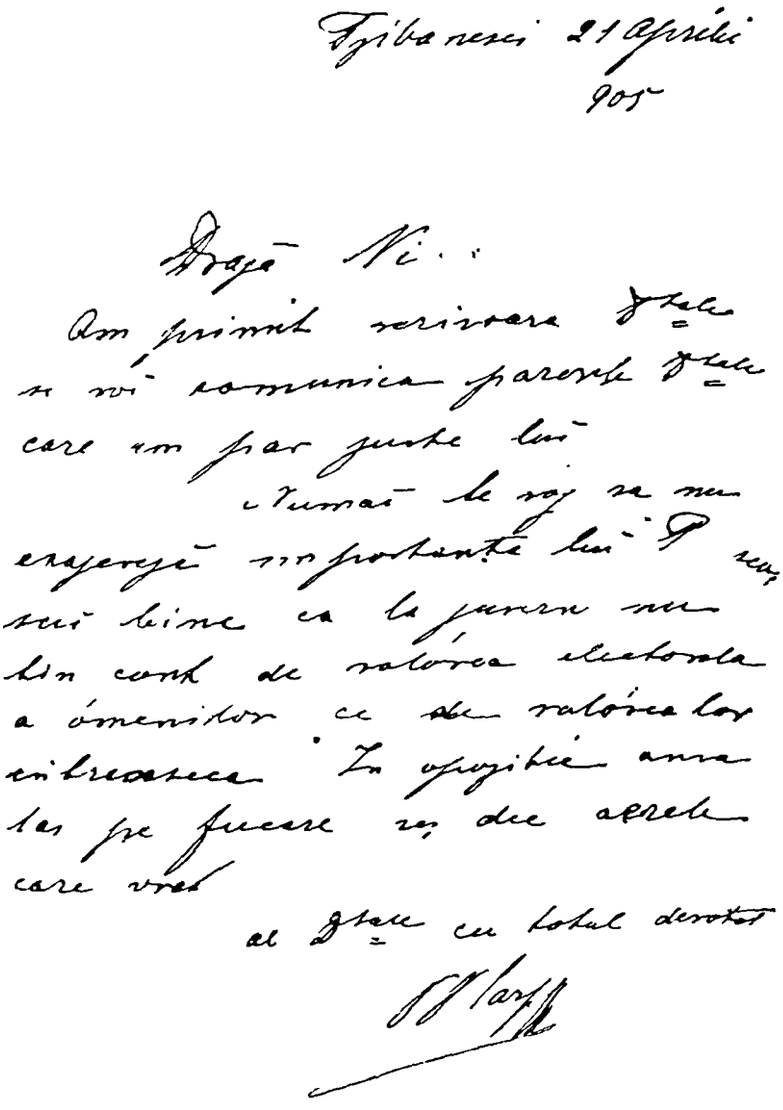

Fig. 88. — Scrisul *colțuros,* inclinat, subțire, rigid, clar, calm al lui P.P.Carp. Să se observe finalele atat de agresiv urcătoare (sarcasm), linia ascuțită și urcătoare care precede majusculele în „Dragă V..." (Spirit de contradicție) paraful de om cicălitor, bănuitor și tenace ; apoi îngustimea majusculelor (timiditate), scrisul estompat, cuvintele căzătoare la sfârșitul rândurilor, scrisul ghemuit (lipsă de ambițiune, indolență).

2 Scrisul colțuros

(Energie, încăpățânare, răutate, caracter irascibil)

Ca un gard de sârmă ghimpată apare scrisul colțuros, parcă ți-ar fi frică să te înțepe de ar fi să mototolești în mână hârtia cu un asemenea scris. Curbele cari ar trebui să existe la baza literilor sunt înlocuite cu colțuri, *m, n u*, seamănă a fi litere nemțești (Fig. 31, 34, 58).

Uneori colțul e vizibil doar la finala cuvântului, un gest cași cum ai da cu tifla (sarcasm (Fig. 88).

Uneori cuvântul începe cu o aruncătură țepoasă de condeiu formând unghiu ascuțit cu cuvântul de care se leagă. Spirit de contradicție) (Fig. 87, 88).

Incăpățânații fac de obiceiu litera *t* buclata la bază (Fig. 60, 76, 77 87, 88,etc.

Colțuri neregulate în direcțiuni opuse indică turburări nervoase, o emoție violentă, mânie, paralizie, boală. Fig.

dacoromanica.ro

3. Scrisul rotunjit

(Blândeţe, bunătate, moliciune, lene)

Curba domină peste tot în acest scris **n**, **m**, **w**, iau forma lui **u**, (blândeţe bunătate) (Fig. 61),

e minuscul ia forma unui accent circumflex (bunăvoinţă) (Fig. 82)

r minuscul ia forma lui i (neglijenţă, slăbiciune).

t este fără bară (lipsă de voinţă) sau cu finala curbă (veselie).

Iscalitura e uneori subliniată cu o linie curbă (veselie). Literile încep cu o svârlitură rotunjită de condeiu (spirit de contradicţie glumeaţă)(Fig. 41—42). Bara lui *t* e rotunjită (veselie).

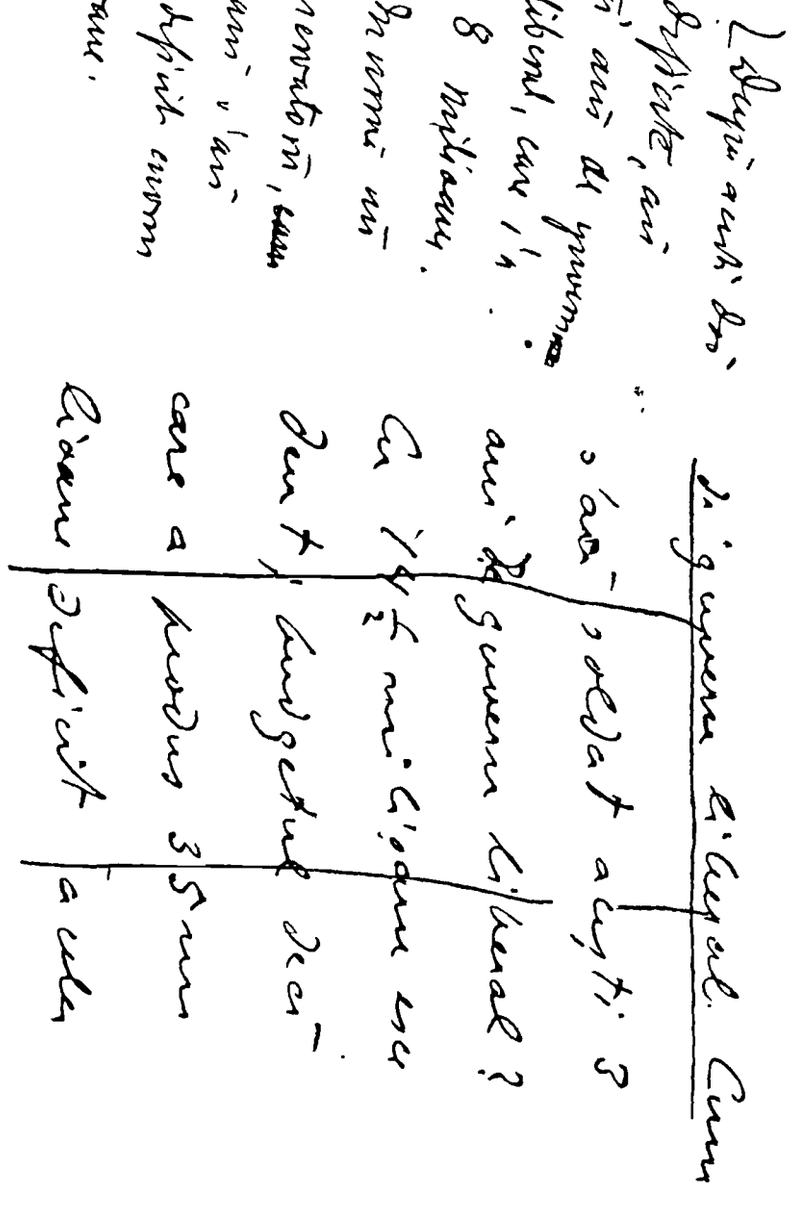

Fig. 89. Scrisul colţurat, înghesuit, simplificat, accelerat, simplu, omogen, clar, ordonat al lui D. Sturdza. (Vezi iscălitura fig 97). Sînt nişte corectări de note stenografice de acum peste 20 de ani, la Senat. D. Sturdza, orator detestabil, tăia tot ce nota stenograful (partea dreaptă a clişeului) şi-şi refăcea pe de a întregul discursul, într'o formă mai demnă de un membru al Academiei, tăind din citatele din Evanghelie cu care-şi presăra toate discursurile, dar păstrând citatul lui favorit: „Errare humanum est perseverare diaboli um")

NOTA.—Am ales ca model tip al scrisului rotunjit scrisul unui german pentruca să iasă şi mai bine în evidenţă forma lui *n*, *m* ca un *u*, deşi, conform caligrafiei germane, aceste litere trebuesc scrise colţuros. In general însă, dacă analizăm scrisul unui german, trebuie sa ţinem seamă de regulele caligrafiei gotice în interpretarea semnelor).

dacoromanica.ro

Scrisul colţuros şi rotunjit în fals

Observarea acestor caractere ale scrisului este iarăşi de o extrem de mare importantă în expertiză. dat fiind deosebirea mare de temperament al celui ce scrie colturos şi celui ce scrie rotunjit. Va fi cu neputinţă unui om care scrie colţuros să imite exact scrisul rotunjit sı viceversa; se tradează la fiece litera.

Colţul şi curba se disting mai bine la baza literilor, dar ele trebuesc observate pretutindeni şi deschizătura mai mare sau mai mică a unghiului trebuie bine masurata pe fotografii măi ite cum vom arata în detaliu în capitolul despre „Uneltele expertului".

4. Scrisul amorf

(preciziune mediocră, oboseală, boală, cerneală şi peniţă defectuoasă)

Conturul literilor iese ceţos, scrisul e neprecis, literile se confundă unele cu altele de pildă *c, e, r, s, v* sunt transformate în *i, m* în *u*. Fig. 92).

Fig. 90. — Scris *r tunjit.* Să se observe cum *m, n, u,* cari, scrise fiind în alfabet german, ar fi trebuit să fie colţuroase, iau forma unui *u* atin, temperam ntul fiind mai puternic decât toate principiile caligrafiei gotice. (Scrisul celebrului poet liric german Em. Geibel)

5. Scrisul precis

(Preciziune, cultură de spirit, inteligenţă)

Tot scrisul pare săpat adânc în hârtie, conturul literilor e foarte precis, *r, c, s, m, n* sunt clar desemnate şi nu pot fi confundate cu alte litere. (Fig. 93) Adesea ori parantezele şi punctele finale sunt înlocuite printr'o mititică liniuţă precis desemnată. (Fig. 94) Finalele sunt uneori oprite brusc şi apăsat (hotărâre, violenţă Barele lui t sunt uneori trase de sus în jos (hotărîrea îndârjită (Fig 26. Parafa e compusă dintr'o trăsătură dela dreapta spre stînga. (preciziune, defensivitate). (Fig. 19, 29 c, 36, 38, 42, 47 etc).

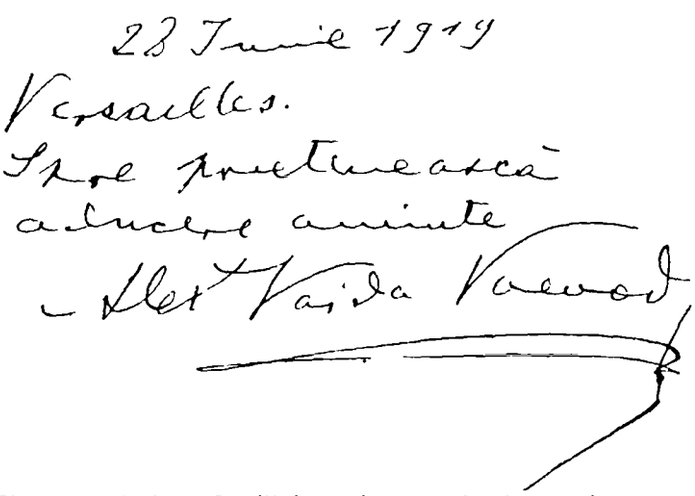

Fig. 91. — Scrisul *rotunjit,* ingladiat, crenelat, foarte citeţ pentru un medic, nervos, cu variate inclinaţiuni ale literilor, al lui Alex. Vaida Voevod. Observă bara lui t ascuţită, pusă sus, dominator, V cu volută protectoare, întretăierea combativă a lui x cu V, ca două săbii încrucisate. paraful subliniind cu un gest violent iscălitura acestui om sincer şi prea încrezător.

6. Scrisul impersonal (caligrafic)

(Lipsă de personalitate, banalitate, spirit îngust, impenetrabilitate).

Se imită servil monotonia modelelor caligrafice sau (Fig. 84) tipul de scris învăţat la şcoală (Sacré Coeur etc.)

E scrisul comptabililor, birocraţilor, o uniformă banală. Dacă'l găsim într'un caiet de clasă, pe un plic de scrisoare îl explicăm prin îngrijire, politeţă; într'o

dacoromanica.ro

scris are i tim , prin prostie, pretenţiune, rutină birocratică, iar dacă scrisul e repede şi c ligrafic atunci înseamnă impenetrabilitate. (Fig. 96 a)

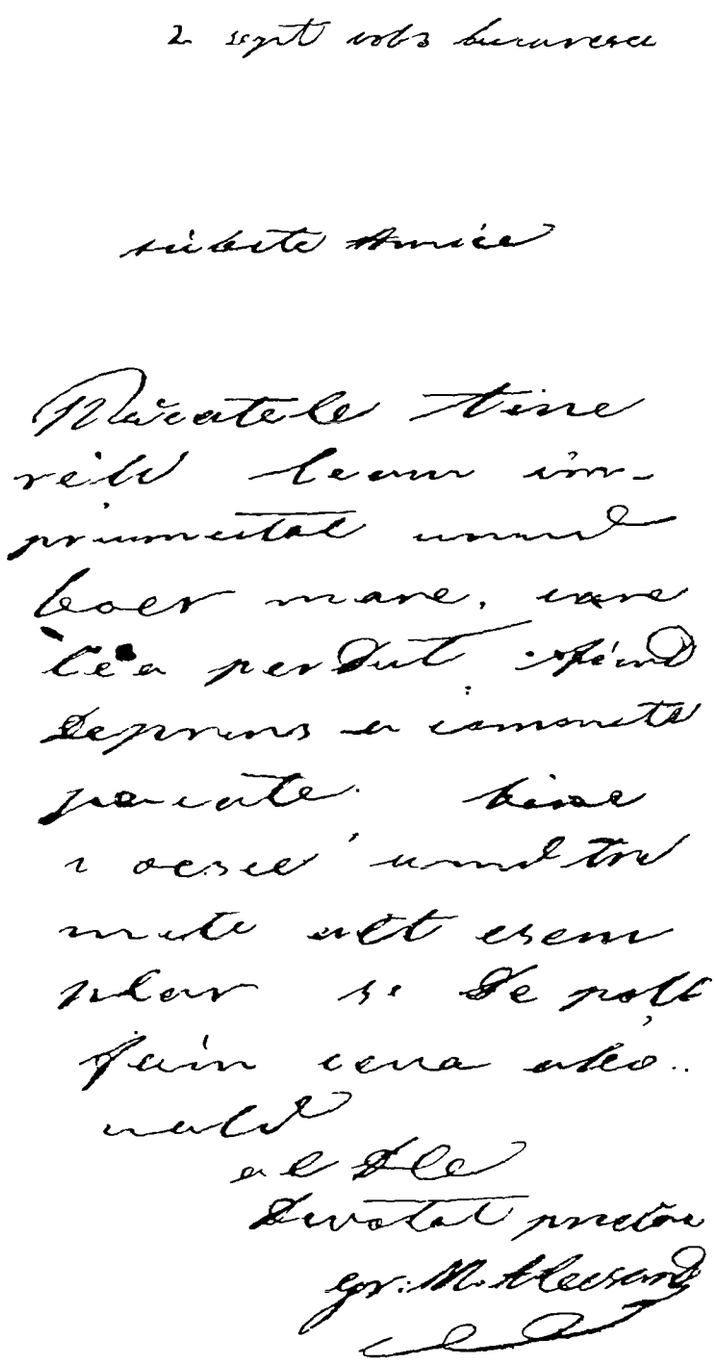

Fig. 92. — Scrisul *amorf*, lipsit de preciziune (şovăială) amestec de cirilice şi slove latineşti noi cu care Gr. Alexandrescu, la 50 ani, se deprindea greu. Barele lui *t* foarte inegale (voinţă slabă) ascuţite ş urcătoare (critică. sarcasm). Unele finale se ridică lin, într'un s st de c delnitare (lirism, religiozitate) altele se încolăcesc exuberant (im inatie puternică). Scrisul e ghemuit cu minuscule în loc de majuscule (sfială), e foarte culcat şi risipit (îndoiosare), inegal (emotivitate) cu mişcări sinistrogire (egoism) ceea ce ca rezultantă dă: susceptibilitate geloasă, nevoie de a fi consultat, aprobat. ba ele s is) Scrisul e coborâtor, buclele multor litere sânt patate, punţile insolite sânt presărate printre rândurile b ne di tanţiate, barele la t lipsesc (depresiune, boală întunecând o minte clară).

E scrisul cel mai greu de expertizat din cauza banalităţei lui, din cauza marelui număr de persoane cari au acest scris, aceleaşi forme de litere şi de aceea expertizarea unui asemenea scris e mult mai dificilă, după cum într'un regiment e foarte greu să recunoşti un om printre sutele de soldaţi purtând aceeaşi uniformă.

7. Scrisul simplificat.

(Cultură de spirit, activitate, originalitate intelectuală)

Literile sunt reduse la cea mai simplă expresie, sunt mai mult schiţate decât scrise integral. Buclele la *h*, *b*, *l*, *g*, *f* sunt înlocuite cu o simplă linie; *g* devine o linie ondulată, *q* un fel de *ş*; *a*, *d*, se scriu ca în alfabetul grecesc, *s*, *v*, *f* seamănă cu litere de tipar. E scrisul oamenilor culţi cari, pentru că au scris foarte mult în viaţă, pe baza legei minimului de efort, au ajuns să simplifice traseul, să întrebuinţeze cât mai puţine semne pentru formarea unei litere. (Fig. 98, 99).

Scrisul simplificat e cel mai greu de falsificat.

Scrisul simplificat nu trebue confundat cu scrisul cumpătat: sunt oameni culţi lipsiţi de modestie şi sunt modeşti lipsiţi de cultură.

8. Scrisul artificial

(Dorinţă de poză, de epatare, de a eşi în evidenţă. Disimulare, impenetrabilitate, nebunie)

E scrisul celor care'şi dau osteneala să faci litere altfel de

dacoromanica.ro

Până atunci, rog a arăta Doamnei Negruzzi respectuoasele mele salutări. Domnilor în ființă asemenea, după vechiul și neperitorul — Iar eu rămân ca totdeauna,

Al Dv
mai mic colaborator
Inspector
I. L. Caragiale

1. P. S. — Rog a arăta Junelui Mistir căința mea profundă că am fost mișelan în respectul său. Când voi veni la Iași, am să-l fac să mă ierte ... să mă ierte ?.. Ha ! mă va ierta, de sigur ; dar ... va uita el oare, Domnegzeul meu ?!

2. P. S. — Spuneți lui Codiță să se ferească

Fig. 94. Scrisul *precis*, înghesuit, armonios al lui I. L. Caragiale. Să se observe meticulozitatea punctuațiunei, punctul pe cifra 1, punctul și liniuța după P. S. aranjarea îngrijită și metodică a diferitelor paragrafe din această scrisoare intimă, forma artistică a literilor majuscule, în special Dv., P. S. R. ușor supraînălțate, încolăcirea și înflorirea multor litere. (Nevoie de a fi aprobat). Scrisul e mai mult coborâtor (decepțiune).

La simpatica Junime.

Recoptă ani de douăzeci
Și o zi pe an nebuna,
Căci vrea să fie junĕ'n veci,
Măcar o zi, dar junĕ.
Vĕnd la Cobza, mâncând pilaf
Cronț la anecdote...
Veniam și eu, dar sunt bolnav,
Regret că nu se poate.

Strîngere de mînă cordială

V. A. Urechia

3 Ianuar 84

Fig. 95. — Scrisul simplificat, mic, inclinat, inegal, dextrogir, accelerat, clar, modest, tremurat al lui B. P. Hașdeu la 49 ani. Notează armonia literilor majuscule: lipsite de supraînălțare, ba chiar ghemuite (timiditate). Notează barele lui t încăpățânate și agresive, violența parafului. Scrisul e mai mult tocat. (intuiție, utopie, spirit enciclopedic).

Marți 5½-7.. Istoria filosofiei vechi
Joi 8½-10 seara Teologia și Gimnaziul
(Cursul viitor: Psihologie)
Vineri 2-3 Seminar filosofic — Sala I.
în aceeași sală va urma
Evoluționismul Moralei
3-4 Seminar filosofic. Sala II: Probleme
Sâmbătă 5½-7 Sociologie. Prof. Ștefănescu-Goangă

1, 9bre 903.

Fig. 93 — Scrisul *precis*, în relief, rigid, clar, simplificat apăsat, degajat, ordonat, al omului de minunată inteligență ce a fost profesorul epicurian Coco Dumitrescu Iași, uitat atat de repede.

dacoromanica.ro

cum le face toată lumea, fie alegând o formă căutată, bizară, fie că răstoarnă scrisul, ori că adoptă un scris artificial colțurat, ori pretutindeni ne natural rotunjit,

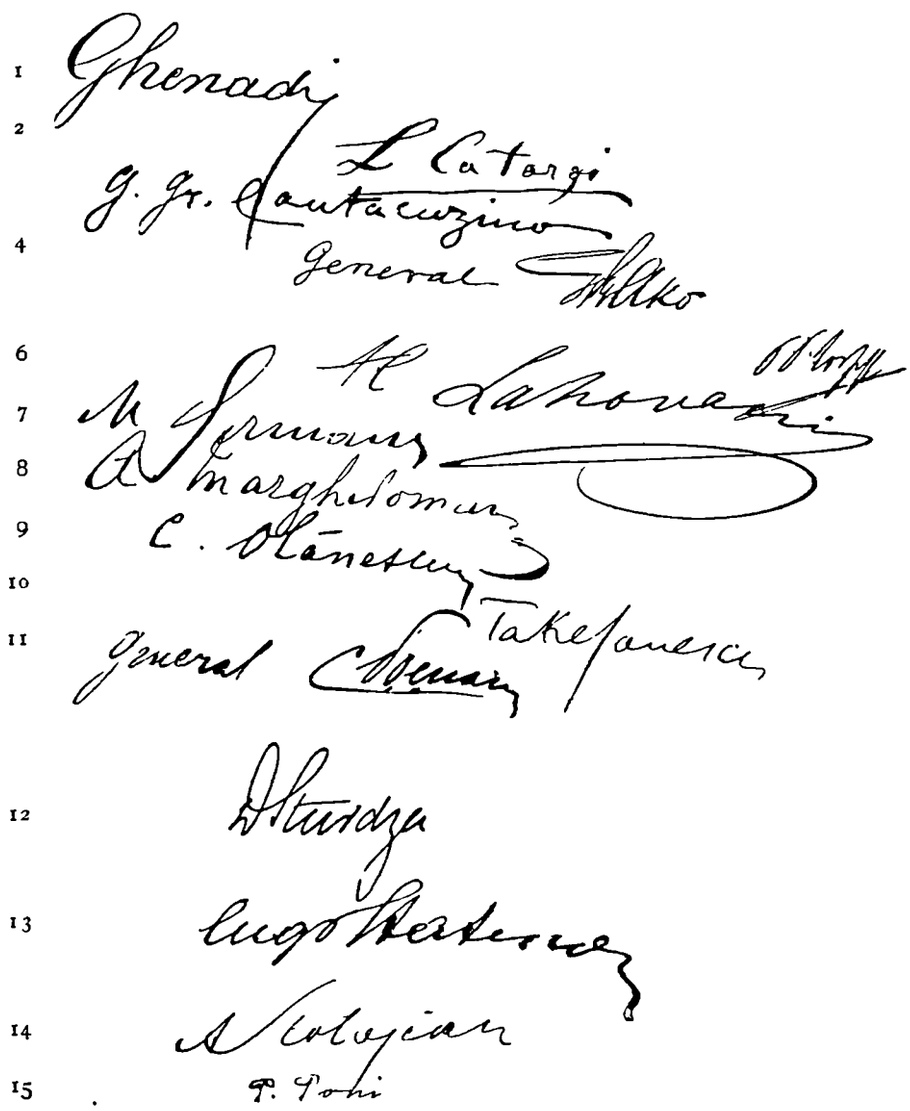

Fi . 96–97. — S risul *im rsonal,* calm, stapânit, lăcătuit, gladiolat, fuziform al fostului mitropolit Ghenadie. Violența parafului trăd ază impasibilitatea aparentă. Iscălituri de miniștri liberali și conservători cari și-au ăsat numele în i torie. Observă la urmă frum sul scris microscopic, simplu, citeț, fără paraf, al chimistului P. P ni, ministru de in trucție A patra iscălitură, supraînălțată, gladiolată, îndesată violentă și terminată cu un pun t, este a generalului G. Manu.

ri cu împodobiri la majuscule. Văzând acest scris, te gândești la păunul ce se umflă în pene. (Fig. 48, 100).

O nuanță a scrisulut artificial este *scrisul împopoțonat,* când literile sânt ncărcate cu floricele, volute și alte ornamentații ridicole. (*Vanitate, cochetarie, pretențiune, prostie*) (Fig. 101).

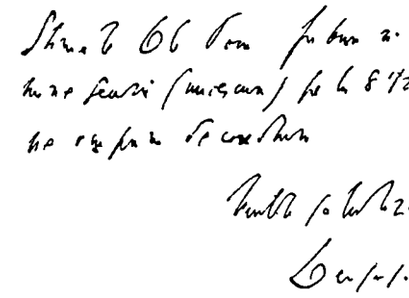

Fig. 98. — Scrisul foarte *simplificat,* tocat, culcat, accelerat, îndesat, supraînnălțat, estompat, mic, colțuros al filologului și poetului Ovid Densușianu.

dacoromanica.ro

9. Scrisul simplu

(Naturaleță, simplicitate, modestie, lealitate, seriozitate)

Nici o literă nu atrage atenția, totală lipsă de flori turi, paraful lipsește ma totdeauna în acest scris sau e foarte sobru. De altfel paraful e foarte rar l

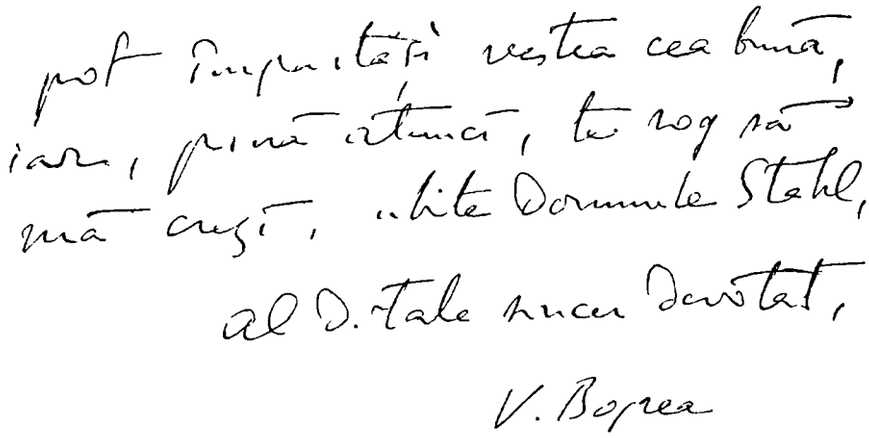

Fig. 99. — Scrisul *simplificat,* accelerat, foarte clar, eterat, limpede, ghemuit, crenelat, iteț, inegal, u multe curbe temperând violența agresivă a barelor combative al filologului V. Bogrea.

oamenii de valoare. Nimic nu atrage atenția în acest scris: e un înnalt personagiu călătorind incognito».

Scrisul simplu (modestie) nu trebuie confundat cu scrisul simplificat (cultură de spirit) și nici cu scrisul cumpătat, sobru, căci poți scri fără floricele și totuși scrisul să aibă viață. (Fig. 21 bis, 68, 67, 4 etc.)

dacoromanica.ro

A PATRA CLASA: PRESIUNEA

O. Scrisul apăsat

(Energie, voință, brutalitate, materialitate)

E un autocamion ce trece încărcat. Mâna apasă puternic pe condeiu ce lasă dâră lată de cerneală pe hârtie. Punctele, accentele, barele lui *t* mai ales au aceeași mișcare de apăsare. (Fig. 104) Uneori barele lui *t*, finalele cuvintelor sfârșesc din ce mai apăsat, ca o măciucă; bara care taie pe *f* de asemeni *l'oință de fier, accese de brutalitate.* (Fig. 7, 70

Fig. 100. Scrisul *artificial,* confuz, exuberant, suprainălțat, fuziform al lui Alexandru Mavrocordat (1783). Paraful arahneidian se complectează printr'o linie ondulata atât de lungă încât clișeul a trebuit să fie taiat în bucăți pentru ca sfârșitul parafului, ridicat evlavios în sus, să poată încape pe pagină.

Uneori bara coboară de sus în jos la *t*, la *f* (tenacitate îndârjită (Fig. 62, 109). De foarte multe ori barele lui *t*, finalele, paraful se termină cu un mic cârlig microscopic ca un vârf de igliță (tenacitate). (Fig. 71, 11, 26, 38 etc.)

Când penița e tare, când scrim cu stilograful ori cu creionul, atunci ciocul peniței nu se poate deschide suficient pentru a lăsa dâră groasă de cerneală pe hârtie, dar atunci hârtia e sgâriată, ori împinsă astfel încât, dacă o privești pe verso, apare în relief, ca în alfabetul Braille pentru orbi.

dacoromanica.ro

1. Scrisul neapăsat, eterat

Delicateță, slăbiciune, lipsă de voință, natura bolnăvicioasă

E ca un fluture ce face câțiva pași pe o floare. Mâna abea de apasă pe condeiu, totul are un aspect anemic, ductul e chiar întrerupt dacă hârtia e aspră. (Fig. 105, 106).

2. Scrisul fusiform

(Sensualitate)

Ductul începe subțirel, se umflă la mijloc si iar se subțiează, ca un fus.

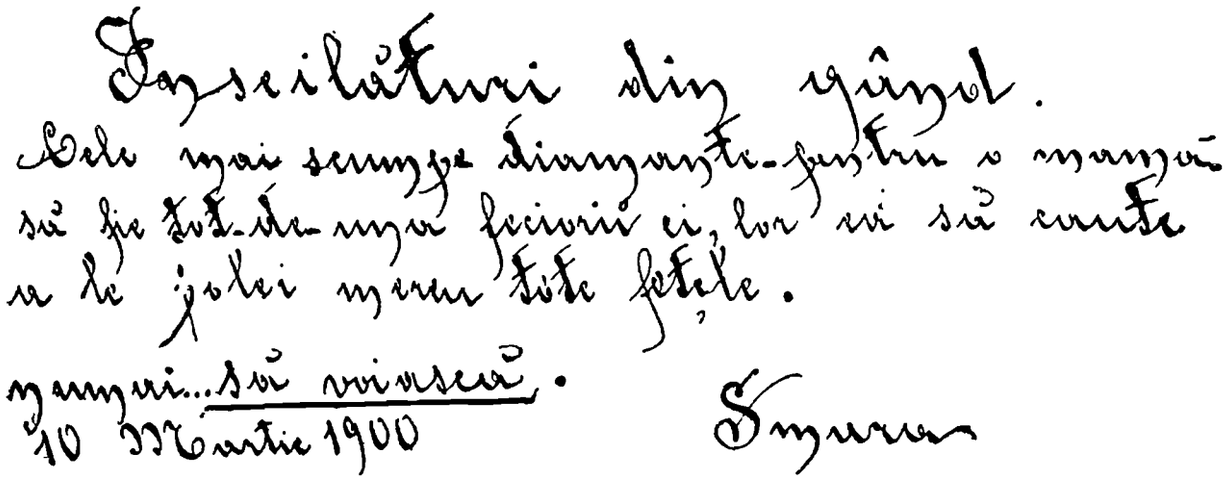

Fig. 11. Scrisul *inpopoțan t*, artificial, răsturnat, mare, înșiruit, foarte crenelat vo bări) dis r t'os, al simpaticei originale volubile propagandiste, D-na Smara.

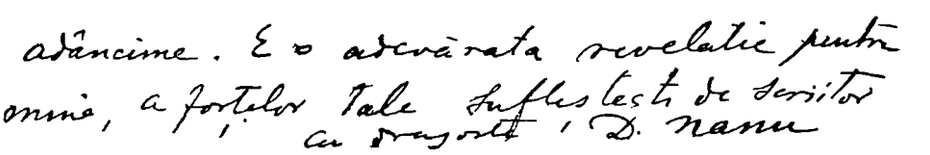

Fig. 102. Scrisul *simplu*, înșiruit, dextrogir, inclinat, calm, al poetului D. Nanu. Iscălitura e fără paraf, cu o minusculă în lo de N. majus ul. rară modestie mai ales la un scriitor de talent.)

E un continu contrast între părțile umflate și cele subțirele (Fig. 48, 107).

In asociere cu caracteristica misticismului (finale aruncate subtirel în sus, într'un gest de cădclnițare, punctele puse foarte sus) am întâlnît scrisul fusiform în scrisul călugăritelor (misticism senzual) și elevelor ce au învățat la călugărițele catolice, acest fel de a scrie persistând o viață întreagă. la femeile crescute la călugărițe.

3. Scrisul cilindric

(Temperanță)

Nici o umflătură, presiunea e moderată și regulată Fig. 78.).

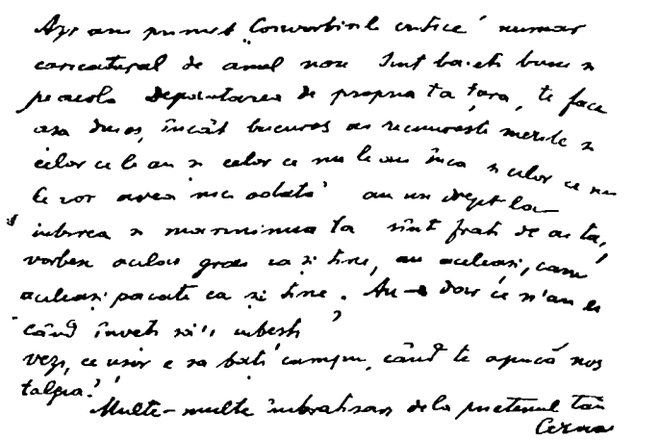

Fig. 13. Scrisul cu aceleași frumoa e calități n orale, dar ale unui om minat de boală. Scris coborâtor, îmbă - sit, estompat), poetul Cerna,

dacoromanica.ro

4. Scrisul molâu

(Lene, dezordine, nehotărîre, slăbiciune, oboseală)

E un scris gelatinos. Curbele, care sânt predominante în acest scris sânt tărăgănate, finalele sânt fără vigoare, semnele punctuațiunei sânt omise sau abea vizibile, barele la *t* lipsesc de multe ori sau sânt extrem de lungi și fără putere, *r* ia forma unui *i*; *d* este un *delta*, tras fără vlagă; bastoanele lui *p*, *q*, *j* se termină cu o curbă stângace.

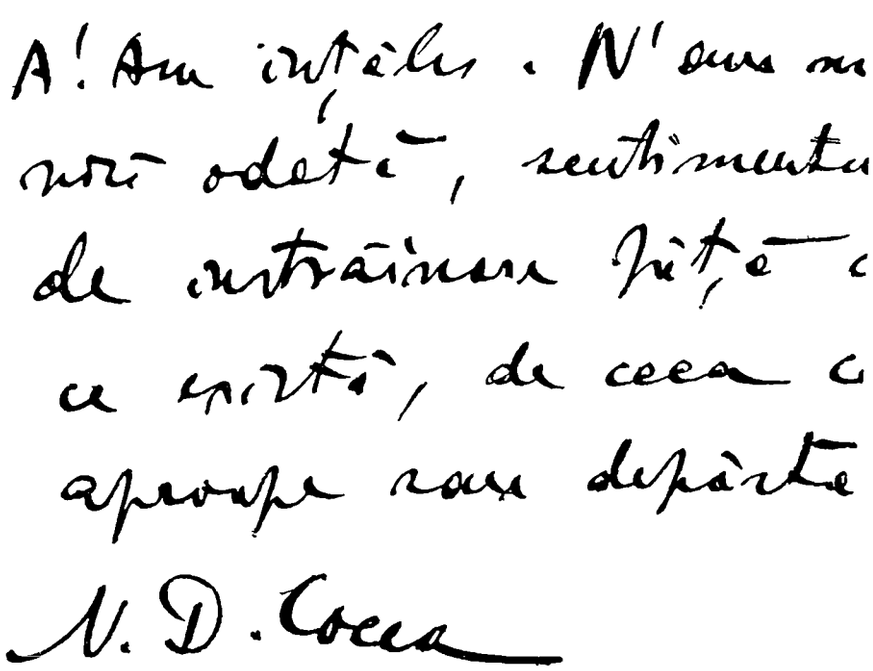

Fig 104. Scris *apasat,* clar, precis, îndrăzneț, precipitat, simplifi at, inegal, dextrogir, în care curba domină, îndulcind violența de atac. Litera t e barata de două ori, cu bare ascuțite ce rup hârtia, coborând cu îndârjire de sus în jos.
Ca voință și inteligență, un superior; ca moralitate, un suflet bun, compătimitor, dar nota de sensualitate e prea pronunțată și scrisul e lăcătuit. Observă armonia literilor A, N D, C. Iscălitura e terminată cu un gest spre dreapta, mai mult genero de at violent. Iscălitura coboară (fire complexă, chinuită). Scrisul polemistului și portretistului de foarte mare talent N. D. Cocea.

5. Scrisul energic, ferm

(Energie, voință, sănătate)

Liniile drepte sânt energic și rigid trase, curbele se disting clar; barele, finalele se opresc scurt, mereu în acelaș fel hotărât. Toată punctuația este clar și hotărât însemnată (Fig. 7, 11).

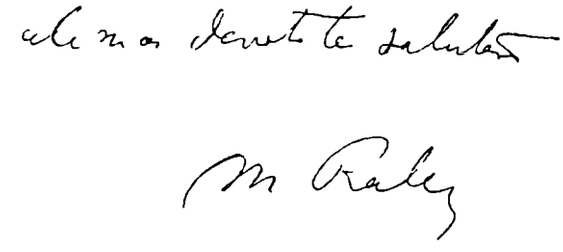

Fig. 105. — Scrisul *eterat,* inegal, rotunjit, dextrogir, ușor supraînălțat, al criticului ieșean M. Ralea.

Importanța în caz de fals a studierei locului unde penița începe să apese.

Este foarte important în caz de fals de a controla literă cu literă și paralel, la fals și la scrisul necontestat, dacă locul unde s'a pus mai multă cerneală este acelaș si în aceeași proportie; dacă părțile subțiate ale literilor încep în acelaș punct al literei.

O sută de persoane care ar scri acelaș cuvant cu aceeași cerneală, acelaș condeiu, pe aceeași calitate de hârtie, ar da totuși fiecare un scris deosebit din punctul de vedere al locului unde încep să apese asupra condeiului și al cantității de cerneală lăsată pe hârtie.

Calibrul liniilor compunând literile se va măsura, în caz de fals, pe fotografii mult mărite, cum vom vedea la capitolul „Uneltele expertului, fotografia".

dacoromanica.ro

6. Scrisul estompat

(lipsă de preciziune, maladie)

E ca o fotografie ne pusă la punt, traseul nu taie hârtia si nu știi unde sfârșește marginea literei și unde începe hârtia, aproape nu e diferință între liniile

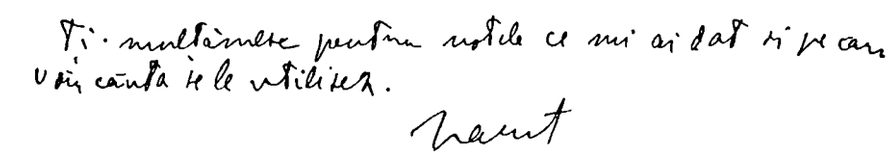

Fig. 1 6. — Scris *et rat,* șerpuit, mic, rep d , foarte inegal. Is ălitura gladi lat , fără paraf. Barele lui t foarte originale, par a fi o plesnitură de bi iu și cob a ă de sus în jos ca la toți oamenii dârzi. (Spiru Haret)

subțiri și cele cari ar trebui apăsate. De cele mai multe ori traseul este molâu și forma literilor banală.

7. Scrisul reliefat

(penetrațiune)

Ai zice că privești scrisul cu un stereoscop atât de tare se proectează parcă în afară acest scris. Principala cauză a reliefării provine din puternica dife-

Fig. 1 7. — Scris *fuziform* mare, sinistrogir, artificial tirăgănat, disgrațios, prete țios.

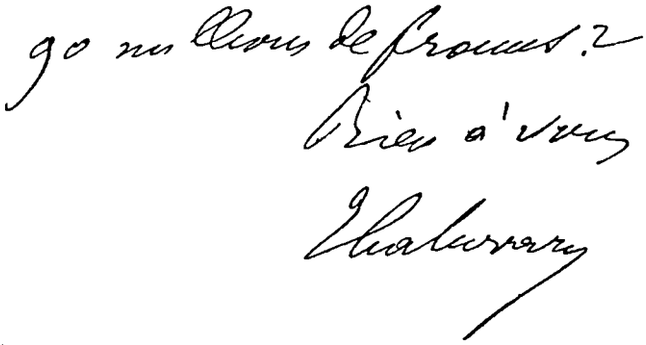

Fig. 108. — Scrisul *cilindric,* ghemuit, ingladiat, inclinat, dextrogir, simplu, repezit, înlănțuit, crenelat, clar al unui suflet cinstit: Ion Lahovary.

rențiare între liniile subțiri și cele apăsate (Fig. 23, vezi scrisul lui Mihai Viteazul).

Deosebirea între aceste două categorii și scrisul *amorf* și cel *precis* rezidă din faptul că în cazul nostru avem în vedere presiunea cu care a scris peniță sau crecnul, pe când la scrisul amorf și precis avem în vedere forma, factura scrisului.

8. Scrisul îmbâcsit

(Materialism, senșualism, licență, lăcomie stomacală, paralizie generală)

E un scris mocirlos, parcă s'a scris pe hârtie sugătoare, totul e murdar, de cerneală, îmbâcsit. Bucla literilor *e, o, a, g, l, h, b* formează ca o pată de cerneală (Fig. 109, 110).

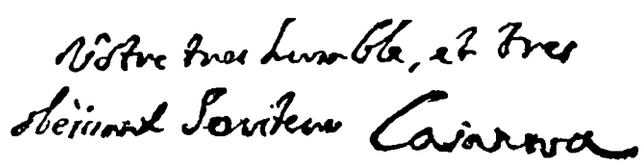

Fig. 109. Scrisul *îmbacsit,* al celeb ului Ca anova.

dacoromanica.ro

NOTĂ. — Uneori scrisul pare îmbâcsit când s'a pus prea repede sugătoareg peste scrisul neuscat. Expertul va ţine seama şi de această ipoteză şi faptul e uşor de constatat.

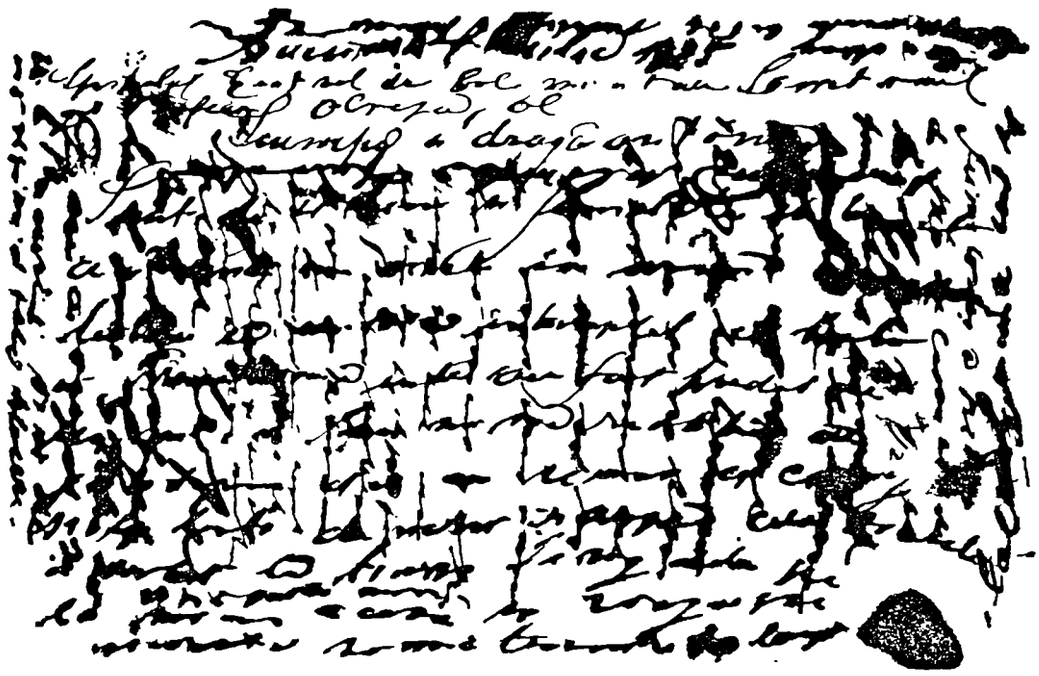

Fig. 11 . Scris îmbâcsit din cauză de boală: paralizie progresivă. Scrisul unui nebun. Să se observe cum, după ce a scris în lungul hârtiei destul de limpede: , Scumpă şi draga Ortansa", scrisul devine tot mai îmbâcsit, mai murdar. După ce bolnavul a terminat cartea poştală, o mai scrie odata şi în lat şi acum scrisul devine o pată. Această încrucişare a rândurilor scrisului se întâlneşte dese ori în cazurile de alienaţie mintală.

9. Scrisul limpede
(imaterialitate)

Tot traseul e delicat, buclele lui *e*, *o*, *a*, sânt limpezi; nici o îmbâcsire nicăeri (Fig. 99).

dacoromanica.ro

A CINCEA CLASĂ: IUȚEALA

0. Scrisul pripit, precipitat

(pripeala, zapaceala graba, act'vitate dezordonat)

Miscările sânt repezi dar necoordonate, condeiul se agită d p ' s, l't re abea schițate alternează cu altele prea desvoltate. Punctele, accente e s t lungite

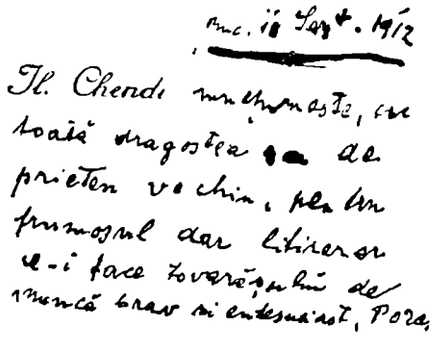

Fig. 111. — Scrisul, atat de clar, pre is în reli f, al lui Ilar' Chendi, alterat din cauza manifestărilor paraliziei progresive incipiende. Să se noteze randurile coborâtoare, îmbâcsir a s risului, devenit sacadat și tremurat, omiterea barelor la t și mai ales repetarea aceleași litere, repetar a a eleași sil be. Scrie litirerar , entesusiast . Să se not ze și punctele insolite dintre randuri, întreruperea subită a ductului.

și iau forme variabile. Barele, finalele au toate lungimele imaginabile Privind acest scris ai impresia unui motor ce se'nvârte în gol. (Fig. 47).

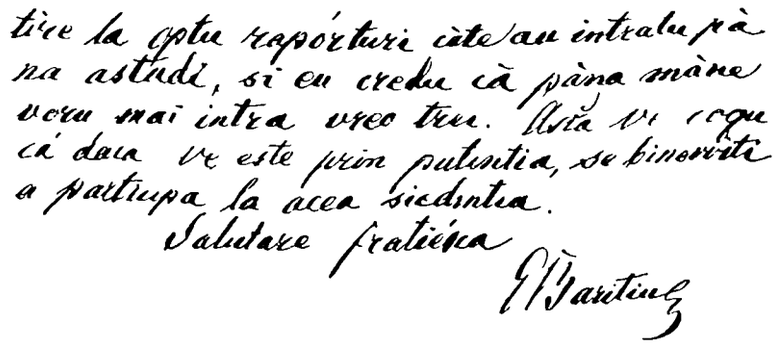

Fig. 112. — Scris pototolit, inghesuit, concav, impersonal, apăsat, monoton, ordonat. Finale aruncate într'un gest de cadelnițare. — (Religiositate).

1. Scrisul potolit

(stăpânire de sine)

Mișcările scri ulu' sai t nici prea repezi nici prea î cete; literile nu sant reduse la o simplă schemă, punctuațiunea e la locul ei, punctele nu se transformă în accente și nici accentele ascuțite în accente grave ca la scrisul studiat mai sus. (Fig. 112).

dacoromanica.ro

2. Scrisul sacadat

(nervozitate)

„E ca mersul neregulat al unui ataxic". Mișcări bruște de condeiu apar unde nu le ai aștepta în acest scris când mare când mic, când drept când culcat si i răsi o mișcare bruscă o rupere de linie curbă neașteptată. (Fig. 113).

3. Scrisul cadențat

(calm)

Condeiul aleargă destul de repede dar cu un tempo regulat, ca al unui metronom bătand tactul după iuțeala scriptorului. Deci o uniformitate în calibru, apăsare, direcțiunea literilor. (Fig. 114).

Să nu confundăm scrisul sacadat și cadențat cu cel svăpăiat și cumpătat ; aci urmărim iuțeala ductului, în al doilea caz dimensiunea ocupată de litere.

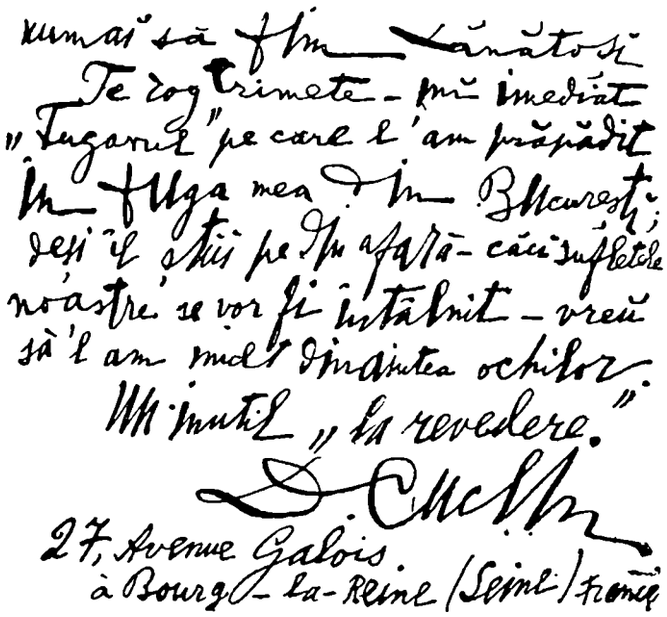

Fig. 113. Scrisul sacadat, chinuit, disparat, amestec bizar de tot felul de scrieri al compozitorului talentat D. Cuclin.

4. Scrisul șovăitor, tremurat

(șovăire, nehotărâre, timiditate, teamă, frig, emoțiune, bătrânețe, alcoolism, maladie, fals)

Peniță nu îndrăznește parcă să desemneze literile. Condeiul nu fuge pe hârtie, de multe ori scriptorul se oprește în mijlocul unei idei și atunci, printre rândurile scrisului se observă puncte anormale. De multe ori acest scris este tremurat. (Fig. 115).

INDECIZIUNEA SCRISULUI DOVADĂ DE FALS

Incetineala, ezitațiunea, tremuraturile, retușările, ștersaturile pot fi probe sdrobitoare de fals, de fals prin decalc mai cu seamă, atunci când aceste cacactere, constatate în scrisul bănuit, lipsesc în scrisul necontestat.

Stersaturile și retușările nu sunt insa totdeauna un indiciu de fals intr'un act banuit. Trebuie totdeauna cercetat ansamblul scrisului, să examinăm pe ce anume cuvinte sau părți de litere s'au făcut stersăturile spre a putea pricepe cauza lor, a da explicarea lor.

Scrisul cel mai sigur pare tremurat dacă îl mărim prea mult și în multe cazuri am văzut experți conchizand la fals pe imaginare tremuraturi și adăogiri cari existau la fel și în scrisul necontestat.

De multe ori apărarea dă ca explicare a tremuratului dintr'un scris banuit de fals batrânetea, boala sau lipsa de cultura. Sa examinam dacă poate avea dreptate.

dacoromanica.ro

TREMURATUL BĂTRÂNILOR

Dacă bătrâneţea este pricina tremurăturilor unui scris ele se vor găsi pretutindeni, indiferent de părţile grase sau de părţile subţiri ale literilor şi tremurăturile vor fi mai mult sau mai puţin egale ca intensitate după cum şi mâna bătrânului tremură în acelaş tempo. In afară de aceste tremurături, aspectul scrisului rămâne neschimbat. Tremurăturile se manifestă mai ales la punctul de începere a unei litere şi mai cu seamă pe trăsăturile orizontale. Foarte caracteristic la scrisul bătrânilor este aşa numitul de grafologi „fir de păianjen" un fel de linii foarte subţiri între o literă şi alta şi mai ales între sfârşitul unui cuvânt şi începutul celui următor, linii provenite din faptul că mâna nu mai are siguranţă, nu se ridică chiar în clipa când trebuie şi atunci iese această dâră extrem de subţirică, ca un fir de păianjen, vizibilă din loc în loc în scrisul bătrânilor. Apoi scrisul bătrânilor e mult mai tocat şi mai colţuros. (inhibiţiune, egoism).

2. TREMURATUL BOLNAVILOR

In caz de boală, vigoarea şi activitatea scrisului va fi mult slăbită, rândurile vor fi coboritoare în majoritatea cazurilor (depresiune) sau anormal urcate (escitaţiune) în cazuri de paralizie; scrisul va fi pătat pe alocuri, literile *e, o, a, c* formează o pată.

Tremuratul va fi foarte inegal, vom găsi puncte presărate anormal printre rânduri (dificultate de respiraţie, osteneală) (Fig. 116) litere vor fi mâncate, acelaş cuvânt sau aceeaşi silabă repetate, (Fig. 111) unele părţi din literă vor lipsi subit aşa că o singură trăsătură de condeiu pare a fi ruptă în mai multe bucăţi (inima funcţionează rău).

Pe lângă tremurături avem şi necoordonare de mişcări în ataxie locomotrice, coree. (Fig. finală)

La alcolici tremurăturile se observă mai ales pe liniile coborîtoare. (Fig. 83).

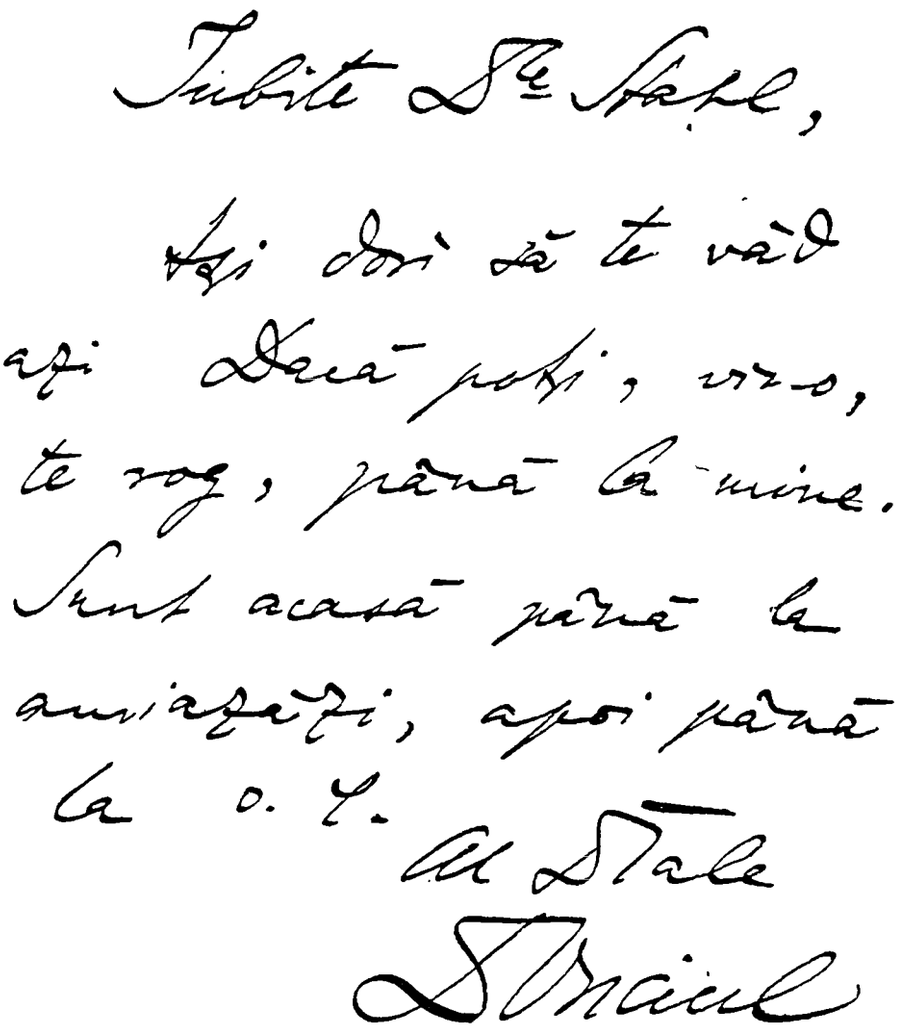

Fig. 114. — Scrisul cadenţat, mare, clar, inclinat, limpede, citeţ, reliefat, stăpânit, demn, al istoricului D. Onciul, fost director general al Arhivelor Statului în clădirea rezidită de dânsul din ruine, a lui Mihai Vodă Viteazul.

dacoromanica.ro

3. TREMURATUL PROVENIT DIN LIPSĂ DE CULTURĂ

Ne i ranța scrisului omului ignorant se recunoaste după ansamblul scrisului care este inc t, ₅reo , in ₅eneral gras de cerneala, complicat, fara simetrie, nearmonic, cu greșeli de ort gr f e, l re maju cule in loc de minuscule și viceversa etc. (Fig. 83, 84, 85)

4. TREMURĂTURILE DATORITE FALSULUI

In caz de fals tremurăturile vor fi mai accentuate acolo unde va fi fost dificultatea de invins, prin urmare in liniile subtiri suitoare, acolo unde modelul ce ce calchează încetează de a fi vizibil, la cotituri, la paraful complicat, la literile majuscule de o forma mai rara, pretutinde i unde plastograful a trebuit să se uite la model sau nu avea siguranță.

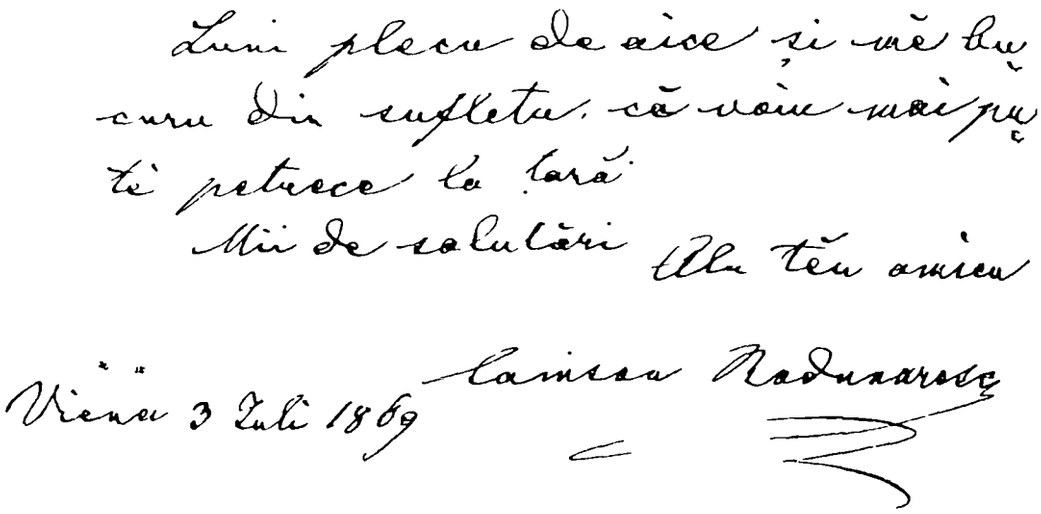

Fig 115. S risul șovăitor, dextrogir, inclinat, ghemuit, cu finalele rotunjite urcând mistic spre cer, lui Samson Bodnărescu, socotit intr'o vreme, de Maiorescu, superior lui Eminescu. Să se noteze că acest scris, tremurat, a de bătran, e al unui tânăr de 25 de ani. — (Vezi capitolul «Vârsta și sexul după scris»).

Scrisul va fi apoi un amestec de trăsaturi viguroase cu altele inhibitive; continuitatea scrisului va lipsi, plastograful fiind silit a se uita mereu la model, literile mai complicate vor fi facute din două—trei ridicaturi de condeiu și se va trece cu condeiul pe acelaș loc pentru a suda rupturile ductului. Apoi din faptul că se scrie foarte încet, cerneala se va usca repede și plastograful va trebui sa moaie penița de mai multe ori in călimara. De aci retușări, îmbinări de linii suprapuse pe cari microscopul le pune imediat în evidență.

5. Scrisul degajat.

(Siguranță de sine, hotărîre în execuție, dibăcie)

E șofeurul stăpân pe volan care pornește elegant și sigur, pe drum drept ca și la curbe și oprește mașina fără a răsturna pasagerii. Scriitorul e stăpân pe penița lui ductul e fără asprime, fără tremurături. Mai ales în majuscule se observă bine siguranța cu care s'au aruncat literile. (Fig. 42, 86).

dacoromanica.ro

6. Scrisul tărăgănat, încetinit
(Inactivitate)

E scrisul omului care bate apa în piuă. Scrisul e încet, adeseori coborîtor. Accentele, barele, sunt lăsate spre stânga literei deasupra căreia ar trebui să fie puse Scrisul e din ce în ce mai mic, mai lent, mai strâns, mai coborîtor, marginea stângă a hârtiei se scurtează din ce în ce. Uneori iscălitura e atât de coborâtoare încât tinde să cadă vertical, cum s'ar prăbuși un aeroplan. (Fig. 70).

Intâlnim acest scris în toată caracteristica lui la testamentele olografe scrise în extremis.

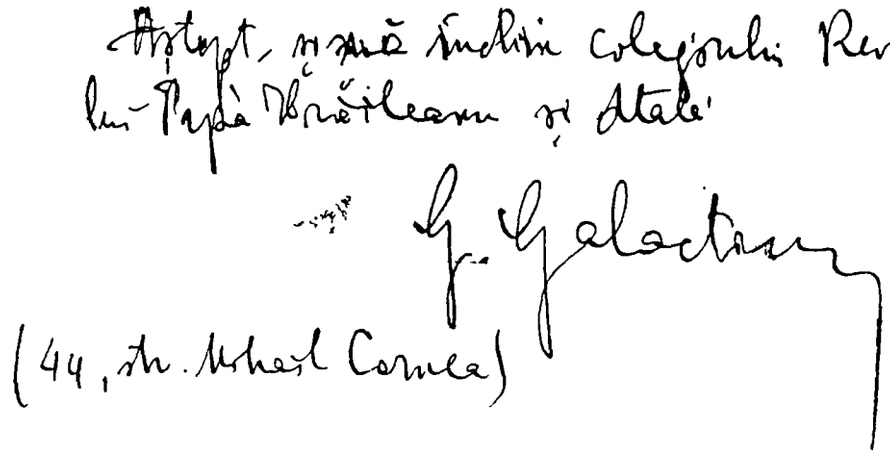

Fig 116. — Scrisul dextrogir, precipitat, inegal, chinuit și apoi intenționat și cu tenacitate corectat, ușurat prin faptul că scrisul e răsturnat, că peniţa a revenit și a corectat aproape fiecare litera. Deși toate punctele și semnele scurtării existau, dar, primitiv fuseseră prelungite, original și bizar în literile următoare, toate au fost refăcute citeț ; pretutindeni s'a corectat cu tenacitate (Vezi carligele) mișcarea impulsivă primitivă. Unele întreruperi în duct, puncte și bare insolite, ar indică un defect în circulația inimei. (Scrisul marelui orator și finului literat Galaction).

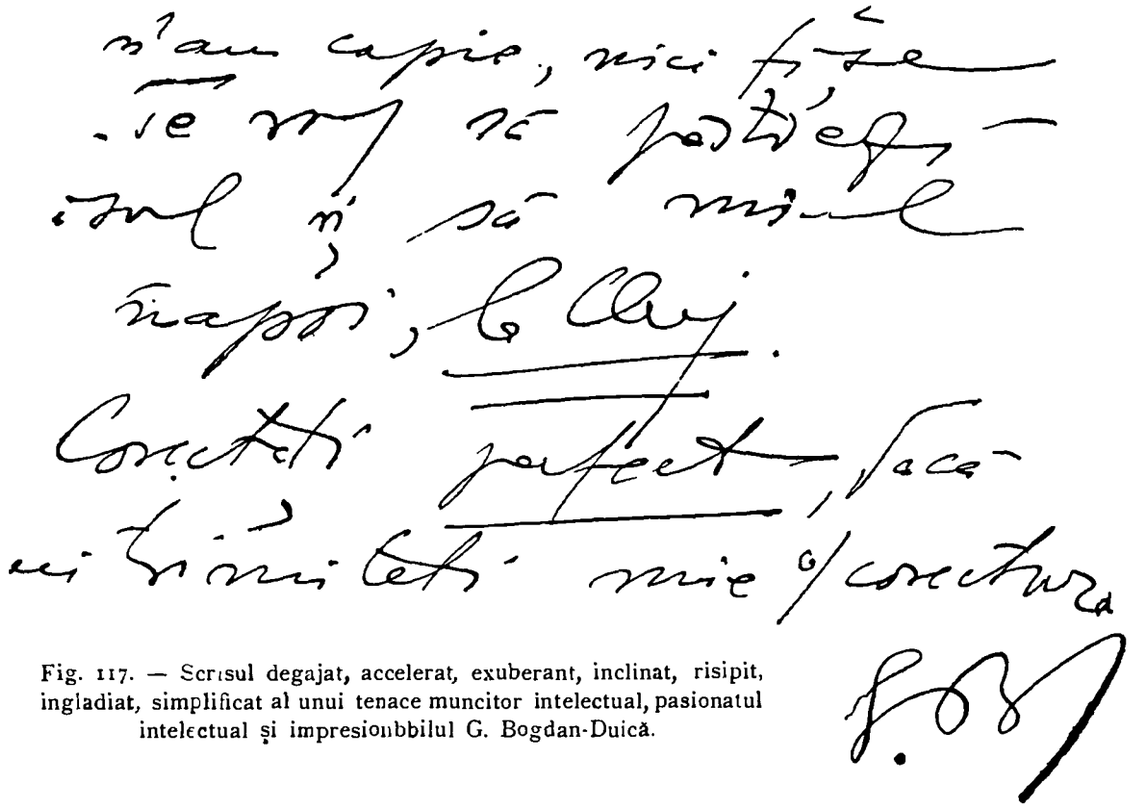

Fig. 117. — Scrisul degajat, accelerat, exuberant, inclinat, risipit, ingladiat, simplificat al unui tenace muncitor intelectual, pasionatul intelectual și impresionabilul G. Bogdan-Duică.

dacoromanica.ro

7. Scrisul accelerat

(Activitate mare)

E marș în pas g'mnastic. Totul contribuie a da impresia de iuțeală. Tot traseul are tendința de a mântui repede cele ce aveai de scris. Punctele se transformă în accente, accentele ascuțite în accente grave, punctele sunt puse spre dreapta lui *i*, barele lui *t* spre dreapta bastonului acestei litere și barele lui *t* sunt de obiceiu scurte, deslipite chiar de corpul literei. Marginea stângă a hârtiei e din ce în ce mai mare fiecare rând începând mai spre dreapta. Abrevierile sunt numeroase. Scrisul e din ce în ce mai suitor. Se introduc abrevieri, scrisul devine un fel de stenografie e doar un mijloc de a așterne cât mai repede o idee pe hârtie. (Fig. 13 117, 118)

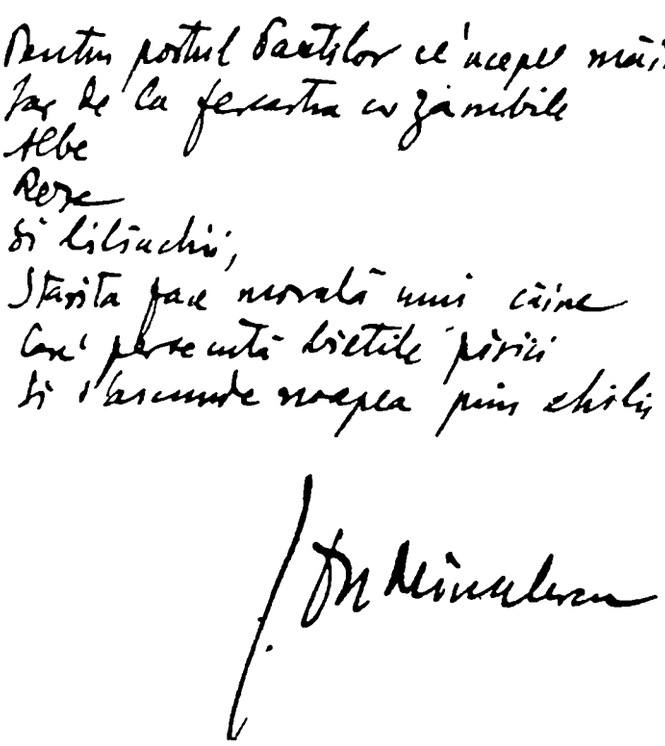

Fig. 118 — S risul degajat, supraînnălțat, nuanțat, apăsat, simplificat, armonios al lui Ion Minulescu.

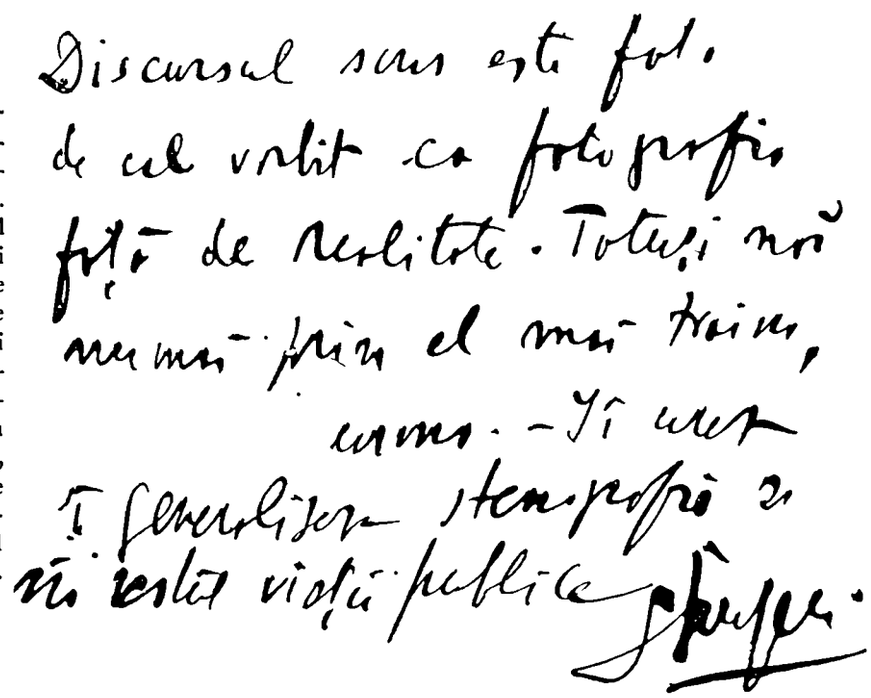

Fig. 119. — Scrisul repezit, săltăret, apăsat, ur tor, simplificat, cu un pun t după iscălitura sublini tă a d-rului N. Lupu. (Sunt 4 rânduri dela în eputul și 3 dela sfarșitul aceluiaș mai lung ut graf). — Să se observe cât de lar și armonios începe scrisul, cu litere simple, în cari curba d mină, (bunătate, veselie) ,i ât de nestăpânit sfârș ște acelaș autorgaf, violența cu cari barele, accentele, finalele, f art tăioase, sunt svârlite pre dreapta literilor încălccate, agitate, înghesuite, mutilate, scrisul rămânând totuși clar și original.

dacoromanica.ro

8. Scrisul aruncat, svârlit.

(Nestăpânire de sine violență combativitate)

«Un atac cu baioneta", ar fi impresia acestui scris, Barele lui *t*, finalele, chiar paraful uneori sunt aruncate înnainte, fie foarte ascuțit, fie în formă de măciucă. Barele lui *t* se deslipesc de corpul literei, aruncate fiind spre dreapta, ur cător. Uneori bara lui *t* seamănă cu încolăcitura loviturei de biciu. Finalele par lovituri de sabie, împunsături de baionetă. Punctele, accentele sunt mult aruncate spre dreapta cu aceeași mișcare violentă. Uneori cuvintele sunt legate unele de altele prin finalele aruncate spre dreapta violent. (Fig. 57, 104, 119). — E scrisul criticilor pătimași, pamfletarilor, marilor combativi.

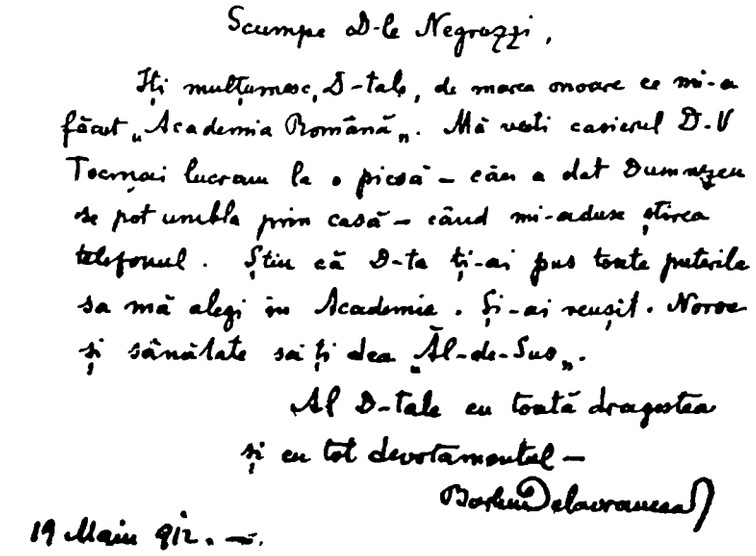

Fig. 120.—Scrisul stăpânit, vertical, precis, ordonat, îngrijit, mărunt și armonios al lui B. Delavrancea. — Să se observe estomparea scrisului și pătarea buclelor (boală) în comparare cu Fig. 121, scrisă în stare de sănătate.

9. Scrisul stăpânit.

(stăpânire de sine)

E și acesta un scris repede dar frânat. Punctele lui *i* iau forma de liniuță, dar rămân deasupra corpului literei. Mișcările de condeiu sunt prescurtate fără însă a fi atrofiate, fără ca textul să'și piardă lizibilitatea.

Scrisul rămâne tot atât de regulat la sfârșit ca și la început. (Fig. 120, 121)

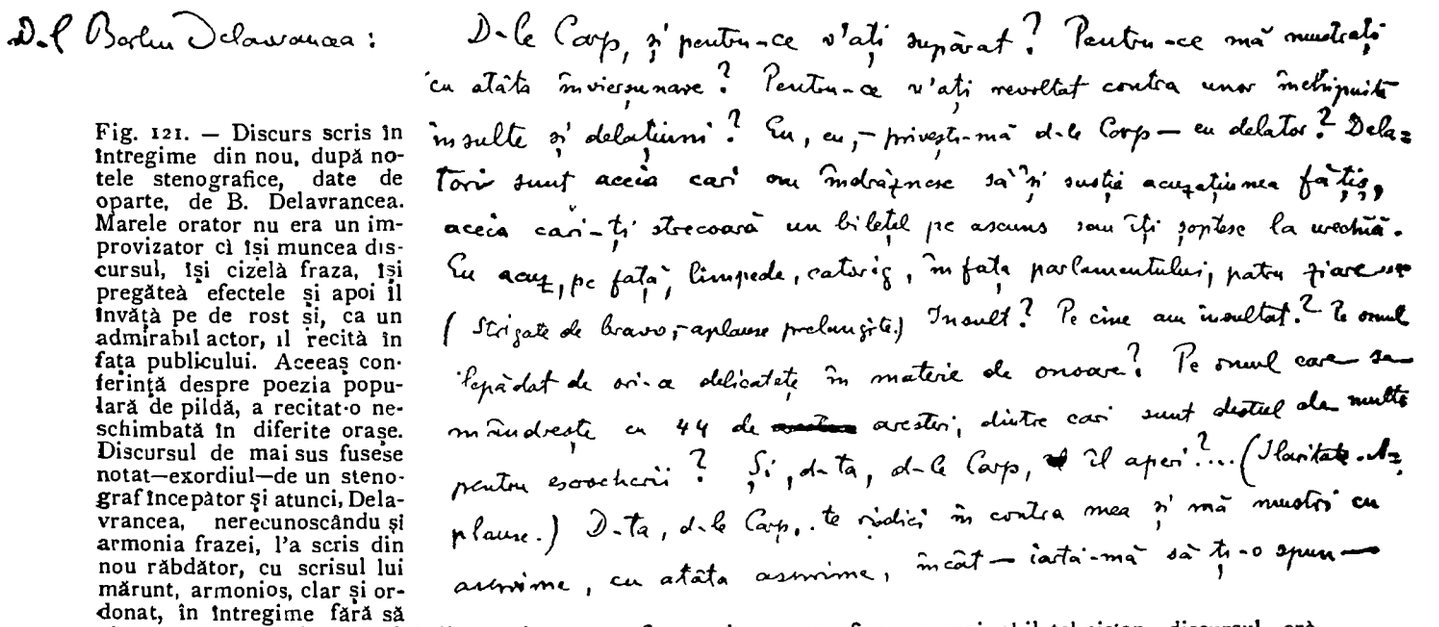

Fig. 121. — Discurs scris în întregime din nou, după notele stenografice, date de oparte, de B. Delavrancea. Marele orator nu era un improvizator ci își muncea discursul, își cizelă fraza, își pregăteă efectele și apoi îl învață pe de rost și, ca un admirabil actor, îl recită în fața publicului. Aceeaș conferință despre poezia populară de pildă, a recitat-o neschimbată în diferite orașe. Discursul de mai sus fusese notat—exordiul—de un stenograf începător și atunci, Delavrancea, nerecunoscându și armonia frazei, l'a scris din nou răbdător, cu scrisul lui mărunt, armonios, clar și ordonat, în întregime fără să observe că, peste două pagini din notele stenografice, unde stenografiase un mai abil tehnician, discursul eră cuvânt din cuvânt la fel cu reconstituirea după memorie a lui Delavrancea. Am multe asemenea discursuri rescrise în întregime, pe 15—20 pag. lungi, de marele orator ce impresionă prin intonațiile vocei, prin mimica lui sugestivă, mai mult chiar decât prin cuprins.

dacoromanica.ro

A ȘASEA CLASA: CONTINUITATEA

O. Scrisul tocat.

(Intuiție, sensibilitate intelectuală, utopie, debilitate)

In loc ca literile să se lege unele de altele, cum ne învață caligrafia, ele sânt juxtapuse așa cum juxtapune zețarul literile de plumb. (Fig. 122, 123, 124).

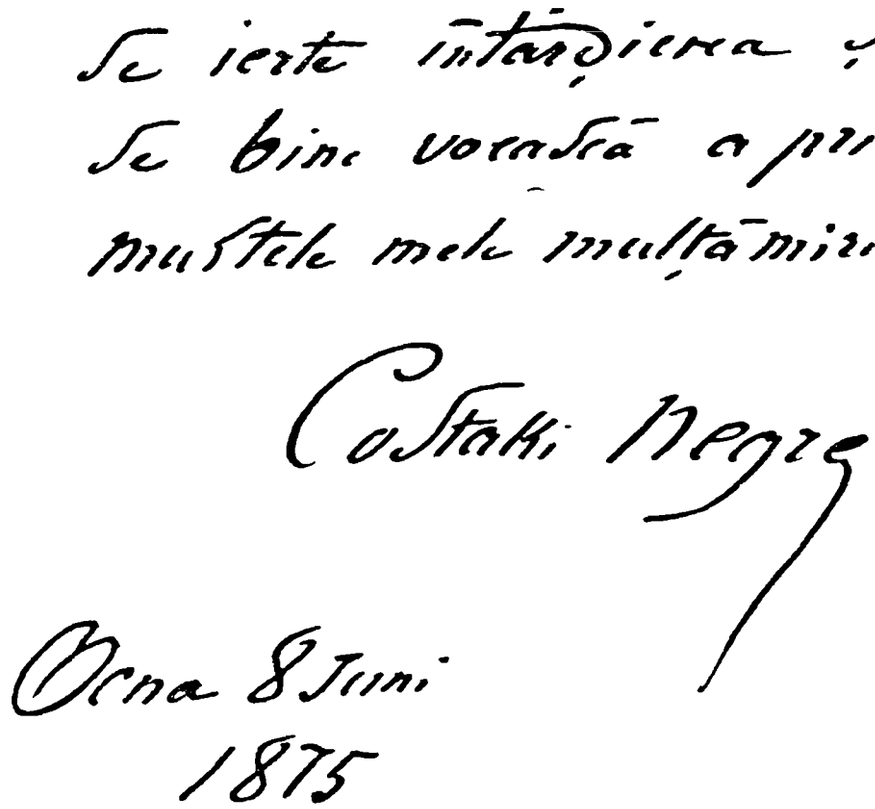

Fig. 122. — S risul tocat, aliniat, rigid, gladiolat, inclinat, mare, calm, cam artificial al lui Costache Negre

1. Scrisul înlănțuit

(deducțiune, logică, banalitate (la inferiori)

Toate literile unui cuvânt sunt înlănțuite unele de altele. Punctele, accentele, se contope c prelungindu-se în litera următoare (Fig. 125)

Une ori chiar cuvintele se leagă unele de altele. (Fig. 11, 62, 114, etc.)

Scrisul se numește *fragmentat* când cuvintele sunt formate din două-trei grupe de lit re înlănțuite *(putere de asimilare, eclectism)* (Fig. 59, 77, 126).

dacoromanica.ro

In sfârșit numai prima literă este detașată, tot restul cuvântului fiind alcătuit din litere înlănțuite. (Intuiție și realizare) (Fig. 120)

Aceste două caracteristice ale scrisului sunt extrem de importante de studiat în fals, pentru că fiecare om rupe sau leagă literile compunând cuvintele într'un fel deosebit. Așa de pildă:

Unul va scrie: Domnule Ministru
Altul: „ „ D...omnule M...inistru
Altul: „ „ Dom...nu..le Mi..ni..stru

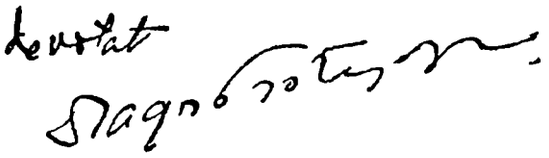

Fig. 123. — Scris semitocat, urcător, accelerat, simplificat, filiform.

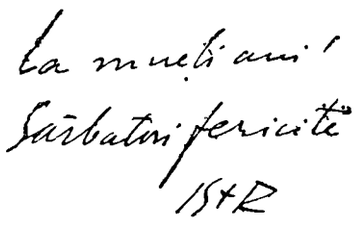

Fig. 124. — Iscălitură tocată, simplificată, tipografică, originală.

Altul: va scrie D...omn..ule M...ini..str...u etc. etc. (Vezi autografele din acest volum).

Plastograful, preocupat să imite cât mai exact *forma* literilor, va neglija acest amănunt al ruperei și legăturei literilor.

2. Scrisul închis, lăcătuit.

(Caracter necomunicativ, minciună, falsitate)

Literile *o, a, d, g, q*, au bucla lor perfect închisă sus. (Fig. 66, 106, etc.)

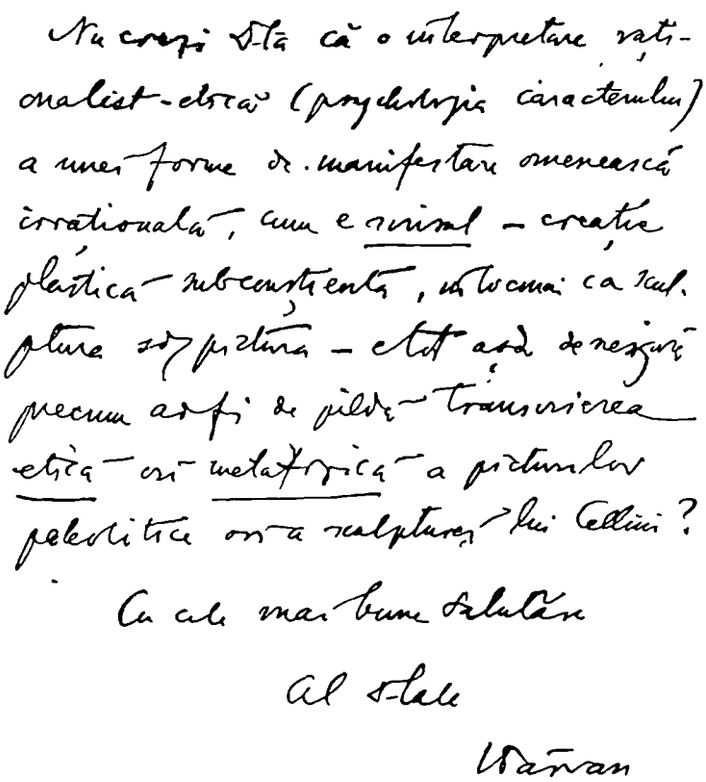

Uneori condeiul face o dublă buclă de închide complect ovalul, lăcătuit astfel de două ori. (falsitate).

După aliniate spațiul alb e înlocuit cu linii ca să nu poți adăugă nimic la textul primitiv. (bănuială) (Fig. 73, 74, 86, 127, 144 etc).

După iscălitură se pune un punct, sau o liniuță (Fig. 63) sau un punct și o liniuță Fig. 47, 70 (bănuială).

Paraful e complectat cu o serie de linii închizând semnătura Fig. 102 bănuială) ori e complicat pentru a îngreuia imitarea iscăliturei. (spirit comercial).

Fig. 125. — Scris înlănțuit. Observă în specialul iscălitura V. Pârvan, atât de original înlănțuită și fără paraf: observă legarea cuvintelor întocmai, etot, arfi; observă originalitatea legăturei punctului în litera următoare, ovservă barele și mai ales semnul scurtărei ce se ridică mistic, imaginativ și bizar spre Olimp, în acest scris mic, inegal, foarte simplificat, dar estompat, nebulos.

dacoromanica.ro

3. Scrisul deschis, crenelat.
(comunicativitate, francheță, vorbărie nestăpânită)

Ochiurile lui *o, a, d, g, q* sunt deschise sus ca o ferestruie, ovalul acestor litere seamănă cu un *v* sau chiar *u*. Fig. 4, 26, 74, 66.

Une ori, dar foarte rar, *o, a* este deschis jos, ca un *u* răsturnat. (falsitate) (Fig. 122).

4. Scris necontrolat.
(lipsă de îngrijire, zăpăceală)

E scrisul aruncat fără grijă pe hârtie. Punctele, accentele, sunt aruncate la întâmplare, fără nici o preziciune. Greșelile făcute nu se corectează la o recitire, cuvintele sânt mâncate, punctuația defectuoasă. (Fig. 127).

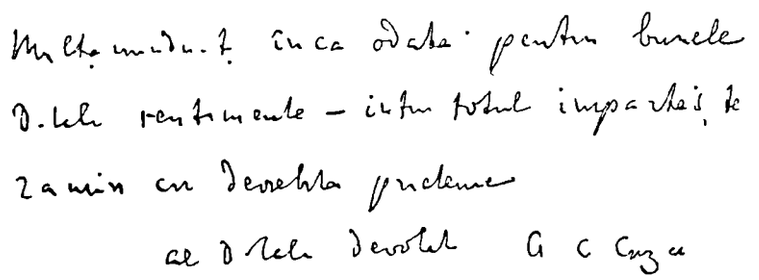

Fig. 126. — Scrisul semitocat, foarte clar, simplificat; perpendicular, mic, subțiat, emotiv, dar stăpânit, cren lat, acelaș de 20 de ani de zile. Colțul domină la baza literelor, t e buclat iar cârligele tenacilor se agață de toate literile; liniile rotunjite — de pildă z din iscălitura armonioasă și fără paraf — s'ar interpretà mai mult prin: glumă, jocuri de cuvinte, satiră. Tenacitatea ține locul voinței deseori șubrede. Antisemitismul d-lui Cuza prin urmare este nu de pasiune, ci de concepție rece, sectară, curagios și cu încăpățânare invariabil și migălos mărturisită.

5. Scrisul retușat.
(dorință de mai bine, nehotărâre, teamă de responsabilitate, fals)

Scrisul e revizuit, unele litere, rău formate la început, sunt complectate ca ă fie mai citețe, litere ca *e, l, b, h, f*, scrise întâi dintr'un simplu baston sunt complectate cu bucla ce lipsea etc, o pată de cerneală e rasă cu îngrijire etc. (Fig. 128).

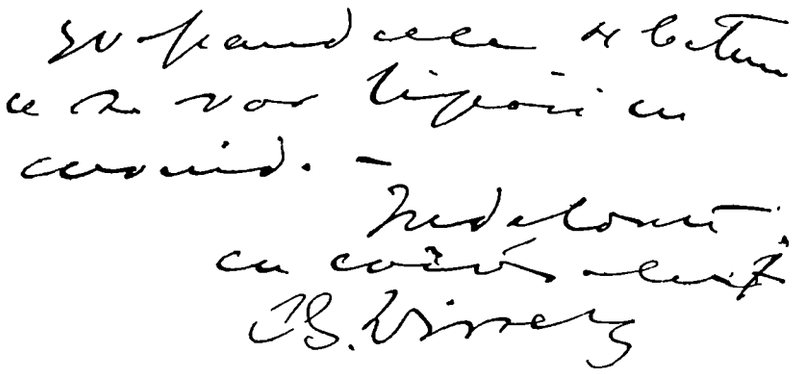

Fig. 127. — Scris necontrolat. Primul uvânt ar trebuì să se citească «stenografiind. Observă literile mâncate, a centele uitate sau puse unde nu trebuie. Pretutindeni zăpăceală și grabă, voită însă, căci, la sfârșitul paragrafelor C. Disescu nu uită să pună liniuța bănuitorilor, apoi scrisul e gladiolat, retușat, barele sunt dominatoare, iar risipirea scrisului, care ar da apaența de altruism, e întovărășită de mișcări sinistrogire.

RETUȘĂRILE ȘI FALSUL. — Nu e fals aproape în care microscopul și fotografia mărită să nu arate retușări. Plastograful are însă cu totul altfel de retușări decât persoanele cari revin asupra propriului lor scris spre a-l face mai citeț. Plastograful retușează forma literei care nu i se pare tocmai bine reușită, retușează mai ales fragmente de literă la curbe, în locul unde ductul prea subțire al literei ce copia prin decalc nu se vedea destul de clar prin transparență. Apoi plastograful mai retușează pentru că, scriind foarte încet, e silit să moaie mai des condeiuĺ în călimară și atunci, cerneala de pe o literă începută uscându-se, el revine cu peniță pe acelaș loc.

Nu e retușare care să nu poată fi dovedită cu microscopul.

dacoromanica.ro

6. Scrisul monoton.
(Indiferență, apatie)

Este un scris fără expresiune, fără viață prin uniformitatea lui. Acest scris e de obiceiu ca presiune: molău și ca iuțeală: domolit. (Fig. 112).

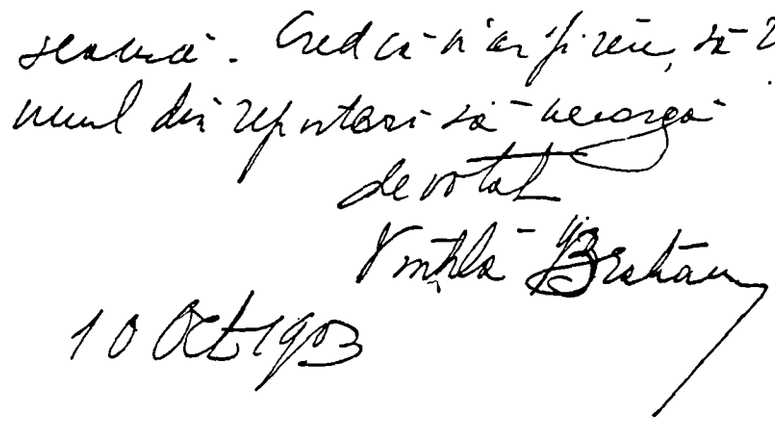

Fig. 128. — Scrisul retușat al unui om paralizat de teama de a nu face destul de bine. Pe lângă numeroasele retușări din corpul scrisorei, (vezi cuvântul „reporteri"), până și iscălitura e retușată în acest scris de om încăpățânat, (S. colțuros), tenace (cârlige), econom, (S. înghesuit), dar cu generoase accese, (Cf. înghesuirea literilor în „Vintilă", cu exuberanța cuvântului „meargă"), sensibil, susceptibil, (S. prea inclinat și inegal) altruist, (S. dextrogir), delicat, (S. eterat) și mai presus de toate îndărătnic muncitor. (S. accelerat, punctele transformate în accente grave, *t* cu bara mult spre dreapta, paraful agresiv).

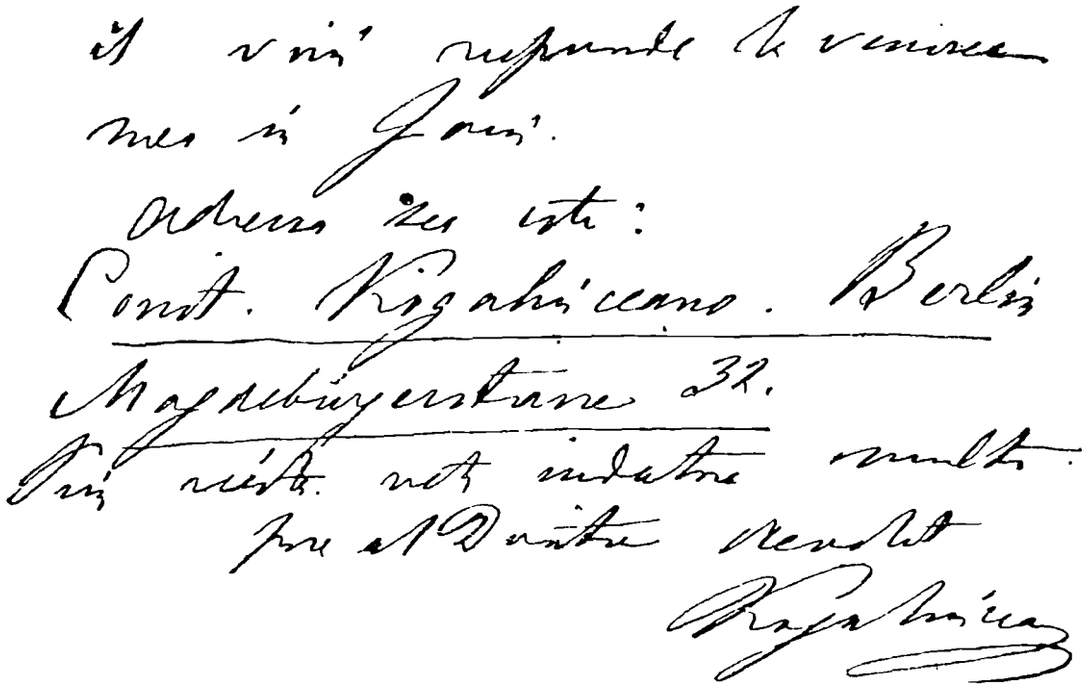

Fig. 129. — Scrisul nuanțat, imaginativ, inclinat, gras de cerneală, cu barele la t subțiri, clar, simplificat al marelui Kogălniceanu. Simplificarea scrisului, doveditoare de cultură, trebuie judecată cu relativitate. De pildă: scrisul lui M. Kogălniceanu e mult mai simplificat decât al tutulor celorlalți bărbați de seamă din generația lui, dar e mult mai puțin simplificat decât scrisul unui învățat din generația actuală. (Vezi Iorga, Pârvan, Densușianu etc.). Nunumai scrisul acelei generații e mai încet, dar și debitul vorbirei lor trebue să fi fost mai lent. Debitul oratorilor e în continuă creștere pentru că sporește cultura, se înmulțește vocabularul și termenii nu se mai caută de oamenii culți; și chiar semiculții votului universal vorbesc repede, pentru că tupeul și forța electorală înlocuește la dânșii totul.

dacoromanica.ro

7. Scrisul nuanţat

(emotivitate)

E un scris care vibrează, care se mişcă într'un ritm nestâmpărat. Regulat ca ansamblu, e continu inegal ca înălţime, direcţiune, presiune etc. fără exagerări însă, căci atunci am avea scrisul sacadat. (Fig. 129).

8. Scrisul disparat, mozaicat.

(complexitate)

E ca o haină făcută din ştofe diferite, un ghiveciu naţional. Scrisul acesta e în mod desordonat când estompat, când precis, când colţuros, când rotunjit cu variate schimbări de aplecare, calibru, distanţiare. Aceste variaţiuni se repetă cu aceleaşi modalităţi în tot textul scrisului. (Fig. 113).

9. Scrisul omogen.

(unificare, egalitate de temperament)

Scrisul păstrează caracteristicile lui în tot documentul şi rămâne uniform în toate autografele aceluiaş autor chiar după trecere de ani. (Fig. 14, 15, 114).

NOTA. — Una din caracteristicile falsului este tocmai lipsa de omogenitate de oare ce două personalităţi contribuie la facerea falsului: a plastografului şi a celui plastografiat.

dacoromanica.ro

A ȘAPTEA CLASA: ORÂNDUIREA

0. Scrisul neîngrijit, neglijat (neglijență)

E ca îmbrăcămintea unui om neîngrijit. Forma literilor este neprecisă, în special cele cari necesită ceva atenție pentru a nu fi confundat cu altele ca de pildă *r, s, b, c, f.* Punctuația în special e total neglijată, chiar dacă simplifica e literilor ar indica un om instruit Majusculele se întrebuințează fără discernământ, iarăși din lipsă de atenție de cele mai multe ori.

Scrisul neîngrijit nu trebuie confundat cu cel necontrolat căci e mult mai încet, mai a lene tras, molatec și poate fi une ori chiar retușat.

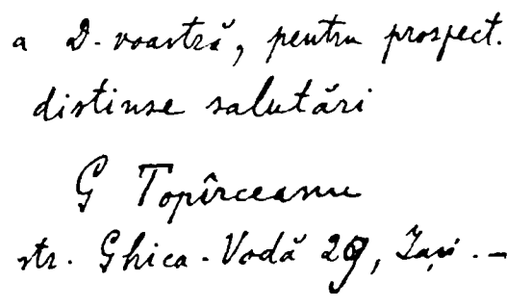

Fig 130. — Scris nuanțat, îngrijit ușor estompat.

1. Scrisul îngrijit.

(punctualitate, politeță, atențiune, inactivitate)

E ca omul ce se îmbracă bine. Totul e îngrijit până în amănuntele grafismului, punctuația e perfect aplicată, majusculele utilizate unde trebuie, totul e scris cu atenție, curat, impecabil. Une ori subliniera cuvintelor, de pildă adresa pe plic etc. e făcută cu rigla. Când scrisul e prea îngrijit devine supărător pentru o fire vioaie. (Fig. 14).

Scrisul enigmatic, ilizibil.

(Activitate febrilă, caracter enigmatic, lipsă de politeță, boală)

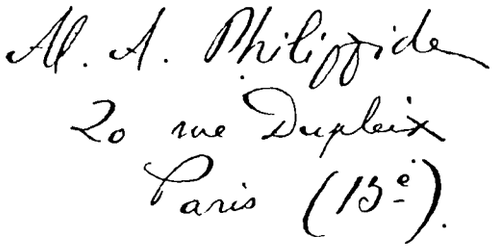

Fig. 131. Scris nuanțat, degajat precis, urcător.

E scrisul care se descifrează cu caznă, ghicești din context cuvintele dar nu le citești. Dacă izolezi un cuvânt sau un fragment de cuvânt de restul frazei, nu poți descifra nimic.

Cel mai enigmatic scris e al lui Napoleon I. (Fig. 11-12).

La noi scrisul cel mai greu de descifrat este al d-lui N. Iorga (Fig. 13) și al ziaristului C. Mille.

dacoromanica.ro

3. Scrisul citet, lizibil

(cinste, politeță, inactivitate)

Chiar dacă e repede, rămâne perfect lizibil mai cu seamă în cuvintele tehnice, nume proprii, semnătura. Chiar și literile izolat luate de cele vecine, pot fi citite individual iar nu ghicite din context. (Fig. 133).

NOTA. — Notele luate după profesori de studenții cari nu știu stenografia sânt ilizibile, dar aceasta numai din cauza complexității crisului latin cu care nu e poate cine citeț decat 25 cuvinte pe minut, atunci când ant oratori cari pronunța 200 cuvinte pe minut. A emenea note nu pot ervi de piesă de comparatie.

Tot asemenea sant ilizibile improv'zările unor criitor', ori notele ce le copiează din cărti, sau însmnările scri e la iuteala pentru a· i reaminti un detaliu, ale amenilor ce scriu foarte mult i n'au priceput folosul stenografiei, al mainei de s ri ; s nt ilizibile d'n aceea i pr' ină a complicati i scrisului latin vechiu de 2500 ani.

Docto ii au reputatia de a scrie f a te necitet. Aci xpli at'a p ate fi banalitatea rețetei prea des repetata, ori tendinta de a scrie in loc de „cl 'n' ă" „alcaloid peruv'an" i „exametiltetramin" in l c de „urotr pină" etc. spre a da gata pe b'etul cli nt. Cunosc însă atati med' i de valoare al căror scris, evident simplificat și orig'nal, este absolut lizibil i cred ca tocmai lizibilitatea ordonantei ar trebui să fie o chestie de constiință la un doctor.

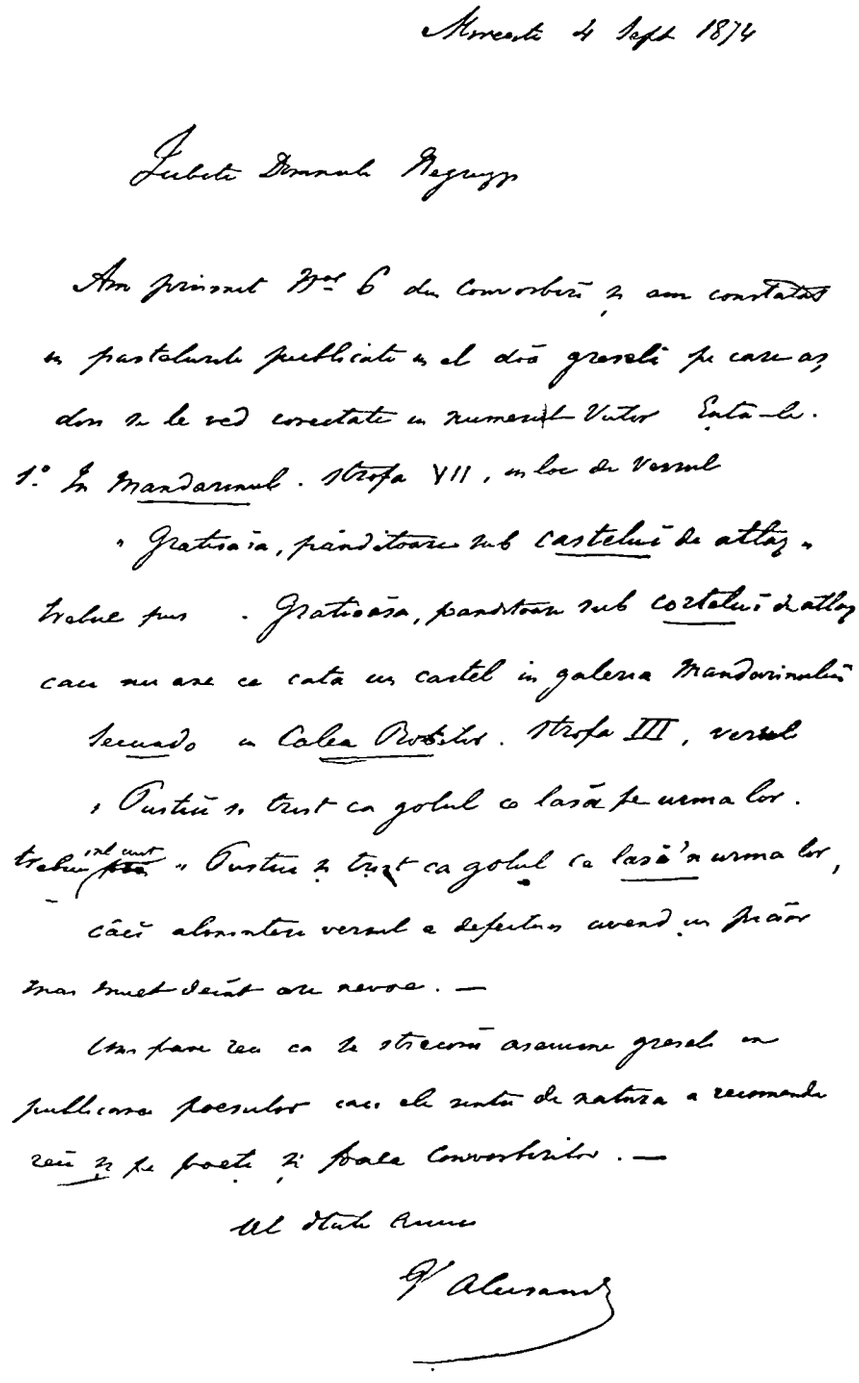

Fig. 133. Scris omogen. — In sutele de atografe rămase de la V. Alexandri scrisul rămâne neschimbat la fel în tinat, mic, rep de dar îngrijit, ordonat, aliniat, clar, ușor supra înălțat, gras de cerneală, cu aceleași liniuțe la sfârșitul paragrafelor, cu aceeași bare și finale ascuțite.

dacoromanica.ro

Ca regulă generala scrisul plastografului este totdeauna mai lizibil decât modelul ce imită. Evident ca aci explicația grafologică de „francheță, cinste" trebuie înlocuită prin aceea de „dorința de preciziune în falș".

In cazurile de fals, parțial mai ales, cuvintele adaugate de plastograf sant mai lizibile decât cuvintele autentice. Ai zice că plastograful se teme că dacă s'ar citi gresit cuvantul în vederea căruia a comis falșul sa nu poată trage foloasele cari l'au împins la comiterea lui.

4. Scrisul dezordonat

(dezordine, minte confuză, nebunie)

E ca o armată în debandadă. Nici o preocupare de ordine, de simetrie; o iregularitate izbitoare. (Fig. 134)

Mulți nebuni au acest scris.

Unii nebuni, după ce au umplut o pagină scriind în fatul ei, mai scriu încăodată, pe aceeași pagină scriind și în lungul ei, ori în diagonală. (Fig. 110).

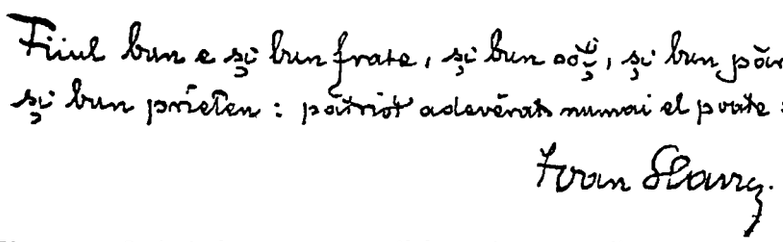

Fig. 133. — Scrisul citeț, cumpătat, aliniat, reliefat, p tolit, inghesuit, înlănț it, îngrij t, ordon t, armonios și cu iscălitura gladiolata, al lui Ioan Slavici.

O altă caracteristică a scrisului nebunilor este sau disproporția literilor, sau, la un scris normal în aparență, sublinierile continue, multiplicitatea majusculelor, a semnelor de exclamație și întrebare. (Fig. 36).

5. Scrisul ordonat

(ordine, metoda)

E inversul ce'uilalt. Marginile, alineate e, adresele, spatiile, t tul e clar si precis. Simetria domnește peste tot. De multe ori unele cuvinte sânt scoase în relief prin subliniere, ponderat trasă, sau prin scrierea inversată a cuvântului asupra căruia scriptorul vrea să atragă atenția. (Fig. 03).

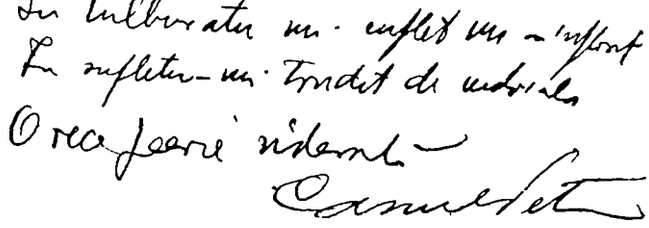

Fig. 134. S is dezo donat feb l, iru t u pa et d n rvi: Cam l Pet e ci.

6. Scrisul confuz

(obscuritate, minte neclară, nebunie)

Intervalele dintre cuvinte, dintre rânduri, nu sânt păzite. Trăsăturile unor litere ca *b, h, d, f* sau ca *j, p, g, q, f* se amestecă în rândurile de deasupra și și dedesubt împleticindu-le. Lumina nu circulă între rânduri, între cuvinte.

Scrisul confuz e rar printre intelectuali la Români. (Fig. 11).

7. Scrisul clar

(luciditate, claritate, ordine, politeța)

Aerul circulă liber între rânduri, în jurul cuvintelor.

Și scrisul caligrafic e clar, dar banal. (Fig. 135, 137).

dacoromanica.ro

Încă una. Mi se pare că strofa a treia nu se prea potrivesce cu înțelesul de poate cumcă numai mi se pare, a poate cumcă și multe altele mi s-or fi părând bune și or fi rele, în fine — cred că nu se vor potrivi, puteți scoate o bună vorbă. În casa de a scoate strofa a treia, — apoi veți fi bună de a corege mai d'a potea — și vorba zidiă în zidind. „Eliad zidind ..." Emițându strofa a treia ar suna mai bine corect astfel.

Vă rog de îndulgință pentru timpul cât V-ai răpescu cu citirea epistolei mele și încredințându-vă despre deosebita stimă, cu Vă păstrezu

remân al Dvoastră

Fig. 135. — Scris de o splendidă claritate, aliniat, rigid, cu toată lungimea rândului, cu toată micimea literilor, scris cumpătat, îngrijit, citeț, ordonat, foarte armonios. Finalele au un gest de cădelnițare. Iscălitura e puțin artificială — de om tânăr — paraful e cu fundă; contrastează cu maturitatea scrisului din text.

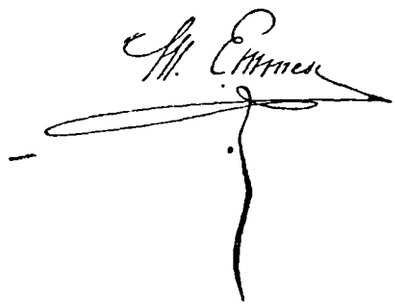

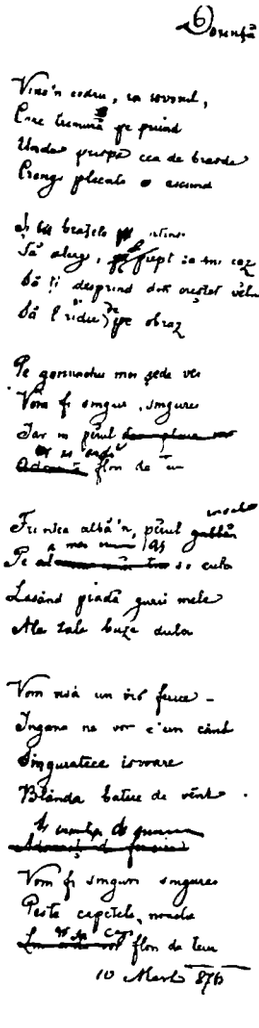

Monsieur, 27 Juin 1880.

Vos lettres seront détruites d'aujourd'hui en un mois. Je trouve parmis mes papiers. De vos poésies, je me fais un devoir de vous les rendre

Agrez &c. Veronica

Fig. 136. — — Scris disgrațios, vulgar, îmbâcsit, sinistrogir, amorf, precipitat, neîngrijit, încăpățânat și tenace, câteva finale urcând mistic Veronica Micle.

Scrisoarea de mai sus, prin care, într'o franțuzească pretențioasă și plină de greșeli, V. Micle amenință să distrugă scrisorile lui Eminescu, este scrisă pe contrapagina pe care Eminescu scrisese frumoasa poezie „Dorință" (Fig. 137) din care se vede răbdarea cu care poetul își cizela, ca toți marii scriitori, fraza; cazna cu care căuta simplicitatea și armonia desăvârșită.

dacoromanica.ro

8. Scrisul disgrațios

(trivialitate, lipsă de gust, natură antipatică)

Scrisul supără ochii prin vulgaritatea formelor, prin dezordinea traseului. E un compus din scrisul vulgar și din scrisul dezordonat. De multe ori i se adaugă și îmbâcsirea scrisului. (Fig. 136).

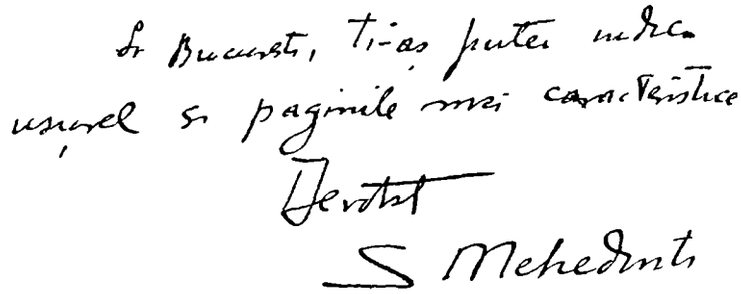

Fig 138. — Scrisul ordonat, supraînnălțat, simplifi at, cu bar la *t* dominatoare și agresive, cu litere răsturnate, cu iscălitura fără paraf dar mai mare ca textul, cu numeroase lit re de formă tip grafi ă, al unui admirabil profesor, ale cărui cărți de ș oală clar și meto-dice, sânt totuși pagini de literatură.

9. Scrisul armonios

(gust, estetic, simț artistic)

„E o grădină de flori rare, artistic aranjate". Formele sânt elegante, proporționate, îngrijite, originale.

Din punct d ved re gr fo logic, un scris frumo nu este scrisul modelelor de caligrafie, anchilozate în form d venite banale și atât de î cet desem nate, ci s crisul c re e te vi ță, arm onie, grați e, originalitate.

Vezi de pildă fig. 8 scrisul marelui pictor și poet al Renașterei: Rafael.

O subdiviziune a acestui scris este *scrisul TIPOGRAFIC* cari imită forma multor litere de tipar, la majuscule mai ales, dar trăsăturile sânt originale, sânt unele curbe trase par că cu penelul, parcă s'ar mângâia forma literei, cât mai simplă, mai originală și mai de gust.

E scrisul poeților, pictorilor, și în genere apreciatorilor în artă. (Fig. 14, 20, 22, 39, 40, 44, 52 etc.).

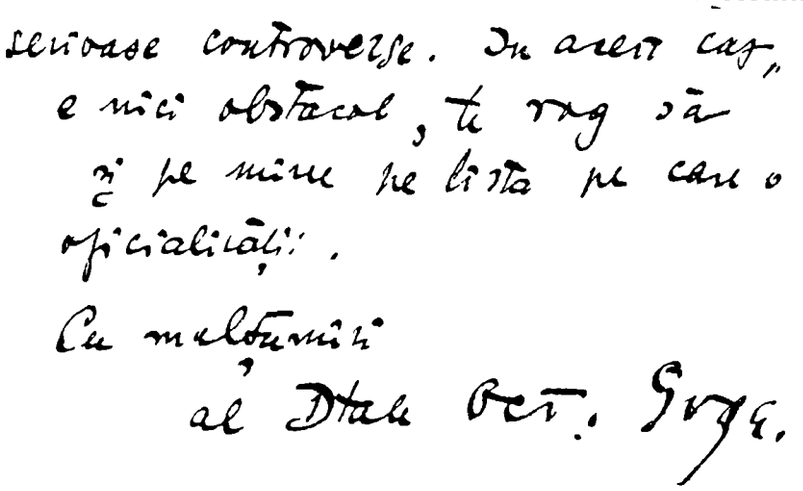

Fig. 139. Scris armonios, cu numeroase litere în formă de tipar, apăsat, în relief, cu *t* dominator, în acelaș timp buclat și barat, cu bara coborînd de sus în jos (îndârjită putere de rezistență). Scrisul este suitor și gladiolat, săltăreț, slab inclinat. In loc de paraf: punct după iscălitură.

NOTA. — Scrisul urât aparține deobiceiu naturelor fruste, sânt însă și savanți prea cufundați în specialitatea lor cari au un astfel de scris. (Fig. 87), elenistul Erbiceanu.

VÂRSTA ȘI SEXUL [1])

Ori de câte ori îi va fi cu putință, e bine ca expertul să întrebe de sexul și vârsta persoanei al cărui scris îl cercetează și în tot cazul să cunoască data

[1]). Vezi A. BINET, articolele publicate în această chestiune în „*La Revue*" din 1904 și scoase în broșură a parte, vezi J. CREPIEUX JAMIN „*L'Ecriture et le caractère*", dar mai ales admirabila monografie a acestui autor: „*L'âge et le sexe dans l'écriture*". Paris 1924.

dacoromanica.ro

când s'a scris fiecare piesă de comparație ce i s'a remis. Aceasta din două motive: întâi, pentru că scrisul este, caşi caracterul, într'o continuă evoluție, altul fiind scrisul copilului de 10 ani, al tânărului de 20, al bărbatului de 30 ani, și atunci numai scrisul este deplin format și'și păstrează caracteristica grafică până pe la

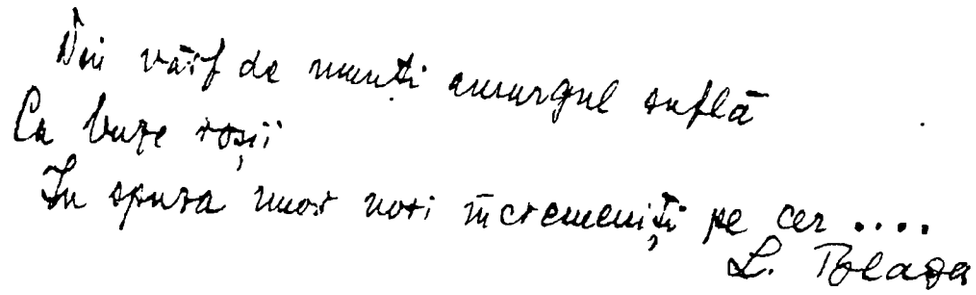

Fig. 140. — Scris gh·mujt, 1 idesat, coborîtor, rotunjit, t în acelaş timp buclat şi barat, de sus în jos, iscălitura modestă, fără paraf (Lucian Blaga)

50 de ani, în medie, când încep deformările datorite bătrâneței, — în al doilea rând vârsta și sexul unui scris nu se pot preciza de grafolog în toate cazurile și lucrul e firesc.

VÎRSTA. — Sânt băeți de liceu cari între 15 și 18 ani au o desvoltare fizică cum nu o au mulți bărbați de 30 de ani; sânt bătrâni cari la 70—80 de ani desfășoară o activitate de care ar fi incapabil un om mult mai tânăr. (Vezi Fig. 89 scrisul lui D. A. Sturdza la 70 ani și fig. 143 scrisul mamei mele la 90 de ani). Și sânt tineri, bătrâni la 30 de ani. (Vezi scrisului poetului Samson Bodnărescu la 25 de ani. Fig. 115).

Fig. 141. — Scris armonios mic, în relief, apăsat. Aproape toate majusculele au formă de tipar. Iscălitura e subliniată cu o mică liniuță precisă: Radu D. Rosetti, poetul; paraful e un zigzag rotunjit aruncat în sus, gest frecuent la oamenii glumeți (Vezi Iorga, Eliad, Delavrancea. Creangă etc. E o caracteristica a scrisului Românilor). Ondularea parafului ar mai arăta: dorință de a place.

Deci vârsta reală a unui om nu depinde de numărul anilor trăiți ci de uzura organismului și prin urmare scrisul nu poate să indice anii socotiți după calendar.

Fig. 142. — Scris armonios, exuberant, supraînnălțat, îngladiat, original înlănțuit, foarte citeț. Observă litera G, supraînnălțată, precedată de o linie aruncata batjocoritor în sus (alta caracteristică a scrisului Românilor) G este înghesuit (timiditate nativă) în schimb R, atât de original și artist, terminat ca o plesnitură de biciu, e labărțat și tot asemenea bara lui t, dominatoare, protectoare, veselă, batjocoritor rotunjită. Acest scris arată deci un timid care are conștiința valoarei sale, dar nu se hotărește să dea în laturi uzurpatorii decât atunci când mânuește condeiul. Scrisul talentatului fabulist, silit să fie vesel săptămânal, ori să biciuiască doar la „Furnica", George Ranetti.

In al doilea rând trebuie să ținem seama de anul caligrafic. Mă explic: mulți soldați învață să scrie doar la regiment. Scrisul lor va fi deci foarte tânăr, ca al unui copil de 7—10 ani, cu prea mici deosebiri. Să admitem cazul când un om ar învăța să scrie la 50—60 de ani, evident iarăși că scrisul va fi foarte asemănător cu al unui copil cu toată deosebirea de vârstă.

dacoromanica.ro

Totuși, în linii mari, pentru majoritatea cazurilor și mai ales la oameni cari au ceva cultură, vârsta calendaristică se poate recunoaște după scris și în experiențele lui Binet, d-l Crépieux-Jamin a dat rezultate exacte în 80% din cazurile ce î s'au supus.

COPIII.—Au un scris neformat, mare, greoiu, cu linii șerpuitoare, lipsit de semne de cultură și mai ales cu litere mergând crescând ca înălțime în spre sfârșitul cuvântului. (Scrisul ingladiat).[1]) Ingladiarea lipsește la cei cari au învățat să scrie în vârstă fiind.

ADOLESCENȚII.—Au scrisul exuberant, cu inegalități numeroase, doveditoare de vitalitate, cu forme pretențioase, cu împodobiri de litere, (cochetărie, dorință de a place), cu apăsări fusiforme caracteristice expansiunei sensuale.

ADULȚII. — Au forma mai regulată, mai energică, semnele de cultură sporesc, scrisul se depărtează de modelele caligrafice, căpătându-și deplina originalitate.

BĂTRÂNII. — Pe la 50 de ani, scrisul indică semne de oboseală, mâna se ridică mai greu de pe hârtie și lasă unele linii între litere, ca pânza de păianjen, tremurăturile caracteristice bătrâneței sporesc, mai ales la liniile orizontale, scrisul

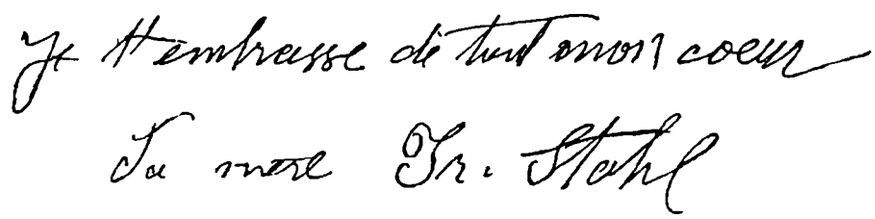

Fig. 143. — Scrisul nu are vârsta calendaristică ci vârsta nervilor, a sănătății fizice scris rămas tânăr la 90 de ani. Compară cu scrisul la 25 de ani a lui S. Bodnărescu. (Fig. 115).

devine mai bățos, mai sacadat, mai vertical, mai mic, mai tocat, semnele de egoism se înmulțesc, căci bătrânii văd moartea secerând atât de des în jurul lor, văd atâtea schimbări, încât devin, fără să voiască, egoiști.

SEXUL. — Sexul poate mai ușor fi determinat după scris: Crépieux-Jamin a dat 90% soluțiuni juste, dar nu prin vreun semn grafologic, caracteristic al scrisului femeilor, ceeace nu există, ci printr'un studiu psihologic dela caz la caz, al calităților și defectelor caracteristice fiecărui sex. Oricum sexul nu poate fi determinat cu preciziune după scris. In aceasta însă stă tocmai o dovadă în plus a temeiniciei grafologiei. Intr'adevăr sânt femei cu energie bărbătească, (scrisul Reginei Maria) și sânt bărbați cari au toată sensibilitatea, impresionabilitatea, nervositatea și susceptibilitatea femeei.

Fapt curios la Români este că mulți oameni de seamă, din vechiul regat mai ales, au scrisul femeiesc. Citez la întâmplare: Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Lahovary, Generalul Lahovary, Ion Lahovary, Petre Carp, N. Filipescu, Take Ionescu, N. Iorga, Generalul Averescu, Vasile Alexandri, etc., etc.

Poate că acî ar fi o explicare de ce conservatorii, cu fruntași de o supe-

1) Sfătuim pe toți pedagogii și psihologii să citească extrem de interesanta lucrare a d lui Solange Pellat: „*L'éducation aidée par la graphologie*" 1906, Hachette.

dacoromanica.ro

rioară moralitate, oratori de frunte, au guvernat atât de puțin. Nu pentru că n'au știut cultivà masele electorale, ci pentru că mai toți au avut temperamente feminine. Singurul lor șef cu scris mai viril a fost Lascăr Catargi; pe când liberalii au fost totdeauna conduși de fruntași al căror scris erà bărbătesc: I. Brătianu, seducător și energic, D. Sturdza, cicălitor, încăpățânat, energic, puricând finanțele Statului, terorizându-și partizanii cu fișe sistem Bertillon, I. I. C. Brătianu, cu splendidul lui scris mare, artist, disprețuitor și rece, iar dacă ar fi să judeci după scris, mostenitor la șefia liberală ar fi d-l I. G. Duca, iar ca șef al opoziției, judecând după scris, l'aș vedeà, prin energia combativă, încrederea în sine lipsită de egoism și mlădierea inteligenței sale fine și clare, pe d-l C. Argetoianu.

In regulă generală, scrisul femeilor este mai puțin energic, mult mai culcat spre dreapta, mai mic, conține mai numeroase semne de devotament, intuiție, nervositate, susceptibilitate și cochetărie.

Scrisul femeilor este de altfel într'un stadiu de transformare. Multe femei și-au câștigat independența economică, muncesc laolaltă cu bărbații și uneori, din greu, la fel cu ei. De aceea scrisul femeiesc capătă tot mai multă energie, își pierde sensibilitatea, temperamentul visător și, mai greu, cochetăria, chiar dacă unele femei, din modă, adoptă un scris artificial — bărbătesc «à la garçonne».

dacoromanica.ro

PARTEA III-a

E X P E R T I Z A

I. — Expertiza grafologică

După ce am văzut cum infinita varietate a scrisurilor se adună în grupe, specii și clase, să cercetăm acum care va fi metoda expertizei grafologice care, precum am spus, își are aplicația pentru orice fel de identificare, pentru toate anonimele, pentru toate cazurile de fals în care nu va fi vorba de ștergerea unui scris prin reactivi sau altfel, deci pentru marea majoritate a cazurilor supuse expertului.

Când primești poșta și recunoști, cu absolută siguranță, numai dintr'o aruncătură de ochi pe adresa de pe plic cine ți-a scris, după ce criterii te conduci? Cercetezi oare forma literilor? Nu. Identificarea o faci după aspectul general, după fizionomia de ansamblu a scrisului, după armonia mișcărei, în tocmai după cum pe stradă recunoști pe cineva, nu după cravată sau haină, nici după negul pe care-l va fi având pe obraz, ci după siluetă, după mers, după gest, după alura generală. Numai dacă cineva și-a schimbat fizionomia obișnuită: și-a ras barba si mustățile, schioapătă, etc., îl vei recunoaște după o mai de aproape cercetare.

Tot asemenea expertul grafolog va studià alura generală a scrisului: dimensiunea, direcțiunea, factura, presiunea, etc., pentru a identificà un scris. Dacă din cauza abilității plastografului, deosebirile nu vor fi destul de aparente, atunci, va intrà în subdiviziunile scrisului, va căutà semnele particulare, ticurile, idiotismele scrisului, studiind ortografia, a numelor proprii în special, abrevierile, marginile lăsate nescrise, literile, izolat luate, dar nu în ceea ce privește forma, ci ca gest grafic; va studià finalele, barele, punctele, accentele, intrând tot mai mult în detalii, căutând cu lupa elementele cele mai fine ale scrisului, cele cari numai cu microscopul se pot recunoaște, măsurând la nevoie nunumai dimensiunile, direcțiunea, unghiurile dar și calibrul ductului, folosind toate procedeele indicate în capitolul „*Uneltele expertului*“ până ce-și va puteà forma o convingere deplină.

Acest studiu amănunțit se va face întâi asupra scrisului necontestat, pentru a pornì dela o bază sigură, și apoi asupra scrisului contestat. Expertul va conchide că scrisul încriminat este fals când „întreaga mișcare a scrisului, toate inflexiunile, toate trăsăturile, toate idiotismele microscopice ale scrisului încriminat

dacoromanica.ro

sânt în contrazicere cu scrisul necontestat". (Michon: „*Mémoire à consulter aux magistrats* etc..." *Op. cit*).

Aceste puncte de examinare sunt atât de numeroase şi unele atât de fine încât nu este cu putinţă să concepem ca un plastograf să le poată observà pe toate în acelaş timp, să le observe cu aceleaşi proporţiuni şi variaţiuni şi cu toate acestea falsul să aibă tot naturalul, toată deciziunea şi siguranţa scrisului autentic.

II.—Amănuntul în expertiza grafologică

Se precizăm cum trebuie studiat amănuntul când facem o expertiză:

1. Citirea textului

E totdeauna necesar să citim cu multă băgare de seamă, atât textul documentului bănuit de fals, cât şi piesele de comparaţiune, familiarizându-ne cu stilul, notând expresiunile cari se repetă mai des etc. Adeseaori un anacronism va indicà chiar dela început că suntem în faţa unui fals.

2. Ortografia

Schimbarea scrisului cirilić cu alfabetul latin, toate sistemele de ortografie etimologic, fonetic, etc., care s'au tot succedat, cu sau fără aprobarea Academiei, au avut ca rezultat că astăzi orice Român care se respectă are propria lui ortografie. Acest fapt regretabil, poate dintr'un punct de vedere — deşi nu o ortografie convenţională, variabilă, ci ideea interesează—este de cel mai mare folos în descoperirea unui fals. Mai totdeauna ortografia va fi neglijată de plastograf pentru că el îşi concentrează toată atenţia în a imità perfect *forma vizibilă a literilor*. Ortografia numelor proprii mai cu seamă trebuie bine observată. O contrazicere de ortografie la o iscălitură, la nişte nume proprii cu totul familiare unei persoane al cărui scris s'a imitat, nu poate fi decât un indiciu puternic de fals. (Falsul Take Anastasiu, Grigore Sturdza, etc.).

3. Provincialisme, străinisme, abrevieri

Iarăşi, în grija lui de a imità forma literilor, plastograful neglijează provincialismele dând astfel o dovadă de fals. (De pildă în falsul Take Anastasiu, Gr. Sturdza, unele moldovenisme n'au fost luate în seamă de plastograful artist, Botez, căruia i se atribue acel fals). Intr'o expertiză recentă, provincialismele şi ortografia mi au ajutat mult să fac un prim triaj şi din 19 bănuiţi să mă opresc asupra unui oltean care scrià, ca şi în fals: «nouauă, doauă, vi-iam, nea», şi ortografiase altfel abrevierile comerciale, «netto, brutto, circa, kilogram etc.,» decât un ardelean asupra căruia căzuseră bănuelile la început.

4. Examinarea prin transparenţă

E totdeauna bine, înainte de a intra în analiza propriu zisă a scrisului contestat, să examinăm actul bănuit de fals, prin transparenţă. Se poate observà astfel de pildă că o dată, o cifră, un nume, au fost şterse lipindu-se deasupra un

dacoromanica.ro

timbru fiscal; se poate observà că hârtia are pe alocuri unele pete transparente, ceea ce ar fi un indiciu de ștergere cu guma etc. Am expertizat un caz când, pe un act de naştere, cu multă dibăcie se schimbase o dată. Ei bine, simpla examinare prin transparentă a documentului incriminat, mi-a permis să dovedesc falsul, perfect executat, fără să mai fie nevoie de expertiză grafică, pentru că filigram hârtiei purtà anul 1904, iar cifra alterată 1901 și nu se puteà ca un act să fi fost scris cu trei ani înainte de fabricarea hârtiei utilizate. Mai ales pe tru d cu t le vechi, studierea filigramei, a mărc i de fabr'că, a hârtiei, e de c a n i i e importanță pentru dovedir a, prin an roi isi i, a unui fals.

Tot prin transparență an descoperit autoru unu' nom: pusese scriso rea noină î tr'un pl'c p are ra tipărit „en e-ul' proesiui ei sale, dar peste c re ip'se mărc' p t l . ntr'un alt c s'mi ar, e stersese ntâi cu cern i nun le '-pa r't si apoi se i i e mărc' e poștale, dar pr siunea masinei de tipărit se exercitase si pe hârtia de mătase căptușind cu violet plicul, caracterele apărând în relief ca în alfabetul orbilor Braille. Ungând relieful literilor cu praf de cretă, am putut citi perfect numele autorului nonimului.

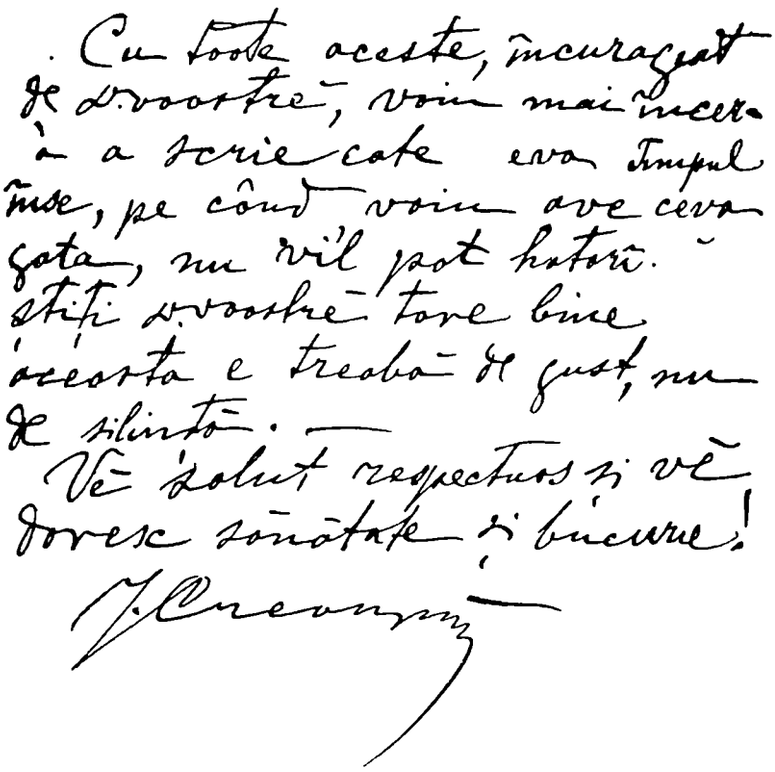

Fig. 144. — S ' ul le a , nu nțat, pe rând 'ngladi t, lă tuit i gladiolat u liniuța b nuitorilor la fin le al'n'atelor, *t* bucl t i barat (tenacitatea secretivitate și bănu'ala nt n tele car t ri ti e ale scrisului Rom nil r). Ob erva g stul bat' ritor al f'nalelor i b relor lui *t*, l'nia re pr ede pe I, c re l a ă pe I cu C în i ăl'tura te in tă cu o ondulațiune (dorință de a place, abil'tate nt'nuată int 'un paraf ascuțit și violent tras. Observă semnul s urtărei din ' că itură prefacut într'o lun ă linie tăio ă.

5. Aliniatele

Unii întrebuințează foarte multe alineate, alții escepțional de rar. In tipografie, rândul ce urmează du ă un alineat începe cu 3 litere mai spre dreapta.

Cei mai mulți încep, când scriu, alineatul mai spre dreapta dar cu fel de fel de variațiuni (cari trebuesc măsurate).

Mulți, (bănuitorii), (Fig. 144, 58, 132, 130, 127, 120, 94, 53, 22 etc.) de teamă să nu se adauge ceva în locurile rămase albe prin întrebuitarea aliniatului, umplu locul alb cu o liniuță, mică, mare, simplă, dublă, șerpuită, rigidă etc. Toate aceste variațiuni sânt rare ori observate de plastograf și prin aceasta chiar, mai importante de studiat.

dacoromanica.ro

6. Marginele

Spaţiul alb ce încadrează de obiceiu scrisul, e cu atât mai important de studiat cu cât nu'şi închipuie plastograful că tocmai acolo unde n'a scris absolut nimic va fi lăsat nunumai o dovadă de falş dar chiar şi o urmă a personalităţei sale.

Intr'adevăr, mărginile pot fi:

a) Mari, când de jur împrejurul corpului scrisului se lasă o margine mare are încadrează parcă scrisul. *(gust, generozitate, risipă).*

b) *Absente,* când toată hârtia e utilizată pe toată lărgimea (*Economie gârcenie*).

c) *Crescândă,* când marginea, mică la primul rând, sporeşte din ce în ce cu cât scrisul se apropie de sfârşitul paginei. (*Activitate, grabă, tendinţă spre cheltuială*).

d) *Descrescandă (inactivitate, tendinţa spre economie).*

e) *Neregulata. (graba, dezordine).*

Mai cu seamă marginea dreaptă este foarte revelatoare în caz de falş din cauza îndesărei scrisului la sfarşitul rândului spre a introduce un cuvânt suplementar în linie, din cauza felului cum sânt despărţite cuvintele cari n'au încăput într'un singur cuvânt, din cauza formelor variate ale semnelor de despărţire (ascuţite, ngroşate, fusiforme, suitoare, coboritoare, prea lungi, etc., simple, duble, repetate la inceputul rândului următor etc. etc.).

7. Cifrele

Fiind mai rare, trebuesc totdeauna să atragă atenţia expertului pentru că în general nu sânt bine studiate de plastograf ori, din lipsă de model, ele sânt mai prost imitate. Apoi, în caz de falş parţial, cifrele sânt mai ales falşificate se schimbă 1 în 4 sau 7 etc.

Cifrele vor fi studiate exact caşi literele, căutând gestul grafic cu cari s'au scris. Vom studia dacă sânt mari, mici, apăsate, eterate, verticale, culcate etc. etc. cum a făcut Crépieux-Jamin pentru cifra 1 şi cele 857.560.950.925.227.457.-643.187.200 feluri de a face această cifră. Vezi p. 13).

8. Punctele, accentele, etc.

Punctele, accentele, sedilele etc. iarăşi vor atrage mai puţin atenţia plastografului şi de aceea trebuesc studiate în amănunt: Punctul poate fi pus foarte jos, foarte sus, spre dreapta, spre stânga lui i, poate fi gras de cerneală, eteric, prelungit în formă de accent grav, de accent acut, cu spintecătură microscopică la început din cauza felului cum s'a ţinut peniţa, depărtându-se prin apăsare deschizătura ciocului peniţei etc. etc.

Semnul scurtărei de pildă poate fi înlocuit printr'o linie scurtă, lungă, apăsată, eterată, fusiformă etc. etc. poate fi pus prea sus, prea jos, mai la dreapta, mai la stânga literei, poate să lipsească etc. etc.

---

1) M. Kogălniceanu, se zice, lăsa la început atâta spaţiu alb între corpul scrisului şi iscalitura încat priete i au tăiat iscălitura cu hârtia albă, destul de largă rămasa deasupra ei, şi pe baza iscăliturei lui Kogălnic anu ministru, au comandat o masă bună la Capşa, la care au invitat şi pe Kogălniceanu. De atunci mare e bă bat de stat iscălia imediat după ultimul rând al textului. (Fig. 87.

dacoromanica.ro

9. Barele.

Barele lui T, t, F, f, 4, 7, 5 etc. iarăși pot fi lungi, (Fig. 57) scurte, (Fig. 59) apăsate, (Fig. 7) eterate (Fig. 115) etc în formă de măciucă (Fig. 32) *(voință puternică)* suitoare și ascuțite, imitând gestul celui care dă cu tifla *(spirit critic, batjocoritor)*, (Fig. 95) coboritoare de sus în jos *(energie încapatinată)* (Fig. 104-26) mai sus ca t (Fig. 57) *(spirit de dominație)* pe a jos *(supunere)* Fig 51) terminate cu un cârlig *(tenacitate)*, (Fig. 50) pot să lipsească *(inatențiune, slabiciune fizica*, (Fig. 127 pot fi puse spre dreapta detașându-se de corpul literei *(vioiciune)* (Fig. 42) pot fi scurte și suitoare, scurte si coboritoare, mult prea lungi si subțiri, lungi și apăsate etc. etc. etc.

10. Finalele.

Caligrafia ne învață să sfârșim cuvintele cu o delicată si mică svârlitură de condeiu suitoare.

Fluidul nervos însă ne împinge a da finalelor formele cele mai variate după temperamentul fiecăruia.

Așa finalele pot fi:

a) Scurtate, parcă am fi tăiat cu foarfeca sfârșitul ultimei litere a cuvântului (Fig. 126) *(Stapânire de sine, lipsa de expansiune, sgârcenie).*

b) Foarte lungi *(expasiune, cheltuiala* (Fig. 47).

c Convergente, revenind spre stânga *(Egoism).*

d) Ascuțite și repezi *(critică, sarcasm)* E o caracteristică a scrisului român s

e) In formă de măciucă *(Voință puternica, brutalitate).*

f) Terminate cu un cârlig microscopic *(Tenacitate)* (Fig. 57).

g) Urcând rotunjit subțirele într'un gest de cădelnițare (misticism Fig. 135-115)

h) Grase de cerneală, eterice, etc. etc. în armonie cu scrisul de care s leagă și deci interpretate ca atare.

11. Iscălitura.

Iscălitura e partea cea mai personală și mai caracteristică a scrisului, cea care schimbă mai rar, e partea scrisului care dă mai mult de lucru expertului pentru că asupra ei se concentrează toate silințele plastografului.

Pe lângă caracterele generale ale scrisului se mai poate observa:

a) Dacă literele iscăliturei sunt sau nu de aceeași mărime cu corpul scrierei, dacă direcțiunea iscăliturei este aceeași cu direcțiunea rândurilor scrisului.

b) Locul unde se pune iscălitura: foarte jos sub linia scrisului, lipită aproape de ultimele rânduri ale textului, mult spre stânga ei, etc.

c) Dacă se scrie numele și pronumele întreg sau numai numele sau inițiala și numele etc.

d) Dacă se pune punct după inițiale, sau o bară, sau un punct si o liniuță etc.

e) Dacă iscălitura are sau nu paraf.

dacoromanica.ro

12. Paraful

Paraful este foarte interesant pentru că scriptorul, nefiind silit să imite un model tip preconizat de regulele caligrafice și pe care să trebuiască a-l scrie lizibil, dă liber curs imaginației și temperamentului său și face un paraf după bunul lui plac și propria-i invenție. De aceea paraful este foarte interesant de studiat și interpretat grafologicește.

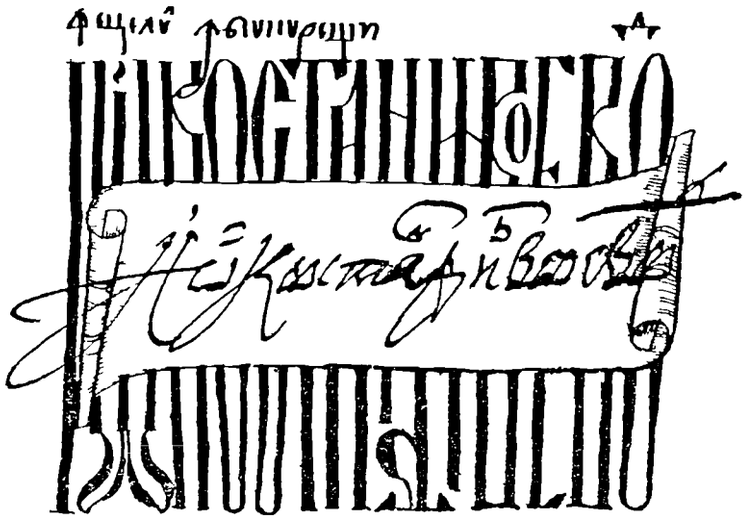

Fig. 145. — Iscălitura fără paraf, relativ foarte simplă și armonioasă, nervoasă, tenace, lăcătuita (Observă literile o. a, v) a lui Constantin Brâncoveanu. Să se compare cu iscăliturile Domnilor fanarioți). Fig. 48 și 100)

Cei mai puțini la număr iscălesc fără paraf. (*Superioritate,* simplicitate, orgoliu cu scrisul mare; cu scrisul vulgar: meschinărie) Vezi frumoasa iscălitură fără paraf a lui Mihai Viteazul (Fig. 162) a lui Constantin Brâncoveanu (Fig. 145) și compară-le cu iscălitura lui Mihai Suțu și Alexandru Mavrocordat (Fig. 48) și (Fig. 100) aceasta din urmă ca un paraf atât de lung svârlit spre dreapta, subliniind numele, pecetea și monograma, încât a trebuit să tai clișeul în două ca să poată încape în volum.

Alții, iscălesc fără paraf dar pun după nume un punct (Fig. 146) sau două puncte (Fig. 147) ori o liniuță (Fig. 63) (*Bănuitorii*) sau trag o serie de liniuțe de sus în jos, închizând numele. (*Bănuitorii arțăgoși*) (Fig. 88).

Unii, în loc de paraf, subliniază numele lor (Fig. 33, 44 sau îl supraliniază (Fig. 34, 44) (*Mândria numelui*).

Ori iscălitura se continuă printr'o finală svârlită spre dreapta agresiv (*spirit combativ*) (Fig. 100, 104) sau rotunjită (*batjocură glumeață*) (Fig. 41, 64) sau agresiv în sus (Fig. 69).

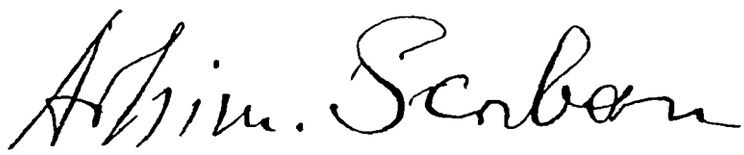

Fig. 146. — Paraf înlocuit printr'un punct. Punctele pe i planează foarte sus. A, S, h, ca litere de tipar.

La mulți paraful se reduce la o aruncătură de condeiu coborând sub iscălitură dela dreapta la stânga (Defensivitate. Așa scriu cei cari știu să se apere când îi ataci) (Fig. 150, 149, 148, 144, 96 etc).

Unii, înnainte de a face acest fel de paraf, desemnează niște ondulațiuni în formă de sfredel, (*Dorința de a place, atacare dibace și politicoasă*) (Fig. 14, 42, 43, 94, etc).

Alții au un paraf fulgurant, compus dintr'o serie de linii în zigzag imitând fulgerul (*Temperament luptător*) (Fig. 29, 81).

dacoromanica.ro

Unii au paraful format din o linie pornind spre stânga și revenind și mai violent spre dreapta. (*Violența combativitate* Fig. 12, 95).

Alții au un paraf ca o fundă, ori ca un laso, subliniind numele. (*Dorință de a place, cochetarie*). E paraful multor femei. (Fig. 23, 24, 26, 50, 18, 135) De aci încolo încep parafele complicate și întortochiate închizând numele c într'o casă de melc, cu încolăciri spre stânga, cu împletituri în formă de pânză de paianjen etc., Dibăcia parafuliui indică de obiceiu apt'tudini comerciale

Paraful, ca-și barele, cifrele, accentele, punctele, ghilemelele, parantez le, etc. nu trebuește interpretat izolat ci din punctul de vedere general al scrisului; iar explicația psihologică trebuie dată după gestul care a provocat trăsătura de condeiu ce o studiem. De pildă egoiștii vor avea un paraf compus din mișcări revenind spre stânga; pretențioșii un paraf cu floricele, entuziaștii un paraf cu largi mișcări de condeiu, criticii, pamfletarii, naturele bătăioase, vor face un paraf terminat în zigzag, sau ascuțit, violenții un paraf terminat în măciucă etc.

Fig. 147. — Scrisul supraînnălțat exuber nt, pas'onat, accelerat, repez't, înlănțuit, cu finală lu gă, violent agresivă ma iu ată ınlo uind paraful, cu d uă p c e după iscălitură, al talentatului ziarist și ~~arti~~ manı it r al pamfletului Pamfil Șeicaru.

Niciodată un semn nu trebuie studiat izolat ci totdeauna pus în armonie cu restul scrisului și explicat prin similitudinea gestului grafic care i-a dat naștere.

13. Idiotismelele arafice

Scrisul fiecărui om prezintă și anumite ticuri, ciudățenii ın felul de a scrie unele litere, de a le grupa etc. Aceste ticuri, denumite de grafologi „idiotisme grafice" sunt infinit de multe, sporesc la oamenii culți dar se găsesc chiar si în scrisul mediocrilor, banalilor. Aceste idiotisme grafice — cari se explică psihologicește studiind gestul care le-a dat naștere, sunt de cea mai mare importanță pentru expert Să semnalez câteva.

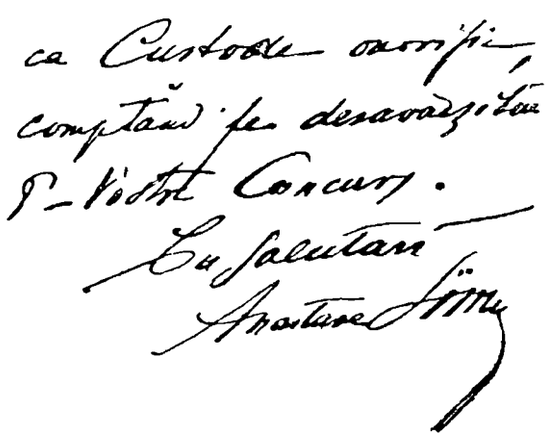

Fig. 148. — Scris foarte înclinat, aliniat, paraf terminat maciucat. A, S din iscălitură armonioase, litera C din „Cu salutări" sinistrogiră și disgrațioasă.

Am ales un scris care pare, la prim vedere, ușor de imitat (Fig. 114) scrisul mare, limpede, clar, reliefat, citeț, demn, a minunatului profesor, prieten devotat și sfătuitor dezinteresat al studenților săi, pentru care cel mai mic succes al lor era o bucurie, scrisul odihnitului întru Domnul, Dimitrie Onciul.

Să se observe cum această minte cumpănită, lucrând metodic, încet, cu logică strânsă și autocritică, contopea sedila de literele următoare. De pildă *ș* în „*Ași*", *ț* în „po*ți*" Să se observe cum punctul lui *i* se prelungește în accent grav unindu-se cu litera următoare: „*vino, până, amiazăzi*", apoi cârligul microscopic dela

dacoromanica.ro

literele „*t*, *p*“, apoi felul cum înnalță litera *a*. Vezi cuvintele: „*a*zi, l*a*, până, l*a*“, bara energică și dominatoare care termină pe *D* în *D*-le, *D*-tale, *O*nciul“ etc.

Toate aceste ciudățenii ale scrisului alcătuesc ceeace grafologii numesc «idiotisme grafice“.

Asemenea detalii sunt cele cari mai ales trebuesc observate de expert cu atenție, totdeauna cu lupa, și mereu în legătură cu ansamblul scrisului. Ele scapă plastografului sau el dă greș dacă le imită. Contopiri de acestea, doveditoare de cultură (scris simplificat) și de logică (scris legat) nu le poate face un incult și nu le-au putut face nici unii studenți — pe cari îi știu — cari au imitat iscălitura lui D. Onciul pe carnetele de frecuentare la cursuri.

III. **Alegerea pieselor de comparație**

Este necesar ca actele de comparație să fie cât mai numeroase și mai variate (scrise cu cerneală, cu creionul, repede, îngrijit, etc). Numai atunci se vor putea determina caracterele permanente ale scrisului de cele fugitive: (frig. supărare, emoțiune, lene, peniță ori cerneală proastă etc), și expertiza va putea fi mai pozitivă.

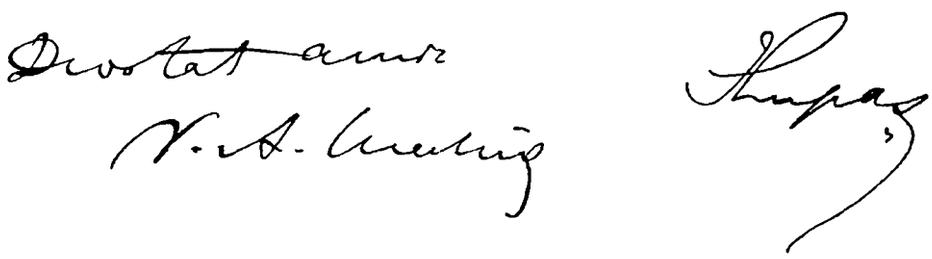

Fig. 149–150, parafe combative istoricul V. A. Urechiă; istoricul ardelean părintele Ion Lupaș.

Se va prefera bine înțeles, ori de câte ori va fi cu putință, scrisul cel mai apropiat ca dată și aspect cu cel bănuit din cauza schimbărilor pe cari scrisul le suferă datorită vârstei, sporirei instrucțiunei, faptului că scrie cu sau fără ochelari, boalei etc.

Chiar și iscălitura, care cum am arătat se schimbă mai rar, prezintă și ea variațiuni după cum e scrisă în josul unei cărți de vizită, ori pe o petiție; după cum s'a scris în picioare sau șezând, cu brațul întins, cu mănușe etc.

Expertul va trebui să cerceteze nu numai vârsta și sexul dar și naționalitatea, starea de sănătate a persoanei al cărui scris s'a imitat, întocmai precum un medic conștiincios caută să afle cât mai multe detalii asupra bolnavului pe care-l îngrijește pentru a putea da un diagnostic mai sigur.

Este uzul a pune pe bănuit să scrie în fața magistratului o pagină din textul presupus fals. Aceasta este foarte necesar și actul de comparație astfel obținut poate fi de o mare importanță. N'ar trebui însă ca să ne mulțumim cu această unică piesă de comparație pentru că scrisul obținut în asemenea condițiuni este, intenționat sau nu, nenatural fie din cauza impresionabilității sau nervozității persoanei bănuite când se vede silită a scrie sub greutatea unei atât de grave acuzări, fie din cauza revoltei interioare ce resimte fiind bănuită pe nedrept, fie chiar, când

dacoromanica.ro

avem a face cu un plastograf de meserie, pentru că acesta își alterează felul său obișnuit de a scrie din momentul ce știe că cele ce i se dictează vor servi ca piese de comparație.

In orice caz ar trebui ca asemenea piese de comparație să fie scrise neapărat în fața expertului. Textul care se dictează ar trebui să fie redactat de magistrat în înțelegere cu expertul și acesta să privească pe bănuit cum scrie, căci se pot face astfel multe și importante observațiuni privitoare la ezitațiunea sau hotărârea scrisului, la succesiunea mișcărilor și execuția lor, privitoare la modul de a ține peniță etc. Piesa de comparațiune se va lua exact în condițiunile în care se afirmă că s'ar fi scris documentul de expertizat adică: șezând, în picioare cu mănușa, fără ochelari, etc. pe același format de hârtie, cu creionul chimic, cerneală etc. pe hârtie simplă, liniată, îngustă, lată, etc.

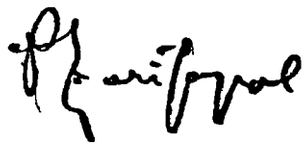

Fig. 151. — Iscălitură fără paraf.

Dictarea va fi lungă pentru a obosi pe bănuit în cazul când ar căuta să'si altereze scrisul în fața expertului.

Ori de câte ori se poate, ar trebui ca *declaratiunile de informat r, mart r, inculpat sa fie scrise, nu de judecător sau grefier ci de însasi persoana care face declarația.* S'ar înlesni mult sarcina expertului prin aceste escelente piese de com-

Fig. 152. Trei iscălituri din 1848: D. Brătianu, scris calm. înlănțuit, t bara sus, iscălitură fără paraf terminat cu un gest mistic. Ștefan Golescu, scris foarte inclinat, înlănțuit, crenelat, rotunjit, mare paraf exuberant în laso, adoptat de mai toți fruntașii de atunci; C. A. Rosetti: primele două inițiale scrise încet, clar, armonios, restul cuvântului, ilizibil, vijelios, pasionat, cu exuberant paraf complicat și în laso.

parație. In tot cazul, când se ia bănuitului o piesă de comparație în fața judecătorului și expertului, ar fi bine să i se ceară să arate în scris „de ce nu poate fi el, precum se afirmă, autorul falsului" etc. Atunci, îmboldit de idei, nu se mai gândește, după câteva linii, să'și mai altereze scrisul; sau, dacă în fals intră și cifre se va da bănuitului să facă o adunare sau o înmulțire compusă dintr'o serie de numere conținând cifrele aflate în document: plastograful, preocupat cu facerea operațiunei aritmetice, nu se va gândi să'și altereze scrisul.

IV. **Fraude la alegerea pieselor de comparație**

Alegerea pieselor de comparație trebuește făcută cu chibzuială pentru că se pot face următoarele fraude:

1. Se poate ca, din răutate sau neștiință, să se declare fals un act ab ol autentic, dându-se ca piese de comparație niște acte false. Evident că față cu a emenea acte de comparație, se va declara fals un scris autentic.

dacoromanica.ro

2. Se poate întâmpla ca actul de expertizat să fie în realitate fals dar şi piesele de comparaţie să fie falsificate de însuşi plastograful. Evident că în asemenea caz se va declara bun un act fals în realitate, şi acest caz e frequent.

3. In sfârşit se mai poate întâmpla ca partea care ar avea intenţiunea să facă a emenea faptă să nu fie admisă a da ea singură piesele de comparaţie ci şi partea care sustine că actul de expertizat este autentic să fie admisă a da piese de compar tie. Atunci, acest amestec de scrieri autentice şi false va complica chestiunea si va putea aduce achitarea vinovatului.[1])

N'ar trebui însă ca din cauza acestor eventuale fraude să nu se primească decât hârtii oficiale ca piese de comparaţie căci, îngrijirea scrisului pe un act oficial, scoate din n turaleţa scrisului obişnuit şi complică expertiza.

In ori ce caz alegerea piesclor de comparaţie să fie făcută totdeauna de magi trat în înţelegere cu expertul.

V. **Grija ce trebuie să avem de documentele de expertizat**

Cea mai mare grijă ar trebui dată documentului de expertizat pentru că de dansul atârnă poate onoarea unui om, ruina unei familii. Din nefericire însă aceste documente, care ar trebui păstrate şi mânuite cu mare precauţiune, sunt învârtite, răsucite, îndoite şi desdoite de repeţite ori, subliniate cu creionul, însemnate cu unghia, şnuruite în dosare cu atâta barbarie de un aprod incult, încât sfoara distruge de multe ori cuvinte întregi din document. Aceste mutilări se observă şi mai tare decând s'a admis, după războiu, a se da petiţii pe o foaie simplă şi deci astăzi nu se mai pot coasé dosarele trecând acul pe linia de îndoitură a hârtiei duble, ci se găureşte chiar textul petiţiilor şi actelor din dosar.

Ar trebui interzise, în justiţie măcar, petiţiile etc. pe foi volante şi să se renunţe la meschina economie a unei jumătăţi de coală de hârtie, care are de consecinta mutilarea sau distrugerea unui act important, decisiv uneori.

Aceste maltratări sânt făcute din nenorocire nu numai de cei care bănuesc documentul şi discută cu aprindere asupra lui dar chiar de avocaţi şi, fapt ma regretabil încă, de însăşi experţii.

Documentul de expertizat ar trebui fotografiat în mod obligatoriu. Experţii să lucreze acasă pe fotografii iar pe original, — păstrat pe cât posibil fără a'l îndoi, între două cartoane, şi acoperit cu o foiţă de mătase, dacă mai ales e scris cu creionul sau cu cerneală anilină, pentru a se împedeca estomparea creionului sau întinderea cernelei, — n'ar trebui să se lucreze de cât pentru a studia ceeace nu s'ar putea observa pe fotografii, unde viaţa documentului lipseşte.

Documentul nu trebuie să fie supus unui examen chimic decât dupa fotografiere şi atunci când toate celelalte mijloace de investigaţiune vor fi epuizate căci, or câtă dibăcie ar avea expertul chimist, reactivii întrebuinţaţi de dânsul pot lesne distruge chiar posibilitatea unei contra expertize.

---

1 Jacques Raveneau „*Traité des inscriptions en faux*" 1666. Paris.

dacoromanica.ro

VI. UNELTELE EXPERTULUI

1. Lupa

Scrisul de expertizat, or cât ni-ar părea de citeț, trebuie totdeauna analizat cu lupa. „Lupa este în grafologie ceeace este scalpelul în anatomie. Scoate în vileag cele mai delicate fibre ale scrisului. Nimic nu-i scapă", zice Michon. [1]).

Lupa ne silește să pierdem o clipă aspectul de ansamblu, să ne concentrăm atenția numai asupra unei mici porțiuni a scrisului, pe care însă ne o arată mărită și cu toate nuanțele și detaliile.

O lupă acromatică este evident preferabilă.

2. Microscopul

In general o simplă lupă e suficientă pentru dovedirea falsului. Este o eroare să crezi că cu cât puterea măritoare a unui instrument optic va crește cu atât și observațiunile făcute vor fi mai însemnate, din potrivă cu cat puterea măritoare sporește, cu atât câmpul de observare se restrânge și atunci pierdem ansamblul scrisului, fizionomia lui atât de grea de imitat; nu putem observa de cât o parte dintr'o literă cu atât mai mică cu cât puterea măritoare sporește. Linia cea mai dreaptă, scrisul cel mai sigur tras, litera de tipar chiar, numerele ui ui bilet de bancă ce par atât de perfect desemnate, capătă un aspect tremurat sub microscop fără ca totuși să ne aflăm în fața ezitațiunei unui fals. Am văzut multe erori făcute de experți fără rutină sau fără simț critic pentru că nu știau să deosebească deformarea datorită aparatului măritor de deformarea pricinuită de ezitarea plastografului.

Pentru marea majoritate a cazurilor o mărire de 6 diametre va fi suficientă. O mărire superioară, o microfotografie, este necesară numai în unele cazuri de fals — de fals parțial mai ales spre pilda pentru a studia poziționea fibrelor hârtiei deranjate prin radere, ori o încrucișare de linii privită la lumină intensă căzând din ce în ce mai piezis, spre a se determina care din două linii a fost trasă întâiu, și va fi necesară totdeauna când vom avea nevoie să studiem și să măsurăm calibrul ductului unei litere.

Ca expert mă slujesc de un microscop cu o putere măritoare de 30—100 diametre. Pentru a putea examina documentele fără a le îndoi, am demontat piciorul microscopului cu oglinda care aducea lumina și pot astfel plimba micros-

[1]). «*Systeme de graphologie*» p. 95.

dacoromanica.ro

copul, fixat pe un picior în formă de furcă pe orice parte a documentului. Un reflector trimite pe punctul de observat raze mai mult sau mai puțin piezișe, după trebuință.

Dacă documentul de observat nu e opac, îl așez pe o placă de cristal dedesubtul căreia așez un focar luminos puternic, atunci hârtia, din translucidă, devi e atât de luminoasă și de transparentă încât se văd cele mai fine grăunțe si defectuozități ale hârtici, fibrele ei, cea mai mică radere etc. și observarea cu mi roscopul e foarte ușoară.

Există, evident, și aparate speciale, dar sunt atât de costisitoare încât nu sunt la îndemâna unui particular. Cel mai bun este fără îndoială *Gramatoscopul* regret tului maestru al expertizei grafice Pierre Humbert; un alt aparat care, după descriere, mi se pare practic, este cel al expertului american A. Osborn, apoi cel al expertului german W. Langenbruch, special pentru grafometrie. La noi eminentul meu coleg, profesorul Dr. Ştefan Minovici, a construit un aparat foarte bun dar mult prea costisitor. Cele mai bune rezultate practice le obțin cu o simplă lanternă de proecțiune, precum arăt la capitolul despre fotografie.

3. Grafometrul

Dimensiunile și direcțiunile scrisului se măsoară cu grafometrul și goniometrul.

In cărțile de grafologie se găsesc descrise diferite grafometre. Al lui H. Bu se e foarte bun dar hârtia țiplă pe care e tipărit i u c destul de transparentă. D aceea e mai simplu și mai practic să întrebuințăm:

1) Un raportor transparent (de os de pește, celuloid) în centrul căruia recem un fir de păr sau o ață neagră care va fi raza mobilă de măsurat gradele și unghiurile. Un echer cu raportor, transparent, e și mai bun.

2) O bucată de hârtie de calc milimetrată, pe care o putem găsi iarăși la orice librărie bună.

RAPORTORUL. — Făcând să coincidă baza lui cu rândurile scrisului și oscilând raza raportului de la 0—180 grade, obținem inclinațiunea literilor. Printr'o serie de măsurători aflăm inclinațiunea medie a literilor unui scris și deschizătura unghiului de la baza lor.

Pentru ca aceste măsurători să fie mai ușoare și să dea un rezultat mai sigur, tragem cu creionul pe o fotografie a scrisului de expertizat — și nici odată pe original — o serie de linii subțirele în lungul literilor, prelungind mult în sus și în jos bastoanele compunând litere ca *t*, *p*, *d*, *i*, *u*, *n*, *m* etc. (Vezi fig. 153-155).

b) Întorcând raportorul așa ca baza lui să coincidă cu marginea stângă hârtiei, putem măsura direcțiunea rândurilor unui scris, putem preciza cu câte grade se suie sau se coboară rândurile deasupra sau dedesubtul orizontalei și aflăm direcțiunea medie a unui scris.

HÂRTIA MILIMETRATA. — Cu hârtia de calc milimetrată măsurăm: rigiditatea sau serpuitul rândurilor, concavitatea sau convexitatea lor, distanțarea dintre rânduri cuvinte, litere, înnălțimea literilor, gladiolarea sau ingladarea cuvintelor, raportul majusculelor față de minuscule, întinderea în sus, în jos, spre dreapta sau stânga a literilor, trăsăturilor de condeiu, parafelor, etc. etc.

dacoromanica.ro

4. Metoda grafometrică

Pierre Humbert este creatorul acestui termen de „grafometrie" înainte de 1913, [1]) și am văzut (p. 21) cum determină dânsul numărul grafometric al unui scris și cum conchide că două scrieri având același număr grafometric trebue să emane necesarmente de la același scriptor.

Dr. Locard, directorul laboratorului de poliție din Lyon, a denumit și el „grafometrie" metoda pe care o utilizează pentru dovedirea unui fals [2]) și i-a proclamat superioritatea științifică printr'o serie de articole și volume cari au impresionat marele public prin tonul doctoral cu care a prezentat observațiunile sale și terminologia obscură dar impresionantă pentru vulg pe care o adoptă. De fapt nu face decât să urmeze calea indicată de americanul Persifor Frazer în prețioasa lui lucrare *„A manual of the study of documents to establish the individual character of handwriting and to detect fraud and forgery"*, exagerată de A. Bertillon în *„La comparaison des écritures et l'identification graphique"* care s'a făcut ilustru cu sistemul său de antropometrie, dar, intrebuințându l prea mecanic și asupra scrisului, a fost ridiculizat ca expert grafic fie din cauză că a fost prins în curentul de patimi ce clocotea atunci în Franța, [3]) fie pentrucă, probabil, trupul, capul, nasul, urechile, degetele omului sunt ceva mai fixe și mai ușor de măsurat decât scrisul atât de mobil și variabil și e mult mai ușor să vorbești la fiece clipă de „laborator, microscop, grame, diagrame, tetragrame sigle, etc." să faci o nesfârșită serie de măsurători dând cifre cari impresionează vulgul, decât să judeci.

Dr. Locard, în sistemul său „Grafometrie", pe care-l vom denumi *„Grafometrie cantitativa sau mecanică"* spre deosebire de metoda originală a lui Humbert căreia îi vom zice *„Grafometrie calitativă sau psyhologică"* măsoară, pe un număr de fotografii, înălțimea literilor, aplecarea lor etc. și alcătuește o serie de tablouri și grafice cu infinit de multe cifre și foarte costisitoare fotografii și toată lucrarea se complectează prin niște curbe reunind cifrele maxime și minime obținute. Făcând aceeași operație pe scrisul necontestat și pe scrisul falsificat ajunge la concluzia că avem un fals, dacă aceste curbe de nivel diferă și viceversa.

Această metodă nu poate fi aplicată decât dacă avem numeroase piese de comparațiune și e inaplicabilă la o simplă semnătură.

Dacă scrisul e foarte deformat din cauză de boală, (Vezi Fig. 180) ori din cauza utilizărei de pildă a alfabetului tipografic, într'un anonim, iarăși sistemul acestor măsurători rigide nu poate fi aplicat.

Apoi un asemenea raport de expertiză nu poate fi controlat de magistrat. Magistratul poate fi impresionat de cantitatea graficelor și fotografiilor, de toate cifrele cari i se prezintă, dar el este în imposibilitate să repete toată seria de calcule meticuloase, necesitând multe fotografii costisitoare și deci magistratul trebue să creadă pe expert pe cuvânt când afirmă că un scris este falsificat sau nu.

---

1 P. Humbert *„Tableau des signes graphométriques"* Paris, 1913. Nouvelle edition.

2) Ed Locard: *„Les méthodes de laboratoire dans l'expertise en ecritures"*. Bruxelles, 1921.

3 Afacerea Dreyfus

dacoromanica.ro

M surarea tutulor particularităților scrisului, a fost, începând cu Michon, totde una recomandată de experții grafologi dar ei se ridică în contra unor măsurători p r mecanice în care observația, logica, interpretarea relativă dela caz la z nu intră în joc, în care scrisul e socotit ca ceva mort,el care e atât de mobil, at t de infl entabil, precum am văzut în capitolul consacrat grafologiei.

Mult mai bu e rezultate, mai ales în expertizarea unei simple iscălituri ne i t m l de a trage cu creionul pe o fotografie o serie de lungi linii drepte prelu ș ind fiecare literă mult în sus și în jos și formând prin îmbinarea lor o serie de un ș iuri, triunghiuri, p ralel grame. Desemnul astfel obținut pe fals și pe iscăl t r'le co i testate e atât de caracteristic deosebit, încât în marea majoritate a ‹zuril r nici nu e nevoe de o altă demonstrare.

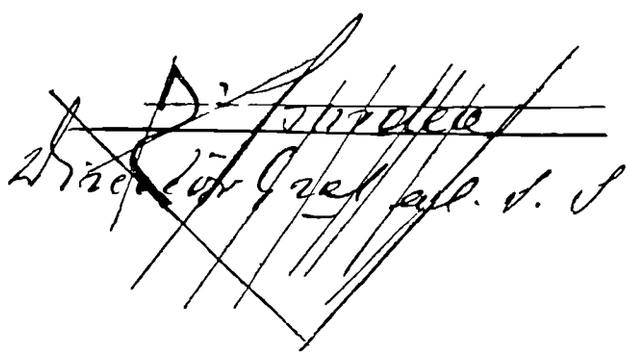

Fi ș 1 . Is litură necontestată.

Iată de pildă două iscălituri (Fig. 153 și 154) care, ca formă a literilor, seamănă atât de mult, încât falsul a putut induce în eroare un expert caligraf. Ei bine numai privind desemnul obținut prin prelungirea liniilor trase în lungul literilor constatăm pe dată că Fig. 154 e un fals și nici n'ar fi fost nevoe de altă demonstrare.

D-l Felix Michaud, într'un articol foarte bine scris despre „Expertiza sem ăturilor“ [1] și din care extragem clișeul Fig. 157, propune ca în cazul exper t'zărei unei iscălituri, să unim printr'o linie baza tutulor literilor, să unim prin altă tai gentă marginea superioară a literilor și printr'o a treia linie majusculele. Aceasta atât l ı iscălitura acuzată de fals cât și la toate iscălițurile date ca piese de comparație, ondulațiunile și formele diferite ce iau aceste trei linii, cari din punct de vedere caligrafic ar trebui să fie absolut paralele, dau un indiciu foarte prețios expertului în caz de fals.

In figura 157 alinierile 1, 2, 3 sunt ale iscăliturilor autentice, alinierea 4 a falsului și prezintă, cum se vede, un desemn cu totul schimbat.

Acest sistem, dar mai ales precedentul, mi au dat în practică excelente rezultate făcând de cele mai multe ori inutile orice altă demonstrație atât de radical erau desemnele obținute prin cadrilatura de linii prelungind literile.

Expertul german W. Langenbruch, cel chemat a face o contra expertiză în afacerea falsului testament ‹Take Anastasiu , prin care Academia Română» era frustrată de o sumă de 5 milioane, și care s'a unit cu concluziile raportului meu în 1901, revendică a fi primul care, aplicând principiile lui Bertillon la măsurătoarea scrisului, ar fi creatorul termenului de *Grafometrie*. (*Die Graphometrie und ihre Gegner* Berlin 1915).

In raportul meu de expertiză grafică sus menționat, tipărit de Academie, la 1901, p. 13, am utilizat sistemul indicat în această lucrare (Fig. 153, 154) de a prelungi în spațiu, în sus și în jos, liniile componente ale literilor. Langenbruch,

1 Felix Mi haud „*L'expertise des signatures*“ in „Revue Scientifique“ 1925 No. 2.

dacoromanica.ro

este drept, are o varianță a acestui sistem, pe care întâmplător l am utili at, la 1901 fără să știu dacă m'am potrivit în gând cu alt expert m.i vechiu. La 1915, Langenbruch preconizează ca, luând două cuvinte identice, unul din scrisul contestat cellalt din scrisul necontestat, să unim prin diferite linii radiante in'ția la sau finala cuvântului de expertizat, cu vârful sau baza unor litere ca *t*, *l*, *b*, *h*, *p*, *g*, *j*, *f*, ori punctul lui *i* cu aceleași capete de litere. Cu chipul acesta L ngenbru l obține o întretăiere de unghiuri, triunghiuri, paralelograme care se rep tă inde t'c în ambele scrisuri, (evident cu slabe variațiuni) dacă ambele scrieri m nă de l ıcelași autor și cu deosebiri radicıle în caz de fals.

Procedeul lui Langenbruch ar defectul că nu se poate aplica decât pe fot grafii mărite, îmbinarea liniilor radiante fiind prea concentrică. (Fig. 156).

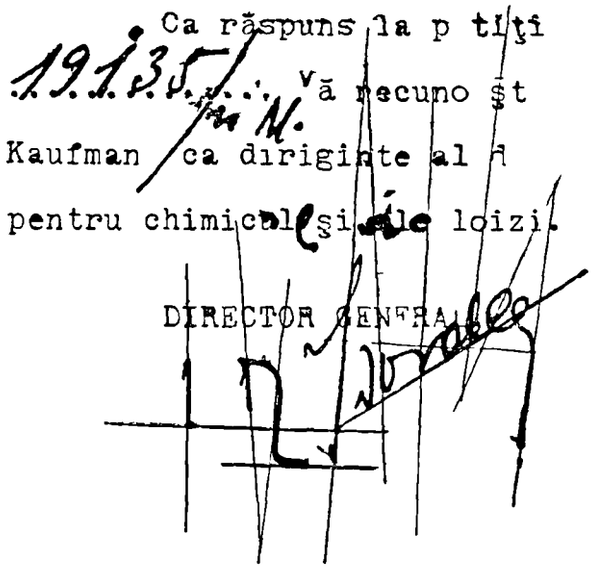

Fig. 154. F l.

Respectatul meu profesor, d-l C. Rădulescu-Motru, care, la 1898, crit'c puțin batjocurător la sem'narul de psy- ologie, o lucrare a mea despre S - sibilitatea, intel'gența și vo'nța det r- minată prin scris și se arăta scep c asupra concl ziilor grafologice la care ajungeam, admite astăzi, în admirabila sa lucrare *Curs de Psihologie* (pp. 247—250) temeinicia grafologiei spunând: „Progresele din urmă ne îndreptățesc să așteptăm că ea va ajunge și la identificarea stărilor sufletești din care pornește scrisul. Starea de tristeță și starea de bucurie au expresiuni scriptice deosebite. Egoismul, ambiția, nclini tea, încordarea, etc., cum boala și sănătatea de asemeni. Toate diferențieril eului determină diferențieri grafice, și nu este deloc imposibil ca di aceste din urmă să putem identifica pe cele d'întâ'".

Iar în ceea ce privește expertiza grafică, o admite fără rezerve, făcând însă o confuzie între «*grafologie*» și *expertiză* , care, precum am arătıt, sunt două noțiuni deosebite, și zice:

Avem de la o persoană un scris autentic, și alt scris presupus falș. Grafologia de astăzi este în măsură să răspundă în acest caz, în mod sigur, dacă au acelaș autor sau nu .

Apoi, Dl C. R. Motru preconizează nu metoda psyhologică ci metoda mecanică expusă mai sus, zicând : «Există însă mijloace artificiale, prin care unghiurile și proporțiile dintre literele reale pot fi substituite prin alte unghiuri și alte proporții în dimensiuni mărite, care păstrează totuși aceleași caractere că cele d'întâi. Unul dintre aceste mijloace este întrebuințarea liniilor de prelungire, așa cum se vede în fig. 40, (Vezi fig. 155) și care duce la găsirea unor asemănări de indice cu mult mai vizibile decât acelea pe care le poate da măsurătoarea literilor

dacoromanica.ro

reale. In fig. 40 avem jos (A), un scris de persoană, cu intenţia de a-şi contraface scrisul, şi sus (B), scrisul normal al aceleiaşi persoane. Comparaţia între cuvintele globale nu ne dă cheia asemănărilor. Făcând prelungirea literilor, obţinem câteva asemănări care ne permit identificarea autorului. Cu toată intenţia pusă de a-şi schimba scrisul, persoana n'a izbutit să schimbe: raportul de înclinaţie dintre literile *t*, *p*, *l*, unghiul dintre linia lui *t* si bara care îl taie, proporţia între spaţiul literilor, etc. (fără a mai vorbi de apăsarea scrisului care pe figură nu este redată dar care se poate face vizibilă prin aceiaş metodă) .

5. — Fotografia

Metoda fotografică

Cea mai folositoare unealtă în expertiza ştiinţifică e fotografia. Să examinăm câteva aplicaţiuni ale fotografiei în expertiza grafică:

1. Putând reproduce scrisul cu cea mai mare exactitate, cu cele mai fine nuanţe, cu filigrama hârtiei şi striaturile ei, fotografia ne permite să putem studia caşi pe original actul de expertizat, fie pentru al cruţa (mai ales când e scris cu creionul) fie pentru că nu l'am putut avea decât scurtă vreme la îndemână, fie pentru ca mai mulţi experţi să poată studia simultan actele, scurtând timpul de prevenţie al unui inculpat, lucru ce se uită de mulţi experţi, fie pentru a înlesni magistraţilor, avocaţilor, urmărirea unei explicaţiuni orale pe o serie de fotografii.

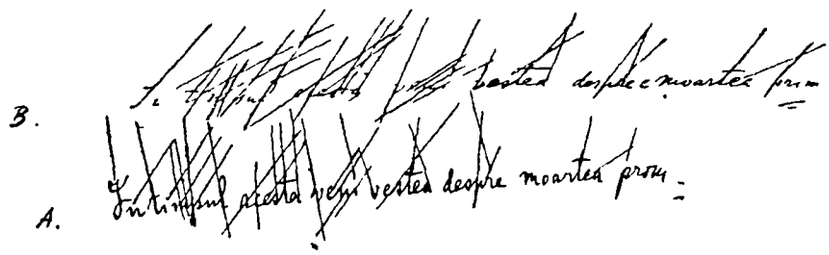

Fig. 155. Randul B, scrisul normal. Rândul A, scris contrafăcut în vederea unui anonim. Procedeu grafic pentru dovedirea falsului şi anonimului, aplicat de autor încă din 1901, preconizat şi de profesorul C. Rădulescu. Motru în „Curs de Psihologie" 1923, de unde am luat acest clişeu.

2. Fotografia, putând mări or cât de mult un document, poate înlocui cu folos lupa şi microscopul având asupra lor avantagiul că ne permite să fixăm ceeace apărea fugitiv sub microscop, să examinăm nu analitic o singură literă sau un fragment de literă, ci sintetic o porţiune mare din scris. Nu se pierde astfel fizionomia de ansamblu şi se îngăduie urmărirea mai exactă a gestului grafic.

3. Putând reproduce acelaş text în diferite mărimi, ne creăm noi piese de comparaţie şi expertiza e înlesnită.

4. Putând scoate mai multe copii ale fiecărei piese de expertizat, vom putea tăia aceleaşi cuvinte, silabe, grupe de litere, terminaţiuni din documentele autentice punându-le sub aceleaşi litere, silabe, cuvinte etc. din piesa bănuită, înlesnindu-ne măsurătorile şi comparaţiile necesare, ceeace ar fi mai greu dacă ar trebui continu răsfoit dosarul, uneori foarte voluminos. (Dosarul falsurilor lui Dâmboviceanu conţine câteva mii de pagini).

dacoromanica.ro

5) Pe fotografii putem trage liniile prelungind literile necesare măsurătorilor, precum am explicat, putem însemna cu roșu pasagiile suspecte, ceeace n'am putea sau n'ar trebui să facem pe original.

6) Se poate scoate — pentru expertizarea iscăliturilor de pildă — fotografii pe o peliculă transparentă, ceeace înlesnește și mai mult compararea suprapunând cuvintele identice. Aceasta este mai ales folositor în falșurile prin decalc,

7) Calibrul ductului literilor și punctul de atac al literei, cel mai greu lucru de imitat pentru plastografi — se poate studia și măsura exact numai pe microfotografii.

8) Fotografiind prin transparență si mărind urmele lăsate pe hârtia sugătoare, am putut descoperi autorul unui anonim.

9) Ilustrând raportul nostru de expertiză prin fotografii din piesele de comparație și fals puse față în față, înlesnim magistratului, avocaților controlul afirmațiunilor noastre, poate prea speciale.

Dacă aceeasi ilustrare a textului expertizei s'ar face prin calc, cum se obișnuește în general, s'ar putea găsi avocați cari să pună la îndoială chiar cinstea expertului nevoind să recunoască exactitatea decalcului.

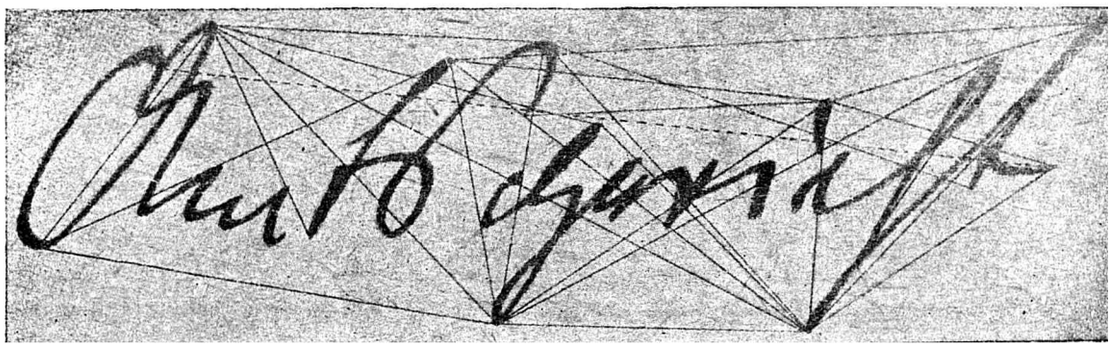

Fig. 156. — Procedeu grafic pentru descoperirea falsului și anonimului pre o izat de Langenbruch la 1914.

E cert de altminteri că și cel mai cinstit expert, când face, pentru demonstrare, un calc, fără voie pune ceva din personalitatea lui în imitarea cinstită ce o face pentru trebuința demonstrărei.

Atrag în special atenția paleografilor și istoricilor asupra multor autografe de oameni ilustrii, copiate prin arhivele străine de istorici și reproduse în colecțiile noastre de documente. Foarte multe sunt falșuri cu toată cinstea și buna intenție a celor ce le-au calchiat, pentru că fără voia lor, mai ales necunoscând grafologia, au amestecat personalitatea lor în decalcurile ce luau. Și astfel aut graful cutărui mare voevod apare grafologului o adevărată caricatură.

Numai autografele fotografiate și reproduse în marimea lor naturàla au toata valoarea istorică. Și ar trebui chiar, pe viitor, menționat dacă autograful reprodus e un calc sau o fotografie, dacă fotografia e în mărime naturală sau la ce scară a fost redusă.

10) FOTOGRAFIA COMPOZITA. P. Frazer, *(op.cit)* preconizează, în cazul când am avea o iscălitură falsă și mai multe necontestate, să fotografiem

dacoromanica.ro

pe aceeași placă, exact în acelaș loc, toate iscăliturile autentice, suprapunându-le. Obținem astfel o „fotografie compozită“ care coprinde caracteristicile tutulor iscăliturilor contopite într'una. Dominantele, suprapunându-se vor apare intens negre, variațiunile vor fi abea notate pe placa fotografică. Comparând această fotografie compozită cu falsul, Frazer crede să obțină un bun mijloc de probațiune a falsului.

In practică, cu acest procedeu complicat, costisitor și cerând multă îndemnare fotografică, n'am obținut nici un folos apreciabil. Dar pentru că lucrurile complicate plac, mulți experți preconizează în cărțile lor, fotografia compozită, deși m'aș prinde că prea puțin au pus-o în practică.

11) SUPRAPUNEREA SCRISURILOR CU APARATUL DE PROECȚIE. Un rezultat mult mai bun, mai simplu, mai economicos și pe care-l cred original, l'am obținut proectând falșul în camera obscură, peste fotografia mărită, exact în aceeași mărime, cu lanterna de proecțiune. Deosebirile, pe aceste fotografii mult mărite, ies perfect la iveală, cu toate tremurăturile, retușările, cu toate diferințele de calibru, cu punctele de atac al literilor; se poate măsura cu compasul calibrul și se pot face o serie de observațiuni și măsurători cari să dovedească până la evidență falsul și aceasta păstrând toată viața documentelor, fără a le omorî prin formule matematice seci ca în sistemele Frazer-Bertillon-Locard.

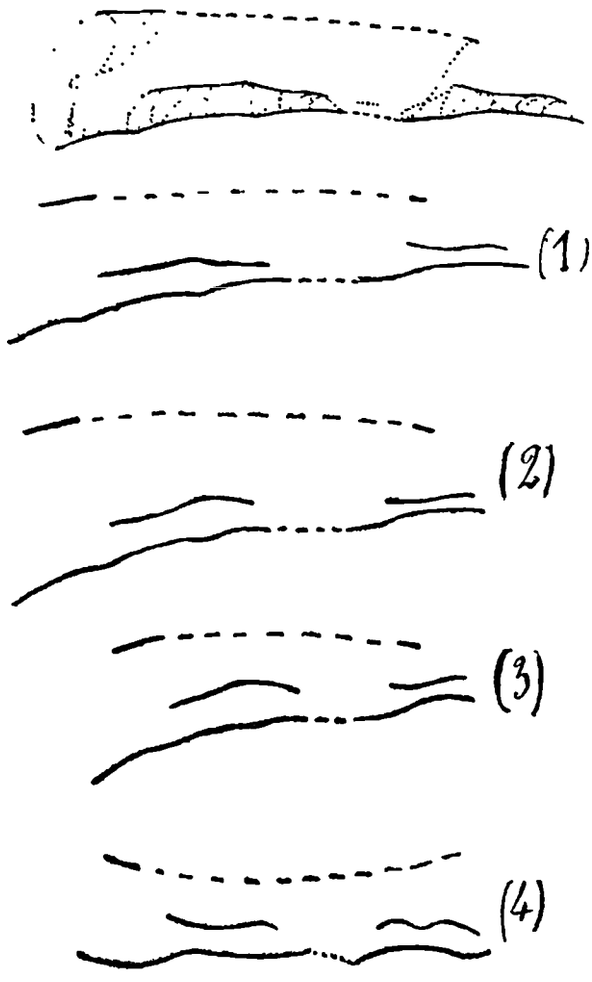

Fig. 157. — Procedeu grafic pentru dovedirea iscăliturilor false, preconizat de „Școala de experți grafici“ din Paris și descris de F. Michaud în „Revue Scientifique“ 1925, No. 2. No. 1, 2 și 3, graficele iscăliturilor autentice, No. 4, graficul iscăliturei falsificate.

Aparatul de proecție înlocuește cu mare spor lupa și microscopul având asupra lor avantagiul că poate mări nu un simplu fragment de cuvânt, o părticică dintr'o literă, ci o pagină întreagă, în ori ce dimensiune, așa cum proectorul cinematografic mărește la un diametru cât peretele unei săli de teatru o fotografie microscopică, peisagiu sau text scris.

Se poate interpune între focar și lentilă ecrane colorate pentru filtrarea unor anumite culori și determina astfel compoziția cernelelor, vechimea unui scris; se poate face să reapară un scris șters prin reactivi chimici etc.

De un folos și mai mare ar fi evident utilizarea unui aparat de proecție fără diapozitive. Sânt unele excelente cari proectează pe ecran ori ce scris, ori ce gravură, chiar și corpurile opace, cu culoarea respectivă, punând pur și simplu

dacoromanica.ro

obiectul proectat în faţa oglinzii care retransmite în mărimea dorită originalul pe un ecran.

Acesta ar fi primul aparat cu care ar trebui înzestrată Şcoala de paleografie

12) Fotografia înregistrează raze luminoase şi nuanţe care scapă retinei. D-l Reiss [1]) povesteşte cum un fotograf, desvoltând un clişeu, al unui portret, a constatat că obrazul clientului său era acoperit de pete pe fotografie. Crezând că placa era defectoasă, a făcut o nouă fotografie, dar aceleaşi pete au reapărut. Peste câteva zile clientul se îmbolnăvea de o maladie eruptivă. Fotografia deci reproducese diferenţe de culori invizibile ochiului.

13) «Placa nu înregistrează deosebirile de culoare ci numai pe cele de *intensitate*. Ochiul distinge atât deosebirea de lumină cât şi cea de culoare şi în aceasta constă superioritatea lui faţă de placa fotografică. Cu toate acestea placa e mai sensibilă pentru deosebirea de lumină decât ochiul pentru cea de culoare.

Culoarea alb gălbuie are asupra ochiului acelaş efect ca cea albă, iar asupra plăcei fotografice în tocmai ca cea neagră, aşa încât de câte ori se va găsi pe un câmp alb o pată de nuanţa slab gălbuie care nu va impresiona de loc retina,

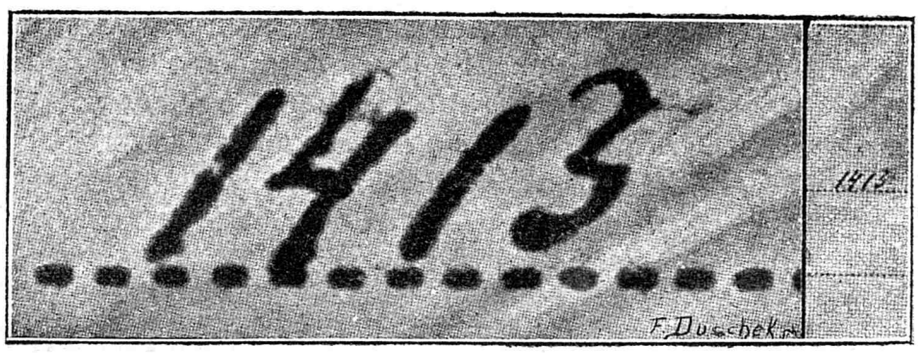

Fig. 158. — Cifra din dreapta: 1413 mult mărită. Fotografia mărită arată clar cifra 1715 scrisă întâi. Să se noteze diferenţa de intensitate a traseului recordat, colţul anormal al cifrei 3, pintenul rămas în punctul de racordare transformând pe 5 în 3. (Clişeu Dr. St. Minovici).

această modificare va apare în negru în fotografie, variind în intensitate după intensitatea petei», zice d-l profesor Dr. Stefan Minovici, unul din cei mai buni experţi grafici ai noştri şi care are marele merit de a fi atras cel d'întâi la noi atenţia asupra foloaselor fotografiei în expertizele grafice.[2])

1) R. A. REISS *„La photographie judiciaire"* Paris f. d.

2) DR. S. MINOVICI: *„Falsurile în documente şi fotografia în servi iul justiţiei"* în Noua Revistă Română No. 6, 1900 . Pentru celelalte lucrări ale d-rului Minovici, vezi Bibliografia. Tot d-lui Dr. S. Minovici i se datoreşte şi un aparat perfecţionat pentru fotografierea şi expertizarea fotografică a documentelor. Singurul păcat e că aparatul este mult prea costisitor.

Vezi pentru metoda fotografică în expertizele grafice:

„DENNSTEDT şi SCHOPFF *„Einiges über dis Anwendung der Plotographie zur Entdeckun, von Urkundenfäl-chungen"*

FR. PAUL *„Handbuch der kriminalistischen Plotographie"*

R. A. REISS, *op, cit.*

ED. LOUARD *„Manuel de technique policière"*.

P. FRAZER *op. cit.*

Vezi *Bibliografia*

dacoromanica.ro

14) Utilizând această sensibilitate de impresionare a plăcei, — mai ales a plăcilor ortocromatice — diferită de a retinei, putem, în caz de fals parţial face a reapară pe o fotografie mărită unele fragmente de scris rase prin agenţi chimici, putem determina partea adaosă şi în multe cazuri cerneala cu care s'a făcut adaosul.

De pildă în fotografia documentului de mai jos (Fig. 158) se schimbase prin radere şi adăogire cifra 1715 în 1413 Fotografia mărită face să reapară clar cele şterse, şi prin intensitatea mai puternică a cernelei cu care posterior s'a făcut falsul, arată lămurit partea adaosă, unghiul nerotunjit al lui 5, retuşările etc.

15 Utilizând ecrane colorate care vor absorbi anumite raze putem face să apară mai intens alte părţi ale scrisului ori să dispară pe fotografie ceeace nu s'a putut filtra prin ecranul colorat.

Un scris şters cu cerneală albastră, poate să reapară pe fotografie deoarece culoarea albastră nu se înregistrează decât foarte slab pe placa fotografică. Pentru ca culoarea albastră să apară, fotografiem utilizând un ecran galben.

Diferite cerneli apar în mod diferit pe placă dacă utilizăm clişee speciale cari vor reţine anumite culori, sau dacă utilizăm ecrane diferit colorate care să reţină anumite raze.

CONCLUZIE. — Metoda fotografică singură e insuficientă pentru dovedirea falsului. Fără a vorbi de erorile pe cari le poate pricinui fotografia când nu e făcută de un artist: inegalitatea de ecleraj a planurilor, modificarea perspectivei. proporţii alterate etc. In afară de cazuri cu totul speciale de fals parţial, *fotografia nu este, cu toate foloasele ei multiple, decât o simplă unealtă în mâna expertului şi tot metoda grafologică, ajutată de fotografiile mărite, va trebui aplicată pentru dovedirea autorului unui scris.*

dacoromanica.ro

PARTEA IV-a

APLICAȚUNI PRACTICE

I. Identificări

Numeroasele trimiteri la autografele din această lucrare ne-au putut face să pricepem felul cum trebue analizat și interpretat grafologicește un scris folosind clasificarea dată în tabloul dela p. 18. Ca o sinteză, să concentrăm acum toate observațiunile grafice asupra unui singur autograf, arătând cu acest prilej și cum se face un portret grafologic.

Scrisul lui Take Ionescu

Am ales trei rânduri din scrisul omului care a fost poate mai mult insultat în viață de unii și mai ditirambic proslăvit de alții, Take Ionescu, asupra căruia,

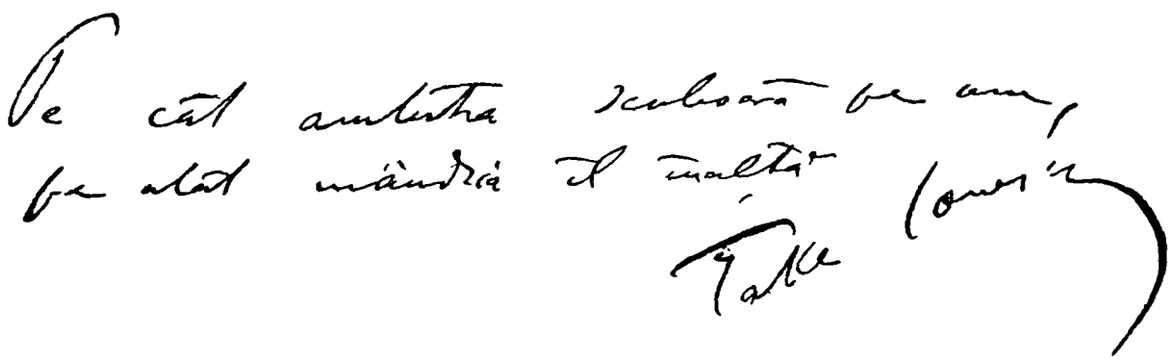

Fig. 159. — Scrisul lui Take Ionescu.

chiar acum după moarte, judecata nepărtinitoare nu s'a putut încă rostì. Să vedem întru cât trei rânduri numai din scrisul lui Take Ionescu vor permite să-i fixăm dortretul moral cu o deosebită nepărtinire, dat fiind că aprecierile grafologului se întemeiază pe argumente controlabile, iar nu pe subiectivitate.

Iată dominantele acestui scris:

DIMENSIUNE : 2. Scris supraînălțat = orgoliu.
(In speță orgoliu altruist, de protecțiune: voluta lui P, bara lui T, accentele planează peste literile următoare, acoperindu-le).
0. Scris mic = minuție, sgândărirea amănuntului ;
6. „ risipit = exteriorizare, generositate ;
5. „ ingladiat = corectitudine morală.

dacoromanica.ro

DIRECȚIUNE: 9. Scris dextrogir — altruism;
2. „ săltăreț = versatilitate:
7. „ suitor = aidoare, ambițiune.

FACTURA: 9. Scris simplu — naturaleță;
3. „ rotunjit — blândete, bunatate;
5. „ precis = preciziune, viziune netă;
7. „ simplificat = cultură.

PRESIUNE: 6. Scris estompat — superficie, oboseală;
1. „ eterat = delicateța;
3. „ cilindric = temperanță

IUȚEALA: 5. Scris degajat = siguranță de sine, dibăcie;
9. „ stăpânit = stapânire de sine;
6. „ tarăgănat = ezitări, tărăgănare în luarea unor hotărâri.

CONTINUITATE: 9. Scris omogen = unificare;
7. „ nuanțat = emotivitate;
1. „ înlănțuit = putere de raționare, logică.

ORÂNDUIRE: 7. Scris clar = luciditate;
5. „ ordonat = metodă;
1. „ îngrijit = punctualitate.

Un scris foarte bogat prin urmare.

Cifra grafometrica: (Vezi p. 21), ar fi pentru acest scris:

Prima dominantă 2996597
A doua dominantă 0231975
A treia dominantă 6753611

Cum vedem numerele nesoț (meliorative), sunt în majoritate: Avem patru 9, trei 7 și trei 5.

Coeficientul de superioritate: (Vezi p. 22) este 152, deci o frumoasă superioritate.

Aceasta fiind paleta, să vedem cum trebuesc folosite aceste culori pentru ca, ajutați de psihologie, să facem portretul moral.

Firul conducător este *dominanta* scrisului.

Schiță grafologică

Dominanta întregului autograf este SCRISUL CLAR din linia *inteligenței*. Deci ea primează toate celelalte calități influențându-le.

A doua mare dominantă generală este SCRISUL SIMPLU, NATURAL din linia superiorității generale, a transcendenții.

In al treilea rând vine SCRISUL ORDONAT din linia voinței.

Avem deci: 1) LUCIDITATE;
2) NATURALEȚE;
3) METODA.

Rezultanta dă: o frumoasă inteligență nativă, poleită prin cultură, scris simplificat) și îmbogățită prin activitate și muncă intensivă. (Scris suitor, repede și degajat).

Dar scrisul e mic și această notă, sub influența celorlalte, face să conchidem la: nevoia de a face singur totul, intrând în toate amănuntele, ocupându-se de toate chestiunile. Dat fiind însă inteligența nativă care-l face să presimtă solu-

dacoromanica.ro

țiunile, să ghicească din două premise toată concluzia, și dat fiind activitatea sa febrilă, Take Ionescu e pornit să-și asume munca celorlalți. Scris înlănțuit, scris repede, scris supraînălțat).

Din cauza versatilității și uneori din neputință fizică, (scris tărăgănat, scris cilindric, eterat = voință nesusținută; scris estompat = oboseală fizică), nu adâncește chestiunile și, ghicind problema, atinge numai superficia ei.

A doua dominantă: *naturaleța*.

Asociată cu prima, care radiază asupra întregului caracter, dă ca rezultantă: o nobilă și rară franchețe, lipsită de orice bizantinism.

Adăogând altruismul și blândețea, obținem ca nouă rezultantă: bunătatea, bunătate neputincioasă uneori, dar plină de intențiuni delicate, de dorință de a îndatora, de a protege, imposibilitatea de a refuza un serviciu.

Delicatețea și temperanța constituesc o nouă podoabă a laturei morale a acestui caracter.

O umbră planează însă: *orgoliul*. E un orgoliu special, pentru că e însoțit de altruism, de bunătate și generositate. Orgoliul se manifestă la Take Ionescu, prin nevoia de a protege, de a îndatora pe oricine îl aproprie și-l solicită, pe oricine îl servește și chiar pe oricine îl adulează. Și pentru că voința e slabă și ambiția de dominare constantă, protecția lui se poate întinde la lingușitorii și nulitățile ce roiesc în jurul oamenilor politici. [1])

A treia dominantă e *stăpânirea de sine*. Ca contrast intervine însă *emotivitatea*, o emotivitate mult prea puternică. Asociată fiind voinței inegale, (scris delicat, tărăgănat; cu barele lui *t* lipsă, etc.,) face ca Take Ionescu să cedeze unor porniri de sentimentalism sau de ambițiune. [2])

In sensul acesta trebuește studiat un scris ce ni se dă spre identificare.

1) Deci: Citirea, determinarea fiecărei spețe de scris în conformitate cu clasificarea adoptată.

Aceasta e mult mai greu decât se pare, căci precum un profan, când citește o carte de medicină, își închipue că are toate simptomele enumărate acolo, tot așa începătorul grafolog ezită înainte de a clasifica exact fiecare scris.

2) Interpretarea grafologică. De pildă: scris mărunt = minuție, scris apăsat = materialitate etc.

3) Determinarea dominantelor unui scris.

4) Determinarea superiorității sau inferiorității.

5) Determinarea, pe baza dominantelor, a moralității, inteligenței și voinței.

6) Combinarea psihologică a datelor obținute.

Evident că facerea portretului grafologic nu este absolut necesară într'o expertiză, dar, ca o unealtă a expertului care îi înlesnește mult munca, cifra grafometrică și coeficientul de inferioritate sau superioritate trebuiesc totdeauna avute în vedere. Dacă două scrieri au absolut același număr grafometric, avem, cum am spus, identitatea scriptorilor; dacă diferențele sunt mici, vom scoate o a treia, o a patra dominantă, in-

---

1) Aceasta mi-ar explică acuzația de „takism", ce s'a întrebuințat mai mult ca armă politică în potriva lui T. Ionescu.

2) Și acì văd explicarea multor slăbiciuni și scăpări de momente prielnice ale acestei distinse personalități.

dacoromanica.ro

trând tot mai mult în subdiviziunile scrisului mergând, în caz de fals bine plăzmuit, până la idiotismele pe cari numai cu lupa şi pe fotografii mărite le putem constată şi trebuie să descoperim falsul neputând admite un plastograf atât de artist încât să poată ţine seama absolut de toate şi totuşi falsul să prezinte întreg naturalul scrisului autentic.

II. — Identificarea unei simple litere

Iată şeapte scrieri diferite din cari s'a detaşat prima literă: M. (Fig. 160.

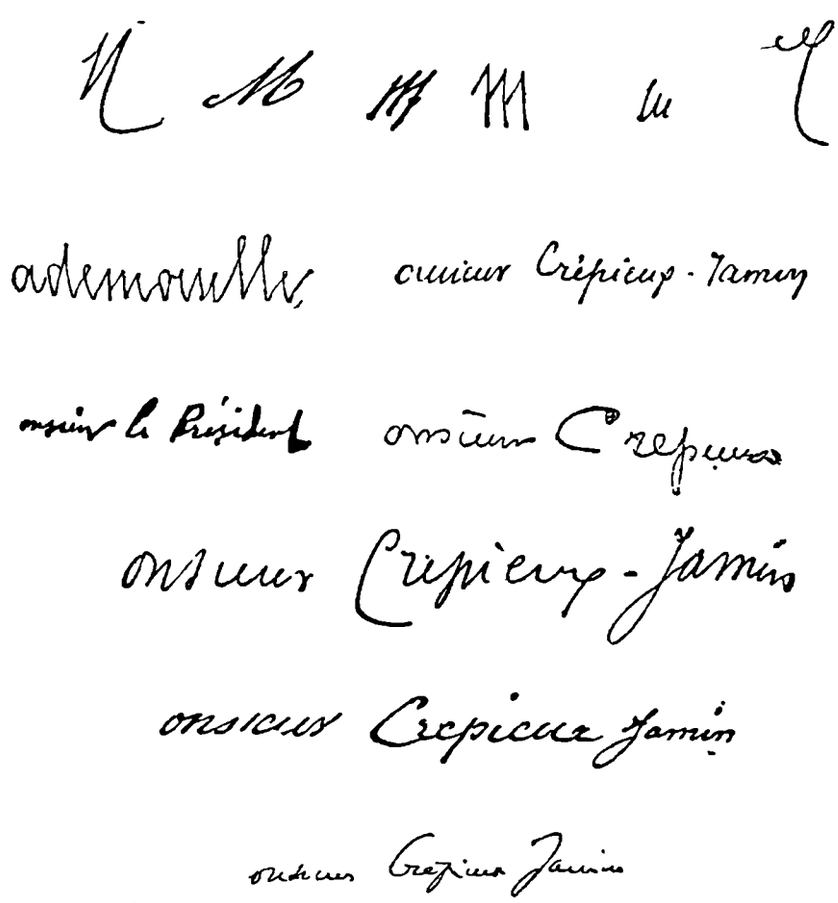

Fig 160. Să se atribue fiecărui scris litera M omisă.

Problema de expertiză grafică constă în a recunoaşte cărui scris aparţine fiecare din literile *M* înşiruite în primul rând al clişeului de mai jos.*)

Pe baza tabloului grafometric de clasificare a scrierilor şi urmând metoda de lucru indicată în precedentul capitol, ne va fi foarte uşor a rezolvà această problemă, care ca enunţare, pare foarte grea.

De pildă, primul scris: «ademoiselle», poate fi caracterizat prin următorul număr grafometric: 1121965 adică: DIMENSIUNE: scris mare, deci No. 1; DIRECŢIUNE: scris vertical, No. 1; FACTURA: scris colţuros, No. 2; PRESIUNE: scris eterat No. 1, etc.

Al patrulea *M* este deci cel care corespunde numărului grafometric găsit 1121965 şi deci acest *M* a fost detaşat din trunchierea cuvântului *ademoiselle*».

Iată deci, cum cu nitică practică, o singură literă e de multe ori suficientă pentru identificarea unui scris.

III. Identificarea unui scris în alfabet străin

Răposatul Dimitrie Sturdza, a prezentat Academiei Române», în şedinţa din 10 Mai 1885, un splendid scris românesc, în cirilice: o scrisoare autografă,

*) Clişeul e împrumutat, cu binevoitoarea autorizare a autorului, din Crépieux-Jamin, „Les bases fondament les de la g aphol gie et de l'expertise en écritures".

dacoromanica.ro

neiscălită, scrisă pe o bucată de hârtie, fără semn de fabrică, lungă de 21 cm., înaltă de 14 cm., având pecetea lui Mihai Viteazul, pe verso anul 1598 și următorul cuprins:

† «Rogu-mă Măriei Tale să crezi pre omul nostru pre Gligorie postealnicul de ce va grăi».

Pe bază de argumente istorice, Dimitrie Sturdza afirmă că scrisoarea autografă este a lui Mihai Viteazul.

Să studiem întâi acest scris din punct de vedere grafologic și să vedem

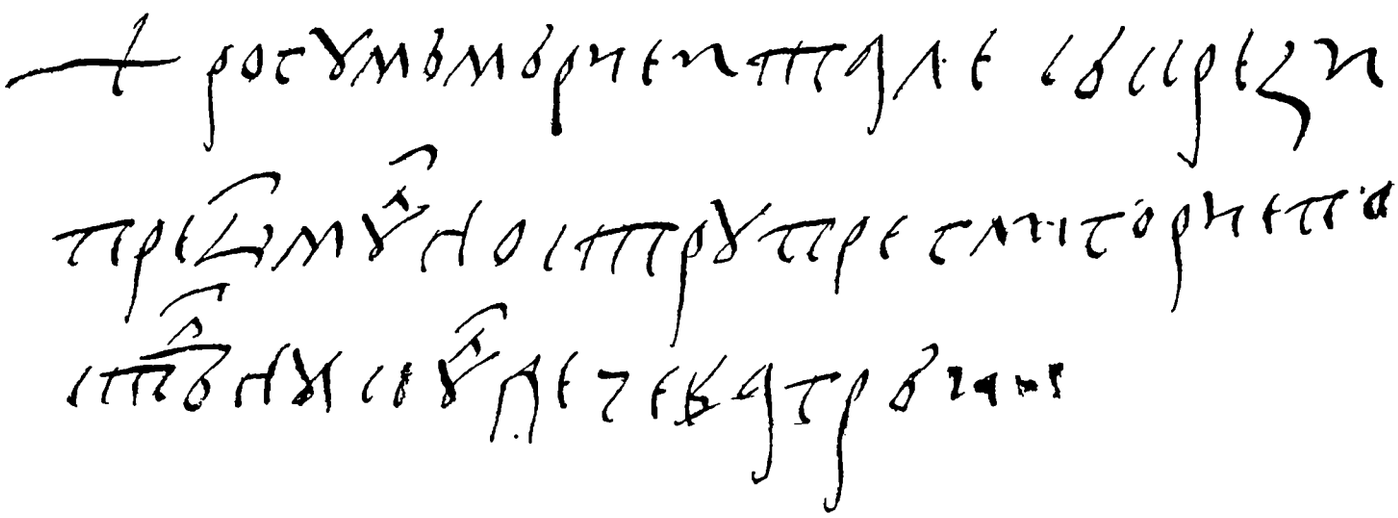

Fig. 161. — Scrisul lui Mihai Viteazul.

dacă portretul moral al acestui scris corespunde cu ceea ce știm din istorie despre Mihai Viteazul, și în al doilea rând să comparăm acest autograf cu o iscălitură necontestată a lui Mihai Viteazul, spre a vedeà dacă afirmațiunea istoricului e confirmată prin expertiza grafică.

Dominantele acestui impresionant scris sunt:

I. DIMENSIUNEA: 5. Scris *ingladiat* = credulitate,
9. „ cumpătat = moderatiune;
3. „ ghemuit = modestie;
4. „ mare = vederi largi, demnitate.

II. DIRECȚIUNEA: 9. Scris dextrogir = altruism;
7. „ concav = melancolie urmată de ardoare;
2. „ șerpuitor = mlădiere, dibăcie.

III. FACTURA: 9. Scris *simplu* = naturalete;
5. „ precis = preciziune;
2. „ colțurat = tenacitate;
7. „ simplificat — originalitate, cultură.

dacoromanica.ro

IV. PRESIUNEA : 7. Scris reliefat = penetrațiune, voință ;
5. „ *energic* = energie de fier, manie ;
9. „ limpede = lipsă de sensualitate.

V. IUȚEALA : 5. Scris degajat = siguranță de sine, dibăc'e ;
9. „ stăpanit = stăpanire de sine ;
2. „ sacadat — nervositate, nerabdare.

VI. CONTINUITATE : 0. Scris tocat = intuițiune, utopie ;
7. „ nuantat = emotivitate mare stapânită ;
2. „ lăcatuit = secretivitate.

VII. ORÂNDUIRE : 7. *Scris clar* = luciditate ;
3. „ citeț = politeță, francheta ;
5. „ ordonat = metodă.

Numărul grafometric este: (Vezi p. 21).

Prima dominanta 5997507
A doua dominantă 9755973
A treia dominanta 3219225

Avem deci: cinci 9, cinci 5, patru 7.

9 e din linia transcendenței, a superiorității generale ; 5 e din linia voinței ; iar 7 din a inteligentei.

Coeficientul de superioritate (Vezi p. 22), este 185, un coeficient de superioritate extrem de rar.

Portretul Grafologic.

Marea dominantă a acestui scris este *energia*. Scrisul pare săpat adânc în hârtie, atât de mare îi este relieful. Fiecare trăsătură de condeiu studiată în parte denotă voința. Barele literilor cirilice *t*, *p*, *g*, *ea*, sânt urcătoare, terminate din ce în ce mai apăsat, ca niște măciuci, indicând o voință mergând până la brutalitate, iar felul nervos cum sânt aruncate, indică mânia. (Cf. fig. 7, scrisul lui Bismarck, care însă e mult mai puțin reliefat și mai meschin înghesuit). Apoi toate aceste bare și mai fiecăre duct component de literă începe sau sfârșește cu un mic cârlig, semn de mare tenacitate. (Cf. fig. 11, scrisul lui Napoleon I). In al treilea rând colțurarea multor litere vezi *r*, *o*, *s*, atât de ascuțite sus) e un nou semn de energie dârză.

Claritatea desăvârșită a acestui scris, aerul care circulă între rânduri, în jurul fiecărei litere, și mai ales relieful splendid al scrisului, siguranța traseului ne dau a doua dominantă: o inteligență de o minunată claritate.

Simplificarea ductului, litere cari par mai mult schițate printr'o serie de linii scurte și energice, încovoirea spre dreapta, datorită iuțelei ductului, (la *t*, *p*, *y*, în special), originalitatea și armonia unor litere ca *e*, *n*, *z*, sânt semne de cultură și gust pe cari nu le ai fi așteptat poate la 1598, la un scriitor în limba românească, într'o vreme când slavoneasca și greceasca erau, în părțile noastre, scrisul știutorilor de carte.

Dar scrisul este *ingladiat*, literile cuvintelor merg sporind ca înnălțime, ca în scrisul copiilor. Și apoi tot scrisul atât de limpede, de citeț, arată un om de o franchețe și o cinste desăvârșită, copilărește încrezător în vorba altuia, judecând pe ceilalți după sufletul lui curat și aceasta încredere și franchețe poate fi periculoasă la un om politic.

dacoromanica.ro

Literile acestui scris apoi, sânt toate nelegate, rupte în bucăți.

Scrisul tocat este caracteristic tutulor orientalilor. Așa scriau Egiptenii, Evreii, Arabii, Slavii, și, sub influența acestora din urmă, așa au scris Românii până în epoca fanariotă, cu litere rupte unele de altele, semn de intuiție, idealism, utopie chiar; pe când apuseanul, practic, deductiv, logician, critic, înlănțuie literile așa cum înlănțuie ideile. In acest autograf tocarea literilor este exagerată *o*, *r*, se scriu din două ridicături de condeiu, *m*, *t*, din trei și rare ori un *n*, un *z*, este dintr'o singură aruncătură de condeiu).

Această tendință spre idealism utopic ar fi o slăbiciune dacă inteligența superioară și o voință fără pereche n'ar fi în stare să înfăptuiască utopia.

Naturaleța și simplicitatea acestui scris, fără nici o disproporție de formă, fără nici o notă de desarmonie, limpezimea desăvârșită a scrisului indicând un idealism nepătat de sensualism, totul arată *o splendidă modestie demnă* în acest scris, mai ales dacă'l comparăm cu imensele litere înflorite ale iscăliturilor domnești din secolul precedent, cu împopoțonatele, întortochiatele și materialist îmbăcsitele litere ale iscăliturilor cu parafe de negustori îngâmfați ale multor domnitori fanarioți (vezi fig. 48-100).

Avem deci de a face cu o minunată personalitate, de o superioară inteligență. de o rară modestie unită cu demnitate, care, pentru izbânda unei idei de curat idealism, va lupta cu toată inteligența, cu toată voința și tenacitatea lui extraordinară. Și dacă va fi învins, va fi prin marea lui credulitate în oamenii pe cari i-a avut tovarăși sau pe cari cu credință i-a servit.

Această simplă schiță a acestui scris ar fi suficientă pentru a da dreptate bătrânului istoric patriot Dimitrie Sturdza că într'adevăr ne aflăm în fața scrisului lui Mihai Viteazul.

Așa trebue să fi fost scrisul omului care a avut îndrăzneala eroică să înceapă, în al XVI-a secol, *cruciata* de liberare a creștinătății întregi de sub apăsarea Turcilor pe cari, prin vitejie personală, i-a înfrânt; așa trebue să fi fost scrisul omului, profund loial, care, *nemânat de ambiție*, ci numai din pură nevoie politică *a fost silit să cucerească Transilvania* atunci când un nebun schimbăcios trădase cauza creștinătății, și a fost silit să cucerească Moldova pentru a nu fi atacat în coastă de un aliat al Turcilor ajuns domn cu ajutor polon. Și apoi, printre străinii ce-l urau pentru că era din neamul iobagilor lor, înconjurat de dușmani, de ambițioși pizmuitori ai gloriei lui, de boieri nedisciplinați pe cari violența mânioasă uneori a caracterului său i-a putut umili, neputându-se bizui ca un Ștefan, pe masa țăranilor liberi ai neamului său, silit să găsească tot mai mulți bani pentru plata mercenarilor ce-l serveau interesat, a fost trădat și ucis mișelește după ce o clipă a unit românimea toată iar prin moartea lui a rămas simbolul datoriei generațiilor viitoare.

Comparând acum acest scris cu semnăturile autografe alui lui Mihai, destul de numeroase, regăsim exact aceleași caracteristice grafice, obținem exact același număr grafometric și se complectează dovada pe care schița grafologică ne făcea să o presimțim. (Fig. 162).

dacoromanica.ro

Iscăliturile lui Mihai Viteazul în slove latine.

Iscăliturile lui Mihai Viteazul în slove latine aparţin ele cu adevărat marelui domnitor?

In „*Revista Arhivelor*“. An. I No. 2, d-l St. Meteş, directorul arhivelor statului din Cluj, atrage atenţia asupra unei serii de scrisori ale lui Mihai Viteazul, unele iscălite în chirilice, altele *în caractere latine* şi se publică un faximil al unei scrisori datate din Albă-Iulia, 4 Noembrie 1599, scrisă în limba ungurească, purtând pecetia obişnuită a lui Mihai şi cu iscălitura voevodului în latineşte: „Michail Vaivoda“.

D-l Moisil, directorul general al Arhivelor Statului, mi-a pus la îndemână fotografiile altor şeapte documente, latineşti şi ungureşti, date din Alba-Iulia, din cari patru cu iscălitura lui Mihai Viteazul în latineşte şi trei în româneşte, cu caractere cirilice, documente găsite de D-şoara Balş în arhiva oraşului Târgu-Mureşului.

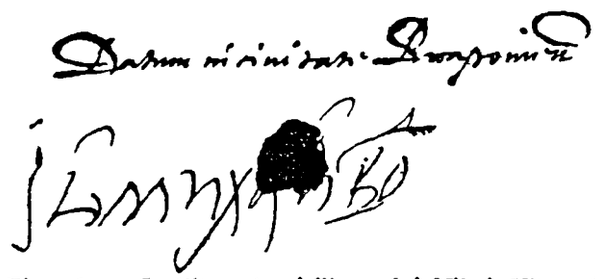

Fig. 162. — Iscălitura în cirilice a lui Mihai Viteazul.

Faptul iscălirei de către Mihai Viteazul în limba latină, cu slovele apusului, e atât de neaşteptat şi în contrazicere cu ceea ce afirmau istoricii, cum că Mihai n'ar fi ştiut latineşte, ba chiar că cultura lui ar fi fost mediocră, (şi am dovedit după simplificarea scrisului dextrogir al lui Mihai că această din urmă ipoteză este inexactă, încât am pus la îndoială autenticitatea iscăliturilor în latineşte şi am procedat la o expertiză grafică.

Concluzia mea este că iscăliturile în latineşte «Michail Vaivoda» de pe aceste cinci documente nu sunt ale Marelui Voevod, ci ale secretarului care a scris textul documentelor susnumite, Iacobinus Janos. Iscălitura s'a făcut cu autorizarea Domnului.

De altfel se ştie [1]) că Suveranii aveau ca om de încredere un plastograf oficial, aşa numitul «*secrétaire de la main*», care aveà misiunea să imite scrisul Suveranului pentru a-l scuti de oboseala scrisului. Multe din iscăliturile lui Ludovic al XIV-lea sunt de fapt ale foarte dibaciului său plastograf oficial.

Desigur că acest Iacobinus Janos erà un fel de «secrétaire de la main», care, cu autorizarea Domnitorului, îl iscălea în latineşte atunci când Mihai — care a iscălit în cirilice numeroase scrisori ticluite latineşte şi ungureşte de Iacobinus şi de alţi secretari ai lui — credeà necesar ca numele lui să fie citit de cei ce nu ştiau slavoneşte, ori, şi mai probabil, când actul n'avea importanţă deosebită. Chiar astăzi Regele nu iscăleşte autograf toate actele, ci un funcţionar al Palatului aplică o pecete-faximil a iscăliturei Regale, de pildă când cade câte o ploaie de decoraţii, la câte o primenire de guvern şi deci de parlamentari, când iese o nouă promoţie de ofiţeri activi şi de rezervă, ori, pe vremuri, când sub anumiţi miniştrii, diplomele d împământenire erau foarte numeroase. Tot asemenea Mihai Viteazul autoriză pe un secretar să-l iscălească atunci când erà vorba de nenumăratele

1) A. GIRY „*Manuel de Diplomatique*“ şi Memoriile lui Saint-Simon.

dacoromanica.ro

acte de importanță secundară cari trebuiau însă să fie semnate de Domnitor. Când însă era vorba de un act important, de o diplomă nobiliară, de o scrisoare adresată unui Suveran, Mihai, chiar dacă actul era redactat latinește, iscăleà cu frumoasa-i iscălitură modestă, în litere cirilice și pe românește.

O expertiză pe larg pentru dovedirea afirmațiunei mele ar necesită fotografii mărite, multe clișee costisitoare și poate o întreagă coală de tipar, de aceea mă mărginesc acì a scoate în vileag câteva caracteristice grafice pentru a dovedì spusele mele, rămânând ca, într'o lucrare separată asupra autografelor lui Mihai Viteazul, să revin asupra acestei chestiuni atât de interesante pentru grafologi cași pentru istorici și paleografi.

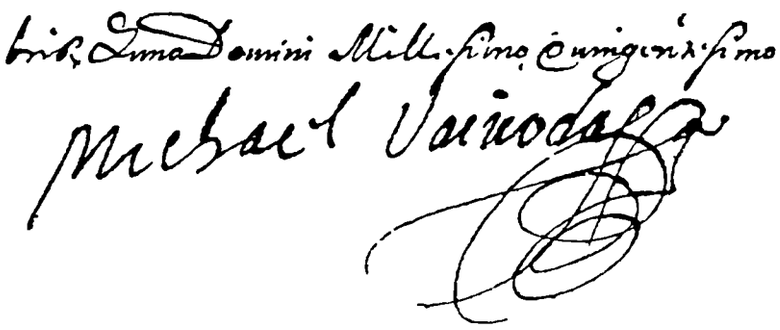

Fig. 163 — Iscălitura, în latinește, atribuită lui Mihai Viteazul.

1) Cunoscând simplicitatea scrisului lui Mihai Viteazul, era de așteptat ca iscălitura lui să fie *fără paraf*. Și de fapt toate iscăliturile cirilice ale lui Mihai sunt lipsite de paraf. Ei bine toate iscăliturile latinești au un paraf imens, încolăcit cu dibăcie, ca o pânză de păianjen (Fig. 163) și compus din mișcări de condeiu cari amintesc perfect gestul grafic al lui *J* din ALBA-JULIA din text, (Fig. 164) al lui *J* din JANOS JACOBINUS și seamănă ca duct grafic cu paraful întortochiat, arahneidian, al acestui «secrétaire de la main» al lui Mihai (Fig. 165).

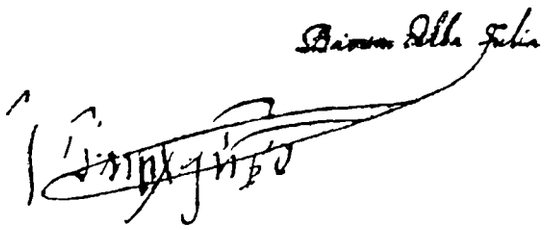

Fig. 164. — Iscălitura fără paraf a lui Mihai Viteazul. Cea ce s'ar putea lua la prima vistă drept paraf e doar piciorul literei J din cuvântul „Alba Iulia" scris de secretarul lui Mihai.

2) *Mihai scrie tocat*, fiecare literă e perfect despărțită de cele următoare, fiecare literă e compusă dintr'o serie de mișcări de condeiu: *M* din 4, *Omega* din 3 până și o literă care ar puteà fi scrisă dintr'un condeiu, litera *O* e scrisă din două fragmente (Fig. 162). Dinpotrivă iscălitura latinească are *scrisul legat, înlănțuit*. Nu numai că fiecare literă, izolat examinată, e scrisă dintr'un condeiu, dar aproape toate literele se leagă între ele; mai mult; punctul lui *i* din «*il*» din «Michail» se leagă cu *a* următor (Fig. 163).

Fig. 165. — Iscălitura secretarului lui Mihai Viteazul și care a iscălit pe Domnul Ardealului, în sl ve latine.

Exact acelaș fel de a legà literile în scrisul secretarului: observă cum leagă până și cifrele anului *1599* (Fig. 166), observă exact acelaș idiotism grafic în legarea lui *h* de *a* în cuvântul MICHAIL, observă exact acelaș fel de a legà punctul lui i cu litera *l* următoare.

3) Scrisul lui Mihai Viteazul e *limpede* ca cristalul, cea mai mică buclă e

dacoromanica.ro

limpede, fără pată de cerneală. In schimb tot scrisul domnului secretar e *înbîcsit*, fiecare buclă este o pată de cerneală (Fig. 164 169. Vezi în special buclele lui L cari toate, în toate documentele, formează pată. Şi doar Mihai a scris pe a eea i hârtie, cu acelaş condeiu foarte probabil!

4) Scrisul latinesc Michail Vaivoda (Fig. 163 şi 166) este *gladiolat*, *M* merge descrescand, apoi *c*, *h*, *a*, *i*, sunt din ce în ce mai mici, pe când Mihai, am văzut, scrie *ingladiat*, cu litere de egală înălţime, sau, mai des, cu litera finală mai înaltă decât literile dela începutul cuvântului (Fig. 161, 162).

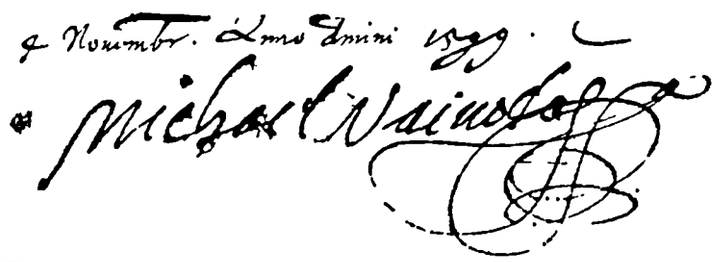

Fig. 166. Iscălitura în latineşte atribuită fals lui Mihai Viteazul.

5) Scrisul latinesc este *culcat*, Mihai scrie *perpendicular*. Emotivitatea lui e intelectuală nu sensuală.

6) Scrisul latinesc *urcă*, Mihai, cu accese de melancolie de depresiune trecătoare, scrià *concav*.

7) Scrisul secretarului este foarte *înghesuit*, îndeasă cuvintele în rând, apropie rândurile; Mihai are un scris *distanţiat*, aerul circulă liber în jurul cuvintelor, între rânduri (Fig. 161).

8) Iacobinus dă drumul condeiului numai când e vorba de linii *coborâtoare spre stânga* (mişcări sensuale, sinistrogire) Fig. 164), Mihai aruncă condeiul în *sus*. (Vezi abrevierea Voevod (Fig. 162), cu o trăsătură urcătoare, ascuţită, ca nu tăiş de sabie sau apăsată ca un buzdugan); prelungirile de condeiu în jos îi repugnă.

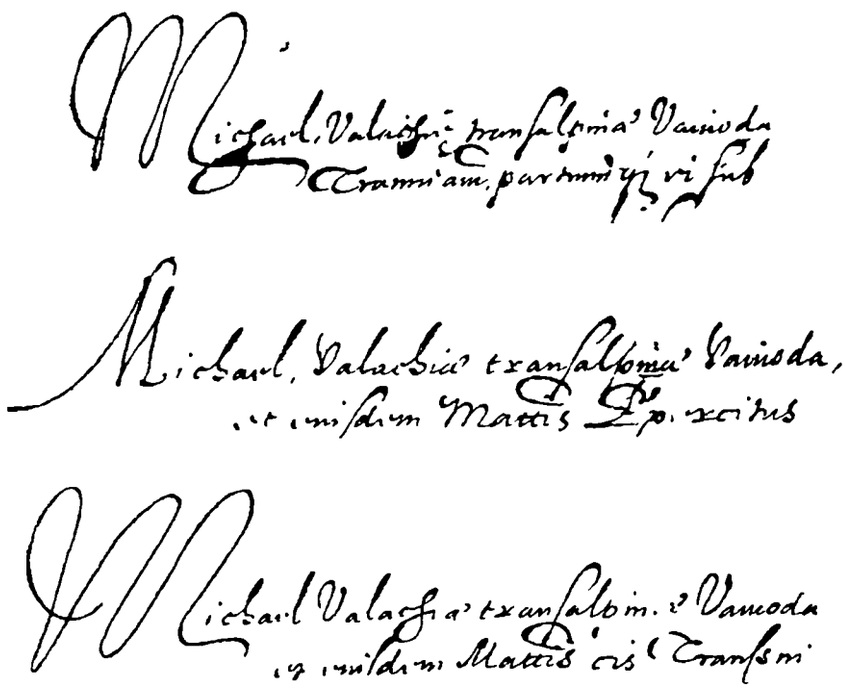

Fig. 167—169. — Inceputul documentelor iscălite în latineşte cu numele lui Mihai Viteazul.

9) Mihai are la fiecare început de literă câte un mic *cârlig microscopic* (Tenacitate), acest semn atât de caracteristic lipseşte în scrisul secretarului.

10) Ca idiotisme grafice observăm, în afară de foarte caracteristicul *h* perfect identic în toate documentele scrise de Iacobinus, în afară de faptul că punctul lui e legat de *l* următor, pretutindeni cuvântul VAIVODA e rupt astfel VAIVO....DA. cu

dacoromanica.ro

exact aceeași oprire a ductului sus, după scrierea lui o, pe când Mihai face pe o din două trăsături de condeiu ca două săbii ce se încrucișează, lovindu-se în luptă.

Deci e fără îndoială că iscăliturile latinești «Michail Vaivoda» nu sunt ale lui Mihai Viteazul, și autorul acestor iscălituri pe documentele suscitate, este Janos Jacobinus.

Iar dacă ar fi să-i schițăm portretul grafologic după caracteristicele arătate în această schiță de expertiză, am spune că acest meșter caligraf era, ca om, un încrezut, ambițios, pe rând îngâmfat și josnic, sensual, pasionat și dibaciu în a prinde în mreje prin lingușire.

AUTOFALSIFICAREA

Anonimul

Cel mai frecuent caz de autofalsificare dar și cel mai greu de expertizat este anonimul.

Să studiem diferitele procedee întrebuințate pentru distrugerea voită a personalității unui scris, arătând și mijlocul pentru smulgerea măștei anonimatului.

1. Anonimul Tipografic

Cel mai greu gen de anonim de identificat este cel scris în caractere tipografice. Dacă pentru a-ți ascunde și mai bine personalitatea ai avut răbdarea, nu să desemnezi literile tipografice cu care ai redactat anonimul, ci, cu o foarfecă să scoți cuvintele și literile necesare dintr'un ziar, dintr'o carte, dintr'un dicționar, atunci dovedirea autorului anonimului este aproape cu neputință dacă filigrama, calitatea, formatul și coloarea hârtiei utilizate, plicul în care ai pus anonimul aranjamentul adresei, stilul autorului, urme digitale rămase pe hârtia pe care cu mâna unsuroasă de pap ai lipit bucățică cu bucățică hârtiuțele, nu vor da indicii pentru descoperirea autorului unui astfel de anonim.

2. Anonimul dactilografic

Decând cu difuziunea mașinelor de scris, foarte multe din anonimele iscălite «un prieten sincer, un binevoitor etc» trimise prin poștă în plic nefrancat, sânt scrise la mașină.

Dacă o pagină tipografică este absolut impersonală, o pagină dactilografiată conține numeroase indicii de personalitate în așa fel în cât un bun dactilograf recunoște propriul său scris dactilografiat după tușeul cu care s'a bătut scrisoarea și alte mici particularități.

Iată procedarea pentru identificarea unei pagini dactilografiate:

1) Intâi se studiază caracterele mașinei: pica, roman, italice etc.

2) Determinăm cu lupa sau chiar numai după aspectul scrisului, dacă falsul a fost scris pe o mașină cu tampon *fără panglica*, deci YOST în generalitatea cazurilor (mai rar Dactyle, Sun, Blickensderfer) sau pe o mașină *cu panglica* (Marea majoritate a mașinelor, adică la noi Adler, Remington, Continental, Underwood etc).

dacoromanica.ro

In general scrisul cu panglica e mai îmbâcsit, apoi microscopul arată limpede cadrilatura țesăturei panglicei colorante.

3) Căutăm a afla marca mașinei pe care s'a scris.

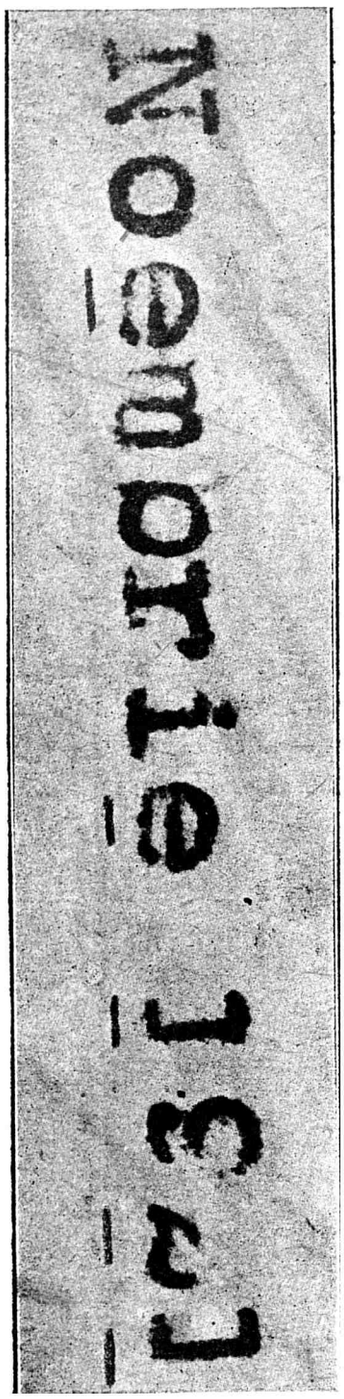

Fig 170. Fot grafia mărită punând în evidență defectele unei mașini de scris.

Mașinele de scris se împart în:

a Mașini cu claviatura complectă: Yost 10, Smith Premier 15.

b) Mașini cu schimbător simplu, fiecare clapă scrie 2 litere: aA, bB, cC etc. (Marea majoritate a mașinelor)

c) Mașini cu dublu schimbător: fiecare clapă bate 3 litere de pildă aA1, bB2, etc. (Adler No. 7).

Examinarea atentă a unei pagini dactilografiate ne poate arăta marca mașinei întrebuințate. De pildă: Cele mai multe mașini n'au semne speciale pentru cifrele *zero* și *unu*, căci *unu* se înlocuește prin litera l, iar *zero*, prin O mare. Numai mașina Adler are semne speciale pentru zero și unu.

Studiem apoi parantezele (, ghilemelele, apostroful, semnele diacritice, literile ă, î, â, ș, ț, ç, é, è etc. pentru că foarte puține mașini au semne directe pentru paranteze pentru †*‡§& pentru *ăîșț* etc. ci tipăresc aceste litere din două bătăi scriind întâi litera și apoi semnul scurtărei, sedila, accentul etc. sau viceversa: întâi semnul și apoi litera, și atunci semnul djacritic iese mai la dreapta sau mai la stânga literei, mai apăsat, perforând mai tare hârtia decât litera pe care semnul diacritic s'a suprapus sau subpus. De aceea un fals dactilografic trebuie totdeauna privit *pe verso*, studiind relieful hârtiei împins de apăsarea matricelor de oțel.

4) Studiem *cerneala*: un birou comercial utilizează exclusiv cerneli copiative pe când un om care nu e obligat prin meserie să'și copieze scrisorile la copier, va utiliza panglici necopiative pentru că dau un scris mai limpede.

5) Examinând cu o lupă puternică sau cu microscopul ori și mai ușor pe o fotografie mărită, un scris dactilografiat, poți spune cu siguranță pe ce anume mașină a fost scrisă pagina supusă expertizei, dacă ți s'au dat piese de comparație suficiente. Într'adevăr: mașini de aceeași marcă, același model, ajung prin usagiu, prin faptul că unele litere au fost mai des întrebuințate decât altele (litera *e*, *s*) și s'au tocit mai repede, prin faptul că o pârghie s'a îndoit puțin, că un șurup a slăbit etc., etc. ajung să dea după câtva timp un scris foarte individualizat, o literă eșind mai sus ca alta, mai la stânga sau mai la dreapta etc., etc. (Fig. 170).

dacoromanica.ro

Mai mult: chiar și o mașină nouă prezintă, pentru un expert răbdător unele defecte microscopice cari permit identificarea scrisului: un defect în mulajul matricei unei litere, o subțiere anormală, lipsa unei bucățele dintr'un accent, din piciorul lui *i*, *m* etc. (Fig. 171)

E deci sigur că un expert capabil poate spune fără greș pe ce anume mașină din cutare sau cutare birou a fost scrisă cutare pagină dactilografiată și atunci se circumstanțează cercetările pentru dovedirea autorului bănuit.

Scrisul cu mașina poate da chiar unele indicii asupra personalității dactilografului: marginea mai mare sau mai mică lăsată sus, la stânga, jos, dar mai cu seamă la dreapta hârtiei, unde oprirea nu se face mecanic și unde alinierea rândurilor ca la tipar este deci imposibilă, diferă de la un dactilograf la altul; felul de a aranja adresa, de a scrie data, formula de politeță finală, apoi ortografia, felul cum se prescurtează «Dv, Dsa, Netto» etc. și alte prescurtări uzuale, înlocuirea minusculelor prin majuscule, sublinierea, inversarea unor litere, omiterea de litere din cauza digitației utilizate de dactilograf, netipărirea unor litere, numărul greșelelor, repetarea în același loc a unei anumite greșeli, perforarea hârtiei prin lovirea prea puternică a punctelor, a semnelor diacritice, a lui *i*, *l*, *o*, *c* litere cari taie hârtia dacă nu ai un tușeu frumos, ori tipărirea prea puțin accentuată a unor litere lăbărțate ca *m*, *w*, *M*, *W*, etc. dacă bați prea încet, toate acestea sunt indicațiuni cari, utilizate de un specialist, vor putea pune pe urma autorului anonimului sau falsului și preciza care anume din mai mulți bănuiți e vinovatul real.

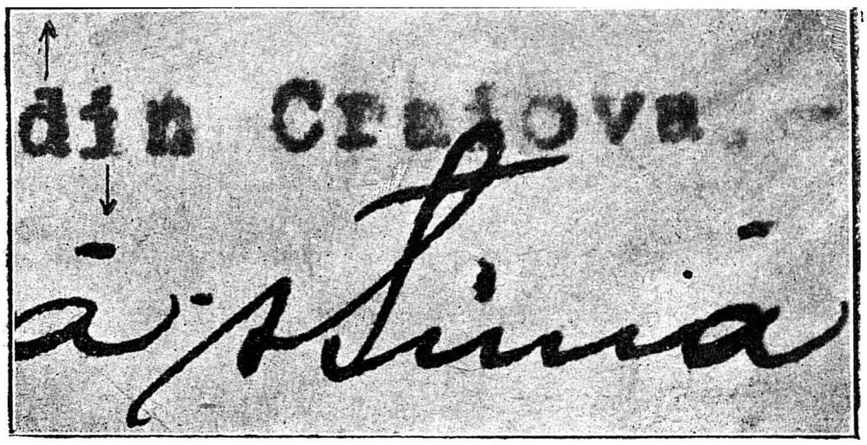

Fig. 171. — Fotografie mărită punând în evidență defectele unei mașini de scris nouă. Încălecarea scrisului cu peniță peste scrisul dactilografiat. Ce s'a scris întâi ?

3. Anonimul prin deghizarea scrisului.

Acesta este anonimul cel mai obișnuit și este și cel mai ușor de identificat.

Am o colecție respectabilă de scrisori anonime si mi-am îmbogățit-o artificial cerând câtor-va sute de persoane să scrie aceiaș frază: „Tatăl nostru carele ești în ceruri..." întâi în scrisul lor normal, apoi deghizându-și scrisul în cât mai variate chipuri cu putință. (Fig. 172).

Iată ce rezultă din studierea colecțiunei:

Cei mai mulți «prieteni sinceri» ori «bine-voitori» trimit scrisoarea de insultă, răsbunare, denunțare etc., fără a-și modifica scrisul; atâta pasiune îi mână încât ar fi incapabili să ticluiască răbdător un scris contra-făcut. Lașitatea lor se

dacoromanica.ro

manifestă doar în omiterea iscăliturei, înlocuirea ei printr'un... eufémism sau, ceea ce e mai josnic, iscălind pe altul. Popescu și Ionescu sunt pseudonimele mai des alese.

O a doua categorie numeroasă de anonimiști adoptă un scris care, ca prim aspect vizual, este contrariul scrisului lor obișnuit: dacă scrisul obișnuit e culcat, o să scrie vertical sau răsturnat, cel ce scrie subțirel va apăsa tare pe condeiu, cel ce scrie mic, va scri exagerat de mare, timidul va scrie cu litere foarte lă-

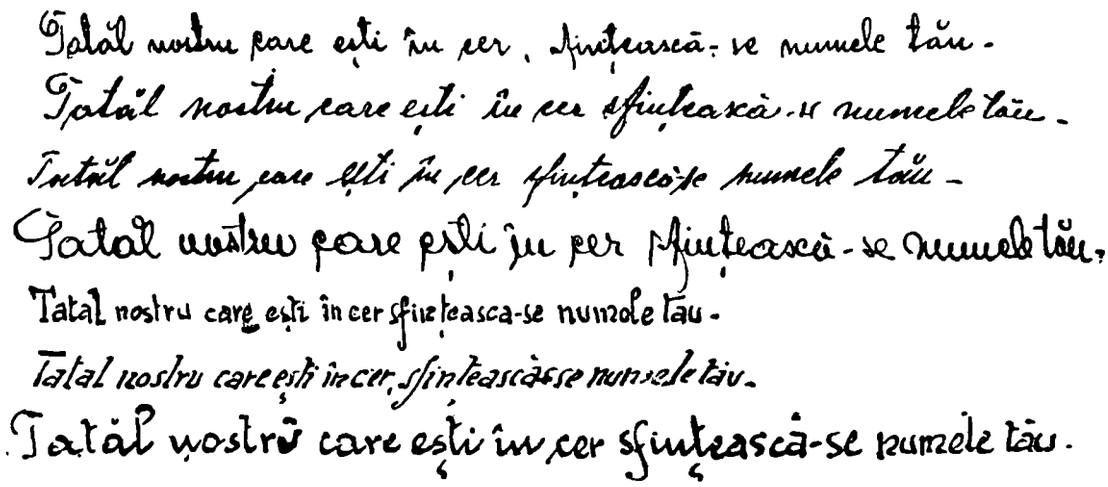

Fig. 172. — Anonim: diferite alterări voite ale unuia și aceluiaș scris.

bărțate etc. Evident însă că, din loc în loc, obișnuința face să reapară caracterele normale ale scrisului și acesta produce un aspect anormal, chinuit în toate anonimele. Expertul va studia tocmai aceste anormalități, retușările, idiotismele, cercetând mai cu luare aminte sfârșitul anonimului unde caracteristicile adevăratului scris apar mai numeroase.

Apoi, pentru că marea majoritate a oamenilor nu și-a examinat nici odată scrisul în amănunt și ar avea greutate să spună din memorie ce anume mișcări de condeiu face pentru a scrie cutare sau cutare literă, autorul unui scris deghizat se multumește să schimbe forma câtorva litere, să adopte numai ceea ce schimba *aspectul vizual* luat în ansamblul lui iar nu fibra intimă a scrisului, gestul grafic care rămâne acelaș. Va complica de pildă unele litere, dar dacă e egoist, mișcările sinistrogire vor rămâne și vor fi exagerate chiar; dacă anonimistului îi place să complice literile cu fiorituri, îi va fi cu neputință să scrie simplu ci va exagera înflorirea literilor cu fel de fel de înzorzonări; dacă e un tenace, nu va putea omite micile cârlige de la bara lui *t*, de a căror existență nici nu are știință căci doar lupa le poate vedea; dacă e un cicălitor liniuța suitoare premergătoare multor litere va rămâne; ruperea cuvintelor va rămâne aceiași. Ast-fel fiind, expertul, studiind cu lupa barele, accentele, idiotismele scrisului, urmărind pretutindeni *gestul grafic*, prelungind cu linii literile așa cum s'a explicat (Fig. 153—157) va putea preciza autorul anonimului cu mai multă sau mai mică ușurință după dibăcia expertului și a celui capabil de a trimite o anonimă.

Se înțelege din cele arătate că expertizarea anonimelor este imposibilă pen-

dacoromanica.ro

tru un expert caligrafic, de vreme ce tot aspectul vizual și forma literilor e schimbat, și numai poți compăra dacă un A de tipar seamănă cu un A caligrafic, dacă B e-la fel cu B, C cu C etc.

Altro-falșificarea

Altrofalsificarea se face:

1) *Prin calc.*
2) *Prin imitațiune servilă.*
3) *Prin imitație liberă.*
4) *Pe cale mecanică.*
5) *Prin utilizarea unei iscălituri în alb.*
6) *Prin transportarea iscăliturei.*

1. Falșul prin decalc

Reproducerea riguroasă a formei literilor, distanțarea lor normală și toate detaliile scrisului se obțin ușor prin decalc: la geam sau în fața unui focar luminos.

Acest falș, ce pare perfect ca reușită, este totuși foarte ușor de dovedit.

Când plastograful imitează prin decalc o iscălitură de exemplu — și am luat cazul cel mai frecuent — este silit să-și stăpânească pornirea lui proprie, reflexă, de a iscăli; este silit să scrie foarte *încet*, ridicând mereu condeiul pentru ca să vadă cum a scris, dacă nu s'a abătut dela modelul slab vizibil sub transparență, trebuie să treacă cu răbdare penița peste o infinitate de linii, drepte, curbe, ovale, în multiple direcțiuni și uneori extrem de mici și să aibă necontenit grija să nu se depărteze de traseul ce-i slujește de model. Consecința va fi: *ezitațiuni, tremurături* mai cu seamă la cotituri și în părțile fine ale scrisului cari dispar în parte sub hârtia de calc.

Din cauza acurateței ce plastograful trebuie să observe pentru a nu devia de pe linia model, este silit să facă decalcul bucățică cu bucățică, precum facem când copiem din dicționar un cuvânt strein a cărui ortografie n'o cunoaștem. De aci anormale *întreruperi în duct* în mijlocul unei litere, ridicări de condeiu pentru a forma o literă simplă ori pentru imitarea parafului.

Tot din cauza încetinelei și a grijei continue de a nu devia de pe linia pe care o calchiem și de a păstra grosimea acelei linii, apăsarea condeiului este foarte inegală așa încât cu o lupă puternică apare clar *inegalitatea grosimei calibrului trăsăturilor*. De oare ce, copiind, plastograful nu poate observa unde începe fiecare literă, *punctul de atac* al literei va fi diferit.

Din aceiaș cauză a încetinelei scrisului, cerneala de pe peniță uscându-se repede, plastograful e silit să moaie des peniță în cernelă. Așa fiind, de, unde, normal, putem scrie chiar 4-5 iscălituri muind odată peniță în cerneală, plastograful va trebui să moaie de 4-5 ori peniță în cerneală pentru o singură iscălitură, cerneala se va isprăvi chiar în mijlocul unei litere și atunci va fi silit să revină asupra ductului péntru a lipi cu cerneală traseul întrerupt. Ori, după ce a isprăvit falsul, va trebui să revină ca să corecteze mici întreruperi, ori defecte. De aci *retușări* cari fac ca unele părți ale ductului să apară sub microscop duble ori daca retușarea s'a făcut exact unde trebuia, traseul va apare pe fotografie mărită mai negru și scrisul va prezenta *nuanțe de intensitate a cernelei.*

Mulți plastografi obțin falsul prin decalc punând o hârtie carbon sub iscă-

dacoromanica.ro

litura pe care o imită trecând cu creionul, sau cu un corp dur, peste dânsa; apoi pe copia apărută în albastru, scriu cu cerneală și șterg urmele creionului cu guma.

In acest caz, pe lângă toate cele arătate mai sus, microscopul va arăta urme de creion, deranjarea fibrelor hârtiei datorite raderei, dispariția luciului hârtiei care a un aspect catifelat. lesne observabil dacă privim falșul pieziș sub diferite inclinațiuni, sau proectând o lumină piezișă pe locul falsului. O fotografie mărită face să apară de multe ori urmele de creion șterse cu guma

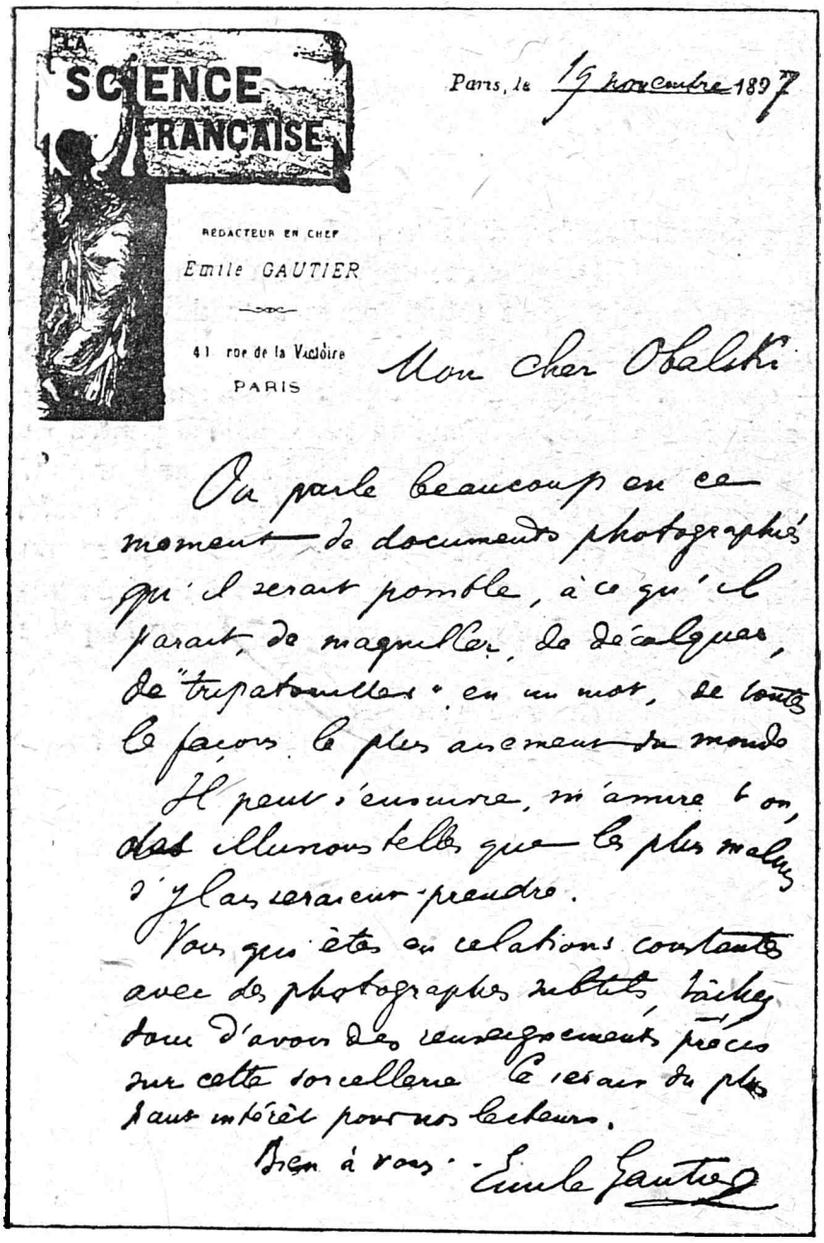
LA SCIENCE FRANÇAISE

REDACTEUR EN CHEF
Emile GAUTIER

41 rue de la Victoire
PARIS

Paris, le 19 novembre 1897

Mon Cher Obalski.

On parle beaucoup en ce moment de documents photographiques qui devraient pouvoir, à ce qu'il paraît, se maquiller, se décalquer, se "tripatouiller" en un mot, de toutes les façons les plus ameneres du monde

Il peut s'ensuivre, m'assure t on, des illusions telles que les plus malins s'y laissent prendre.

Vous qui êtes en relations constantes avec des photographes habiles, vous devez d'avoir des renseignements précis sur cette question. Ce serait du plus haut intérêt pour nos lecteurs.

Bien à vous. Emile Gautier

Fig. 173. — Falșul mecanic: scrisoarea utilizată pentru fabricarea falsului.

Dacă prin urmare pentru imitarea unei simple iscălituri plastografu are de învins atât de mari și numeroase dificultăți, pricepem că imitarea prin decalc a unui întreg document va fi și mai grea. Nu numai că plastografu trebue să lupte la fiecare cuvânt cu toate dificultățile enumărate până aci, dar se adaugă la acestea greutatea alcătuirei textului falsului. Plastografu trebue să-și procure un mare număr de scrisori din care să extragă cuvintele necesare redactărei textului, va trebui să taie aceste cuvinte, să le lipească unele lângă altele. Va fi foarte greu mai întâi să găsească toate cuvintele necesare și exact la genul, numărul, persoana, cazul, trebuitor; în lipsa acestor cuvinte, va trebui să falșifice direct cuvintele de care are nevoie lăsând deci mai puternic urma personalității sale; apoi cuvintele model fiind extrase din scrieri obținute la diferite epoci, sub diferite stări sufletești, sau scrise pe hârtii de diferite formate, chiar dacă textul va fi admirabil combinat, falsul va avea un *aspect anormal bizar, absolut suspect.*

dacoromanica.ro

Prin urmare deşi prin decalc forma literilor şi detaliile scrisului sânt exact reproduse, acest fals e foarte uşor de ezpertizat de oare ce *o simplă fotografie mărită arată: tremurăturile, ezitările, întreruperile în duct, retuşările, variaţiunile de intensitate ale cernelei şi locul diferit unde peniţa a început să apese*, punctul cel mai greu de imitat în fals; o fotografie mărită permite în sfârşit măsurarea calibrului fiecărui duct în comparare cu iscălitura originală.

Se întâmplă dese ori ca cel care a imitat prin decalc iscălitura cuiva, să strecoare printre piesele de comparaţie însuşi modelul care i-a servit la facerea falsului, dar tocmai această precauţiune a plastografului mi-a folosit în repetate cazuri să aduc dovada falsului căci este axiomă în expertiză că *ori de câte ori două iscălituri etc vor fi absolut şi în toate amănuntele superpozabile, una din ele este copia prin decalc a celei lalte*, căci este cu neputinţă ca să facem două iscălituri riguros de aceleaşi dimensiuni şi direcţiune în toate amănuntele.

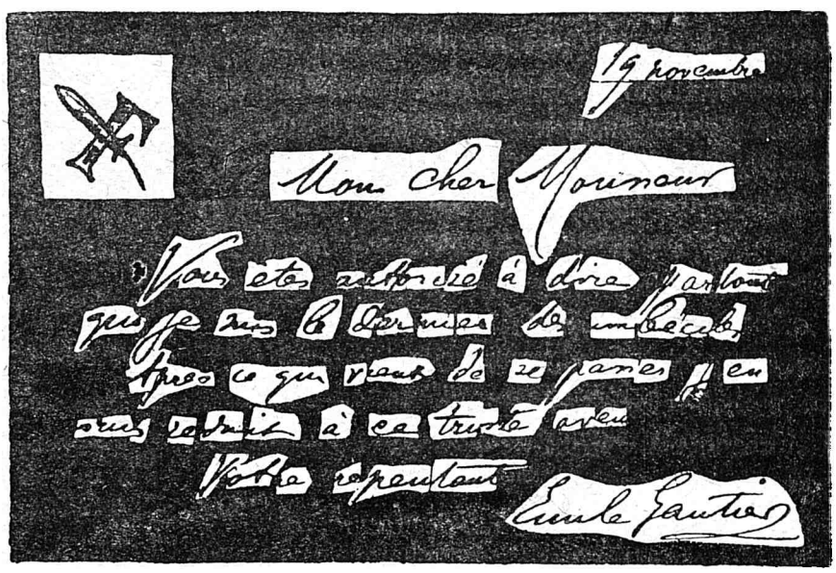

Fig. 174 — Din scrisoarea precedentă s'au extras cuvinte, silabe, litere şi s'a ticluit originalul falsului care, fotografiat şi zincografiat va da falsul mecanic de la fig. 175

2. Fals prin imitare servilă

E atunci când nu pui modelul sub hârtia pe care comiţi falsul ci imiţi un model, răbdător, servil, literă cu literă. In acest caz forma, izolat luată, poate fi foarte asemănătoare, dar tot gestul grafic se va deosebi de original şi dovedirea falsului va fi foarte uşoară chiar şi fără fotografia mărită care să puie în evidenţă tremurăturile, întreruperile, ezitările, retuşerile, diferinţele de calibru etc.

3. Fals prin imitare directă

Mai grele de expertizat sânt falsurile în cari plastograful s'a căznit, prin lung exerciţiu, să imite o iscălitură, un scris, prinzând câteva forme de litere, câteva particularităţi *vizuale* ale unui scris dat. Acest fals are iuţeala şi naturaleţa vizuală a scrisului autentic, dar amestecul a două personalităţi în unul şi acelaş scris face dovada falsului de îndată ce-l cercetăm nu în aparenţa vizuală înşelătoare ci cu lupa, studiind amănuntele, idiotismele grafice.

Nu e plutonier care să nu se laude că «imită la perfecţie scrisul d-lui colonel», nu e funcţionar inferior care să nu se joace în a imita iscălitura şefului; la facerea statelor, pentru a nu întârzia încasarea lefei, mai în fiecare cancelarie există un plastograf onest şi altruist care face camarazilor lui serviciul de a le imita iscăli-

dacoromanica.ro

tura pentru a i scuti să alerge la administrația financiară cu mandat individual pentru că n'a putut iscăli la timp în state.

Un asemenea fals prin imitare liberă poate înșela dacă ne mulțumim a căuta dacă A seamănă cu A, B cu B etc nu poate rezista unei cercetări amănunțite cu lupa, după metodele expuse.

Dacă e vorba nu de o simplă iscălitură ci de un document de mai multe rânduri, dovedirea falsului prin metoda grafologică va fi cu atât mai ușoară.

4. Falsul prin procedee mecanice

Fotografierea unei iscălituri, reproducerea ei prin zincografie (așa cum sânt reproduse autografele din această lucrare) și apoi tipărirea clișeului pe locul unde trebue să apară iscălitura, ar fi idealul pentru plastograf.

Admițând că s'a putut obține complicitatea între plastograf, fotograf, zincograf și tipograf sau litograf, rămâne chestiunea cernelei, prea grase, care se întinde dacă tragi cu degetul peste dânsa, care lasă o pată oleaginoasă pe verso, și o aureolă galbenă în jurul fiecărei litere. N'ai decât să pici, cu un fir de platină sau un tub subțire de sticlă, o picătură de acid clorhidric sau de acid azotic peste un fragment de literă și ai dovada chimică a utilizării cernelei de tipar. Intr'adevăr cerneala de tipar, fiind grasă, nu se atacă de acizi pe când dacă este cerneală de scris, chiar cu acid tare diluat, cerneala se decolorează dând diferite reacțiuni. Dacă plastograful, peste o copie foarte palid tipărită, trage cu cerneala obișnuită, fotografia mărită dovedește falsul, așa cum am arătat când am vorbit de falsul prin decalc.

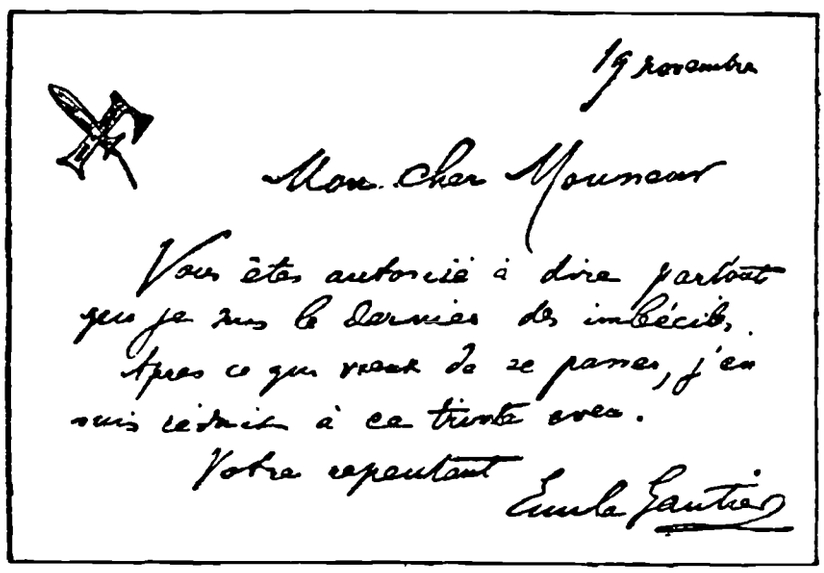

ig. 175. — Falsul obținut prin procedeul foto zincografic după scrisoarea reprodusă la fig. 173, și după plicul acelei scrisori.

Totuși prin acest procedeu s'a făcut falsul cel mai răsunător din Franța (Affa erea La Boussinière): s'au extras cuvintele necesare din diferite documente, 'a co ceput textul unui testament, totul s'a fotografiat, zincografiat, tipărit s'a tras cu cerneală obișnuită peste cerneala de tipar și s'a obținut un fals pe care toți experții caligrafi s'au grăbit să'l declare bun pentru că forma literilor era evident p rfect asemănătoare. S'au uitat însă anomaliile de nuanțe deoarece cuvintele fuseseră extrase din diferite scrisori—ele s'au atribuit de caligrafi alterării scrisului din cauza boalei testatorului, și nimeni nu s'a gândit să scoată o fotografie mărită care ar fi pus în evidență retușările și îngroșările părților subțiri ale ductului.

Anonime izbutite iarăși au putut fi obținute prin procedeul acesta. Intr'adevăr

dacoromanica.ro

poți dovedi cititorilor unui ziar toate actele de trădare, prevaricațiune etc. puse în sarcina unui om politic ticluind, cu fragmente din propriul lui scris, un asemenea fals foto-zincografic și să tipărești în gazetă sub propria semnătură a celui pe care vrei să-l calomniezi, declarațiunile cele mai compromițătoare.

Procedeul s'a întrebuințat de multă vreme în gazetele revolver. Iată de pildă cum, folosind adresa de pe plic si textul unei scrisori a primului redactor al revistei „*La Science Française*" din 1897, D-l E. Gautier, (Fig. 173) s'a ticluit, tăindu-se cu foarfeca diferite fragmente din acea scrisoare, (Fig. 174) o declarație autografă, semnată de însuși Gautier, spunând: „*Sânteți autorizat a zice pretutindeni că sânt ultimul dintre imbecili etc.*". (Fig. 175).

5. Fals prin utilizarea unei iscălituri în alb

Mi s'au prezentat mai multe cazuri de fals prin utilizarea nnei iscălituri în alb deturnată de la scopul pentru care iscălitura se dăduse. Iată un caz mai tipic:

Un negustor X adresează o plângere parchetului că pe un act scris la mașină, act prin care X recunoștea că datorește o importantă sumă de bani fratelui său, se falșificase cuvintele «cu toată stima» și iscălitura sa. (Fig. 171) X afirma că n'a dat niciodată un asemenea act fratelui său.

Expertiza grafică dovedește însă că cuvintele «cu toată stima» și iscălitura sunt perfect autentice, că contextul donațiunei scrisă la mașină s'a scris pe însăși mașina din biroul lui X și urma prin urmare ca X să achite suma de bani, avansată de o bancă fratelui, pe baza acelui act. Am pus atunci ipoteza iscăliturei în alb furată. Ipoteza mi s'a suggerat întâi din formula «*cu toata stima*» bizară la o donațiune către un frate, apoi din cauza formatului anormal al hârtiei pe care se scrisese la mașină donațiunea. Era o hârtie de lărgimea formatului comercial, de aceeași calitate, cu aceeași cadrilare albastră cași formatul întrebuințat obișnuit de X în biroul său, dar *cu 7 cm. mai scurtă* ca formatul utilizat de X. Se vedea clar că s'a tăiat din coala de hârtie cu o foarfecă mică (de oarece se vedeau patru urme de pornire a foarfecei) partea de sus a hârtiei. Luând lui X piese de comparație, l'am întrebat dacă obișnuia să lase iscălituri în alb? Mi-a afirmat că, având să plece în străinătate, a lăsat o serie de scrisori iscălite în alb pe cari pusese sus adresa destinatorului, jos cuvintele «cu toată stima» și iscălitura, urmând ca fratele său să complecteze pagina albă cu anunțarea sosirei unor vagoane de cereale pentru diverși clienți, X mi-a adus câteva coli de hârtie cu iscălitura dată astfel în alb. Comparând donațiunea cu o asemenea coală de hârtie cu iscălitura în alb, am constatat că lipseau exact 7 cm. adică «en tête-ul casei» și *adresa* destinatorului. Deci un prim punct suspect. Apoi greșelile de ortografie din textul donațiunei erau identice în scrisul bănuitului. De exemplu scrise e «înpreună», «exzecutare» «locco». Mașina de scris neavând semne directe pentru ă, î, ș, ț, semnele diactrice fuseseră adăose cu cerneala, exact în aceeași formă cu felul de a accentua al bănuitului.

Dovada definitivă însă, pe lângă alte argumente, mi-a dat-o faptul că cuvântul «stimă» scris de X încăleca cuvântul «Craiova» scris de mașina (Vezi fig. 171). Atunci problema era: ce s'a scris întâi: cuvântul «Craiova» sau cuvântul

dacoromanica.ro

«stimă»? Dacă *stimă* a fost scris peste *Craiova*, atunci era dovada făcută că nu este falș, și invers dacă s'a scris cu mașina peste cuvântul «stimă» scris cu cerneală, atunci era fals deoarece întâi trebue să se fi scris contextul și apoi iscălitura, Fără a pomeni de faptul bizar că formula finală «cu toată stima» nu se scrisese la mașină).

Pagina dactilografiată era scrisă cu cerneală de copiat (cerneală cu anilină). Scrisoarea nu fusese copiată la copier (alt indiciu defavorabil fiind vorba de un act comercial), Atunci am copiat scrisoarea la copier. Trebuia să se întâmple următorul lucru: dacă rândurile cu mașina au fost scrise peste iscălitură, atunci *i* din Cra*i*ova, trebuia, la copiat, să apară întreg și invers: dacă cuvântul «stimă» ar fi fost scris peste «Cra*i*ova» atunci trebuia să apară numai litera *t* din stimă la copier. Ei bine, la copiat a eșit litera «i» din Craiova și dovada falsului era definitivă.

Un alt caz. Un președinte de bancă populară din Ardeal adresează o plângere parchetului că un misit, Iacobsohn, zis Ionescu, a folosit o iscălitură în alb dată de reclamant pe o coală de hârtie pentru ca misitul să scrie o petiție în numele președintelui cooperativei către Ministerul aprovizionărei, dar că misitul folosise iscălitura președintelui pentru a lua dela minister numai de vre-o cinci milioane marfă.

Misitul afirma că petiția a fost scrisă întâi la mașină și apoi iscălită de reclamant și că deci el este perfect cinstit; președintele cooperativei afirmă că i s'a sustras iscălitura în alb. Cine avea dreptate?

Am dovedit întâi că petiția — deși Iacobsohn-Ionescu afirma că nu-și amintea la ce birou a dictat-o — a fost scrisă pe o mașină Yost No. 10, *aceeași mașina din biroul lui Jacobsohn.* Dovada s'a făcut foarte ușor, mașina fiind veche, și alterările literilor foarte caracteristice: (Fig. 170 Litera *e* prezintă o tremurătură la baza ei, cifra 2 era mâncată în partea de sus, cifra *l* avea lipsă pintenul drept, *punctul* eșia mult prea gros etc. Deci Jacobsohn minți se când afirmase că nu știa unde, la ce birou, a scris petiția de pe hârtia coprinzând iscălitura în alb. Și în acest al doilea caz iscălitura președintelui se amesteca în câteva litere ale textului dactilografiat. Iscălitura era scrisă cu creion chimic și atunci copierea cu foiță udă, după procedeul descris mai sus, a făcut dovada că într'adevăr iscălitura fusese dată în alb și că președintele cooperativei nu era copărtaș la operațiunea misitului cu care a vrut să lucreze.

Importanța studiului primului traseu

Se vede prin urmare cum în multe cazuri, de fals parțial mai ales, este de toată importanța să determinăm care linie a fost trasă întâi. Frazer (*op. cit.*) a studiat cel d'întâi problema și observă că dacă o încrucișare de linii e facută pe când cerneala este proaspătă, atunci, prin capilaritate, cerneala, la o încrucișare de linii, se întinde în traseul de dedesubt și se face astfel o mică pată, vizibilă cu microscopul, urmată imediat de o subțiere, de o îngustare a ductului. Acest fenomen nu se mai produce dacă prima linie este uscată în momentul când s'a tras a doua linie.

Locard propune să microfotografiem încrucișarea suspectă culcând orizontal documentul. Atunci trăsătura posterior desemnată, apare în relief pe când linia subjacentă dispare aproape complect.

De cele mai multe ori culoarea diferită a cernelelor, luciul scrisului etc. va

dacoromanica.ro

arăta care trăsătură de condeiu a fost scrisă întâi. Dovada mai poate fi făcută şi pe cale chimică.

6. Fals prin transportarea iscăliturei

Intr'o expertiză recentă am avut de soluţionat următorul caz: un proprietar declara fals un contract de închiriere scris de altă mână decât a lui, dar iscălit de dânsul. Proprietarul nu recunoştea iscălitura cum nici condiţiunile contractului.

Iscălitura prezenta particularitatea că era pusă pe două timbre juxtapuse şi nu trecea de fel pe hârtia contractului. Deci un prim fapt suspect, dat fiind că obişnuit, iscălitura începe pe timbru şi se mântue pe hârtia contextului. Analiza grafologică mi-a dovedit însă că iscălitura de pe cele două timbre (unul de 2 lei altul de 25 bani) era perfect autentică. Aceasta însă numai dacă priviai iscălitura fragmentar dar dacă o priviai în ansamblul ei, juxtapunând adică fragmentel iscăliturei aflătoare pe fiecare timbru, atunci constatai că între cele două fragmente nu este continuitate, sfârşitul iscăliturei (pe timbrul de 25 bani) nu era pe acelaş plan cu începutul iscăliturei (de pe timbrul de 2 lei), fragmentele nu se îmbinau perfect, apoi cerneala era de o nuanţă diferită de violet. Dovada definitivă a falsului am avut-o dovedind că timbrul al doilea (cel de 25 bani nu era exact juxtapus ci *lipit peste dinţii primului timbru* de 2 lei. Prin transparenţă am constatat că era ceva scris dedesubt, deslipind foarte uşor cu un briceag marginea timbrului de 25 bani, am constatat că literile fragmentului de iscălitură de pe timbrul de 2 lei se prelungeau *dedesubtul timbrului de 25 bani*, ori era imposibil să se fi putut scrie sub timbrul suprapus, şi deci falsul era dovedit.

Procedeu pentru a împedeca falşificarea unei iscălituri

In ziarul „La Graphologie" (No. 3 din 1904) am indicat un procedeu foarte simplu pentru a împedeca falşificarea unui scris. Acest procedeu consistă în *a data iscălitura în scriere secretă*. Iată acest procedeu de o extremă simplicitate

Stenografii întrebuinţează următorul sistem de numerotare în locul cifrelor arabe prea complicate:

|	—	\	/		(	)	⌢	⌣	o
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

A cincea linie se scrie *de jos în sus* şi astfel se deosebeste de cifra 4 care se scrie *de sus în jos*. De ex: > 24 şi / 25

Pentru a împedeca falşificarea iscăliturei noastre, vom introduce în parafa iscăliturei *indicaţia lunei şi anului când s'a dat iscălitura*.

Admiţând că o iscălitură s'a dat în Februarie 1925 vom introduce în paraf semnul —_/ adică *2 25* sau: a *doua* lună una mie nouă sute *25*.

Dacă plastograful bagă de seamă aceste trei microscopice liniuţe indicând cifrele 2 şi 25 şi le reproduce întocmai, să zicem pe o iscălitură din Octombrie 1926, va comite un anacronism care va dovedi falsul ori se trădează dacă le imită greşit.

Evident că fiecare persoană îşi poate adopta cifra ce doreşte: de pildă:

|	—	\	/	_	(	)	⌢	⌣	o	
o	9	8	7	6	5	4	3	2	1	sau
1	3	5	7	9	8	6	4	2	o	ori
2	4	6	8	o	9	7	5	3	1	etc. etc.

dacoromanica.ro

Un alt procedeu

Şi mai sigur ar fi ca, pe lângă iscălitură, să se aplice urma digitală a degetului arătător stâng frecat uşor peste perniţa cu tuş. Aceasta ar fi cel mai sigur mijloc pentru a se împedeca falşificarea, dat fiind că, precum se ştie, nu există doi oameni cari să aibă acelaş desemn al liniilor pe buricele degetelor. Fiecare posesor al unui carnet de cecuri ar da băncei emitente pe lângă iscălitura lui şi un model al desemnului urmelor digitale. Un minut ar ajunge pentru identificarea autenticităţei iscăliturei.

Iscălitura neştiutorilor de carte

Procedeul de a se face o cruce şi a se trage cu degetul, are o bază reală dar abătută dela ideea primitivă. *Ar trebui să se impuie prin lege ca neştiutorii de carte să nu mai tragă cu degetul făcând o pată, ci să aplice uşor degetul arătător stâng pe locul iscăliturei*, după ce'l va fi uns prealabil pe perniţa de tuş care se află în orice cancelarie.

Urmele digitale

Se cunosc foloasele dactiloscopiei în medicina legală şi se ştie cât de numeroase cazuri de crime au fost dovedite după urmele digitale lăsate pe diferite obiecte de vre-un asasin. Şi în expertiza grafică urmele digitale pot da de multe ori rezultate tot atât de bune: când o persoană atinge o foaie de hârtie, lasă tipărit invizibil pe dânsa crestele papilare situate pe faţa palmară a falangetelor. Dacă mâna e uşor transpirată — şi aceasta e în general cazul falşificatorilor — urma va fi mai pronunţată. Plastograful, ţinând cu stânga hârtia ca să nu se mişte şi deplasând degetele pe măsură ce mâna dreaptă se apropie de sfârşitul paginei, va lăsa o serie de urme digitale pe hârtie. Aceste urme sunt de cele mai multe ori invizibile, dar chimia poate să le facă să reapară, de pildă trecând peste hârtie o soluţiune slabă de azotat de argint care, descompunându-se sub acţiunea sărurilor sudoarei, va face să apară urmele digitale. Pe fotografii aceste urme digitale apar şi mai uşor.

Hârtia sugătoare

Ar trebui totdeauna, în caz de percihziţie la un bănuit de falş, să se ia ca piese de comparaţie şi hârtia sugătoare aflată printre hârtiile lui. De multe ori surplu ul de cerneală intrat în porii hârtiei sugătoare a permis dovedirea unui fals, a unui anonim.

Urmele scrisului se citesc uneori imediat şi uşor în oglindă, obişnuită sau măritoare, ori prin simplă transparenţă (în dreptul unui focar puternic luminos, sau ungând sugătoarea cu benzină, care devine astfel transparentă pentru câteva clipe) ori u vasilină lichidă. Alte ori urmele nu pot fi relevate decât prin fotografia mărită.

E de cea mai mare importanţa pentru expert a studia dacă s'a pus sau nu sugătoarea pe scrisul de expertizat. De multe ori, din cauza sugătoarei, cerneala 'a o coloraţiune mai palidă şi s'ar putea crede că s'a utilizat altă cerneală pe

Vezi: Fr. Galton «*Finger prints* Londra 1892 M. Picaud «*Des empreintes digitales dans les expertises en écritures*» Paris 1898; Paul Aimegeai, în Revista «*Je Sais Tout*» No. 15 Oct. 1925 p. 423—424 şi Bibliografia.

dacoromanica.ro

acelaș act, sau că s'a adaos posterior câteva cuvinte la sfârșitul unui aliniat, sau printre rânduri, etc. Examenul microscopic, ai pigmenților coloranți ai cernelei, aceiași în ambele scrisuri, apoi examenul fotografic, care notează diferințele de intensitate ale cernelelor și nuanțe ce scapă ochiului, și în sfârșit examenul chimic care dovedea aceeași compoziție chimică a cernelei, au învederat că nu era falș ci că deosebirea de culoare se datora numai, după cum dovedise examenul fizic, punerei sugătoarei.

Intr'un alt caz, în care un funcționar superior era acuzat că scrisese nu numai cuvântul «*Aprobat*» — ceea ce recunoaștea dar că falșificase și iscălitura directorului, am avut un prim indiciu de vinovăția funcționarului din faptul că am constatat că el, om pripit, punea din obișnuință imediat sugătoarea după ce iscălia, ori punea o rezoluție, pe când directorul, cumpătat, deși scria apăsat, aștepta totdeauna ca cerneala să se usuce bine înainte de a întoarce pagina. Ei bine pe piesele incriminate de falș, sugătoare se pusese simultan și pe cuvântul «Aprobat și pe iscălitura falșificată, după cum dovedea direcția aceeași și paralelă în care se prelungise pata de cerneală făcută de sugătoare, și egala decolorare a cernelei, plus identitatea pigmenților coloranți pe ambele scrieri, deși, normal, ar fi trebuit scrise cu două peniță, cu două cerneli, în două birouri diferite, la interval de timp, ori dacă nu, atunci Directorul însuși să fi scris și cuvântul aprobat , pe care plastograful recunoștea a-l fi scris.

Rugam pe magistrați, pe grefieri, să nu pună niciodată sugatoarea pe scrisul ce ar putea servi de piesa de comparație.

Scrisul invizibil

Se întâmplă uneori ca scrisoarea, ziarul primit de un deținut, spion etc. sau trimese de dânsul complicilor, să fie bănuite că pe lângă scrisul vizibil să conțină, printre rânduri, în dosul plicului etc., o scriere în caractere invizibile a cărei descifrare să fie necesară justiției și să se ceară în consecință expertului să puie la iveală acel scris ascuns.

Un asemenea scris se obține scriind în loc de cerneală colorată cu cerneală simpatică»: apă, lapte, urină, acid boric, zeamă de lămâie, de ceapă, ridiche sau, mai rar, o soluție de sare de cobalt, nickel, plumb, aramă, oxid de fier, oxid de mercur, sulfat de fier, ferocianură, acid sulfuric diluat etc.

Pentru a descoperi dacă există un asemenea scris, întrebuințăm următoarele procedee: 1) privim hârtia pe care presupunem că s'a scris cu cerneală simpatică pieziș, sub diferite inclinațiuni. Luciul hârtiei fiind alterat de cerneala simpatică, se va putea de multe ori dovedi nu numai că există scris invizibil dar chiar citi cele scrise.

2) Presărăm praf de grafit sau alt praf colorant pe documentul bănuit, punem deasupra o foaie de hârtie albă și apăsăm. Praful colorant va adera pe locul scris, excesul colorant vă fi scos cu o pensulă, sau suflând, și vom putea citi textul ce era invizibil întâii.

3) Prin căldură iarăși putem face să apară cele scrise cu cerneală simpatică. Incălzim hârtia suspectă deasupra unei lămpi sau și mai bine trecând un fier de călcat încălzit peste document. Apa se evaporează și acidul concentrat carbonizează hârtia lăsând vizibile urmele scrisului.

H. Stahl Grafologia.

dacoromanica.ro

4) Procedeul cu reactivi chimici: expunem la vapori de iod (câteva cristale ar e într'o farfurioară de porțelan) documentul bănuit și scrisul ascuns reapare

Scrisul cifrat

Dacă s'a scris în caractere secrete, ne adresăm unui specialist în criptografie. Acesta după frecuența repetirei aceluiaș semn, studiind întâiu monosilabele scurte, cuvintele izolate mai des repetate etc., va ajunge să fixeze alfabetul utilizat și să descifreze cel mai complicat scris secret.

Cel mai greu scris secret de descifrat este cel care utilizează un alfabet stenografic pentru că aci toate literile unui cuvânt contopindu-se într'un singur monogram, fiecare cuvânt pare a avea, ca în scrisul chinezesc, un desemn special și astfel fiind, nu putem preciza litera care se repetă mai des și reconstituirea alfabetului este mult măi grea, mai ales dacă am schimbat valoarea primitivă a literllor unui alfabet stenografic cunoscut, botezând de pildă pe B ca N, pe N ca V etc.

Dar această schimbare a valorei literilor stenografice, n'am întâlnit-o în cele câte va cazuri de expertiză, în care stenografia a fost utilizată, și pe cari le am rezolvat în timpul ultimului război.

Ed. Locard în «*Manuel de Technique policière*» dă la sfârșitul capitolului «Les écritures secrètes» o bună bibliografie a criptografiei. La noi cunosc următoarele cărți: E. Bosianu „*Tratatu de Stenografie și Cryptographie*“ 1865. Maior E. Cantea «*Noțiuni de Criptografie*» 1921, Maior Ulisse Sâmboteanu:„ *Corespondența militara*“, 1920, unde se reproduce un articol al meu privitor la o mașină de criptografiere rapidă și Em. C. Grigoraș: «*Criptografia și istoria romînească*», o lucrare pe nedrept și vinovat ignorată de istorici.

FALSUL PARȚIAL

Am spus că fals parțial este atunci când s'a alterat numai o parte dintr'un document fie *a)* că s'a șters o parte a documentului, *b)* fie că i s'a adaugat ceva, *c)* fie că s'a înlocuit partea ștearsă cu altceva.

Să examinăm fiecare din aceste categorii în parte.

I. Ștergerea unor părți dintr'un document

Ea se poate face a) *prin lipirea unui corp opac* pe partea de eliminat. Se lipește de pildă, peste o dată, o semnătură etc. unul sau mai multe timbre, ori se lipește o fâșie de hârtie pe o frază întreagă a unui certificat etc. rupându-se hârtia prealabil spre a da iluzia că banda de hârtie s'a lipit doar cu intenția de a feri documentul de distrugere; ori se face intenționat o *pata de cerneală* care să ascundă data, sau cifra, sau literile de eliminat, ori ca să mascheze raderea unui cuvânt lăsând să se creadă că pata provine dintr'un accident etc. Ori se pune *o pecetie de ceara* pe cuvântul sau cifrele ce trebuiesc suprimate etc.

*) V zi P. FRAZER, *op. cit.*, care a deschis noi orizonturi expertizei științifice și care rămâne opera f ndamentală pentru cazurile de fals partial.

G. ITAS E, inginer chimi t *Le faux devant l'histoire, devant la science et devant la loi* lucrare scrisă amuzant într'un stil „ avro he“ mai mult pentru a face reclamă unei invei ții a lui „Grafotipia“ pentru reproducerea prin a enți h mi i de do umente, desemne etc. și în care falșul parțial este bine tratat mai ales din punct de vedere himi .

E. LOCARD, op. cit. care rezumează foarte clar problema expertizelor.

dacoromanica.ro

Dovedirea tuturor acestor cazuri se va face privind mai întâiu documentul prin transparență, întinzându-l pe o placă de cristal luminată puternic pe dedesubt. Hârtia, devenind astfel transparentă, scrisul de sub timbru etc. se poate citi Atunci deslipim partea lipită la aburi de apă, dăm la iveală partea mascată și iese în evidență motivul pentru care s'a făcut frauda.

Dacă s'a pus o pecetie de ceară și examinarea minuțioasă a documentului face să ne pară suspect locul unde se găsește pus sigiliul, atunci pe verso, în dreptul sigiliului, ungem hârtia cu benzină. Hârtia devine transparentă și putem vedea dacă se află scris ceva sub sigiliul de ceară. Dacă constatăm aceasta atunci ungem dosul sigiliului cu ulei de vasilină și hârtia rămâne transparentă până când o spălăm cu benzină și putem citi într'o oglindă scrisul, care, altfel privit pe dos, ar apare răsturnat.

Dacă s'a șters ceva cu o pată de cerneală, sau dacă o pată anormală ne pare suspectă, o fotografiem cu ecrane colorate diferite și atunci, filtrându-se unele culori, scrisul poate reapare.

Vom recurge la reactivi numai în cazuri extreme și ulterior fotografiierei documentului, pentru că reactivii pot deteriora un document și o contra expertiză poate deveni imposibilă. De aceea: *la reactivi chimici nu vom recurge decât atunci când absolut toate celelalte mijloace de investigație sânt epuizate.*

De obiceiu plastograful face o pată de cerneală pentru a ascunde operațiunea raderei unui cuvânt. Dacă pata s'a făcut ulterior raderei hârtiei, atunci din faptul că stratul lucios și impermeabil al hârtiei s'a distrus prin radere, cerneala pătrunde adânc în fibrele hârtiei și pata de cerneală, cu radiațiunile ei infiltrate în porii hârtiei, este dovada caracteristică a falșului. Dacă întâiu s'a făcut pata și apoi s'a căutat a se șterge prin radere, atunci, luciul hârtiei fiind intact în momentul când s'a vărsat cerneala, ea n'a putut pătrunde adânc în pasta hârtiei și documentul, privit pe verso, nu prezintă nimic suspect.

b) *Stergerea prin radere.* Or cât de delicat s'ar rade un scris cu guma, piatră ponce, cu un briciu, pe hârtie Letea sau străină, cu cerneala de azi, locul șters se observă ușor și iată cum:

1) Trecând ușor cu degetul pe hârtie, partea stearsă e mai aspră la pipăit decât restul hârtiei.

2) Privind hârtia pieziș, sub diferite inclinațiuni și lumini, se vede că partea ștearsă e mai mată, contrastând cu luciul restului hârtiei.

3 Privind cu microscopul locul ras, se vede clar deranjarea fibrelor hârtiei ba chiar, după gruparea fibrelor într'un anume sens, recunoastem si direcțiunea în care s'a făcut raderea. Microscopul, dar mai sigur fotografia mărită, precum am arătat, poate face să reapară uneori scrisul șters.

4) Privind hârtia prin transparență, se văd pe locurile rase niște pete luminoase provenind din subțierea hârtiei pe locurile rase.

5) Mai bine se poate dovedi locul ras punând un strop de benzină pe locul bănuit. Dacă nu e radere, benzina se întinde în toate direcțiunile și se evaporează; dacă e radere, benzina conturează marginea răzăturei desemnând-o și pătrunde apoi adânc în excavațiunea lăsată prin raderea hârtiei.

dacoromanica.ro

Se poate pica și un strop de apă pe locul bănuit și altă picătură mai departe: partea rasă va absorbi mai repede apa decât partea unde luciul hârtiei n'a fost tratat. Benzina e însă preferabilă pentru că nu alterează documentul, nu'l pătează, și se evaporează mai repede.

c *Stergerea prin agenti chimici.* Spălarea unei coli timbrate cu clor, acid oxalic etc. pentru a o putea întrebuința din nou, sau ștergerea unui scris pe un act, cu agenți chimici, se recunoaște după matitatea hârtiei, după colorațiunea hârtiei pe locul spălat și foarte precis pe placa fotografică. Utilizarea vaporilor de acid iodhidric dă iarăș bune rezultate mânuită însă de un om expert.

II. S'a adăugat ceva unui document.

De pildă, pe un document, act de proprietate, poliță, contract, testament etc., sau adaos câte-va cuvinte cari schimbă termenii contractului, ori s'au schimbat unele cifre de pildă 1 în 4, 5 în 6 sau 8, 7 în 9 etc., s'a schimbat „nouă" în „două" etc.

Pe dată ce avem de analizat cuvinte întregi, metoda grafologică își reià locul de căpetenie. Se va observà dacă cele adăugate sunt în armonie cu restul textului, se va procede la analiza și măsurarea dimensiunei, direcțiunei, presiunei, etc., scrisului. Se va notà dacă părțile adause nu sunt mai lizibile decât restul textului — căci am spus că plastograful, fie din cauza încetinelei, fie din cauza temerei ca să nu se citească altfel cuvântul care l'a îndemnat să comită falsul, scrie totdeauna extrem de lizibil.

Apoi se va examinà cu lupa, sau și mai bine pe o fotografie mărită, siguranța traseului, dacă sunt sau nu tremurături, retușări, reprize etc. (Vezi fig. 154, 158).

In sfârșit, admițând o îndemânare extraordinară a plastografului, se va examinà cu microscopul pigmenții cernelei, colorațiunea lor sub diferite lumini, felul cum pigmenții sunt împrăștiați, și apoi chimicește dacă cerneala este aceeași în părțile bănuite a fi adaose ca în părțile nealterate [1]).

III. S'a înlocuit partea ștearsă cu un text străin

Expertiza este înlesnită prin faptul că avem întâiu radere și apoi scriere pe partea hârtiei care a fost alterată. Dovedirea falsului o să se facă în consecință după metoda combinată, indicată în cele două capitole precedente. Mai totdeauna în asemenea cazuri scrisul adaos pe partea rasă este sau mult mai subțire sau prea gras, rămas estompat și murdar. Subțire, pentru că plastograful se teme ca scriind pe hârtia fără luciu, cerneala să nu se întindă cum se întinde pe o sugătoare, cum devine hârtia obișnuită dacă se rade luciul impermeabil al hârtiei; ori estompat, stropit și îmbâcsit, pentru că cerneala s'a întins pătrunzând prin capilaritate în porii hârtiei în locurile unde luciul impermeabil a fost distrus.

CONCLUZIE. Din cele arătate mai sus rezultă că *actele mai expuse falsului*

1) Partea chimica a expertizei nu am tratat-o pe larg, pentru ca colegul meu, prof. Dr. St. Minovici, pregătește o lucrare de expertiza chimică. Tabele cu reactiv, se gasesc în lucrarile citate, cum și, în românește, în cartea m iorului Ulic (Vezi Bibliografia).

dacoromanica.ro

parțial: chitanțe, polițe, cecuri, mandate poștale, etc., ar trebui să fi tipărite pe hârtie de proastă calitate și colorata pentru ca cea mai ușoara zgâriere a ei să iasă imediat la iveală prin spalacirea scrisului pe locul ras și prin decolorarea hârtiei sub influența agenților chimici. Acest desiderat îl exprimă și Dr. Minovici în *„Les faux en écritures"*, d-l Itasse și toți chimiștii având perfectă dreptate.

Reapariția scrisului

Cel mai sigur procedeu de reînviere a scrisului, pentru că nu alterează documentul, este procedeul fotografic.

Iată cum îl rezumă Locard *op. cit.:* Se fotografiază documentul mărit la 4 diametri, luminându-l puternic. Partea ștearsă apare foarte slab pe cliseu. Se scoate atunci o copie pe hârtie contrast. Dacă textul nu este încă lizibil, se trage un diapozitiv prin contact în cadru-presă. Desvoltarea se face cu un reactiv energic. Se întărește clișeul cu sublimat. Pe acest diapozitiv întărit se scoate un al doilea negativ, apoi un nou diapozitiv și tot așa până ce textul devine clar lizibil.

D l Edmond Bayle, directorul serviciului de identitate judiciară din Paris, a construit cu d-l Henri George un aparat special care luminează un tablou, un document prin trei focare luminoase cu ecranuri: roșu, albastru și verde. Un al patrulea proector trimite lumină albă. Niște reostate îngăduie să se varieze după voință proporția fiecărei lumini componente pentru a se obține toate nuanțele dorite și astfel se ajunge la frumoase rezultate pentru a face să apară scrisul acoperit cu o pată de cerneală sau cu dungi de cerneală, pentru a face să reapară scrisul.[1])

2) *Metoda combustiunei.* — Trecem un fier de călcat încălzit peste document. Atunci de multe ori textul șters reapare colorat cafeniu.

3) *Metoda chimică.* Prin reactivi, (acid galic, taninul, sulfură galbenă de amoniu) putem face să reapară un scris.

Inițiatorii în această direcție sânt teologul Knittel. care în 1761 a reconstituit fragmente din biblia lui Ulfilas, cea de mare interes istorie pentru Români, apoi Blagden, Bruno, Niebuhr. Cel mai celebru însă este savantul iezuit, ajuns cardinal, Angelo Mai († 1854).

Testamentele *)

Expertiza unui testament olograf, adică scris, iscălit și datat în întregime de defunct, este cea mai delicată dintre expertize. E delicată întâiu pentru că orice testament provoacă nemulțumiri în rândurile celor uitați de testatori și cari de aceea atacă testamentele — în majoritatea cazurilor pe nedrept — fie din ură, fie în vederea unui fel de șantagiu pentru a sili pe legatar să deá o sumă de bani și să evite un proces, și al doilea pentru că mai totdeauna scrisul unui testament olograf este alterat.

1) Într'adevăr: Multe testamente sunt scrise de bătrâni, de bolnavi, de

---

1) Revista *„Je sais tout"* No. 5 din 15 August 1925).

1) Vezi excelenta monografie a lui S. Pellat *„L'expertise des testaments"*, Paris 1924.

dacoromanica.ro

muribunzi chiar, cari fac o ultimă sforțare, ca o candelă ce luminează o clipă mai tare înainte de a se stinge, pentru a-și scrie testamentul.

2) Ori testamentul e scris în pat, deci într'o poziţiune defectuoasă pentru scris.

3) Testatorul, cu gândul la legatul ce face, se silește să scrie mai clar ca de obiceiu, pentru ca nici o confuzie să nu aibă loc. Ori scrie cu mânie, cu o hotărâre mai mare ca de obiceiu, cu emoțiune, cauze cari toate modifică alura obișnuită a scrisului și de care un expert trebuie să țină seama interpretând chiar și unele repetiri de nume, de date, tocmai ca o dovadă de sinceritate, iar nu de fals. Totul trebuie cercetat cu logică strânsă, în corelațiune cu împrejurările în care testamentul a putut fi scris.

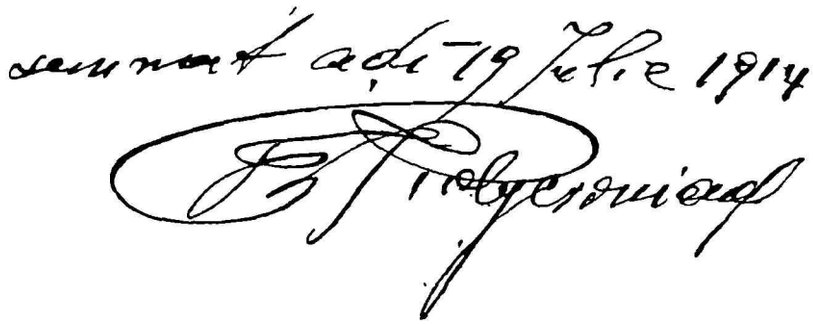

Fig. 176. Scrisul unui om de 65 de ani, nervos, irascibil, dar perfect sanătos.

Munca expertului e ușurată însă pe de altă parte prin lungimea textului ce studiează.

Ceea ce expertul trebuie să stabilească întâiu este starea sănătaței testatorului. Trebuie apoi să-și procure piese de comparațiune cât mai apropiate de cele când testamentul a fost scris, mai ales în caz de senilitate, de boală grea, când alterarea scrisului e vizibilă dela o zi la alta. (Vezi fig. 176—180 deformările aceluiaș scris într'un caz de boală.

Fig. 177. — Doi ani mai târziu acelaș scris minat de boală.

Dacă testatorul, la data scrierei testamentului, era în deplină sănătate sau în tot cazul scrisul lui nu începuse a se altera profund, metoda de expertizat rămâne cea descrisă până aci la falșul total și la falșul parțial, deși cazurile de falș parțial sânt mult mai rare: schimbarea unei date, unui nume trecut fraudulos legatar în testament etc.

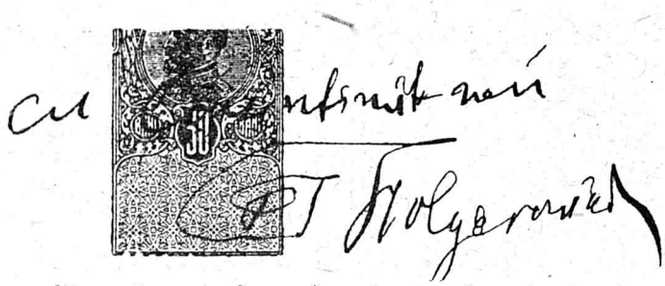

Fig 178. Acelaș scris trei ani mai târziu. (1919)

In caz de senilitate, paralizie, boală de cord etc, or cât de profund alterat ar fi scrisul, el nu trebue să coprindă anomalii cari să nu poată fi logic explicate. Or cât de alterat ar fi scrisul unui om care normal scria îndesat, colțurat, cu mișcări sinistrogire, el nu va putea, din cauza boalei, să se schimbe într'un scris lăbărțat, rotunjit, dextrogir etc. Apoi o lizibilitate perfectă a unui nume într'un scris devenit aproape ilizibil, prin deformările datorite boalei, nu va putea fi decât suspectă. Ceea ce va fi alterat, va fi energia ductului, continuitatea

dacoromanica.ro

lui, amplitudinea mișcărilor. Tremurăturile vor apare așa cum le fixează medicina, întreruperile ductului vor fi datorite unui defect al motorului nervos iar nu pentru retușarea unei litere; paraful pe care omul sănătos îl făcea cu amploare și siguranță, va putea fi atrofiat, îmbucătățit, să dispară chiar — aceasta mai rar dar dacă mișcarea componentă a parafului va coprinde trăsături spre stânga, nu vom putea constata mișcări inverse. Toate deformările trebuesc să fie explicabile prin cauza care a putut produce anomalia ce o constatăm într'un scris alterat. Apoi idiotismele scrisului vor rămâne aceleași ca gest, chiar dacă energia a lipsit, chiar dacă amploarea a scăzut, chiar dacă tremurătura mânei a tocat ductul, chiar dacă peniță mânjește hârtia ne mai având puterea să se ridice.

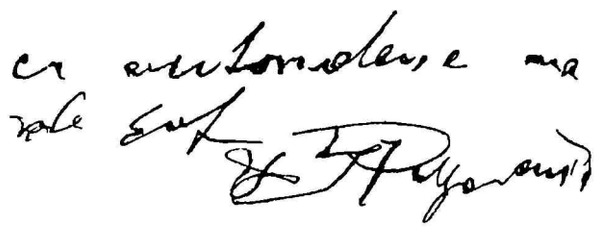

Fig. 179. Ac laș scris la 1920.

CONCLUZIE

Din cele expuse în această lucrare cred că am putut face convingerea că discreditul expertizei grafice, datorit numeroaselor contraziceri între experți, nu este justificat.

Erorile unor experți nu trebuesc atribuite imposibilității unei expertize științifice ci numai lipsei de pregătire a unor experți ocazionali cari n'au avut unde învăța meseria. Dacă în medicină babele și moașele foarte apreciate la mahala chiar astăzi pot fi vinovate de crime chiar, nu înseamnă că trebue condamnată medicina și oare medicii cari au urmat o grea școală specială și au făcut practică îndelungată prin spitale, sânt totdeauna de acord când e vorba de a pune diagnosticul unei boale?

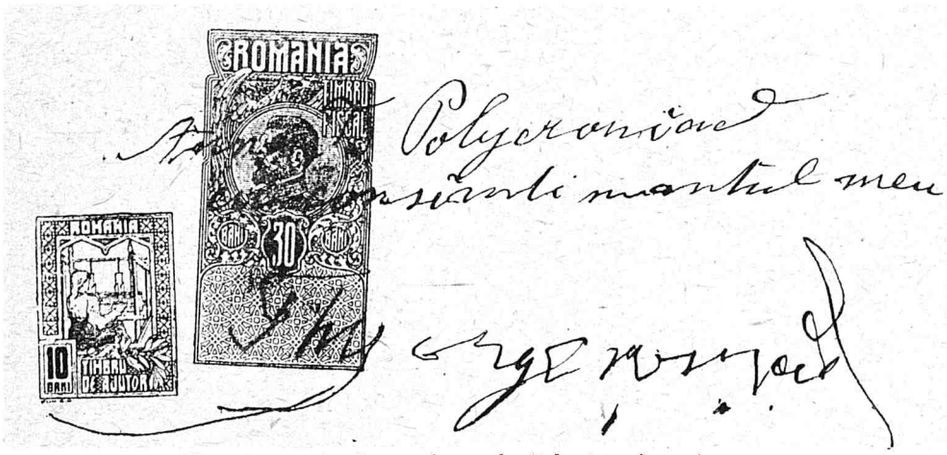

Fig. 180. — Acelaș scris cu două luni înainte de moarte.

Expertiza științifică e totdeauna posibilă, dacă piesele de comparație sânt suficiente; procedeele expertizei pot fi perfecționate, ceeace lipsea era o școală de experți, oameni în stare să facă să progreseze expertiza în scrieri.

O școală de expertiză grafică există astăzi la Paris; iar prin inițiativa d-lui C. Moisil, director general al Arhivelor Statului, s'a introdus un curs de expertiză grafică pe lângă Școala superioară de Arhivistică și Paleografie. Credem că printre studenții ce vor frecuenta aceste cursuri, în majoritate studenți în litere, istorici, iubitori

dacoromanica.ro

de m nuscri e, răbdători în studierea documentelor și deci anume pregătiți pentru deveni bu ni experți, și în tot cazul având o cultură superioară profesorilor de grafie, cărora până astăzi li se încredința aproape exclusiv expertizele în scrieri, e vor di t nge câțiva și vor deveni experți în cari să poți avea încreder . Acești t neri, după doi ani de muncă, vor putea, printr'un examen foarte riguros, face dovada cunoștiințelor lor și atunci justiția va putea cu toată încrederea alege pe experți după *un tablou oficial în care să nu poată fi înscriși decât cei cari vor fi luat diploma de experți grafici, sau, pentru experții mai vechi, cei cari vor face dovada ca au fost însarcinați cu cel puțin douăzeci expertize grafice de tribunale.*

Exam nul la care sunt supuși studenții Școalei Superioare de Arhivistică și Paleografie, specialitatea expertizei grafice, constă din următoarele probe:

1. Identificarea, după piese de comparație, a unui scris ne iscălit amestecat în sute de alte autografe.

2. Identificarea unui scris în alfabet străin (cirilic etc.) dându-se ca piese de comparație acelaș scris în slove latine sau viceversa.

3. Identificarea unui scris alterat, unui anonim bine executat.

4. Să se recunoască o serie de semnături autentice din altele false.

5. Expertiza unui testament bănuit de fals.

Pe lângă școala de experți va trebui să se înființeze:

1. O bibliotecă de specialitate.

2. O arhivă a falsului.

Direcțiunea generala a arhivelor ar putea obține de la ministerul de justiție ca toate dosarele închise, conținând un caz de fals, să fie trimise spre păstrare la Arhivele statului.

3. O arhivă fotografică a falsului, reproducând falsuri celebre din străinatate au din tară ale căror dosare nu s'ar putea aduce la arhivele statului.

4. Colecțiuni de autografe.

5. Colecțiuni de scrieri de copii, colecționând acelaș scris evoluând din clasele primare până la universitate, colecțiuni de scrieri de bolnavi, alienați, anonime etc.

6. In sfârșit să se înființeze pe lângă Arhivele Statului *un laboratoriu* asemenea celor cari ființează pe lângă polițiile din marile capitale. Aci să se fotografieze de specialiști documentele istorice, să se colecționeze toate vederile de monumente, obiecte istorice, stampe, portrete, monete, etc.

Am convingerea că importanța propunerei va fi luată în seamă de cei în drept și că laboratoriul de pe lângă Arhivele Statului din București va putea a luce un însemnat aport la propășirea științei expertizei grafice.

---

dacoromanica.ro

BIBLIOGRAFIE

1. D. Calinescu: «*Dactiloscopie sau identificarea prin impresiunile digitale dela mâini*» Craiova 1914. — 108 p. 16 24 cm.
2. Nicolas Episcopescou: «*Les experts et les expertises en écritures*» Paris 1910. — 40 p. 17/28.
3. D-r G. Marinescu: «*Scrierea, turburările ei şi grafologia*» Bucureşti, 1905. — 24 p. 21/27.
4. D-r Ştefan Minovici: «*Les faux en écritures et la photographie au service de la justice.*» Bucarest, 1900. — 18 p. 16 23.
5. Idem: «*Instructions pour colliger des épreuves de comparaison*» Buletinul de Chimie din România 1907. — p. 83.
6. Idem: «*La graphologie judiciare*», Bucureşti 1907. — 14 p. 16/24
7. Idem: «*Grafologia judiciară*» (conferinţă) Bul. Chim. Rom. 1907, p. 78; Jurnalul «*Dreptul*» 1908. No. 80.
8. Idem: «*De l'application de la lumière électrique intense à la différenciation d'encres superposées*» Bul. Chim. Rom. 1908, p. 168.
9. Idem: «*Universalapparat zur Untersuchung von Schriften und Urkunden und deren Fälschungen*». Bucarest 1915. — 16 p. 16 24.
10. N. D. Moldoveanu: «*Tratat de graphologie şi expertize în falsuri*» Bucureşti, 1910. — 80 p. 12/19.
11. C. Rădulescu-Motru: «*Curs de Psihologie*». Bucureşti, 1923. Vezi capitolul consacrat Grafologiei şi expertizei în scrieri. p. 247—251.
12. Henri Stahl: «*Expertiza documentelor* conferinta, in Anuarul Şcoalei Superioare de Paleografie şi Arhivistică» pe 1925.
13. Idem: «*Scrisul cu slove latine si cirilice al lui Mihai Viteazul*» in acelaş Anuar.
14. Maior I. T. Ulic: *Expertiza grafica*» Ed. II. Bucuresti 1916. — 188 p. 16/24.

---

15. D'Autreppe: «*Lettres sur la vérification des écritures arguées de faux* . Paris, 1770.
16. Ch. Fr. Badini: «*Les deux vérificateurs pour la reconnaissance des faux* , Paris, 1807. — 152 p. 15 23.
17. Alphonse Bertillon: «*La comparaison des écritures et l'identification graphique*». «Revue Scientifique» No. 25 din 1897 şi No. 1 din 1898.
18. Jacques Bonzon: «*La corporation des maîtres écrivains et l'expertise en écritures sous l'Ancien Régime*». Paris, 1899. — 82 p. 12/28.
19. Th. Bourinsky: «*Expertiza judiciară a documentelor; execuţia şi interpretarea ei*». Petersburg, 1903. — 352 p. 17/25 (în ruseşte)
20. J. A. Brutails: «*L'expertise judiciaire en écritures*» Paris, 1925. — 150 p. 14/21.
21. Idem: «*La graphométrie et l'expertise en écritures*». 27 p. din «Journal des parquets» 1923. No. 1—4.
22. Hans H. Busse «*Graphologie und gerichtliche Handschriften Untersuchungen*» (Schrift-Expertise). Leipzig, 1898. — 36 p. 17/24.

dacoromanica.ro

23. I EM: *Uber gerichtliche Schriftexpertise*› 1897 în ‹Deutsche Juristenzeitung» No. 11.
24. IDEM: *Die gerichtliche Schriftliche Schriftexperti e und ihre Reform durch die Graphologie*› 1897. In Allgemeine oester. Gerichts-Zeitung No. 30.
25. IDEM: *Uber Gerichtsgraphologie*› 1899. In ‹Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik II. Band 3. Heft.
26. IDEM: ‹*Graphometer für Schriften und Graphologen* München ‹Institut für wissenschaftliche Graphologie› 1903.
27. ETIENNE CHARAVAY: «*La science des autographes*», essai critique. Paris, 1887. — 58 p. 23 29 cm.
28. M. COULIER: *Lettre à M. le garde des sceaux sur les faux en écritures*›. Paris, 1831. — 16 p. 13/20.
29. J. CREPIEUX-JAMIN: *Les bases fondamentales de la graphologie et de l'expertise en écritures*» Avec 4 figures et 25 planches) Paris, 1921. — 52 p. 23/28, plus planşele aparte.
30. IDEM: ‹*Les elements de l'écriture des canailles*› illustré de 169 documents graphologiques» Paris, 1923. 342. p. 16 26.
31. IDEM: ‹*L'âge et le sexe dans l'écriture*› Paris, 1924. — 64 p. 16 25.
32. IDEM: «*L'expertise en écritures et l'Affaire Dreyfus*› (extrait de l'Année psychologique» tome XIII) Paris.
33. D-r OTTO DAMMER: «*Illustrirtes Lexicon der Verfälschungen*» Leipzig, 1887. — 1028 p. 17 25.
34. M. DENNSTEDT: ‹*Die Chemie in der Rechtspflege*» Leipzig, 1910. 422 p. 16 24.
35. DENNSTEDT UND SCHOPFF: ‹*Einiges über die Anwendung der Photographie zur Entdeckung von Urkundenfälschungen*» in «Jahrbuch der Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten XV, Hamburg, 1898.
36. DENNSTEDT UND VOIGTLANDER: «*Der Nachweiss von Schriftfälschungen*› Braunschweig, 1906.
37. FRANÇOIS DEMELLE: «*Avis pour juger des inscriptions en faux*› Paris, 1609, III-e ed.
38. I. EDELMANN: ‹*Die Schriftexpertise im Strafprocess*» Zürich, 1897.
39. D-r PERSIFOR FRAZER: ‹*A manual of the study of documents to establish the individual. character of handwriting and to detect fraud and forgery including several new methods of ressarch. Illustrated* . 1894. Philadelphia. Traducere franceză. Paris, 1906. 236 p. 14 20.
40. D-r J. ROGUES DE FURSAC: «*Les ecrits et les dessins dans les maladies nerveuses et mentales*». Paris, 1905.
41. FR. GALTON: ‹*Finger prints* London, 1892. 216 p. 15/23.
42. IDEM: ‹*Decipherment of blurred fingerprints*› London, 1893. — 48 p. 15/23.
43. A. GIRY: ‹*Manuel de diplomatique* . Paris, 1894. — 944 p. 16/24.
44. ADOLF GROSS: ‹*Untersuchungen über die Schrift Gesunder und Geisteskranker*» 1898. In Kraspelin's «Psychologische Arbeiten› II Vol. p. 450—567.
45. HANS GROSS: «*Verwendung der Sachverständigen im Schriftfache*› 1898, în al său Handbuch für Untersuchungsrichter».
46 WILLIAM E. HAGAN: ‹*A treatise on disputed handwriting*› New-York, 1894. 290 p. 15/24.
47. ALBERT HEKKERS: *L'expertise en ecritures et la photographie judiciare.*» Anvers.
48. PIERRE HUMBERT: *L'expertise en écritures* Paris, 1907. — 80 p. 19/28.
49. IDEM: *Théorie de l'expertise en écritures et de l'analyse graphologique* . Paris, 1917. — 28 p. 21/26.
50. IDEM: *Tableau des signes graphometriques*» Paris, 1913.
51. GUSTAVE ITASSE: *Le faux devant l'histoire, devant la science et devant la loi*› Paris, 1898. — 508 p. 12 28.
52. WILLIAM I. KINSLEY: «*Document Photograhy. Its use in the courts*» New-York, fără dată 16 p. 16 24.
53. N. A. KOSLOFF: *Die gerichtliche chemisch-photographische Expertise in Schriftsachen* 1899 în ‹Archiv für Kriminal Anthropologic» I, 4 Heft p. p. 279—289.
54. BERNARD LAZARE: «*Une erreur judiciaire. L'Affaire Dreyfus*» Paris, 1897. 304 p. 16/24.

dacoromanica.ro

55. W. Langenbruch: ‹*Die Gerichtliche Schriftvergleichung und ihre Reformierung*» în Die Handschrift» 1895. Hamburg.
56. Idem: *Die Graphometrie und ihre Gegner*› Berlin, 1915. — 24 p. 16 23.
57. Edmond Locard: «*Manuel de technique policière* Paris, 1923 292 p. 14 19.
58. Idem: «*Les méthodes de laboratoire dans l'expertise en ecriture* în „Revue de droit penal". Brûxelles, janvier 1921.
59. Idem: *Une technique nouvelle de l'expertise en écritures* în ‹Revue scientifique» Paris, 22 janvier 1921.
60. Loock: «*Chemie und Photographie bei Kriminalforschungen*». Düsseldorf.
61. Mallard: «*Traité complet de l'expertise judiciaire* . Paris, 1911.
62. D-r Marce: ‹*Etude sur la valeur des écrits des aliénés au point de vue de la sémeiologie et de la medecine légale*». Paris, 1864.
63. Felix Michaud: «*L'expertise des signatures*» în «Revue Scientifique» 1925. No. 2.
64. Jean Hippolyte Michon: *Mémoire à consulter aux magistrats, aux avocats etc. sur la méthode vicieuse des expertises en écritures suivie jusqua ce jour*» Paris, 1880. 72 p. 12/28.
65. Idem: «*De l'intervention de la science nouvelle ‹La Graphologie›* dans les causes judiciaires. «*Faux testament Bonniol*›. Paris, 1878.
66. Idem: «*Un dernier mot sur le faux testament Bonniol*». Montpellier, 1878.
67. Idem: «*Application de la science graphologique à la découverte des écritures déguisées* . Paris, 1880.
68. A. Osborn: *Questionned documents*» Rochester N. Y. «The lawyer's copp. publishing o. 1910.
69. Friedrich Paul: «*Handbuch der kriminalistischen Photographie* . Berlin, 1900. 94 p. 15/24.
70. Cl. Paulier: ‹*Etudes sur l'écriture artificielle dans les documents forgés*». Bruxelles, 1913· 1914. Două vol. 26 33 cu 100+74 p. p.
71. Solange Pellat: ‹*Le rôle de la graphologie dans l'expertise en écritures* Paris, 1908. 12 p. 14 22.
72. Idem: *De l'évolution actuelle de l'expertise en écritures* Paris, 1909. — 16 p. 14 22.
73. Idem: ‹*Les méthodes modernes de l'expertise en écritures* Paris, 1909. — 24. p. 14/22.
74. Idem: *L'expertise en écritures* , Paris, 1925. — 19 p. 14/22.
75. Idem: *L'expertise des testaments* , Paris. 1924. — 12 p. 14/22.
76. Idem: ‹*La cause primordiale de la faiblesse des expertises en écritures*», Paris, 1901. — 12 p. 14/22.
77. Idem: *Archivistes ou graphologues. Les experts en écritures*›, Paris, 1914. — 8 p. 14/22.
78. Idem: *L'expertise des testaments olographes* în «Revue Scientifique 1925, No. 21.
79. M. Picaud: «*Des empreintes digitales dans les expertises d'écritures*›, Paris, 1898.—8 p. 16 25.
80. Popp: «*Uber gerichtliche Photographie* în «Photographische Correspondenz , 1901.
81. M. Prou: «*Manuel de Paléographie*» Paris, 1892. — 404 p. 14 24 cm.
82. Jacques Raveneau: *Traité des inscriptions en faux* Paris, 1666. — 216 p. 9 15.
83. R. A. Reiss: «*La photographie judiciaire*›, Paris fără dată. 232 p. 18/25.
84. Edouard de Rougemont: ‹*Les méthodes d'expertises en écritures*», Paris, 1922. — 38 p. 14/23.
85. D-r Legrand du Saulle: *Etude médico-légale sur les testaments contestés pour cause de folie*», Paris, 1879. — 624 p. 14/22.
86. Hans Schneickert: ‹*Die Bedeutung der Handschrift im Zivil und Strafrecht*›, Leipzig, 1906.
87. A. Tardieu: *Etude médico-légale sur la folie*› Paris, 1880. — 686 p. 14/22.
88. D. Toustain et D. Tassin: *Nouveau traité de diplomatique*» Paris, 1755.
89. Le vallain, *Traité sur la preuve par comparaison des écritures.* 1761.

dacoromanica.ro

AUTOGRAFELE DIN ACEASTĂ LUCRARE:

Alexandrescu Gr. Fig. 92 p. 50
Alexandri Vasile „ 132 p. 72
Anestin Victor „ 45 p. 30
Anghel Dem. „ 22 p. 25
Argetoianu C. „ 42 p. 30
Arghezi T. „ 40 p. 29
Aurelian P. S. „ 33 p. 28
Averescu Al. „ 53 p. 34
Bacovia G. „ 71 p. 40
Băicoianu C. „ 46 p. 31
Bariţiu Gh. „ 112 p. 59
Beethoven „ 10 p. 12
Bismarck „ 7 p. 9
Blaga Lucian „ 140 p. 79
Blank Aristide „ 27 p. 27
Bodnăres u Samson „ 115 p. 62
Bogdan-Duică Gh. „ 117 p. 63
Bogrea Vasile „ 99 p. 53
Bordea Dr. „ 153 p. 92
Brăescu Gh. Lt. col. „ 18 p. 19
Bráescu Gh. căpitan „ 19 p. 19
Brâncov. Ct. Voev. „ 145 p. 84
Bratescu-Voineşti I. „ 61 p. 36
Brătianu Dimitrie „ 152 p. 87
Brătianu Ion „ 26 p. 27
Brătianu Ion I. C. „ 86 p. 46
Brătianu Vintilă „ 128 p. 69
Cantacuzino Al. D-na „ 57 p. 35
Cantacuzino G. Gr. „ 96 p. 52
Carageale I. L. „ 94 p. 51
Carol I principe „ 23 p. 25
Carol I. rege „ 24 p. 26
Carp. P. P. „ 88 p. 47
Carp. iscălitură „ 96 p. 52
Casanova „ 110 p. 57
Castaldi Alf. „ 59 p. 36
Catargi Lascăr „ 96 p. 52
Cerna Panait „ 103 p. 55
Chendi Ilarie „ 111 p. 59
Cionca I. „ 107 p. 57
Cocea N. D. „ 104 p. 56
Coculescu Fig. 70 p. 40
Conraud Louis „ 85 p. 46
Coquelin fraţii „ 5 p. 9
Coşbuc Gh. „ 56 p. 35
Crainic Nichifor „ 66 p. 38
Creangă Ion „ 144 p. 81
Crépieux-Jamin J. „ 81 p. 45
Cuclin D. „ 113 p. 60
Cuza Alexandru Ion „ 38 p. 29
Cuza A. C. „ 126 p. 68
Davila Al. general „ 47 p. 31
Delavrancea Barbu „ 120-1 p. 65
Disescu Const. „ 127 p. 68
Duca I. G. iscălitură „ 29 p. 27
Duca I. G. autograf „ 60 p. 36
Dumitrescu-Iaşi Coco „ 93 p. 51
Eftimiu Victor „ 68 p. 39
Eliad Rădulescu I. „ 64 p. 38
Elisabeta regină „ 25 p. 25
Eminescu Mihail „ 135 p. 74
Erbiceanu Const. „ 87 p. 47
Ferdinand princ. moşt. „ 24 p. 26
Filipescu Nicolae „ 75 p. 42
Galaction Gala „ 116 p. 63
Gârleanu Emilgar „ 79 p. 43
Gautier Emile Fig. 173-5, p. 114-6
Geibel Emanuel Fig. 90 p. 49
Germani Menelas „ 96 p. 52
Ghenadie Mitropolit „ 96 p. 52
Ghica Ed. „ 79 p. 27
Ghica Ion „ 43 p 30
Goga Octavian „ 139 p. 75
Goldiş Vasile „ 36 p. 29
Golescu Stefan „ 152 p. 87
Golescu A. G. „ 23 p. 25
Gusti Dem. „ 56 p. 35
Haret Spiru „ 106 p. 57
Hasdeu Bogdan P. „ 95 p. 51
Ibrăileanu G. „ 72 p. 40
Ionescu Take, iscălit. „ 96 p. 52
Ionescu Take, autograf „ 159 p. 98
Iorga Nicolae Fig. 13-15, p. 13-15
Iser Fig. 124 p. 67
Jacobinus, secretarul lui Mihai Viteazul Fig. 163, 165-9, p. 107 8
Kogălniceanu Mihail Fig. 129 p. 69
Lahovary Alexandru „ 60 p. 33
Lahovary Al. iscălit. „ 96 p. 52
Lahovary Ion „ 108 p. 57
Lapedatu Alexandru „ 4 p. 8
Lapedatu Ion „ 3 p. 4
Livescu Ion „ 73 p. 41
Lupaş Ion „ 150 p. 86
Lupu Niculae Dr „ 119 p. 64
Macedonski Alex-dru „ 49 p. 32
Madgearu Virgil „ 54 p. 34
Maiorescu Titu „ 76 p. 42
Maniu Iuliu „ 9 p. 10
Manolescu Ion, g-ral „ 69 p. 39
Mantu Lucia „ 55 p. 35
Manu Gheorghe, g-ral „ 96 p. 52
Maria, pr. moştenitoare „ 25 p. 26
Marghiloman Al. F. 16-17. p. 17-18
Marghiloman Al. isc. Fig. 96 p. 52
Marzescu G. Gh. „ 29 p. 27
Mavrocordat Al. Voev. „ 100 p. 54
Mehedinţi Simion „ 138 p. 75
Micle Veronica „ 136 p. 74
Mihai Viteazul, autog. „ 161 p. 103
Mihai Viteazul, iscălituri [Fig. 162, 164 p. 106-7
Mihalache Ion Fig. 81 p. 44
Minulescu Ion „ 118 p. 64
Moisil Constantin „ 35 p. 29
Motru Rădulescu C. „ 30 p. 28
Nanu Dimitrie „ 102 p. 55
Napoleon I. „ 11-12 p. 12
Negri Costache „ 122 p. 66
Negruzzi Costa he „ 1 p. 8
Negruzzi Jacob „ 2 p. 8
Olănescu C-tin „ 96 p. 52
Onciul Dimitrie „ 114 p. 61

dacoromanica.ro

Oromulo M F. 74 p. 41
Pârvan Va le „ 125 p 67
Petre u Camil „ 134 p 73
Petres u Cesa , 77 p 47
Philippide A . „ 131 p 71
Pıllat Io „ 39 p. 29
Poenaru Const general „ 96 p. 52
Polyhroniade F. 176 180 p. 126 7
Poni Petre „ 97 p. 52
Pop Vasile „ 37 p. 29
Pora Ni ulae „ 71 p. 28
Protopopescu Dragoș „ 123 p. 67
Rafael Sanzio „ 8 p. 10
Ralea Mihail „ 105 p. 56
Ranetti Gheorghe „ 142 p. 76
Rebreanu Liviu „ 67 p. 39
Rosetti C. A. Fig. 152 p. 87
Rosetti Radu „ 141 p. 76
Rossetti Theodor „ 32 p 28
Rostand Edmond „ 6 p. 9
„ Rosemonde Gérard „ 6 p. 9
Sadoveanu Mihail , 101, p. 24
Scriban arhimandrit , 146 p. 84
Seicaru Pamfil „ 147 p. 85
Sion Gheorghe „ 80 p. 43
Simu Anastase „ 148 p. 85
Slavici Ion , 133 p. 73
Smara „ 101 p. 55
Stahl Henriette Yvonne „ 63 p. 37
Stahl Ir, „ 143 p. 77
Stamatiad Alexandru „ 78 p. 43
Stătescu Eugeniu „ 97 p. 52
Stere Co ıstantin Fig. 34 p. 28
Stolojan A. „ 97 p. 52
St ırdza Dimitrie „ 89 p. 48
Sturdza Dimitrie, is. „ 97. p. 52
Suțu Mihail Voevod „ 48 p. 32
Tăslăuanu O. „ 44. p. 30
Teodoreanu Ionel „ 62 p. 37
Tocilescu Grigore „ 65 p. 38
Topârceanu G. „ 130 p. 71
Urechilă V. A. „ 149 p. 86
Vaida Voevod Al. Dr. , 91 p. 49
Vlahuță Alexandru „ 52 p. 33
Xeni Constantin „ 41 p. 30
Zarifopol „ 151 p. 87

dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

Pag

INTRODUCERE 3

PARTEA I-a

CLASIFICAREA FALSULUI. EXPERTII

I. Mobilul falşului 5
II. Clasificarea cazurilor de falş 5
III. Experţii în scrieri. Erorile lor. 6
IV. E posibilă o expertiză ştienţifică? 10

PARTEA II-a

GRAFOLOGIA

I. Ce este grafologia 11
II. Basele fundamentale ale grafologiei şi expertizei grafice 11
III. Cauza diversităţei scrisurilor 16
Rezumat de Bibliografie grafolo ică 17
IV. Grafologia experimenta ă 17
V. Grafologia şi expertiza grafică 19
VI. Clasificarea scrisului 21
Tabloul celor 7 clase şi 70 spețe de scrieri . . 20
Numărul grafometric 21
Determinarea superiorităţei, medi crităţei şi inferiorităţei scriptorilor (Coeficientul de valoare) 22

DIMENSIUNEA SCRISULUI

0. Scrisul mărunt 24
1. „ mare 24
2. „ supraînnăltat 25
3. „ ghemuit 27
4. „ gladiolat şi filiform 28
5. „ ingladiat 30
6. „ risipit 31
7. „ îndesat 31
Formatul hârtiei 31
8. Scrisul exuberant 32
9. „ cumpătat 33

DIRECŢIUNEA SCRISULUI

0. Scrisul in linat 34
1. „ veitical 34
Inclinaţiunea variabilă dovadă de falş 36

Pag.

2. Scrisul săltăreţ 37
3. „ aliniat 37
4. „ şerpuitor 37
5. „ rigid 38
6. „ coborîtor 38
7. „ suitor 39
Direcţiunea rândurilor în caz de falş 40
8. Scrisul sinistrogir regresiv 41
9. „ dextrogir (progresiv) 42
Transparentul 41

FACTURA SCRISULUI

0. Scrisul vulgar (comun) 44
Cum scriu oamenii inculţi 44
1. Scrisul elegant 47
2. „ colţuros 47
3. „ rotunjit 48
Rotunjirea şi colţurea scrisului în falş 49
4. Scrisul amorf 49
5. „ precis 49
6. „ impersonal (caligrafic) 49
7. „ simplificat 50
8. „ artificial şi împopoţonat 50
9. „ simplu 53

PRESIUNEA SCRISULUI

0. Scrisul apăsat 54
1. „ neapăsat, eterat 55
2. „ fusiform 55
3. „ cilind ic 55
4. „ molău 56
Importanţa în caz de falş a studierei locului unde peniţa începe sa apese 56
6. Scrisul estompat 57
7. „ reliefat 57
8. „ îmbîcsit 57
9. „ înpede 58

IUŢEALA SCRISULUI

0. Scrisul pripit 59
1. „ potolit 59
2. „ sacadat 60
3. „ cadenţat 60
4. „ şovăitor şi tre nurat 60
Indeciziunea scrisului aov ı la dı falş 60
Tremuratul bătranilor 61
„ *bolnavilor, alcoolicilor* 61

dacoromanica.ro

Pag.

Tremuratul provenit din lipsă de cultură 62
„ *datorit falşului* 62
5 Scrisul degajat 62
6 „ tărăgănat, încetinit 63
7. „ a celerat 64
8 „ aruncat, svârlit 65
9. „ stăpânit 65

CONTINUITATEA SCRISULUI

0. Scrisul tocat 66
1. „ înlănţuit 66
2. „ închis, lăcătuit 67
3. „ deschis, crenelat 68
4. „ necontrolat 68
5. „ retuşat 68
Retuşările şi falşul 68
6. Scrisul monoton, apatic 69
7. „ nuanţat, vibrant 70
8. „ disparat, mozaicat 70
9. „ omogen 70

ORANDUIREA SCRISULUI

0. Scrisul neîngrijit, neglijat 71
1. „ îngrijit 71
2. „ enigmatic ilizibil 71
3. „ citeţ, lizibil 72
Scrisul medicilor, al intelectualilor 72
Lizibilitatea în falş 73
4. Scrisul dezordonat 73
5. „ ordonat 73
6. „ confuz 73
7. „ clar, distanţiat 73
8. „ disgraţios 75
9. „ armonios şi tipografic 75
Vârsta şi sexul după scris 75

PARTEA III-a

EXPERTIZA GRAFICA

I. Expertiza grafologică 79
II Amănuntul în expertiza grafologică . . . 80
1. *Citirea textului* 80
2 *Ortografia* 80
3. *Provincialismele* 80
4. *Examinarea prin transparenţa* 80
5 *Aluniatele* 81
6. *Marginele* 82
7. *Cifrele* 82
8. *Punctele, accentele* 82
9. *Barele* 83
10. *Finalele* 83
11. *Iscălitura* 83
12 *Paraful* 84
13. *Idiotismele grafice* 85
III Alegerea pieselor de comparaţie 86
IV. Fraude la alegerea pieselor de comparaţie 87
V. Grija se trebue să avem de documentele de expertizat 88

Pag.

VI. *UNELTELE EXPERTULUI* 89
1. *Lupa* 89
2. *Microscopul* 89
3. *Grafometrul, Raportorul, Hârtia milimetrată* . . 90
4. Metoda grafometrică 92
5. *FOTOGRAFIA*, metoda fotografică 94
Fotografia compozita 95
Suprapunerea scrisurilor cu aparatul de proecţie 96

PARTEA IV-a

APLICAŢIUNI PRACTICE

I. *IDENTIFICĂRI* 99
Analiza scrisului lui Take Ionescu 99
Schiţă grafologică a lui Take Ionescu 100
Identificarea unei simple litere 102
Identificarea unui scris în alfabet străin . . . 102
Analiza scrisului lui Mihai Viteazul 103
Portret grafologic al lui Mihai Viteazul . . . 104
Iscăliturile lui Mihai Viteazul în slove latine . 106
Expertiza grafică a iscăliturilor în latineşte ale lui Mihai Viteazul 107
II. *AUTOFALSIFICAREA, ANONIMUL* . . . 109
1. Anonimul tipografic 109
2. Anonimul dactilografic 109
3. Anonimul prin deghizarea scrisului 111
III. *ALTROFALSIFICAREA* 113
1. Falsul prin decalc 113
2. „ „ imitare servilă 115
3. „ „ „ directă 115
4. „ „ procedee mecanice 116
5. „ „ utilizarea unei iscălituri în alb . 117
Importanţa studiului primului traseu 118
6. Fals prin transportarea iscăliturei 119
PROCEDEU pentru a împedeca falsificarea unei iscălituri 119
Iscălitura neştiutorilor de carte 120
Urmele digitale, dactiloscopie 120
Hîrtia sugătoare 120
Scrisul invizibil 121
„ cifrat 122
FALSUL PARŢIAL 122
I. Ştergerea unor părţi dintr'un document . . 122
a) „ prin lipirea unui corp opac . . . 122
b) „ „ radere 123
c) „ „ agenţi chimici 124
II. Adăugiri frauduloase într'un text. 124
III. Inlocuirea printr'un text străin a unui text primitiv 124
Reapariţia scrisului 125
a) *Procedeu fotografic cu ecrane colorate* 125
b) *Metoda comburaţiunei* 125
c) *Metoda chimica* 125
Testamentele 125
CONCLUZIE 127
BIBLIOGRAFIE 129
LISTA ALFABETICĂ A AUTOGRAFELOR . 133

dacoromanica.ro

DE ACELAŞ AUTOR:

Cărţi literare:

«*Bucureştii ce se duc*», cu 97 ilustraţiuni originale (epuizat).
«*Dela manevre şi alte schiţe vesele*» (epuizat)
«*Cum se vorbeşte*», supliment la «Revista Infanteriei» din Noembrie 1912 (epuizat).
«*Macabre şi viceversa*» (epuizat)
«*Un Român în lună*», roman astronomic ilustrat de pictorii Stoica şi Murnu ed. II-a . . . . . 40 Lei
«*Covasna*» . . . . . 15 »
«*Spton*» (lucrare premiată de «Cartea Românească») . . . . . 30 »
Sub tipar: *Schiţe parlamentare şi politice.*
In manuscris: «*Turbat*», şi alte schiţe umoristice,
«*Voica*», roman premiat de Societatea Scriitorilor Romani, de Henriette Yvonne Stahl. Ed. II-a . . . . . 40 »

Stenografie:

«*Curs de stenografie parlamentară, Istoricul stenografiei la Români*». (Alfabetul Stahl), lucrare premiată de Academia Română . . . . 50 »
«*Game stenografice, exerciţii gradate pentru obţinerea iuţelei cu orice sistem*, (traducerea exerciţiilor în stenografie «Stahl») . . . . . 25 »
«*Stenografia Stahl în rezumat*» . . . . . 2 »
«*Stenografia cu alfabetul latin; transformarea maşinei de scris în maşină de stenografiat*» . . . . . 10 »
«*Stenografia cu vocale*» (alfabetul Duployé):
Partea I-a, stenografia corespondenţială: ed. IV-a . . . . . 25 »
Partea II-a: Abrevierile, ed. III-a . . . . . 25 »

Istorie:

«*Ţările Româneşti până în preajma timpurilor moderne* . . . . . 15 »
«*Evul mediu*», 12 conferinţe ţinute ofiţerilor Scoalei Speciale de Geniu (epuizat)
«*Autografele lui Mihai Viteazul*» (în manuscris).

Limbi străine:

«*Curs practic de limba franceză pentru militari*» . . . . . 70 »
«*Curs practic de limba engleză pentru militari*» (în manuscris).

Expertiza grafică:

«*Expertiza documentelor*» în «Anuarul Şcoalei Superioare de Arhivistică şi Paleografie pe 1925»
«*Scrisul cu slove latine şi chirilice al lui Mihai-Viteazul*», în acelaş Anuar.
«*Grafologia şi expertiza grafică, Anonimul şi Falşul*», cu 204 autografe de scriitori, suverani, oameni politici români . . . . . 100 »

Dactilografie:

«*Curs de dactilografie*» Ed. II-a, de d-na Blanche H. Stahl. . . . . 20 »

Cărţile se pot cere autorilor, trimiţându-se costul în Str. Isvor, 129 Bucureşti. Telefon, 60/57.

Preţul Lei 140.—

dacoromanica.ro